

Miia Mattila

PIENASEET KANSAINVÄLISELLÄ AGENDALLA

Analyysi YK:n ja IANSA:n pienaseargumentaation ja kansainvälisen yhteisön rakentumisesta

Tampereen yliopisto
Politiikan tutkimuksen laitos
Kansainvälinen politiikka
Pro gradu
Ohjaaja: Vilho Harle
Kevät 2009

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimuksen laitos

MATTILA, MIIA: Pienaseet kansainvälisellä agendalla – Analyysi YK:n ja IANSA:n

pienaseargumentaation ja kansainvälisen yhteisön rakentumisesta.

Pro gradu -tutkielma, 128s.

Kansainvälinen politiikka

Toukokuu 2009

Pro gradu -tutkielmani tarkastelee pienasekeskustelua kansainvälisessä yhteisössä. Pohjaan tarkasteluni YK:n ja IANSA:n (*International Action Network on Small Arms*) pienaseargumentaation analyysiin. Erittelen näiden järjestöjen pienasepuheen argumentaatorakenteita ja pohdin, minkälaista ontologista kuvaa kansainvälisestä yhteisöstä YK ja IANSA rakentavat käyttäessään tiettyä argumentoinnin tapaa pienasedokumenteissaan.

Analyysini teoreettisena viitekehysenä käytän englantilaista koulukuntaa; erityisesti nojaan englantilaisen koulukunnan ontologisiin käsityksiin kansainvälisen yhteisön rakenteesta. Tällöin esiin nousee etenkin Barry Buzanin esittelemä englantilaisen koulukunnan teoreettinen haara, joka tarjoaa analyysilleni hyödyllisiä käsitteitä. Keskeisimmiksi tällaisiksi käsitteiksi ja käsittepareiksi nousevat *kansainvälinen yhteisö*, *transnationaalinen toimija*, *solidarismi* ja *pluralismi* sekä *yhteisö* ja *ihmisyhteisö*.

Työni metodina käytän Stephen Toulminin argumentaatioteoriaa. Erityisen toimiva Toulminin argumentaatioteoria on siksi, että se antaa konkreettisia ja yksityiskohtaisia työkaluja YK:n ja IANSA:n pienasepuheen avaamiseen ja analysoimiseen tekstin rakenteen analysoimiseen keskittyvän niin kutsutun ”orgaanisen skeeman” muodossa. Tämä ” orgaaninen skeema” on perinteisesti argumentaatorakenteeseen yhdistettyä analyyttistä syllogismia kehittyneempi argumentin analysoinnin viitekehys. Toulminin malli pyrkii ennen muuta argumentoinnissa käytetyn päättelyn pätevyyden analysoimiseen. Tämän argumentaation pätevyyden analysoinnin kautta on mahdollista valaista laajemmin pienaseargumentaation eri osa-alueita ja rakennetta.

Työssäni käytän primääriaineistona IANSA:n peruskirjaa ja järjestön ”Towards an Arms Trade Treaty” -raporttia sekä YK:n pienasetoimintaohjelmaa (A/CONF.192/15) ja YK:n pääsihteerin pienaseraporttia (S/2008/258). Analyysissäni totean YK:n argumentaation olevan IANSA:n argumentaatiota rikkaampaa, asiantuntijoihin vetoavaa, politisoitunutta puhetta, jossa runsaalla toulminilaisten ”tarkennusten” käytöllä jätetään väljyyttä käytännön toimintaan. IANSA:n argumentaation havaitsen olevan yksinkertaisempaa ja helppotajuista puhetta, joka pyrkii ennen muuta vetoamaan ruohonjuuritason kuulijaan. Samalla se esittää useat suositukset annettuina normeina, ilman uskottavia lähtötietoja. Havaitsen myös, että IANSA ja YK edustavat pluralismi/solidarismi -spektrillä molemmat solidaristista maailmankatsomusta, jossa valtiotoimijat ovat ensisijaisia ja transnationaalinen yhteisö näille alisteinen ”apulainen”. Totean IANSA:n edustavan kuitenkin hieman YK:ta solidaristisempaa näkemystä, joka pyrkii samalla muokkaamaan YK:ta ja kansainvälistä yhteisöä kohti buzaniilaista ”lähentyvän yhteisön” mallia. Nähdäkseni YK:n oma kuva kansainvälisestä järjestyksestä edustaa puolestaan buzaniilaista ”yhteistyöllinen yhteisö” - näkemystä.

“Small arms proliferation is not merely a security issue; it is also an issue of human rights and of development”

Kofi Annan

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	1
1. PIENASEONGELMAN MÄÄRITTELYÄ	5
1.1. Pienaseongelman tarkastelua eräiden nykytrendien valossa	6
1.2. Pienasekauppa – Laittoman ja laillisen rajamaastossa	10
1.3. Aloitteet pienaseongelman ratkaisemiseksi	12
1.3.1. Pienaseongelma YK:n agendalla	12
1.3.2. Pienaseongelma IANSA:n agendalla.....	14
2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS: ENGLANTILAINEN KOULUKUNTA	16
2.1. Kansainvälinen yhteisö (International society).....	18
2.2. Järjestys (Order) vs. Oikeudenmukaisuus (Justice) - Pluralismi vs. Solidarismi	22
2.3. Konstruktivismi ja englantilainen koulukunta	25
2.4. Barry Buzan – kohti maailmanyhteisöä.....	30
2.4.1. Englantilaisen koulukunnan ongelmallinen suhde maailmanyhteisön käsitteeseen	31
2.4.2. Pluralismi vs. solidarismi.....	33
2.5. Englantilaisen koulukunnan uudelleenluonti – Wendt kohtaa Buzanin.....	36
2.5.1. Valtio ja ei-valtiolliset toimijat.....	36
2.5.2. Järjestelmän fyysinen ja sosiaalinen puoli	37
2.5.3. Yhteisö (<i>society</i>) ja ihmisyyhteisö (<i>community</i>)	40
2.5.4. Yksilötaso ja transnationaalinen taso.....	42
2.5.5. Yhteenvedo Buzanin luomasta lähestymistavasta.....	43
3. METODOLOGIA: STEPHEN TOULMIN – UUDEN RETORIIKAN EDELLÄKÄVIJÄ	49
3.1. Toulmin ja formaalin logiikan kritiikki	52
3.1.1. Syllogismi	52
3.1.2. Modaaliteettianalyysi	55
3.2. Toulminin orgaaninen skeema	56
3.2.1. Johtopäätös (C, claim)	58
3.2.2. Lähtötiedot (G, grounds).....	58
3.2.3. Peruste (W, warrants)	59
3.2.4. Taustatuki (B, backing).....	60
3.2.5. Tarkennus (M, modal qualifier)	61
3.2.6. Mahdolliset varaukset (R, possible rebuttals)	62
4. YK:N JA IANSA:N PIENASEARGUMENTAATION RAKENNE JA KANSAINVÄLISEN YHTEISÖN RAKENTUMINEN	63
4.1. IANSA:n pienaseargumentaatio.....	64
4.1.1. IANSA:n peruskirja.....	65
4.1.2. Control Arms: Towards an Arms Trade Treaty -raportti vuodelta 2005.....	74
4.2. YK:n pienaseargumentaatio.....	82
4.2.1. YK:n pienasetoimintaohjelma (PoA) (A/CONF.192/15)	83
4.2.2. Pääsihteerin raportti (S/2008/258).....	97
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	112
LÄHDELUETTELO	123

Johdanto

Tässä työssä tulen tarkastelemaan pienasekeskustelua kansainvälisessä yhteisössä. Pienaseet eivät ole saaneet kansainvälisen politiikan tutkimuskentällä läheskään ansaitsemansa kaltaista roolia.¹ Pienaseet tappavat maailmassa päivittäin satoja ihmisiä – huomattavan paljon enemmän kuin yksikään muu asetyyppi – silti niihin ei kiinnitetä samalla tavalla huomiota kuin vaikkapa ydinaseisiin tai kemiallisiin aseisiin.² Viime vuosina pienaseet ovat kuitenkin alkaneet nousta esimerkiksi erilaisten kansalaisjärjestöjen agendoille. Näistä merkittävimpänä voidaan pitää *International Action Network on Small Arms* -verkostoa (IANSA). Se kokoaa yhteen satoja pienaseita vastustavia kansalaisjärjestöjä. IANSA:n yhdessä Amnesty Internationalin ja Oxfamin kanssa ajama kampanja yleismaailmallisen pienasesopimuksen puolesta on myös noussut käsittelyyn YK:n yleiskokouksessa. Tätä voidaan pitää hyvin merkittävänä voittona paitsi IANSA:lle myös pienaseiden vastaiselle taistelulle. Pienaseet ovat muutoinkin YK:ssa saaneet 1990-luvulta alkaen kasvavaa huomiota. YK:ssa pienasetoiminta on keskittynyt ennen muuta jäsenmaiden vuonna 2001 hyväksymän pienasetoimintaohjelman (*Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons In All Its Aspect*) ympärille. Vuoden 2001 jälkeen on ollut kolme pienasetoimintaohjelman toteuttamista arviointua konferenssia, joista viimeisin oli New Yorkissa heinäkuussa 2006. YK on myös julkaissut jäsenmaidensa raportteja pienasetoimintaohjelman toteuttamisesta.³

Työssäni tulen tarkastelemaan pienaseongelmaa kahden keskeisen tutkimuskysymyksen kautta, jotka molemmat pohjaavat IANSA:n ja YK:n pienaseargumentaation tarkasteluun ja analysointiin. Analysoin, kuinka nämä kaksi argumentaatiotapaa eroavat toisistaan, mitä yhtäläisyyksiä niillä on ja millaisiin normeihin ja ontologisiin sitoumuksiin ne nojaavat. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- (1) *Minkälaista argumentaatorakennetta toisaalta YK ja toisaalta IANSA käyttävät pyrkiessään oikeuttamaan omaa lähestymistapaansa pienaseongelmaan?*
- (2) *Minkälaista kuvaa kansainvälisestä yhteisöstä nämä toimijat luovat käyttäessään tiettyä argumentoinnin tapaa?*

¹ Pienaseet määrittelen tässä työssä aseiksi, joita yksi ihminen voi käyttää ja kuljettaa. Ks. esim. Toivonen 1997 tai Renner 1997.

² Esimerkiksi vuonna 2009 tammikuun alusta toukokuun alkuun mennessä 126 000 ihmistä oli saanut surmansa pienaseen luodista. Ks. IANSA (a).

³ Lewis 2006, 4.

Näitä kysymyksiä pohjaavana *teoreettisena viitekehystenä* tulen käyttämään englantilaista koulukuntaa; erityisesti tämä ongelmanasettelu nojaa hyväksymiini englantilaisen koulukunnan ontologisiin käsityksiin kansainvälisen yhteisön rakenteesta. Englantilaisen koulukunnan teoreettisena positiona on oletus ”anarkian logiikan” ylittävän kansainvälisen yhteisön olemassaolosta. Toisin sanoen, se keskittyy ennen kaikkea kansainvälisen politiikan *yhteisölliseen* puoleen: kysymykseen siitä, miten (mahdollisesti) jaetut normit, säännöt ja lait ohjaavat ja määrittävät kansainvälistä toimintaa. Tarkastelemani kansainväliset järjestöt, YK ja IANSA, voidaan nähdä kahtena esimerkkinä kansainväliseen järjestelmään kuuluvista – ja sitä rakentavista – toimijoista, jotka olettavat kansainvälisen yhteisöllisen toiminnan mahdollisuuden pyrittäessä kansainvälistä järjestelmää muokkaaviin – mahdollistaviin ja rajoittaviin – normeihin, sääntöihin ja lakeihin. YK:n ja IANSA:n olemassaolo voidaan myös nähdä tiettyä ”todisteena” tästä kansainvälisen norminmuodostuksen mahdollisuudesta (joskin tämän toiminnan tehokkuudesta ollaan hyvinkin erimielisiä). Työssäni nostan esiin erityisesti Barry Buzanin esittelemän englantilaisen koulukunnan teoreettisen haaran. Tulen käyttämään Buzanilta – ja laajemmin englantilaisen koulukunnan teoriaperinteestä - tuttuja käsitteitä analysoidessani kysymystä siitä, minkälaisista ontologisista kuvista kansainvälisestä yhteisöstä YK ja IANSA rakentavat käyttäessään tiettyä argumentoinnin tapaa pienasekysymystä käsittelevissä dokumenteissaan. Tässä työssä paneudun myös Alexander Wendtin kirjoituksiin sosiaalisen todellisuuden – ja siten myös kansainvälisen yhteisön – rakentumisesta. Wendtin teorian käsittely englantilaisen koulukunnan yhteydessä on tärkeää, sillä Buzan yhdistää nämä kaksi omassa teoriassaan.

Työni *metodina* käytän Stephen Toulminin argumentaatioteoriaa. Toulminin argumentaatioteoria soveltuu erityisen hyvin eettisiin ja normatiivisiin päämääriin pyrkivän argumentoinnin analysoimiseen, joten se on hyvä työkalu vahvasti eettisten kysymysten varaan rakentuvan pienasediskurssin rakenteen tutkimiseen. Toulminin mallin yhdistäminen erityisesti englantilaisen koulukunnan esittämiin teoreettisiin näkemyksiin on mielekästä, sillä englantilainen koulukunta olettaa kansainvälisen vuorovaikutuksen ja argumentoinnin mahdollisuuden ja merkityksen, ja Toulminin malli puolestaan auttaa meitä ymmärtämään paremmin tämän norminmuodostuksen rakennetta ja dynamiikkaa. Kyse on eräällä tavalla analyysin eri tasoista: englantilainen koulukunta luo ontologisella tasolla strukturalistisen kuvan tietyllä tavalla argumentaation ympärille strukturoituneesta kansainvälisestä maailmasta, ja Toulminin argumentaation malli tulee nähdä näille ontologisille sitoumuksille alisteisena metodologisena työkaluna. Erityisen toimiva Toulminin argumentaatioteoria on siksi, että se antaa *konkreettisia* ja *yksityiskohtaisia* työkaluja YK:n ja IANSA:n pienasepuheen rakenteen ja siinä piilevien ontologisten sitoumusten avaamiseen

ja analysoimiseen kuuteen ”alalajiin” jakautuvan, tekstin rakenteen analysoimiseen keskittyvän niin kutsutun ”orgaanisen skeeman” muodossa. Tämä ”orgaaninen skeema” on perinteisesti argumentaatorakenteeseen yhdistettyä analyyttistä syllogismia kehittyneempi argumentin analysoinnin viitekehys. Toulminin orgaaninen skeema keskittyy ennen kaikkea argumenttien rakenteeseen ja argumenttien osien muotoon eri aloilla. Huomioitavaa on täten, että tämä argumentaation rakenteen tutkimisen työkalu keskittyy erityisesti tiettyyn päämäärään pyrkivässä argumentoinnissa käytetyn päättelyn pätevyyden analysoimiseen. Kuitenkin tämän argumentaation pätevyyden analysoinnin kautta on mahdollista valaista laajemmin pienaseargumentaation eri osalualueita ja rakennetta.

Pro gradu -tutkielmani koostuu viidestä osasta, jotka rakentuvat seuraavasti:

Ensimmäisessä (1) osassa pyrin *määrittelemään sekä tematiikan tutkimusongelmani taustalla että käyttämäni pienaseisiin liittyvät käsitteet*. Aloitan kappaleen esittelemällä maailman pienasetilannetta ja pohtimalla pienaseiden kysynnän lisääntymiseen vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi erittelen laitonta pienasekauppaa sekä alustavasti pienaseongelman käsittelyä YK:n ja IANSA:n tahoilta. Tällöin totean kylmän sodan jälkeisen pienaseongelman kasvaneen räjähdysmäisesti ja tämän kasvun aiheuttamien ongelmien saaneen aluksi melko vähän huomiota kansainvälisen yhteisön agendalla sekä kansainvälisen tutkimuksen piirissä. Totean pienaseongelman kuitenkin saaneen viime vuosina yhä enemmän huomiota, ennen muuta kansalaisyhteiskunnan voimakkaan työn kautta.

Toisessa (2) osassa esittelen *teoreettisena viitekehysenäni* toimivan englantilaisen koulukunnan. Keskityn ennen muuta Barry Buzanin maailmanyhteisön teoriaan. Käsittelen Buzanin edustaman englantilaisen koulukunnan teoriaperinnettä melko laajasti, sillä se tarjoaa merkittäviä työkaluja ja käsittepareja YK:n ja IANSA:n argumentoinnin analysointiin. Teoreettisen viitekehyseni keskeisimpiä tällaisia käsitteitä ja käsittepareja ovat muun muassa *kansainvälinen yhteisö, transnationaalinen toimija, solidarismi ja pluralismi* sekä *yhteisö ja ihmisyyhteisö*.

Kolmannessa (3) osassa perehdyn *metodina* käyttämäni Stephen Toulminin uuden retoriikan piiriin kuuluvaan argumentaatioteoriaan. Toulminin mallista hyödynnän ennen muuta hänen ”orgaanista skeemaansa”. Toulminin orgaaninen skeema pureutuu argumentaation rakenteeseen jaotteleamalla sen kuuteen eri osaan. Nämä osat ovat: (1) *lähtötiedot*, (2) *johtopäätös*, (3) *peruste*, (4) *varaukset*, (5) *tarkennus* ja (6) *taustatuki*. Toulminin malli tarjoaa erinomaisen apuvälineen YK:n ja IANSA:n

argumentaation avaamiseen. Sen avulla saamme selville, millaisia lähtö-oletuksia, normeja ja arvoja näiden argumentaatioiden taustalla vaikuttaa.

Neljännessä (4) osassa *analysoin primääriaineistoani* - IANSA:n peruskirjaa ja järjestön tuottamaa *Towards an Arms Trade Treaty* -raporttia sekä YK:n pienasetoimintaohjelmaa (A/CONF.192/15) ja YK:n pääsihteerin pienaseraporttia (S/2008/258) - *tutkimuskysymysten valossa*. Tässä työssä avaan primääriaineistona käyttämäni neljän dokumentin argumentaatorakennetta sekä analysoin niiden luomaa kansainvälisen yhteisön kuvaa työni edellisissä osissa esittelemieni teoreettisen viitekehysten ja metodini avulla: siis Toulminin mallia hyödyntäen ja englantilaisen koulukunnan, erityisesti Barry Buzanin, teoreettista ajattelua hyväksikäyttäen.

Viidennessä (5) osassa *kokoan yhteen* YK:n ja IANSA:n argumentaation analyysistä tekemäni *johtopäätökset*. Tällöin totean YK:n argumentaation olevan rikkaampaa, asiantuntijoihin vetoavaa, politisoitunutta puhetta, jossa runsaalla tarkennusten käytöllä jätetään väljyyttä käytännön toimintaan. IANSA:n argumentaation totean olevan yksinkertaisempaa ja helppotajuista puhetta, joka pyrkii ennen muuta vetoamaan ruohonjuuritason kuulijaan. Näin tehdessään se esittää useat suositukset annettuina normeina, ilman uskottavia lähtötietoja. Johtopäätöksissäni totean myös, että sekä IANSA:n että YK:n tulee nähdä edustavan pluralismi/solidarismi-spektrin solidaristista puolta tietyin pluralistisin painotuksin; IANSA hieman solidaristisempaa kuin YK. Samalla totean, että molemmat toimijat näkevät kansainvälisen maailman rakentuvan buzanilaisittain ”kansainvälisen yhteisön” periaatteiden mukaisesti; siis valtioiden järjestelmä määrää yleisen poliittisen ja oikeudellisen viitekehysten ja valtio antaa transnationaalisille toimijoille ja yksilöille oikeuden osallistua kansainväliseen yhteisöön. Havaitsen myös, että YK:n edustama yhteisöllisyys pohjautuu buzanilaiseen ”yhteisön” -kategoriaan. Valtio toimijat YK näkee wendtiläisittäin ”kilpailijoina”, jolloin valtioiden välistä kanssakäymistä määrittää ennen kaikkea ”laskelmointi”. IANSA:n yhteisöllisyyden sen sijaan voidaan nähdä perustuvan buzanilaiseen ”ihmisyhteisö” -kategoriaan, joka perustuu jaettuun identiteettiin. Totean YK:n pienaseargumentaatioissaan antaman kuvan kansainvälisestä maailmasta olevan buzanilaisittain ”yhteistyöllisen yhteisön” mukainen, kun taas IANSA:n voidaan nähdä työskentelevän ”lähentyvän yhteisön” saavuttamiseksi. IANSA:n voidaankin mielestäni nähdä edustavan englantilaisen koulukunnan kantilaista solidarismia ja YK:n englantilaisen koulukunnan grotiluslaisuuden solidaristisempaa puolta. Lopuksi totean, että IANSA tulisi nähdä ennen muuta YK:ta täydentävänä toimijana, eräänlaisena ”*vallan vahtikoirana*”, ja että sekä kansalaisyhteiskunnan tason toimijoita että valtioidenvälistä yhteistyötä tarvitaan pienaseongelman ratkaisemiseksi.

1. Pienaseongelman määrittelyä

Termillä ”pienaseet” viitataan yleensä sellaiseen *aseeseen, jota yksittäinen ihminen kykenee kantamaan ja käyttämään*. Tällaisia ovat esimerkiksi pistoolit, revolverit, kiväärit, rynnäkkökiväärit, konepistoolit, henkilömiinat, käsikranaatit sekä kevyet panssarintorjunta-aseet (kuten kranaatinheitimet ja singot). Myös erityyppiset olalta laukaistavat, maasta ilmaan ammuttavat ohjukset voidaan määritellä pienaseisiin kuuluviksi.⁴ Mitään yksiselitteistä määritelmää pienaseille ei kuitenkaan ole. Edellä mainittu määritelmä lienee yleisin, mutta sekin on vaarassa sortua helposti ymmärrettävän yleisen käsitteen sijasta teknisiin yksityiskohtiin.⁵ Myös ”pienaseen” (*small arm*) ja ”kevyen aseiden” (*light weapon*) välille voidaan vetää ero; tällöin ”kevyet aseet” -termi viittaa yleensä pienaseita hieman raskaampiin aseisiin, jotka on suunniteltu useiden ihmisten muodostaman joukkion käyttämäksi. Tällaisia ovat mm. raskaat konekiväärit.⁶ Tutkielmassani tulen määrittämään pienaseet edellä mainitulla tavalla aseisiin, joita yhden ihmisen on mahdollista käyttää, ja jotka ovat yhden ihmisen kannettavissa.

Maailma on täynnä pienaseita – arviolta niitä on noin 639 miljoonaa. Näistä aseista suurin osa on valmistettu YK:n turvallisuusneuvoston pysyvissä jäsenmaissa.⁷ Laajalle levinneinä pienaseet saattavat aiheuttaa yhteiskuntaan yleistä turvattomuutta sekä aikaansaada suurta tuhoa.⁸ Ne kiihdyttävät konflikteja, luovat pakolaisvirtoja, heikentävät yhteiskuntia sekä levittävät väkivallan kulttuuria yhteisöihin.⁹ YK:n entinen pääsihteeri Kofi Annan onkin kuvannut pienaseita ”hitaiksi joukkotuhoaseiksi” (*weapons of mass destruction in slow motion*), sillä pienaseet tappavat joka vuosi enemmän kuin Hiroshiman ja Nagasakin ydinpommit yhteensä.¹⁰ Vaikka pienaseet tappavat ihmisiä enemmän kuin panssarivaunut, tykit tai ohjukset; silti pienaseongelmaan on tähän mennessä kiinnitetty melko vähän huomiota.¹¹ Tosin tilanne on tässä suhteessa parantunut viime vuosina, sillä vielä kylmän sodan aikana pienaseille ei suotu liiemmästi huomiota niiden vähäisen ”high politics” -tason vuoksi.¹²

⁴ Renner 1997, 8.

⁵ Toivonen 1997, 13.

⁶ Kytömäki – Yankey-Wayne 2004, 5.

⁷ Control Arms (a)

⁸ On huomattava, että pienaseiden laaja levinneisyys ei sinällään yksistään tarkoita turvatonta yhteiskuntaa. On selvää, että muun muassa yhteiskunnan yleinen sosiaalinen ja taloudellinen tilanne ja taso määrittävät paljon sitä, minkälaisen ongelman laajalle levinneet pienaseet aiheuttavat.

⁹ Annan 2001, 1.

¹⁰ Robinson 2006.

¹¹ Kirkas 1999.

¹² Toivonen 1997, 11.

Tässä työssä kiinnostuksen kohteena pienaseongelman suhteen on ennen muuta laitton asekauppa sekä mahdollisuudet sen rajoittamiseksi. Samalla tiedostan pienaseongelman ratkaisun kannalta keskeiseksi myös ne perimmäiset syyt, joista tämä ongelma kumpuaa ja jotka luovat kysyntää pienaseille – epätasa-arvoisuus, turvattomuus, köyhyys, työttömyys, nälkä jne. Ilman vastausta näihin perimmäisiin ongelmiin ei pienaseongelma todennäköisesti koskaan ratkea. Kuitenkin yhtäläillä tärkeää on myös puuttua niihin pienasekauppaa koskeviin säädöksiin, jotka mahdollistavat ihmisten hädästä hyötymisen, konfliktien kylvämisen ja raakuuksien lisäämisen laittoman pienasekaupan muodossa. Seuraavassa alaluvussa sivuan hieman pienaseongelmaa aiheuttavia tekijöitä, sen jälkeen paneudun laittoman pienasekaupan problematiikkaan.

1.1. Pienaseongelman tarkastelua eräiden nykytrendien valossa

Kylmän sodan loppu oli kaikin tavoin käännteentekevää aikaa maailman pienasetilanteelle. Entiset Varsovan liiton maat olivat tuolloin halukkaita vähentämään asevarastojaan; tämän seurauksena pienaseita levisi yhä uusille toimijoille.¹³ Kylmän sodan loppumisen voidaankin nähdä johtaneen eräänlaiseen rakenteelliseen muutokseen; pienaseiden vastaanottajiksi alkoi tulla myös muita kuin valtiotoimijoita. Samalla pienaseet ja aseistautuminen ovat alkaneet tihkua myös yhteiskuntien sisälle. Tämä puolestaan lisää kansalaisten turvattomuuden tunnetta, jota sitten pyritään lieventämään aseiden hankinnalla. Seurauksena on loputon noidankehä, jossa valtio ei enää pysty takaamaan omien kansalaistensa turvallisuutta.¹⁴ Turvallisuuden ja väkivallan yksityistäminen johtaa ihmisten haluun turvautua yksityisiin turvallisuusvoimiin ennemmin kuin valtion poliisiin tai puolisolitaallisiin joukkoihin.¹⁵ Tämä trendi näkyy selvästi esimerkiksi Yhdysvalloissa, jossa on jo noin kolme kertaa enemmän yksityisiä turvallisuusvoimia kuin poliiseja.¹⁶ Peter Lockin mukaan voidaan jopa sanoa, ettei valtioiden *raison d'être* ole enää niiden kansalaisten turvallisuuden takaaminen. Sen sijaan turvallisuus ja väkivallalta suojeleminen on muuttumassa kauppatavaraksi. Ne, joilla ei tähän turvallisuuden ostamiseen ole varaa, joutuvat järjestämään oman turvallisuutensa muulla tapaa, usein laillisten keinojen ulkopuolella. Seurauksena on yhteisöjen multipolaarinen aseistautuminen.¹⁷

¹³ Toivonen 1997, 17.

¹⁴ Toivonen 1997, 31.

¹⁵ Renner 1997, 14.

¹⁶ Renner 1997, 15.

¹⁷ Lock 1999, 5-6.

Edellä kuvailtu (1) *turvallisuuden yksityistäminen* on yksi niistä näkökulmista, joiden valossa pienaseongelmaa voidaan tarkastella kansainvälisen politiikan kentällä. Muita tällaisia trendejä ja näkökulmia, joista pienaseongelmaa on mahdollista jäsentää tieteenalamme kentällä, ovat Peter Lockin mukaan (2) *globalisaatio* sekä (3) *kasvava työttömyys*.¹⁸

Globalisaatioon liittyvät prosessit vahvistavat Lockin mukaan epätasa-arvoa. Tämä näkemys globalisaatiosta on sinällään ongelmallinen, mutta on kohtuullista sanoa, että nykyiselle kehitykselle on ominaista tulojen voimakas polarisaatio sekä valtioiden sisä- että ulkopuolella. Tämän seurauksena sosiaalinen erottelu näkyy vahvasti yhteisöissä ympäri maailman; entisiä julkisia tiloja yksityistetään ja muutetaan sosiaalisesti valikoiviksi tiloiksi. Yhteiskuntaluokkien tilallinen erottelu on Lockin näkemyksessä kaikkialle läpituken prosessi.¹⁹ Lienee mahdollista sanoa, että heikosti säännelty taloudellinen liberalismi ei ole kyennyt lisäämään kehittymättömien maiden hyvinvointia muuta kuin paikoittain; kaiken kaikkiaan on mahdollista väittää kurjistumiskehityksen olevan käsin kosketeltava ongelma erityisesti tietyissä kehittymättömissä yhteisöissä. Tämä kurjistumiskehitys yhdistettynä laajalle levinneisiin pienaseisiin ei tarjoa kovinkaan hyviä mahdollisuuksia kehittää yhteisöjä stabiililta pohjalta.

Pienaseisiin liittyvä kolmas näkökulma ja trendi – kasvava työttömyys – on muutamia länsimaita lukuun ottamatta koko maailmaa koskettava ongelma.²⁰ Erityisesti työttömyydestä joutuvat kärsimään nuoret ihmiset. On mahdollista väittää, että valtioiden taloudelliset kriisit sekä niin sanotun ”neoliberalismin logiikan” mukainen valtion tehtävien supistaminen johtavat tilanteeseen, jossa valtiot eivät enää välttämättä kykene takaamaan turvallisuutta kansalaisilleen. Tämän seurauksena edellä mainittu turvallisuuden yksityistäminen näkyy vahvasti yhteiskunnissa.²¹ Valtioiden kyvyttömyys integroida nuoret mukaan työelämään johtaa laittoman talouden kasvuun sekä valtavaan reserviin potentiaalisia sotureita valtioiden sisäisiin aseellisiin konflikteihin. Tämä ongelma on erityisen akuutti monissa kolmannen maailman maissa, joissa ikärakenteelle tyypillistä on nuorten suuri osuus. Ongelma koskee silti myös ns. kehittyneitä maita, joista osa työpaikoista siirtyy pienempien kustannusten perässä ulkomaille. Tällöin syrjäytymisvaarassa ovat etenkin vähemmistöt sekä huonosti koulutetut nuoret.²² Työmahdollisuuksien olemattomuus voi saada

¹⁸ Lock 1999, 5-6.

¹⁹ Lock 1999, 5.

²⁰ ILO:n mukaan maailman työttömyystilanne saavutti huippunsa vuonna 2005, jolloin maailmassa oli 191.8 miljoonaa työtöntä. Lähes puolet näistä oli nuoria (15–24 vuotiaita). Suurinta työttömyys oli Lähi-Idässä sekä Pohjois-Afrikassa, joiden työttömyysprosentti oli 13.2. Ks. <<http://fi.oneworld.net/article/archive/4538/m/2006/1> >

²¹ Lock 1999, 5-6.

²² Lock 1999, 7.

joutilaat nuoret miehet etsimään kunnioitusta ja paikkaansa yhteiskunnassa laittoman pieneseen omistuksen kautta. Suuri määrä työttömiä nuoria miehiä sekä helppo pienaseiden saatavuus johtaa huolestuttavaan aikapommiin, johon yhteiskuntien olisi kiireesti puututtava.²³

Lockin listaan pienaseongelmaa värittävästä nykytrendeistä voisi lisätä neljänneksi (4) *sodan luonteen muuttumisen*. Kylmän sodan loppu merkitsi muutosta myös sodan paradigmalle. Nykyisin ”suursodat” (*major war*) valtioiden välillä ovat yhä epätodennäköisempiä.²⁴ Holstin mukaan suursodan mahdollisuus alueittain tarkasteltuna on erityisen pieni Euroopassa, läntisessä maailmassa yleensä, Kaakkois-Aasiassa sekä Afrikassa.²⁵ Vastapainona perinteiselle sodan paradigmalle on noussut ajatus niin sanotuista ”uusista sodista”. Uudet sodat eivät noudata kylmän sodan aikaista käsitystä sodista. Ne painottavat ennen kaikkea valtioiden ”alapuolisia” toimijoita. Kylmän sodan aikana näihin uusiin sotiin viitattiin termillä ”matalan intensiteetin konfliktit” (*Low Intensity Conflict*). Tyypillistä matalan intensiteetin konflikteille on niiden yleinen sijainti kehitysmaissa, sattumanvaraisten taistelijoiden käyttö (terroristit, sissit, siviilit) sekä matalan teknologian aseiden käyttö (pienaseet).²⁶

Mary Kaldorin mukaan sodankäynnissä on tapahtunut globalisaation myötä vallankumous, joka liittyy ennen kaikkea sodankäynnin yhteiskunnallisiin suhteisiin. Myös kylmän sodan päättyminen on vaikuttanut osaltaan uusiin sotiin mm. ylijäämäaseiden saatavuuden kautta. Globalisaation myötä uusissa sodissa on mukana yhä erilaisempia toimijoita; kuten kansainvälisiä toimittajia, palkka-armeijoita, kansainvälisiä järjestöjä jne.²⁷ Kaldor näkee myös vahvan yhteyden valtioiden itsemääräämisoikeuden heikkenemisen ja järjestäytyneen väkivallan monopolin murtumisen sekä uusien sotien synnyn välillä. Valtioiden välinen sodankäynti on vähentynyt mm. sen tuhoisien vaikutusten vuoksi, samalla sen tilalle on kuitenkin tullut syvemmälle tunkeutunut ja järjestäytynyt väkivalta. Uudet sodat poikkeavat vanhoista sodista (1) tavoitteiltaan, (2) menetelmiltään sekä (3) rahoitukseltaan.²⁸ (1) Uusien sotien tavoitteet liittyvät ennen muuta identiteettikysymyksiin. (2) Sotastrategioissaan uudet sodat käyttävät hyväkseen sissisodasta ja vastavallankumouksellisesta toiminnasta nousevia käytäntöjä – alueita pyritään valtamaan väestön poliittisella hallinnalla eikä

²³ Lock 1999, 7.

²⁴ Väyrynen 2006, 1. Termi *major war* voi viitata paitsi suurvaltojen väliseen sotaan myös mihin tahansa ”kehittyneissä maissa” tapahtuvaan sotaan. Ks. Holsti 2006, 135.

²⁵ Holsti 2006, 136–137.

²⁶ Raitasalo 2005, 137.

²⁷ Kaldor 2001, 14–15.

²⁸ Kaldor 2001, 16–17.

sotilaallisella etenemisellä.²⁹ Väestön hallitsemiseen kuuluu myös hankkiutuminen eroon sellaisista ihmisistä, joilla on erilainen identiteetti (esim. massamurhien ja pakkosiirtojen avulla). (3) Uudet sodat poikkeavat vanhoista sodista myös globaalin sotatalouden suhteen. Uusissa sodissa taloutta ei ohjailta enää keskitetysti, sillä vain pieni osa väestöstä osallistuu sotaan. Uudet sodat ovat myös hyvin pitkälti riippuvaisia ulkopuolisista resursseista.³⁰

Sodan luonteen muuttumiseen liittyvä trendi on siis valtioiden välisten sotien väheneminen ja niiden sijaan valtioiden sisäisten etnis- tai uskonnollis pohjaisten pienasein taisteltujen konfliktien lisääntyminen. Näissä konflikteissa yli 90 % kuolleista ja loukkaantuneista on juuri pienaseiden uhreja.³¹ Valtioiden sisällä käytäviin konflikteihin parhaiten soveltuvia aseita ovat nimenomaan pienaseet. Aseiden saanti vaikuttaa suuresti tällaisten konfliktien kestoon ja luonteeseen. Pienaseet ovat yleensä helposti saatavilla, halpoja, helppo käyttää (myös lapsisotilaat hallitsevat niiden käytön) sekä kevyitä kuljettaa. Näin ollen myös ei-valtiollisilla toimijoilla on varaa hankkia pienaseita. Yleisimpien pienaseiden käyttö ei vaadi mitään erikoistaitoja, joten myös kevyemmällä organisaatiolla varustettujen ryhmittymien on mahdollista käyttää niitä.³² Usein pienaseet ovat myös hyvin yksinkertaisia ja siten kestäviä. Tämän vuoksi samat (laittomat) pienaseet voivat kiertää ympäri maailman konfliktista toiseen; 1990-luvun lopulla konflikteissa käytettiin edelleen muun muassa ensimmäisestä maailmansodasta peräisin olevia aseita.³³

Edellä sanottu mielessä pitäen, voimme todeta pienaseiden leviämisen olevan erittäin suuri ongelma. Erityistä huomiota vaatii laitton pienasekaupan kitkeminen; tällöin saataisiin tyrehdytettyä muun muassa ihmisoikeuksia rikkoville toimijoille menevät asetoimitukset. Vaikka pienaseet eivät ole varsinaisesti kansainvälisen politiikan päällimmäisellä agendalla, on tämä ongelma yksi merkittävästi tämänhetkisen kansainvälisen maailman luonnetta värittävä tekijä. Tämä siksi, että pienaseiden leviäminen on omiaan kiihdyttämään valtioiden välisiä tasa-arvo-, kehitys-, ja elintasoeroja. Vastaus pienaseongelmaan on myös samalla vastaus kysymykseen siitä, sallimmeko maailman tiettyjen kolkkien ”ghettoutua”, tulla köyhyyden, kurjuuden ja väkivallan tiloiksi.

²⁹ Kaldor 2001, 18-19.

³⁰ Kaldor 2001, 20-21.

³¹ Toivonen 1997, 17.

³² Renner 1997, 8-9.

³³ Renner 1997, 10.

1.2. Pienasekauppa – Laittoman ja laillisen rajamaastossa

Rikolliset, kapinalliset tai puolisolitaalliset joukot eivät juuri koskaan valmista itse käyttämiään aseita. Ihmisoikeuksia rikkovat repressiiviset hallituksetkin ostavat usein aseensa laittomasti sen sijaan, että valmistaisivat niitä itse. Kiitos kukoistavan mustan pörssin kaupan, ei aseiden laitton ostaminen tuota heille suuriakaan ongelmia. Kuten edellä olemme todenneet, asekaupan räjähdysmäinen laajeneminen tapahtui 1990-luvulla. Tuolloin auenneet rajat, kylmän sodan jälkeiset aseiden ylijäämävarastot sekä vapaan kaupan laajeneminen johtivat kaikki aseiden saatavuuden kasvuun sekä laajamittaiseen salakuljetukseen.³⁴

Mustan pörssin asekauppaa pyörittävät paitsi yksityiset välittäjät, myös eräät hallitukset, viranomaiset sekä turvallisuuspalvelut, jotka tieteen tahtoen kiertävät asekauppaa koskevia säädöksiä. Toistaiseksi ei kuitenkaan ole olemassa universaalia, yksitulkintaista määritelmää siitä, mikä on laitonta ja mikä laillista asekauppaa.³⁵

Laittomalla (*illegal*) asekaupalla viitataan yleensä kaupankäyntiin, joka tapahtuu aseita maasta vievän maan kontrollin ulkopuolella tai vastoin tuon maan tahtoa. Nykyisellään on melko vähän lakeja, jotka koskettaisivat suoraan asekauppaa. On kuitenkin olemassa useita muuntyyppisiä lakeja, jotka rajoittavat valtioiden vapautta asekauppoihin ja asesiirtoihin. Tällaisina kansainvälisen lain lähteinä voidaan nähdä mm. eräät kansainväliset aseiden käyttöä rajoittavat sopimukset³⁶. Useat näistä aseiden käyttöä rajoittavista sopimuksista rajoittavat myös aseiden maasta vientiä.³⁷

Yksi merkittävimmistä aseiden vientiä rajoittavista keinoista on aseita koskeva kauppasaarto. Kauppasaarrolla voidaan kieltää kaikki aseidenvienti saarron kohteena olevaan maahan. Kauppasaartoja voivat langettaa, paitsi yksittäiset maat, myös YK tai jokin alueellinen järjestö (esimerkiksi EU). YK:n turvallisuusneuvosto on käyttänyt tätä oikeuttaan useasti kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta ylläpitääkseen (peruskirjan artikla 39 mukaisesti). Ensimmäisen aseita koskevan kauppasaartonsa YK asetti Etelä-Rhodesialle vuonna 1965. Myös esimerkiksi 1990-luvulla YK langetti kauppasaartoon useita maita mm. Ruandan, Jugoslavian, Irakin, Somalian, Libyan, Liberian ja Haitin. YK on asettanut aseiden kauppasaartoon myös ei-valtiollisia toimijoita mm. UNITA:n sissit Angolassa 1990-luvulla. Turvallisuusneuvoston asettamat kauppasaarrot

³⁴ Lumpe et al. 2002, 1.

³⁵ Ibid.

³⁶ Tällaisia sopimuksia ovat mm. biologisia aseita koskeva sopimus vuodelta 1972, ”The Convention on Certain Conventional Weapons” vuodelta 1980 sekä vuoden 1997 jalkaväkimiinoja koskeva sopimus.

³⁷ Gillard 2002, 31-32.

sitovat kaikkia YK:n jäsenmaita. Jäsenmaat eivät saa kuljettaa aseita saarron kohteena olevaan maahan. Lisäksi jäsenmaiden tulee huolehtia, etteivät niiden alueella toimivat yksilöt tai yhteisöt riko kauppasaartoa.³⁸

Kansainvälisen lain asettamia epäsuoria rajoituksia pienasekaupalle voidaan löytää esimerkiksi YK:n peruskirjasta. Peruskirjan keskeisin artikla 2(4) kieltää voimankäytön tai sillä uhkaamisen. Tämä artikla on peruskirjan artikloista tärkein – muita artikloja tulee tulkita sen valossa. Peruskirjan artikla 51 suo YK:n jäsenmaille oikeuden käyttää voimaa itsepuolustukseen, mutta tämäkin oikeus tulee nähdä ”alisteisena” artiklalle 2(4). Artikla 51 ei siis suo jäsenmaille rajoittamatonta oikeutta hankkia aseita, vaan jäsenmaiden harjoittamaa asekauppaa koskevat useat rajoitukset. Aseiden liiallisella hankkimisella voi olla destabilisoivia vaikutuksia ja se voi joissain tapauksissa johtaa voimankäytön uhkaan ja siten peruskirjan rikkomiseen. Näin ollen sekä aseiden tuoja- että viejämaalla on velvollisuutena rajoittaa kaupan kohteena olevien aseiden määrää.³⁹

Kansainvälisen lain asettamia rajoituksia asekaupalle voidaan löytää myös ihmisoikeuslaeista. Mikäli on esimerkiksi nähtävissä, että jokin valtio (tai sen alueella vaikuttava toimija) käyttäisi pienaseita ihmisoikeuksien loukkaamiseen, ei kyseiselle valtiolla saa myydä tai välittää aseita.⁴⁰

Arviolta 50-60% maailman pienasekaupasta on laillista, mutta laillisesti maahantuoduista aseistakin iso osa päättyy jossain vaiheessa laittomille markkinoille. Asekauppaa verhoaa usein tietty salaperäisyys, jonka suojissa pienaseita voidaan myydä vastuuttomasti. Mm. YK:n entinen pääsihteeri Kofi Annan on peräänkuuluttanut läpinäkyvyyttä maailman asekauppaan sekä lisäresursseja asekaupan laillisuuden valvomiseksi.⁴¹

Myös Haug et al. toteavat, että paras tapa kontrolloida pienasekauppaan liittyvää rikollisuutta on pyrkiä täydelliseen läpinäkyvyyteen pienaseiden vienti- ja tuontikaupassa. Heidän mukaansa läpinäkyvyys voisi toimia pienaseongelman ratkaisuna kahdesta syystä. (1) Ensinnäkin suurin osa väärin käsiin joutuneista ja rikollisiin tarpeisiin käytetyistä pienaseista on peräisin laillisilta asevalmistajilta, jotka ovat vieneet aseet valmistusmaasta laillisesti. Usein nämä aseet kuitenkin uudelleen viedään sellaisiin maihin, joissa on asekaupan suhteen varsin löyhät säädökset. Tässä vaiheessa pienaseet usein ”katoavat” virallisista papereista ja ne kuljetetaan laittomasti konfliktialueille. Usein kyseisten maiden viranomaiset edesauttavat tätä toimintaa. Mikäli

³⁸ Gillard 2002, 32-33.

³⁹ Gillard 2002, 35-36.

⁴⁰ Gillard 2002, 39.

⁴¹ Haug et al. 2002, 1.

läpinäkyvyyttä saataisiin lisättyä aseiden vientiprosessiin, voitaisiin aseiden liikkumista seurata helpommin (mihin aseet ovat matkalla, missä vaiheessa ne katoavat jne.); samalla korruptoituneiden virkamiesten laitton toiminta hankaloituisi huomattavasti. (2) Toinen syy läpinäkyvyyden lisäämiseen on siinä, että valtioiden valtuuttamat asekuljetukset lisäävät konflikteja ja humanitaarisia kriisejä aivan samalla tavalla kuin laittomat aseet. Haug et al. mielestä kansainvälisellä yhteisöllä ei ole nykyisellään riittävästi tietoa siitä, kumpi on isompi vaikuttaja ihmisoikeuksien rikkomisessa ja konfliktien lietsomisessa, laillinen valtioiden valtuuttama asekauppa vai laitton kauppa. Läpinäkyvyys lisäisi tietoa, jonka avulla mm. media, parlamentit ja julkinen yleisö voisivat auttaa hallituksia valvomaan, ettei aseita viedä sotatoimialueille tai alueille, joissa rikotaan ihmisoikeuksia.⁴²

1.3. Aloitteet pienaseongelman ratkaisemiseksi

Edellä olemme todenneet pienaseongelman jääneen vähälle huomiolle kansainvälisessä keskustelussa. Kylmän sodan loputtua on kuitenkin tehty yhä enemmän aloitteita pienaseongelman ratkaisemiseksi. Merkittävimmät ehdotukset lienevät YK:n piirissä käytetyt puheenvuorot sekä siellä syntyneet aloitteet. Myös kansalaisjärjestöt ovat olleet verrattain aktiivisia. Tässä työssä keskityn sekä mielestäni pienaseongelman suhteen merkittävimpään kansalaisjärjestöön – IANSA:an – että YK:hon.

1.3.1. Pienaseongelma YK:n agendalla

Kylmän sodan aikana strategisten aseiden käytön vaaroja tutkittiin hyvinkin paljon. Kylmän sodan loputtua syntyi tilaa myös muiden aseksymysten esiin nousemiselle. Pienaseongelmakin kohosi YK:n agendalle juuri 1990-luvulla. Pienaseista tuli kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden kysymys 1995 YK:n pääsihteerin määritellesä pienaseet uhaksi konfliktin jälkeisissä yhteiskunnissa.⁴³ Boutros Boutros Ghali esitteli tuolloin myös termin *micro-disarmament*, jolla hän viittasi nimenomaan pienaseidenriisuntaan.⁴⁴

Vuoden 2001 heinäkuusta lähtien apuna taistelussa pienaseiden laitonta kauppaa vastaan on ollut YK:n pienasetoimintaohjelma (*Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit*

⁴² Haug et al. 2002, 1.

⁴³ World Council of Churches 2001

⁴⁴ Touré

Trade in Small Arms and Light Weapons In All Its Aspects; tämän jälkeen: PoA).⁴⁵ Vuoden 2001 jälkeen on ollut kolme PoA:n toteuttamista arviointia konferenssia (*Review Conference on Illicit Small Arms Trade*), joista viimeisin oli New Yorkissa heinäkuussa 2006. YK on myös julkaissut jäsenmaidensa raportteja pienasetoimintaohjelman toteuttamisesta.⁴⁶ PoA:n valtuuttamia, joka toinen vuosi järjestettäväksi tarkoitettuja, seurantakokouksia (*Biennial Meeting of States, BMS*) on järjestetty tähän mennessä kolme kertaa vuosina 2003, 2005 ja 2008 (seuraava kokous järjestetään vuonna 2010). Näiden kokousten tarkoituksena on ollut pohtia PoA:n toimeenpanoa.⁴⁷

YK:n pienasetoimintaohjelma on ratkaiseva merkkipaalu taistelussa pien- ja kevytaseita vastaan. Pienasetoimintaohjelman neuvotteluissa mukana olleet valtiot suostuivat laajaan joukkoon yhteisiä velvoitteita sekä perustivat seurantaprosessin, joka mahdollistaa maiden välisen tiedon vaihdon tehdystä edistyksestä. Esimerkiksi vuonna 2003 103 maata YK:n 191:sta jäsenmaasta raportoi YK:n pääsihteerille kansallisesta PoA:n toimeenpanostaan.⁴⁸ Jäsenmaiden raporteista selviää, että jäsenmaat tunnustavat tarpeen alueelliseen ja globaaliin yhteistyöhön laittoman pienaseongelman hillitsemiseksi. Tällaisia mekanismeja onkin hitaasti syntymässä valtioiden ryhtyessä keskinäiseen yhteistyöhön sekä myös yhteistoimintaan alueellisten ja kansainvälisten organisaatioiden ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. Valtiot ovat raportoineet myös saaneensa tarvitsemaansa apua kansainvälisiltä NGO:ilta sekä YK:lta muun muassa aseiden keräyksessä, tulliviranomaisten yhteistyössä, tiedon vaihdossa sekä tutkimuksessa.⁴⁹

PoA on saanut suurta poliittista tukea YK:n jäsenmailta – silti sen ehtojen toteutus ei ole ollut tarpeeksi laaja-alaista. Vaikkakin PoA on mahdollistanut ja laittanut alulle useita ohjelmia ympäri maailmaa, on silti epäselvää onko se onnistunut vähentämään laitonta pienasekauppaa.⁵⁰ Heinäkuussa 2006 järjestetty PoA:n melko ”katastrofaalinen” arviointikonferenssi ei onnistunut saavuttamaan mitään edistystä pienasepolitiikan suhteen; se ei onnistunut edes pääsemään yksimielisyyteen konferenssin loppuraportista.⁵¹ Tuon arviointikonferenssin epäonnistuminen sai monet valtiot epäilemään, ettei pienaseongelmaa kyetä ratkomaan kansainvälisellä foorumilla. Sen sijaan vuonna 2008 järjestetty kolmas valtioiden välinen seurantakokous (BMS-III) tuotti erittäin positiivisen tuloksen ja antoi PoA:n toimeenpanolle uutta vauhtia. Seurantakokous sysäsi

⁴⁵ Lewis 2006, 3.

⁴⁶ Lewis 2006, 4.

⁴⁷ Vora 2008, 6.

⁴⁸ Kytömäki – Yankey-Wayne 2004, xiii.

⁴⁹ Kytömäki – Yankey-Wayne 2004, xvi-xvii.

⁵⁰ Mc Carthy 2006, 5-6.

⁵¹ United Nations – Department of Public Information 2006.

pienaseprosessin liikkeelle vuoden 2006 arviointikonferenssin jättämästä pattitilanteesta. Tuon konferenssin loppuraportti on PoA:n syntymisen jälkeen ensimmäinen dokumentti, joka käsittelee yksityiskohtaisesti PoA:n toimeenpanoa. Se antaa mm. suosituksia siitä, kuinka pienaseongelman suhteen tulisi edetä.⁵²

PoA on siis merkittävin YK:n pienaseinstrumenteista. Viime vuosina YK:n piirissä on kuitenkin kehitetty myös muita instrumentteja. Esimerkiksi joulukuussa 2005 yleiskokous hyväksyi sopimuksen Kansainvälisestä jäljitysinstrumentista (*International Tracing Instrument to Enable States to Identify and Trace, in a Timely and Reliable Manner, Illicit Small Arms and Light Weapons*, eli ITI). ITI-sopimuksen (A/CONF.192/15) mukaan pienaseet tulee merkitä helposti tunnistettavin ja luettavin merkein. Pienaseet tulisi lisäksi merkitä valmistus- ja maahantuontivaiheessa sekä siirrettäessä hallituksen varastoista siviilien käyttöön (mikäli niitä ei ole jo valmiiksi merkitty tarpeellisesti). Lisäksi valtiot pitävät kirjaa pienaseiden tuottamisesta ja siirroista. Valtiot myös suostuvat sopimuksen mukaan raportoimaan Pääsihteerille ITI:n implementaatiosta joka toinen vuosi.⁵³

Vuonna 2006 YK:n yleiskokous puolestaan hyväksyi päätöslauselman, jonka mukaan YK alkaa työskennellä kansainvälistä asekauppaa koskevan sopimuksen (Arms Trade Treaty, ATT) puolesta. Tätä päätöslauselmaa IANSA pitää merkittävänä voittona Control Arms -kampanjalle, joka on vuodesta 2003 lähtien voimakkaasti kampanjoinut kyseisen sopimuksen puolesta. Päätöslauselman tultua hyväksytyksi, YK:n pääsihteerin keräsi jäsenmaiden mielipiteitä ko. sopimuksen laajuudesta, parametreista ja käyttökelpoisuudesta. Lisäksi joukko hallitusten asiantuntijoita nimettiin niin sanotuksi GGE-työryhmäksi (Group of Governmental Experts) tutkimaan asekauppasopimuksen edellytyksiä.⁵⁴ Tämä työryhmä esitti syksyllä 2007 YK:n yleiskokoukselle suositusraportin keinoista puuttua laittomaan pienaseiden asevälytoimintaan.⁵⁵

1.3.2. Pienaseongelma IANSA:n agendalla

Pienaseongelma on saanut merkittävää huomiota useiden kansalaisjärjestöjen agendoilla. Yksi suurimmista tällaisista järjestöistä on IANSA (*International Action Network on Small Arms*). Se on vuonna 1998 perustettu verkosto, joka tuo yhteen useiden satojen eri kansalaisjärjestöjen ääniä.

⁵² Vora 2008, 1.

⁵³ United Nations Development Programme 2008, 105.

⁵⁴ IANSA (b), osa: Towards an Arms Trade Treaty.

⁵⁵ Kahiluoto 2007.

Perustajina olleet kansalaisjärjestöt halusivat löytää tehokkaan keinon pienaseiden leviämisen ja niistä seuraavien haittojen hillitsemiseksi. Perustavana lähtökohtana oli ajatus siitä, että yhteistyön kautta kansainvälinen ”NGO-yhteisö” voisi saada aikaan rakentavan muutoksen.⁵⁶

IANSA:n mukaan pienaseiden vastainen taistelu edellyttää kahdensuuntaisia toimintaperiaatteita; ensinnäkin (1) on kiinnitettävä huomiota pienasekaupan ja pienaseiden leviämisen hallintaan ja rajoittamiseen, sekä toiseksi (2) on luotava toimintaa, jonka avulla pienaseiden kysyntä saataisiin laskuun. Ensimmäistä toimintaperiaatetta voidaan IANSA:n mukaan toteuttaa käytännössä muun muassa valtioiden välisiä laillisia asesiirtoja kontrolloimalla, maan sisäisten pienaseiden saatavuutta, varastointia ja käyttöä hallitsemalla, laittomia asesiirtoja estämällä ja niitä vastaan taistelemalla sekä keräämällä ylijäämää pois. Toisen toimintaperiaatteen toteutus viittaa esimerkiksi väkivallan kulttuurin muuttamiseen, turvallisuussektorin uudelleen muokkaukseen, lapsisotilaiden käytön estämiseen, sodan jälkeisten kotiuttamis- ja uudelleenintegroitiohjelmien laajentamiseen sekä köyhyyden ja alikehittyneisyyden vähentämiseen.⁵⁷

IANSA on yhdessä Amnesty Internationalin sekä Oxfamin kanssa käynnistänyt lokakuussa 2003 alkaneen *Control Arms* – kampanjan. Kampanja pyrkii saamaan aikaan asesiirtoja koskevan kansainvälisen sopimuksen (*Arms Trade Treaty*), jolla pyritään estämään aseiden myynti ihmisoikeuksien rikkojille.⁵⁸

Lokakuussa 2006, kampanjan kestänyt kolme vuotta, saavuttivat kampanjoijat suuren työvoiton 139 YK:n jäsenmaan äänestäessä kansainvälisen asesopimuksen työstämistä puoltavan päätöslauselman puolesta. Tämä päätöslauselma johtaa hallitusten asiantuntijoista kootun ryhmän (*Group of Governmental Experts*) perustamiseen, jonka tarkoituksena on perusteiden luominen kattavalle, laillisesti sitovalle työvälineelle sekä yhteisten konventionaalisia aseita koskevien kansainvälisten kuljetus sekä maahantuonti- ja maastavienti standardien luominen. *Control Arms* -kampanjan takana olevat kansalaisjärjestöt ovat hyvin luottavaisia mahdollisen tulevan kansainvälisen asesopimuksen mahdollisuuksista tehdä pienasekaupasta inhimillisempää toimintaa. He uskovat sopimuksen estävän aseiden päätyminen ihmisoikeusrikkomuksia tekevien tahojen haltuun ja samalla vähentävän aseiden lietsomaa köyhyyttä ja konflikteja.⁵⁹

⁵⁶ IANSA(1999), osa: Introduction.

⁵⁷ IANSA (1999), osa: Policy framework.

⁵⁸ Oxfam 2006

⁵⁹ Control Arms (b)

2. Teoreettinen viitekehys: Englantilainen koulukunta

Työssäni toisena tutkimuskysymyksenä on kysymys siitä, *minkälaista kuvaa kansainvälisestä yhteisöstä YK ja IANSA luovat käyttäessään tiettyä argumentoinnin tapaa*. Tämä ongelmanasettelu nojaa hyväksymiini englantilaisen koulukunnan ontologisiin käsityksiin kansainvälisen yhteisön rakenteesta. Englantilaisen koulukunnan näkemyksen mukaan tietyllä tavalla ”anarkian tilan” ylittäen (tai siitä huolimatta) valtiot muodostavat *kansainvälisen valtioiden yhteisön (international society of states)*.⁶⁰ Tämä tarkoittaa sitä, että englantilainen koulukunta teoreettisena positiona olettaa keskustelemaan kansainvälisen yhteisön olemassaolon, ja erityisesti se keskittyy kysymykseen siitä, miten (mahdollisesti) jaetut normit, säännöt ja lait ohjaavat ja määrittävät kansainvälistä toimintaa. Tarkastelemani kansainväliset järjestöt, YK ja IANSA, voidaan nähdä kahtena esimerkkinä kansainväliseen järjestelmään kuuluvista – ja sitä rakentavista – toimijoista, jotka olettavat kansainvälisen yhteisöllisen toiminnan mahdollisuuden pyrittäessä kansainvälistä järjestelmää muokkaaviin – mahdollistaviin ja rajoittaviin – normeihin, sääntöihin ja lakeihin. YK:n ja IANSA:n pienasediskurssi, ja pienaseiden nousu entistä vahvemmin kansainvälisen politiikan agendalle, voidaan myös nähdä tiettyinä ”todisteena” tästä kansainvälisen norminmuodostuksen mahdollisuudesta (joskin tämän toiminnan tehokkuudesta ollaan hyvinkin erimielisiä). Kaiken kaikkiaan, englantilaisen koulukunnan käsitteet ja ajatukset ovat hedelmällisiä YK:n ja IANSA:n argumentaatioissa julkitulevien ontologisten sitoumusten tarkempaan tutkimiseen, avaamiseen ja ymmärtämiseen. Tietyntyyppisen ”teorian transparenssin” lisäämiseksi on tärkeää avata yksityiskohtaisesti sitä ontologista pohjaa, jolle teoria perustuu. Seuraavaksi pyrin tähän ”ontologiseen selventämiseen” avaamalla tätä teoreettista pohjaa tarkemmalla englantilaisen koulukunnan teoreettisten lähtökohtien tarkastelulla. Ennen kaikkea avaan Barry Buzanin maailmanyhteisön teoriaa.

Yksinkertaistettuna, englantilaisella koulukunnalla (*The English School*) viitataan teoriaperinteeseen, joka sijoittuu poliittisen realismin ja liberalismiin (idealismiin) välimaastoon. Realistit painottavat valtioiden välisten suhteiden olevan jatkuvaa kamppailua vallasta ja turvallisuudesta.⁶¹ Moraali ja yhteiskunnallinen edistys kuuluvat heidän mukaansa valtioiden sisäiseen politiikkaan. Valtion sisällä tämä on mahdollista, sillä valtio takaa alueellaan turvallisuuden ylimmän auktoriteetin oikeudella.⁶² Valtioiden välillä *anarkia* – ylimmän vallan puuttuminen – johtaa luottamuksen puutteeseen valtioiden välillä sekä kunkin valtion oman

⁶⁰ Linklater 2001, 104.

⁶¹ Morgenthau 1993, 225.

⁶² Morgenthau 1993, 11-13.

turvallisuuden ajamiseen. Realisteilla ja etenkin neo-realisteilla tämä kuulu kansallisen ja kansainvälisen politiikan välillä on keskeinen teema. Liberalistit puolestaan hahmottelevat ajatusta maailmanjärjestyksestä, jossa universaalit moraaliperiaatteet otetaan vakavasti, ja jossa ero kotimaisen ja kansainvälisen politiikan välillä ei enää olisi niin selkeä.⁶³ Äärimmilleen vietynä tämä tarkoittaisi valtioiden luopumista suvereenisuuspöistä ja jonkinlaisen ”maailmanhallituksen” muodostamista. Tämän ajatuksen mukaan maailmanhallituksen avulla ihmisten itsekkyyks vaihtuisi ihmisten yhteisön todellisten etujen mukaiseen politiikkaan.⁶⁴

Englantilainen koulukunta esittelee siis näiden kahden – realistisen ja liberalistisen – teorian väliin limittyvän ajattelutavan, jossa on päällekkäisyyksiä kumpaankin teoriaperinteeseen. Päällekkäisyys realismin kanssa näkyy esimerkiksi englantilaisen koulukunnan klassikon Martin Wightin kuuluisassa esseessä *Why is There no International Theory*. Siinä Wight näkee kansallisen politiikan olevan hyvän elämän aluetta, kun taas turvallisuus ja selviytyminen kuuluvat kansainvälisen politiikan piiriin. Tavallaan englantilainen koulukunta siis hyväksyy realismin tavoin anarkian lähtökohdakseen. Realismista poiketen se kuitenkin korostaa ihmisyhteisöön kuulumisen ”sivistäviä” vaikutuksia kansainvälisiin suhteisiin. Yhtymäkohtia löytyy myös liberalistisiin ajatuksiin. Esimerkiksi liberalistinen ajatus globaalista edistyksestä saa jalansijaa englantilaisessa koulukunnassa.⁶⁵

Liberalistien kanssa samaa mieltä englantilainen koulukunta on myös valtion sisäisten asioiden vaikutuksesta kansainvälisiin suhteisiin. Realismin mukainen dualismi kansallisen ja kansainvälisen politiikan välillä on englantilaisen koulukunnan mukaan jossain määrin virheellinen. Englantilainen koulukunta arvostelee etenkin neorealistien tapaa erottaa toisistaan kansainvälinen järjestelmä kansallisista poliittisista järjestelmistä. Englantilaista koulukuntaa kiinnostavat kysymykset siitä, miten kansallinen yhteisö muokkaa kansainvälistä yhteisöä, kuin myös kysymykset toisensuuntaisista vaikutuksista. Tämän vuoksi englantilainen koulukunta onkin kiinnostunut siitä huomiosta, jota valtiot kiinnittävät muiden yhteisöjen sisäisiin asioihin. Erityisen kiinnostavaa on, miten tämä valtioiden huomio muiden maiden sisäisiin asioihin, vaikuttaa suvereniteetin kunnioittamisvaatimukseen (tästä esimerkkinä on kysymys humanitaarisen intervention oikeutuksesta).⁶⁶ Englantilainen koulukunta ei hyväksy neorealistista järjestelmätason

⁶³ Linklater 2001, 103.

⁶⁴ Apunen 1991, 113.

⁶⁵ Linklater 2001, 104.

⁶⁶ Linklater 2001, 109. Humanitaarisen intervention ja englantilaisen koulukunnan suhteesta ks. esim. Wheeler 2002. Tähän liittyen myös alaluku 2.2. oikeudenmukaisuuden ja järjestyksen välisestä ristiriidasta.

lähestymistapaa kansainväliseen politiikkaan vaan painottaa niiden sijaan toimijoiden välistä moraalista ja oikeudellista yhteisymmärrystä, joka tuo inhimillisyyttä anarkian keskelle. Tämä huomio normatiivisiin ja institutionaalisiin tekijöihin kansainvälistä yhteisöä määrittävinä tekijöinä erottaa englantilaisen koulukunnan muista teoriaperinteistä.⁶⁷

2.1. Kansainvälinen yhteisö (*International society*)

Kansainvälinen yhteisö viittaa hallitsevaan diplomaattiseen ja normatiiviseen diskurssiin maailman politiikan käytännöissä. Sen vähimmäisvaatimuksena on, että suvereenien yhteisöjen vuorovaikutusta säätelevät instituutiot ja säännöt. On olemassa myös syvempi yhteisöllisyyden muoto, jossa osapuolet jakavat arvoja koskien niitä tavoitteita, joita yhteisöjen tulee pyrkiä saavuttamaan.⁶⁸ Tätä syvempää yhteisöllisyyden muotoa edustaa myös se kansainvälisen yhteisön muoto, jota osa myös IANSA ja YK ovat. Tähän yhteisöllisyyden eri asteisiin liittyen Martin Wight on esitellyt kolme kansainvälisessä politiikassa vaikuttavaa perinnettä. Näitä ovat (1) *realistinen* kansainvälisen järjestelmän malli, (2) *rationalistinen* kansainvälisen yhteisön malli sekä (3) *revolutionistinen* maailmanyhteisön malli.⁶⁹ Wight käyttää näistä myös nimityksiä: (1) machiavellilainen (*Machiavellian*) perinne, (2) grotiuslainen (*Grotian*) perinne sekä (3) kantilainen (*Kantian*) perinne.⁷⁰ Kaikki kolme perinnettä ovat samanaikaisesti läsnä ja ovat siten kansainvälisen todellisuuden piirteitä. Tämä lähestymistapa tuo Buzanin mukaan englantilaiseen koulukuntaan yhden sen erityispiirteistä; se siirtyy pois esimerkiksi realismin ja liberalismien välisestä dualismista kohti holistista lähestymistapaa.⁷¹

Wightin määritelmään nojautuen myös Hedley Bull teki selvän jaon kansainvälisen järjestelmän (*international system*) ja kansainvälisen yhteisön (*international society*) välillä. *Kansainvälinen järjestelmä* (valtioiden järjestelmä)⁷² muodostuu hänen mukaansa silloin, kun kahdella tai useammalla valtiolla on keskenään riittävästi vuorovaikutusta ja riittävä vaikutus toistensa päätöksiin, jotta ne alkavat käyttäytyä yhden kokonaisuuden osina.⁷³ Kansainvälisessä järjestelmässä on kyse valtioiden välisestä valtapolitiikasta, joka asettaa rakenteen ja anarkian

⁶⁷ Linklater 2001, 111.

⁶⁸ Dunne 2001a, 223.

⁶⁹ Bull 1991, xi.

⁷⁰ Wight 1991, 269-271.

⁷¹ Buzan 2001, 476.

⁷² Liitetään englantilaisen koulukunnan piirissä hobbesilaiseen perinteeseen.

⁷³ Bull 2002, 13.

kansainvälisen politiikan keskiöön.⁷⁴ *Kansainvälisen yhteisön* käsite (valtioiden yhteisö)⁷⁵ on englantilaisen koulukunnan tärkein kiinnostuksenkohde. Se asettaa yhteisten normien, sääntöjen sekä instituutioiden luomisen ja ylläpitämisen kansainvälisen politiikan teorian keskiöön.⁷⁶ *Kansainvälinen yhteisö muodostuu, kun yhteisistä intresseistä ja arvoista tietoinen valtioryhmä muodostaa yhteisön siten, että ne katsovat olevansa sidottuja keskinäisiä suhteitaan ja yhteisiä instituutioitaan jäsentävien yhteisten sääntöjen perusteella.*⁷⁷

Dunne puolestaan esittää, että englantilainen koulukunta on tehnyt virheen luodessaan erottelun kansainvälisen yhteisön, kansainvälisen järjestelmän ja maailmanyhteisön välille. Hänen mukaansa institutionaalisen vaihtelevuuden näkeminen tällä tavoin johtaa siihen, että väkivalta ja kilpailu sijoitetaan kansainvälisen järjestelmän kategoriaan, kun taas transnationaaliset voimat sijoitetaan maailmanyhteisö -kategoriaan. Tällöin jää huomiotta se, että kansainvälinen yhteisö muodostetaan sekä kilpailemalla että yhteistyössä toimimalla. Samoin huomiotta jää se, että valtiot ovat myös kehittäneet kosmopolitanistisia käsityksiä velvollisuuksista (esimerkiksi ihmisoikeuksista). Nähdäksemme nämä erot, tulee meidän Dunnen mielestä ennemmin ajatella kansainvälisen yhteisön sisällä olevan erilaisia ”variaatioita” sen sijaan, että näemme kansainvälisen yhteisön eräänlaisena välitulana kansainväliselle järjestelmälle ja maailmanyhteisölle.⁷⁸ Samankaltaisen näkemyksen kansainvälisestä yhteisöstä esittää myös Barry Buzan, jota tulen käsittelemään työni kappaleessa 2.4.

Englantilainen koulukunta näkee, että valtioiden on anarkian tilasta johtuen taattava oma turvallisuutensa. Kilpailu ja konfliktit vaikeuttavat usein tätä turvallisuuden tavoittelua. Tästä huolimatta kansainvälinen järjestelmä ei ole pysyvän sodan tilassa, vaan siinä on yllättävänkin paljon kansainvälistä järjestystä. Englantilainen koulukunta ei ole realistien tapaan ensisijaisesti kiinnostunut kansainvälisen valtioiden järjestelmän sisäisistä valtakamppailuista; eikä se myöskään näe liberalismiin tavoin nykytilanteen johtavan lopulta maailmanlaajuiseen poliittiseen ihmisyhteisöön. Näiden sijaan englantilainen koulukunta keskittyy valtioiden muodostaman

⁷⁴ Buzan 2004, 7.

⁷⁵ Liitetään englantilaisen koulukunnan piirissä grotiuslaiseen perinteeseen.

⁷⁶ Buzan 2004, 7.

⁷⁷ Bull 2002, 13. ”Säännöt” voivat tässä tarkoittaa kansainvälistä lakia, moraalisaantöjä tai esim. vakiintunutta käytäntöä.

⁷⁸ Dunne 2001b, 70.

kansainvälisen yhteisön tarkasteluun.⁷⁹ Bullin mukaan valtioiden tulisi entisestään vahvistaa tämän kansainvälisen yhteisön instituutioita anarkian tilan hillitsemiseksi.⁸⁰

Kansainvälisen yhteisön tärkeimpänä instituutiona voidaan Bullin mukaan nähdä suvereenit valtiot, jotka luovat ja ylläpitävät kansainvälisen yhteisön sääntöjä. Muita instituutioita kansainvälisessä yhteisössä Bullin mukaan ovat voimatasapaino, kansainvälinen laki, diplomatia, sota sekä suurvaltojen asema. Instituutiolla Bull ei tässä yhteydessä tarkoita organisaatiota tai hallinnollista koneistoa, vaan ennemminkin tapojen ja käytäntöjen joukkoa, jotka ovat muotoutuneet yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Nämä instituutiot symboloivat kansainvälisen yhteisön olemassaoloa, antavat sisältöä ja pysyvyyttä valtioiden yhteistyölle, sekä hillitsevät valtioiden taipumusta kadottaa yhteiset intressit.⁸¹

Englantilaisen koulukunnan päällimmäisin tavoite on selittää, miksi *anarkian tilassa* olevien itsenäisten poliittisten yksiköiden välillä ylipäänsä on *niin paljon* järjestystä. Martin Wightin näkemyksen mukaan kansainvälinen yhteisö edellyttää merkittävää kielellistä ja kulttuurista yhtenäisyyttä. Hänen mukaansa tästä esimerkkeinä olivat muinainen Kiina, kreikkalais-roomalainen yhteisö sekä nykyaikainen valtioiden yhteisö. Itsenäiset poliittiset yhteisöt tuntevat Wightin mielestä yhteenkuuluvuutta sivistykselliseen maailmaan sekä ylemmyyttä naapureitaan kohtaan. Tällainen tunne kulttuurisesta eroavuudesta ”barbaarisiiin” kansoihin edesauttoi kommunikaatiota näiden poliittisten yhteisöjen välillä. Samalla tuo tunne helpotti sopimista sellaisista oikeuksista ja velvollisuuksista, jotka muodostavat valtioiden yhteisön.⁸²

Hedley Bull sen sijaan näki ajatukset yleisinhimillisestä oikeudesta historiallisesti kansainvälistä oikeutta edeltävinä ja sen perustaa luovina. Bull kuitenkin uskoi, että kansainväliset yhteisöt eivät edellytä kielellistä, kulttuurillista tai uskonnollista yksimielisyyttä.⁸³ Bullin näkemyksen mukaan on siis mahdollista, että järjestystä (ja siten kansainvälinen yhteisö) on myös sellaisten valtioiden välillä, jotka eivät tunne kuuluvansa samaan kulttuuriin. Käytännön tarve yhteiseloon on Bullin mukaan riittävä tekijä tuottamaan diplomaattisen kulttuurin – järjestelmän sopimuksia ja

⁷⁹ Linklater 2001, 104-105.

⁸⁰ Wheeler – Dunne 1996, 94.

⁸¹ Bull 2002, 71.

⁸² Linklater 2001, 106.

⁸³ Linklater 2001, 106-107.

instituutioita, jotka ylläpitävät järjestystä hyvin erilaisia kulttuureita ja ideologioita edustavien valtioiden välillä.⁸⁴

Bullin mukaan kaikilla kansallisilla ja kansainvälisillä yhteisöillä on työkaluja kolmen ”ensisijaisen tavoitteen” suojelemiseksi; näitä ovat (1) väkivallan rajoittaminen, (2) omistusoikeuden ylläpitäminen ja (3) sopimusten pitämisen tavoite (*pacta sunt servanda*).⁸⁵ Bullin mukaan valtiot pyrkivät yleensä rajoittamaan väkivaltaa, kunnioittamaan omistusoikeuksia sekä ylläpitämään luottamusta paitsi valtion sisällä niin myös keskinäisessä kanssakäymisessään muiden itsenäisten poliittisten yksiköiden välillä. *Tämä yhteinen perusta on yhteistä kulttuuria todenmukaisempi perusta kansainväliselle yhteisölle.* Vaikka sekä kansallinen että kansainvälinen yhteisö ovatkin molemmat kiinnostuneita kolmen perustarpeen tyydyttämisestä, eroaa kansainvälinen yhteisö anarkistisen luonteensa vuoksi selvästi kansallisesta yhteisöstä. Kansainvälisellä yhteisöllä on myös sellaisia ensisijaisia tavoitteita, joita kansallisilla yhteisöillä ei ole. Keskeisiä tällaisia tavoitteita ovat: (1) *valtioiden järjestelmän ja valtioyhteisön säilyttämisen tavoite*, (2) *valtioiden itsenäisyyden ja ulkoisen suvereniteetin säilyttäminen sekä (3) rauhan tavoite*.⁸⁶

Anarkian tilasta johtuen kansainvälisen yhteisön tulee luoda sääntöjä, jotka erottelevat ja puskuroivat valtioita toisiltaan ja siten edistävät *järjestystä*. 1900-luvun lopulla tähän ”minimalistiseen” kansainvälisen yhteisön tehtävän määrittelyyn on lisätty myös vaatimuksia, joiden mukaan valtioiden tulisi ylläpitää rauhallisia ja ystävällisiä suhteita muihin valtioihin sekä kunnioittaa kansainvälisiä ihmisoikeuksia. Tässä mielessä kansainvälinen yhteisö on sekä rajoittava (esimerkiksi aggression rajoitus) että mahdollistava (esimerkiksi yhteistyön edistäminen).⁸⁷

Bullin mukaan sääntöjen avulla yhteisistä intresseistä siirrytään kohti käsitystä oikeanlaisesta käyttäytymisestä. Säännöt myös ylläpitävät kansainvälistä järjestystä. Säännöt voidaan jakaa kolmeen tasoon. (1) Konstitutionaaliset normatiiviset säännöt luovat perustan ja asettavat määräävät periaatteet (kuten valtioiden yhteisön, luonnontilan jne.). Kansainväliselle yhteisölle tärkein periaate on suvereniteetti. (2) Rinnakkaiselon säännöt asettavat yhteisölle minimikäytösvaatimukset ja ovat siten yhteydessä ensisijaisiin tavoitteisiin (omistusoikeus, väkivallan rajoitus ja *pacta sunt servanda*). Tähän yhteyteen liittyy myös Bullin kansainvälisen yhteisön instituutiot: diplomatia, kansainvälinen laki, voimatasapaino, sota ja suurvaltojen rooli. (3) Poliitiikan, strategian, yhteisön ja

⁸⁴ Linklater 2001, 107.

⁸⁵ Bull 2002, 4.

⁸⁶ Bull 2002, 16-17.

⁸⁷ Dunne 1995a, 126.

talouden alan yhteistyötä säätelevät säännöt kuvaavat kansainvälisen yhteisön pidemmälle meneviä, toissijaisia, tavoitteita. Tähän kategoriaan liittyvät YK-järjestelmä ja esimerkiksi asevalvontasopimukset.⁸⁸

2.2. Järjestys (Order) vs. Oikeudenmukaisuus (Justice) - Pluralismi vs. Solidarismi

Kansainvälisen järjestelmän- ja kansainvälisen yhteisön-käsitteiden yhteydessä esittelin Martin Wightin suorittaman jaon kansainvälisen politiikan kolmeen perinteeseen (machiavellilainen, grotiuslainen ja kantilainen). Wightin kirjoitusten myötä englantilainen koulukunta alkoi erkaantua alkuperäisestä realismin ja liberalismin välisestä dialogistaan.⁸⁹ Tätä kehitystä tuki myös Hedley Bullin tekemä jako *solidaristiseen* (grotiuslainen) ja *pluralistiseen* näkemykseen kansainvälisestä yhteisöstä.⁹⁰ Solidarismin ja pluralismin välinen debatti on hyvin keskeinen englantilaisessa koulukunnassa. Kiista näiden kahden näkökulman välillä liittyy niiden normien, sääntöjen ja instituutioiden luonteeseen ja laajuuteen, joita kansainvälinen yhteisö voi muodostaa ilman erkaantumista keskeisistä suvereniteetin ja hyökkäämättömyyden periaatteistaan.⁹¹

Solidaristinen näkökulma pohjautuu Hugo Grotiuksen ajatuksiin. Se sijoittuu hobbesilaisen teoriaperinteen ja kantilaisen universalismin välimaastoon. Solidarismi näkee kansainvälisen politiikan valtioiden yhteisön tai kansainvälisen yhteisön kautta. Hobbesilaisesta traditiosta poiketen solidaristit eivät näe valtioiden olevan primitiivisen kamppailun tilassa. Heidän mukaansa valtiot ovat rajoittaneet keskinäisiä konfliktejaan yhteisten sääntöjen ja instituutioiden avulla. Erotuksena universalisteihin solidaristit kuitenkin hyväksyvät hobbesilaisen premissin suvereenien valtioiden ensisijaisuudesta kansainvälisessä politiikassa. Valtiot ovat kansainvälisen yhteisön pääasiallisia toimijoita. Solidaristisen näkemyksen mukaan kansainvälisessä politiikassa ei ole kyse pelkästä intressien välisestä kamppailusta, mutta ei myöskään täydellisestä valtioiden intressien samankaltaisuudesta. Kaikkia valtioita yhteen sitovina elementteinä toimivat kansainvälisen yhteisön säännöt, normit ja instituutiot. Solidaristien näkemyksen mukaan kansainvälistä käyttäytymistä valtioiden välillä kuvaa paitsi hobbesilainen harkitsevaisuus ja laskelmointi niin myös moraalisuuden ja lain periaatteet. Solidaristit eivät kuitenkaan yhdy universalistien

⁸⁸ Bull 2002, 65-68. Buzan huomauttaa, että näistä 1. ja 2. säännöt heijastavat pluralistista näkökulmaa ja 3. säännöt solidarismia. Ks. Buzan 2004, 53. Pluralismista ja solidarismista ks. seuraava alaluku.

⁸⁹ Dunne 1995a, 133.

⁹⁰ Linklater 2001, 110.

⁹¹ Buzan 2004, 8.

vaatimukseen valtioiden yhteisön kukistamisesta ja sen korvaamisesta yleismaailmallisella ihmistenyhteisöllä, vaan tähdentävät ennemminkin valtioiden yhteisön yhteistyön ja rinnakkaiselon vaatimusten hyväksymistä.⁹²

Solidaristit näkevät kansainvälisen yhteisön muodostavien valtioiden välillä keskinäistä solidaarisuutta lain täytäntöönpanon suhteen.⁹³ Tämä solidaarisuus näkyy yhteisön jäsenten sitoutumisessa yhteisön ja sen instituutioiden ylläpitoon ja puolustamiseen.⁹⁴ Solidaarisuus ilmenee myös solidaristisessa oikeutetun sodan (*just war*) tematiikassa sekä näkemyksessä, jonka mukaan ihmisyksilöt ovat kansainvälisen oikeuden subjekteja ja kansainvälisen yhteisön jäseniä (tästä näkemyksestä juontaa myös humanitaarisen intervention oikeutus).⁹⁵ Solidaarisuuden periaate on laajalti hyväksytty YK:n aikakauden kansainvälisen yhteisön jäsenten keskuudessa. Viittauksia siihen löytyy myös YK:n peruskirjasta.⁹⁶

Solidaristiselle näkökulmalle on ominaista ajatus kansainvälisestä yhteisöstä, joka koostuu suvereenista yksiköistä ja muista toimijoista, jotka tunnistavat yhteisön vahvistamisesta ja ylläpitämisestä saatavat edut. Laki nähdään tärkeäksi käytöksen säätelijäksi yhteisön sisällä; erityistä huomiota kiinnitetään subjektiivisiin luonnonoikeuksiin (*natural law*)⁹⁷. Solidaristista traditiota kiinnostaa myös sodan tematiikka – sen kohtuuttomuuden ja legitimitetin rajoitus, mutta ei kuitenkaan sen kokonaisvaltainen kieltö.⁹⁸

Sen sijaan pluralistien mukaan valtiot saavuttavat yhteisymmärryksen vain tietyissä vähimmäispyrkimyksissä. Näistä tärkeimpiä ovat suvereniteetin kunnioitus sekä hyökkäämättömyysperiaate. Pluralistisen näkemyksen mukaan valtiot eivät jaa keskenään merkittäviä tavoitteita, normeja tai arvoja, mutta tästä huolimatta ne tunnustavat olevansa laillisesti ja moraalisesti sidottuja yhdessä elämisen pelisääntöihin.⁹⁹ Yhteisön tavoitteena on luoda viitekehys järjestyneelle yhteiselolle ja kilpailulle. Äärimmillen vietyä tämä voi tarkoittaa jopa yhteiseen tulevaisuuteen vaikuttavien ongelmien hallintaa (kuten asevalvonta tai ympäristöongelmat).¹⁰⁰

⁹² Bull 2002, 25-26.

⁹³ Linklater 2001, 110.

⁹⁴ Kingsbury – Roberts 1990, 8.

⁹⁵ Linklater 2001, 110.

⁹⁶ Kingsbury – Roberts 1990, 9.

⁹⁷ Luonnonoikeudella (Natural Law) tarkoitetaan tässä mm. Grotiukseen yhdistettävää teoriaperinnettä, joka näkee kaikki ihmiset osana yhteistä ihmisyyttä, jonka perusteella kaikilla on oikeus ihmisarvon mukaiseen kohteluun. Ks. esim. Haakonssen 1996.

⁹⁸ Kingsbury – Roberts 1990, 51.

⁹⁹ Wheeler – Dunne 1996, 94.

¹⁰⁰ Buzan 2004, xvii.

Pluralistien mukaan solidaarisuutta ei siten ole valtioiden välillä siinä mittakaavassa kuin solidaristit väittävät. Pluralistit myös näkevät kansainvälisen yhteisön koostuvan ainoastaan valtioista, ei yksilöistä.¹⁰¹

Wheeler ja Dunne toteavat Bullin puolustaneen pluralistista käsitystä kansainvälisestä yhteisöstä, sillä hän näki pluralismin kansainvälistä järjestystä ylläpitävänä. Samalla Bull oli kuitenkin huolissaan kylmän sodan asettamasta uhasta pluralismin lupaamalle järjestykselle. Tästä johtuen hän tunsikin myös vetoa solidaristiseen kansainvälisen yhteisön teoriaan, joka asetti oikeuden (järjestyksen sijaan) kansainvälisen politiikan keskiöön. Bull pyrki ratkaisemaan oikeudenmukaisuuden ja järjestyksen välillä olevaa jännitettä toteamalla epäoikeudenmukaisen maailman olevan myös epäjärjestyksessä.¹⁰² Samalla Bull kuitenkin totesi, ettei ole olemassa todisteita, joiden mukaan toisen maailmansodan jälkeisen aikakauden pluralistinen kansainvälinen yhteisö olisi muuttumassa kohti solidaristisempaa yhteisöä.¹⁰³

R.J. Vincentin mukaan Hedley Bull asettaa kansainvälisten suhteiden keskeiseksi ongelmaksi järjestyksen identifioimisen ja sen perusteiden vahvistamisen.¹⁰⁴ Kansainvälisellä järjestyksellä Bull tarkoittaa toimintamallia, joka ylläpitää yhteisöllisen elämän kolmea ensisijaista tavoitetta (väkivallan rajoitus, omistusoikeus ja sopimusten pitämisen periaate).¹⁰⁵ Bullin mukaan järjestys on keskeinen arvo kansainvälisessä politiikassa, mutta se ei ole välttämättä ensisijainen, saati ainoa arvo. Järjestykselle vastakkaisena arvona nähdään usein oikeudenmukaisuus.¹⁰⁶ Bullin näkemyksen mukaan oikeudenmukaisuus ja kansainvälinen järjestys ovat olleet usein törmäyskurssilla. Tällöin esimerkiksi valtioiden suvereniteetin ylläpitämisen tavoite on törmännyt yhteen muiden kansainvälisen yhteisön tavoitteiden kanssa, erityisesti rauhan ylläpidon ja voimatasapainon säilyttämisen kanssa.¹⁰⁷ Järjestys ja oikeudenmukaisuus voivat olla ristiriidassa myös asevalvontakysymyksissä. Aseriisunta perustuu oletuksiin siitä, minkälainen maailmanjärjestys on mielestämme tavoiteltava. Tämä liittyy muun muassa kysymyksiin siitä, kuinka paljon ja millaisia aseita kansainvälisessä yhteisössä saa olla, kuka saa omistaa niitä, missä niitä saa käyttää ja mihin tarkoituksiin niitä saa käyttää. Vastaamalla näihin kysymyksiin saamme tietoa maailman

¹⁰¹ Linklater 2001, 110.

¹⁰² Wheeler – Dunne 1996, 92.

¹⁰³ Bull 2002, 230.

¹⁰⁴ Vincent 1990, 38.

¹⁰⁵ Bull 2002, 8.

¹⁰⁶ Bull 2002, 74. Wheelerin ja Dunnen mukaan ihmisoikeusrikkomusten ja humanitaarisen intervention tarkastelu paljastavat selvimmin oikeudenmukaisuuden ja järjestyksen välisen konfliktin. Ks. Wheeler – Dunne 1996.

¹⁰⁷ Bull 2002, 103.

poliittisesta rakenteesta ja vallanjakautumisesta siinä.¹⁰⁸ Oikeudenmukainen tapa järjestää tällaisia asevalvontaan liittyviä kysymyksiä saattaa hyvinkin usein olla ristiriidassa järjestyksen ylläpitämisen kanssa.

Usein valtioilla on erilaiset käsitykset siitä, mitä oikeudenmukaisuus tarkoittaa. Onkin olemassa vaara, että yrittäessään saada omia näkemyksiään oikeudenmukaisuudesta esiin, valtiot samalla heikentävät kansainvälistä yhteisöä.¹⁰⁹ Oikeudenmukaisuus ja järjestys eivät ole ainoastaan toisilleen ristiriitaisia, sillä Bullin mukaan oikeudenmukaisuus tarvitsee toteutuakseen järjestystä. Toisaalta kansainvälinen yhteisö ei Bullin mukaan kuitenkaan ole otollinen viitekehys maailmanlaajuisen oikeudenmukaisuuden edistämiseksi. Maailmanlaajuinen oikeudenmukaisuus voisi Bullin mielestä toteutua vain maailmanyhteisön piirissä; valtioiden järjestelmä estää sen toteutumisen kansainvälisen yhteisön viitekehyksessä.¹¹⁰

Bull näkee myös toisenlaisen esteen oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi nykyisen kansainvälisen järjestyksen puitteissa. Hänen mukaansa oikeudenmukaisuutta koskevat kysymykset nousevat maailman poliittiselle agendalle ainoastaan silloin, kun se on jonkin valtion etujen ja politiikan mukaista. Oikeudenmukaisuuden edistämiseen tähtäävä toiminta puolestaan tapahtuu suvereenien valtioiden kautta, jotka kykenevät muokkaamaan toiminnan omien tarkoitusperiensä mukaiseksi. Oikeudenmukaisuuden periaatteiden soveltamisyritykset kansainvälisissä suhteissa ovatkin yleensä olleet hyvin valikoivia (esimerkiksi suhteessa humanitaariseen interventioon).¹¹¹ Oikeudenmukaisuuden merkityssisällöstä valtioiden on vaikeaa päästää yhteisymmärrykseen; sen sijaan järjestyksen ylläpitotavoista keskinäisissä suhteissaan valtiot ovat usein samaa mieltä. Suurin osa valtioista hyväksyy suvereniteetin kunnioittamisen ja hyökkäämättömyysperiaatteen.¹¹²

2.3. Konstruktivismi ja englantilainen koulukunta

Kansainvälistä politiikkaa pitkään hallinnut neorealismi ei nähnyt valtioiden välisessä kanssakäymisessä olevan vuorovaikutuksellista, sosiaalista sisältöä. Neoliberalistitkin näkivät valtioiden välisen sosiaalisen kanssakäymisen vain institutionaaliseksi yhteistyöksi. Viimeisen vuosikymmenen aikana kansainvälisten suhteiden teoria on kuitenkin kokenut sosiaalisen

¹⁰⁸ Bull 1987, 191.

¹⁰⁹ Linklater 2001, 111.

¹¹⁰ Bull 2002, 81-85.

¹¹¹ Bull 2002, 85-87.

¹¹² Linklater 2001, 111.

mullistuksen. Tämän sosiaalisen näkökulman kansainvälisiin suhteisiin toi *konstruktivismi*. Se näkee kansainväliset suhteet hyvin sosiaalisena toimintakenttänä, jossa valtioiden identiteetit ja intressit muotoutuvat diskursiivisesti toimijoiden välisten lakien, normien ja instituutioiden avulla. Christian Reus-Smith näkee konstruktivismiin tuoman sosiaalisen mullistuksen rinnastuvan englantilaisen koulukunnan tapaan korostaa kansainvälisen elämän sosiaalisuutta.¹¹³ Tämä jaettu kiinnostus kansainvälisen elämän sosiaaliseen ulottuvuuteen luokittelee Reus-Smithin mukaan tietynlaisen sukulaissuhteen konstruktivismiin ja englantilaisen koulukunnan välille.¹¹⁴ Myös Dunne näkee selkeän samankaltaisuuden englantilaisen koulukunnan ja Alexander Wendtin kaltaisten konstruktivistien välillä. Molemmat teoriaperinteet näkevät valtiot ensisijaisina toimijoina ja molemmat tutkivat kansainvälistä yhteisöä sen luoneiden toimijoiden välisten käytäntöjen kautta.¹¹⁵ Suganami puolestaan näkee Wendtiä ja englantilaista koulukuntaa yhdistävänä tekijänä myös tavan ymmärtää maailmanpolitiikkaa kansainvälisen yhteisön sääntöjen, normien ja instituutioiden kautta.¹¹⁶ Hänen mukaansa yhteistä näille kahdelle on myös usko siihen, etteivät rakenteet määrää kaikkea vaan toimijoiden aloitteille ja joustavuudelle on tilaa.¹¹⁷

Reus-Smithin mukaan konstruktivismiin ja englantilaisen koulukunnan välinen keskustelu on toistaiseksi ollut liian yksipuolista ja pohjannut liikaa molemminpuolisiin stereotypioihin. Uudentyyppinen ja laajempi dialogi näiden kahden teoriaperinteiden välillä voisi esimerkiksi auttaa konstruktivisteja kehittämään omaa käsitystään normatiivisuudesta englantilaisen koulukunnan järjestyksen ja oikeudenmukaisuuden väliseen suhteeseen liittyvän normatiivisen pohdinnan avulla.¹¹⁸

Järjestelmätason konstruktivismi keskittyy – neorealismia seuraten – ainoastaan valtiotoimijoiden väliseen vuorovaikutukseen. Reus-Smith näkee ennen kaikkea Alexander Wendtin kirjoitusten edustavan tätä lähestymistapaa. Muiden konstruktivistien tavoin Wendt uskoo valtion identiteetin kertovan sen intresseistä ja teoista. Wendt tekee kuitenkin eron valtion sosiaalisen ja korporatiivisen identiteetin välille. Sosiaalinen viittaa tässä statukseen, rooliin tai persoonallisuuteen, jonka kansainvälinen yhteisö katsoo valtiolle kuuluvaksi. Korporatiivinen identiteetti viittaa valtion sisäisiin materiaalsiin, ideologisiin, kulttuurisiin tai ihmisiin liittyviin tekijöihin, jotka tekevät

¹¹³ Reus-Smith 2002, 487-488.

¹¹⁴ Reus-Smith 2002, 489.

¹¹⁵ Dunne 1995b, 384.

¹¹⁶ Suganami 2001, 409.

¹¹⁷ Suganami 2001, 410-411.

¹¹⁸ Reus-Smith 2002, 488.

valtiosta sen mitä se on.¹¹⁹ Wendt keskittyy kirjoituksissaan sosiaaliseen identiteettiin ja siihen, kuinka rakenteelliset kontekstit, järjestelmätason prosessit ja strategiset käytännöt tuottavat ja uudelleen-tuottavat valtion identiteettiä. Reus-Smith kritisoi tässä yhteydessä Wendtiä näkökulman kapeudesta. Hänen mukaansa sulkemalla valtion sisäisen todellisuuden pois tarkastelustaan, rajaa Wendt samalla myös kansainvälistä yhteisöä muokkaavien prosessien tarkastelun tarpeettoman kapealle alalle.¹²⁰

Alexander Wendtin teoria instituutioiden, normien ja identiteettien sosiaalisesta rakentumisesta on kuitenkin nähdäkseni varsin mielekäs viitekehys yhdistettäväksi englantilaisen koulukunnan teoriaan yhteisten normien, sääntöjen ja instituutioiden varaan perustuvasta kansainvälisestä yhteisöstä. Seuraavassa esittelen Wendtin teorian pääpiirteet. Niitä tulen tässä työssä käyttämään lähinnä kansainvälisen yhteisön rakentumista koskevan analyysini välineenä ja Barry Buzanin teorian yhteydessä.

Wendt asettaa tutkimuksensa keskiöön todellisuuden sosiaalisen rakentumisen. Hänen mukaansa kansainvälisen politiikan perusrakenteet ovat sosiaalisia eivätkä niinkään materiaalisia. Nämä rakenteet puolestaan muokkaavat toimijoiden identiteettejä ja intressejä.¹²¹ Artikkelissaan *Anarchy is What States Make of It* Wendt pyrkii luomaan sillan kahden tradition – ”vahvan liberalismiin” ja konstruktivismiin – välille. Nämä traditiot jakavat Wendtin mukaan yhteisen kognitiivisen, intersubjektiviivisen käsityksen prosessista (*process*), jossa identiteetit ja intressit liittyvät kiinteästi vuorovaikutukseen. Liberalistien näkemyksistä Wendt ottaa osaksi omaa konstruktivistista teoriaansa ajatuksen, jonka mukaan kansainväliset instituutiot voivat muuttaa valtioiden identiteettiä ja intressejä. Wendtin näkemyksen mukaan konstruktivismilla on annettavaa liberaalien vahvalle kiinnostuksen kohteelle, eli identiteettien ja intressien muodostumiselle. Samalla konstruktivismi voisi hyötyä liberalistien oppimista ja kognitiota koskevista näkemyksistä. Tämän sillan muodostamisessa liberalistien ja konstruktivistien välille Wendt käyttää apunaan neorealistien vastaista argumenttia, jonka mukaan oma-apujärjestelmä (*self-help*) ei ole anarkistisen rakenteen prosessien ulkopuolella antama tosiasia. Wendtin mukaan anarkia on sitä, mitä valtiot siitä (prosessien kautta) tekevät.¹²²

¹¹⁹ Reus-Smith 2001, 219.

¹²⁰ Reus-Smith 2001, 220.

¹²¹ Wendt 1995, 71-72.

¹²² Wendt 1992, 394. Buzanin mukaan Wendtin toteamus ”Anarchy is what states make of it.” on yhtenevä englantilaisen koulukunnan näkemyksen kanssa, jonka mukaan kansainvälinen yhteisö koostuu yksiköistä (valtioista) ja siten heijastaa valtioiden kansallisia piirteitä. Ks. Buzan 2004, 95.

Näin ollen Wendtin mukaan oma-apu ja valtopolitiikka eivät ole anarkian loogisia tai kausaalisia seurauksia. Jos maailma on oma-apujärjestelmään perustuva, niin syynä tähän ovat prosessit, eivät rakenne (*structure*). Rakenteella ei ole olemusta tai kausaalisia voimia ilman prosessia. Oma-apu ja valtopolitiikka ovat näin ollen (sosiaalisesti rakentuneita) instituutioita, eivät anarkian olemuksellisia piirteitä.¹²³ Wendt ei artikkelissaan kiistä neorealistien käsitystä nykyisestä valtioiden järjestelmästä, hän ainoastaan kyseenalaistaa näiden väitteiden selitykset.¹²⁴

Wendt pyrkii teoriallaan asettumaan prosessia korostavien liberalistien ja rakennetta korostavien neorealistien väliin. Wendt näkee neorealistien tavoin rakenteen tärkeäksi, mutta samalla sosiaalisesti rakentuneeksi kokonaisuudeksi, jonka muutos on täysin mahdollinen. Neorealistisen käsityksen mukaan rakenne koostuu vain materiaalisen kyvykkyyden jakautumisesta yksiköiden kesken (*distribution of capabilities*), kun taas konstruktivistit näkevät rakenteet koostuvan myös sosiaalisten suhteiden kautta. Sosiaalisilla rakenteilla on Wendtin mukaan kolme elementtiä: (1) jaettu tieto, (2) materiaaliset resurssit ja (3) käytännöt.¹²⁵

(1) Sosiaaliset rakenteet määrittyvät osittain jaetun tiedon, kokemuksen ja ymmärryksen kautta. Nämä puolestaan rakentavat tilannekohtaisesti toimijan sekä toimijoiden välisten suhteiden luonteen (yhteistyöhön perustuva vai riitaisa). Wendtin mukaan esimerkiksi turvallisuusyhteisö on sosiaalinen rakenne, joka koostuu jaetusta tiedosta valtioiden välillä, ja jossa valtiot luottavat toisiinsa niin paljon, että ratkaisevat konfliktinsa ilman väkivaltaa. Konstruktivistien mukaan sosiaalinen rakenne riippuu siis ideoista. Nämä ideat puolestaan ovat sosiaalisia intersubjektiivisen luonteensa johdosta. Sosiaalisuudessa on siis kyse jaetusta tiedosta.¹²⁶

(2) Sosiaaliin rakenteisiin sisältyy myös materiaaliset resurssit. Ne saavat kuitenkin konstruktivistien mukaan merkityksensä vain jaetun tiedon kautta. Esimerkiksi ystäväksi tiedetyn Britannian 500 ydinasetta on Yhdysvalloille pienempi uhka kuin viholliseksi katsotun Pohjois-Korean 5 vastaavaa asetta. Materiaaliset kyvyt eivät siis sinällään kerro mitään; niiden vaikutus pohjautuu jaettuun tietoon.¹²⁷

¹²³ Wendt 1992, 395.

¹²⁴ Wendt 1992, 396.

¹²⁵ Wendt 1995, 73.

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Ibid.

(3) Sosiaaliset rakenteet ovat käytännöissä (*practices*) – eivät toimijassa tai materiaalisissa kyvyissä. Sosiaalinen rakenne on olemassa vain prosessin kautta. Esimerkiksi kylmä sota oli jaetun tiedon rakenne, mutta se päättyi heti kun suurvallat muuttivat käytöstään.¹²⁸

Konstruktivistisen sosiaalisen teorian peruseriaate on, että ihmiset toimivat objekteja (myös muita ihmisiä) kohtaan niiden merkitysten perusteella, joita objekteilla on ihmisille. Valtiot käyttäytyvät eri tavalla vihollisiaan ja ystäviään kohtaan. Anarkia tai vallan jakautuminen eivät riitä kertomaan meille, kuka on ystävä ja kuka vihollinen. Vallan jakautuminen voi vaikuttaa valtion päätöksiin, mutta se miten se vaikuttaa, riippuu tiedon jakautumisesta (*distribution of knowledge*). Tiedon jakautumisella Wendt tarkoittaa toimijoiden välistä ymmärrystä ja odotuksia, jotka rakentavat toimijoiden käsitystä itsestä ja toisesta. Toimijat saavuttavat erilaisia identiteettejä osallistumalla yhteisten tarkoitusten (*collective meanings*) luomiseen. Identiteetit ovat olemukseltaan suhteellisia. Ne liittyvät tiettyyn sosiaalisesti rakentuneeseen maailmaan. Jokaisella on monia eri identiteettejä suhteessa institutionaalisiin rooleihinsa (kuten sisko, äiti, opettaja jne.) Samoin myös valtiolla voi olla monia erilaisia identiteettejä kontekstista riippuen.¹²⁹

Toimijoiden intressit pohjautuvat identiteetteihin. Tilanteiden määrittelyn yhteydessä toimijat määrittelevät myös intressinsä. Mikäli toimija määrittelee tilanteessa vaikuttavan identiteettinsä olevan opettaja, hänen intressinään on todennäköisesti opettaa. Roolin puute tekee identiteetin ja intressien määrittelyn vaikeaksi.¹³⁰ Näin ollen esimerkiksi Yhdysvaltojen identiteetti ”vapaa maailman puolustajana” voi vaatia aseistuksen lisäämistä, kun taas sen identiteetti ihmisoikeuksia kunnioittavana länsimaisena demokratiana vaatii osallistumista kansainväliseen asevalvontayhteistyöhön.

Instituutiolla Wendt tarkoittaa suhteellisen pysyvää identiteettien ja intressien joukkoa tai rakennetta. Tällaiset rakenteet on usein ilmaistu sääntöjen ja normien avulla, mutta ne saavat todellisen voimansa toimijoiden sosialisatiosta ja osallistumisesta yhteiseen tietopohjaan. Instituutiot ovat perusteiltaan kognitiivisia kokonaisuuksia; niitä ei ole olemassa toimijoiden käsitysten ulkopuolella. Instituutiot näyttävät toimijoille sosiaalisina tosiasioina, mutta ne ovat silti toimijoiden kollektiivisen ”tiedon” tulos. Identiteetit ja tällaiset kollektiiviset kognitiot ovat olemassa vain toistensa kautta; ne ovat toisiaan rakentavia. Institutionalisaatio on tämän Wendtin

¹²⁸ Wendt 1995, 74.

¹²⁹ Wendt 1992, 397-398.

¹³⁰ Wendt 1992, 398-399.

näkemyksen mukaan uusien identiteettien ja intressien sisäistämistä. Instituutiot voivat olla yhteistyöhön tai konflikteihin perustuvia, mutta niiden määrittely tapahtuu aina toimijoiden välillä. Oma-apu on yksi instituutio; yksi monista identiteetin ja intressien rakenteista, joka voi ilmetä anarkian alaisuudessa.¹³¹ Oma-apujärjestelmä luo yhdentyypisen kuvan anarkiasta, mutta tuo kuva ei ole ainoa mahdollinen. Valtiot ovat itse luoneet erilaisten prosessien kautta anarkian oma-apujärjestelmäiseksi.¹³²

Teoksessaan *Social Theory of International Politics* Wendt pohtii valtioiden mahdollisuutta päästä yli anarkian oma-apuisesta mallista. Wendtin mukaan ei ole olemassa mitään anarkian logiikkaa. Tapa, jolla valtiot ovat toistensa kanssa vuorovaikutuksessa, riippuu siitä kansainvälisestä kulttuurista, jonka vaikutuspiirissä valtiot elävät. Wendt nimeää nämä kolme kulttuuria Martin Wightia seuraten hobbesilaiseksi, lockelaiseksi ja kantilaiseksi.¹³³ Jokainen niistä määrittelee valtioille näiden identiteetin tai roolin siten, että ne ovat keskenään joko vihollisia (hobbesilainen), kilpailijoita (lockelainen) tai ystäviä (kantilainen).¹³⁴ Wendtin ajatus kolmesta kulttuurista liittyy tiivistä voimankäyttöön. Vihollisuus liittyy ”tapa tai tule tapetuksi” logiikkaan, kilpailu liittyy ”elä ja anna toisten elää” ajatteluun, ystävyys puolestaan on yhteydessä kollektiivisen puolustuksen sekä turvallisuusyhteisön ideaan. Suganamin mukaan merkille pantavaa on se, että Wendtin mallissa valtiot ovat ainoita toimijoita sekä se ilmeinen seikka, että Wendt antaa valtioille vain kolme mahdollista sosiaalista identiteettiä tai roolia.¹³⁵

2.4. Barry Buzan – kohti maailmanyhteisöä

Yllä hahmottelin Alexander Wendtin konstruktivismiin pääpiirteet. Työssäni Wendtin ajatukset tulevat esiin Barry Buzanin kansainvälisen yhteisön rakennetta ja sen rakentumista koskevien näkemysten kautta. Barry Buzan näkee englantilaisen koulukunnan tarjoavan hyvän lähtökohdan kansainvälisen järjestelmän sosiaalisen ymmärryksen kehittämiseksi. Hänen mukaansa maailmanyhteisön käsite¹³⁶ sekä maailmanyhteisön ja kansainvälisen yhteisön suhde ovat kuitenkin jääneet englantilaisessa koulukunnassa liian vähälle huomiolle. Buzanin mukaan englantilaisen koulukunnan käsitystä maailmanyhteisöstä tuleekin yhtenäistää. Buzan pyrkii teoksessaan *From*

¹³¹ Wendt 1992, 399.

¹³² Wendt 1992, 401.

¹³³ Wendt 1999, 247.

¹³⁴ Wendt 1999, 259-306.

¹³⁵ Suganami 2001, 408.

¹³⁶ Maailmanyhteisön-käsite liitetään yleensä englantilaisessa koulukunnassa ns. kantilaiseen perinteeseen.

International to World Society? – englantilaiseen koulukuntaan ja Wendtin sosiaaliseen teoriaan nojaten – luomaan tällaisen yhtenäisen teoreettisen kuvan maailmanyhteisön käsitteestä. Buzanin luoman maailmanyhteisön käsitteen tarkoituksena on kuvata globalisoituneen kansainvälisen järjestelmän ei-valtiollista puolta ja siten toimia eräänlaisena vastavoimana kansainvälisen yhteisön käsitteelle.¹³⁷

Englantilaisessa koulukunnassa päähuomio on kiinnitetty kansainväliseen yhteisöön (grotiuslainen perinne) sekä jossain määrin kansainväliseen järjestelmään (machiavellilainen perinne), maailmanyhteisön (kantilainen perinne) jäädessä hyvin vähälle huomiolle. Buzanin mukaan kehittyäkseen selväpiirteisemmäksi teoriaksi englantilaisen koulukunnan olisi ehdottomasti kehitettävä kokonaisvaltaisempi näkemys maailmanyhteisöstä.¹³⁸ Buzan pyrkii vastaamaan tähän tarpeeseen kehittämällä ”sosiaalisrakenteellisen” / yhteisön rakenteita koskevan (*social structural interpretation*) tulkinnan englantilaisesta koulukunnasta. Tämä tulkinta pohjaa ajatukseen, joka näkee kansainvälisen järjestelmän, kansainvälisen yhteisön ja maailmanyhteisön analyttisinä käsitteinä kansainvälisen järjestelmän materiaalien ja sosiaalisten rakenteiden haltuun ottamiseksi. Tarkoituksena on löytää analyttisiä työkaluja, joilla kuvata ympäröivää maailmaamme. Buzanin mukaan englantilaisen koulukunnan teoriaa on pitkään hallinnut halu toimia suvaitsevamman maailmanpolitiikan puolesta. Hänen mielestään sosiaalisrakenteellista suuntausta tulisi kehittää erillään tällaisesta ihmisoikeuspolitiikasta ja normatiivisesta arvojen edistämisestä.¹³⁹

2.4.1. Englantilaisen koulukunnan ongelmallinen suhde maailmanyhteisön käsitteeseen

Buzanin mukaan englantilaisen koulukunnan teoriaperinteessä on viidentyyppisiä ongelmia. Nämä liittyvät: (1) tasoihin, (2) sektoreihin, (3) metodologiaan, (4) rajoihin sekä (5) normatiivisiin konflikteihin.¹⁴⁰

(1) Tasoon liittyvä ongelma koskee englantilaisen koulukunnan tapaa nähdä järjestelmätaso/globalitaso ainoaksi merkitykselliseksi tasoksi. Buzanin mukaan englantilainen koulukunta näkee valtiot kansainvälisen järjestelmän ja kansainvälisen yhteisön pääasiallisina jäseninä. Se myös olettaa sekä kansainvälisen yhteisön että kansainvälisen järjestelmän olevan

¹³⁷ Buzan 2004, 1-2.

¹³⁸ Buzan 2004, 10-11.

¹³⁹ Buzan 2004, 14-15.

¹⁴⁰ Buzan 2004, 16.

globaaleja ilmiöitä. Englantilainen koulukunta asettaa Euroopan erityisasemaan tässä tarkastelussa, sillä sen katsotaan olevan kansainvälisen järjestelmän ja kansainvälisen yhteisön alkuperäinen ”koti”. Yksilöt, ja siten maailman yhteisö, nähdään kollektiivina. Buzanin mukaan alueellinen taso jää englantilaiselta koulukunnalta huomiotta painon ollessa globaalilla tasolla. Huomiota tulisi kiinnittää myös länsimaiden ulkopuolisiin kansainvälisen yhteisön muotoihin.¹⁴¹

(2) Sektoria koskevalla ongelmalla Buzan tarkoittaa taloudellisen sektorin puuttumista englantilaisen koulukunnan kansainvälisen yhteisön tarkastelusta.¹⁴² (3) Metodologian ongelmat liittyvät puolestaan puutteelliseen yritykseen luoda maailmanyhteisön typologiaa sekä toisaalta englantilaista koulukuntaa kuvaavan pluralismin epäselkeyteen.¹⁴³

(4) Rajojen ongelma liittyy epäselvään rajaan solidaristisen kansainvälisen yhteisön käsitteen ja maailmanyhteisön käsitteen välillä. Tämä ongelma juontaa englantilaisen koulukunnan tavasta määrittellä maailmanyhteisö-käsite epäselvästi. Maailmanyhteisön käsite on toiminut Buzanin mukaan eräänlaisena ”intellektuaalisena jätteenä”, johon on heitetty mitä erilaisimpia määritelmiä.¹⁴⁴

(5) Englantilaisessa koulukunnassa on kaksi toisiinsa liittyvää normatiivista konfliktia. Ensimmäinen on pluralistisen ja solidaristisen kansainvälisen yhteisön mallin välinen. Buzanin mukaan on epäselvää, voidaanko solidarismia soveltaa maailmanyhteisön käsitteeseen. Hänen mielestään solidarismin ja maailmanyhteisön välistä suhdetta tulee selkeyttää. Toinen on valtioiden oikeuksien/kansainvälisen yhteisön ja yksilöiden oikeuksien/maailmanyhteisön välinen. Jälkimmäinen ongelma liittyy siihen, ovatko valtioiden oikeudet/kansainvälinen yhteisö ja yksilöiden oikeudet/maailmanyhteisö keskenään väistämättä ristiriidassa, vai voivatko ne olla sopusoinnussa keskenään.¹⁴⁵

Buzanin mukaan maailmanyhteisön-käsite englantilaisessa koulukunnassa on siis vähintäänkin epäselvä.¹⁴⁶ Ongelmana Buzan näkee myös englantilaisen koulukunnan erimielisyyden kansainvälisen yhteisön ja maailmanyhteisön suhteesta. Esimerkiksi Wightin edustama englantilaisen koulukunnan suuntaus näkee maailmanyhteisön (jaetun kulttuurin muodossa)

¹⁴¹ Buzan 2004, 16-18.

¹⁴² Buzan 2004, 19.

¹⁴³ Buzan 2004, 22.

¹⁴⁴ Buzan 2004, 20.

¹⁴⁵ Buzan 2004, 21.

¹⁴⁶ Buzan 2004, 27.

edellytyksenä kansainväliselle yhteisölle.¹⁴⁷ Tämän suuntauksen mukaan kansainvälistä yhteisöä ei siis voi olla olemassa ilman yhteistä kulttuuria. Toisen ajattelutavan mukaan maailmanyhteisön kehittyminen – ja erityisesti ihmisoikeuksien kehittyminen – on ristiriidassa kansainvälisen yhteisön ylläpidon kanssa. Yksilön oikeuksien kehittyminen nähdään uhkana valtion suvereniteetille. Tämän näkökulman mukaan huolimatta siitä, onko yhteinen kulttuuri kansainvälisen yhteisön perusta vai ei, maailmanyhteisön kehittäminen uhkasi kansainvälisen yhteisön valtiollista perustaa.¹⁴⁸ Englantilaisen koulukunnan tulisi tehdä selväksi, onko kansainvälinen yhteisö ja maailman yhteisö toisensa poissulkevia käsitteitä (valtion suvereniteetti vs. kosmopolitanismi), toisistaan riippuvia ajatuksia vai jokin näiden kahden välimuoto.¹⁴⁹

Buzanin mukaan englantilaisen koulukunnan tulee löytää vastaus kysymykseen: mistä maailmanyhteisö muodostuu. Tätä kysymystä voidaan hänen mukaansa lähestyä kansainvälisen yhteisön ja maailmanyhteisön rajoja tarkkailemalla; mihin kansainvälinen yhteisö loppuu ja mistä maailmanyhteisö alkaa. Tämä rajojen tarkastelu tapahtuu Buzanin mukaan pluralismin ja solidarismin välisessä keskustelussa.¹⁵⁰

2.4.2. Pluralismi vs. solidarismi

Pluralistien ja solidaristien debatti koskee kansainvälisen yhteisön luonnetta sekä erityisesti yhteisten normien, sääntöjen ja instituutioiden laajuutta. Keskeiseksi kiistanaiheeksi nousee kansainvälisen lain rooli kansainvälisen yhteisön perustana sekä tämän lain luonne, onko se luonnonoikeudellista vai positiivista oikeutta (vain valtioiden sanelemaa lakia). Debatin päällimmäisimpänä aiheena ovat olleet ihmisoikeudet sekä kysymys humanitaarisesta interventioista¹⁵¹. Buzan näkee pluralismin ja solidarismin välisen pääasiassa ihmisoikeuksiin keskittyneen debatin englantilaisen koulukunnan teoreettista keskustelua rajoittavana.¹⁵²

Pluralismi painottaa kansainvälisen yhteisön roolia instrumentaalisenä vastavoimana epäjärjestyksen uhalle. Tämä epäjärjestys voi juontaa esimerkiksi valtioiden välisestä liiallisesta konfliktintilasta. Pluralismille vastakohtaisesti solidaristinen käsitys nojaa kantilaiseen rationalismiin ja kosmopolitanistiin arvoihin, jotka näkevät ihmiskunnan yhtenä kokonaisuutena.

¹⁴⁷ Buzan 1999, luku 4.

¹⁴⁸ Buzan 2004, 28-29.

¹⁴⁹ Buzan 2004, 30.

¹⁵⁰ Buzan 2004, 45.

¹⁵¹ Ks. Wheeler 2002.

¹⁵² Buzan 2004, 46.

Buzanin mukaan suurin osa solidaristeista uskoo yksilön oikeuksien olevan välttämätön huolenaihe kansainväliselle yhteisölle. Solidaristit olettavat kansainvälisen yhteisön olevan potentiaalisesti paljon laajempi kuin pluralistien näkemys kansainvälisestä normien, sääntöjen ja instituutioiden kattamasta yhteistyöstä. Solidarismi keskittyy ajatukseen jaetuista moraalinormeista, jotka puolestaan tukevat laajempaa ja valtion asioihin puuttumista edellyttävää kansainvälistä järjestystä. Solidarismissa ollaan kiinnostuneita sekä normatiivisuudesta (mitä valtioiden tulisi tehdä, mitkä normit tulisi sisällyttää kansainväliseen yhteisöön) sekä empiirisyydestä (mitä valtiot tekevät, mitkä normit ovat tulossa osaksi kansainvälistä yhteisöä).¹⁵³

Ottaessaan huomioon valtiot ja ei-valtियोtoimijat sekä kiinnittäessään huomiota ihmisten yksilöllisiin oikeuksiin, solidarismi hämärtää kansainvälisen yhteisön ja maailmanyhteisön välistä rajaa. Buzan esittääkin kaksi kysymystä koskien maailmanyhteisöä ja pluralismi-solidarismi –debattia. (1) Ovatko pluralismi ja solidarismi toisensa poissulkevia vastakohtia vai edustavatko ne saman asian eri puolia? Sekä (2) voidaanko solidarismia käsitellä vain kansainvälisen yhteisön piirissä vai onko se väistämättä mukana myös maailmanyhteisöä koskevissa pohdinnoissa?¹⁵⁴

Vastaus ensimmäiseen kysymykseen riippuu Buzanin mielestä siitä, näemmekö oikeuden kuuluvan ensisijaisesti valtiolle vai yksilölle. Pluralismi ja solidarismi ovat ristiriidassa, mikäli pluralismi näkee valtion ensisijaisena ja solidarismi puolestaan puhuu ennen kaikkea yksilön oikeuksien puolesta.¹⁵⁵ Pluralismin ja solidarismin välinen suhde – ovatko ne vastakohtia toisilleen vai eivät – riippuu kuitenkin suhtautumisesta suvereniteettiin. Mikäli valtion suvereniteetti ymmärretään kansainväliseltä yhteisöltä saaduksi oikeudeksi, on suvereniteetti tällöin ennemminkin yhteisöllinen sopimus kuin välttämätön olotila ja sen ehdot ovat aina avoinna keskustelulle. Tällainen suvereniteetin pehmeämpi tulkinta ei välttämättä luo ristiriitaa solidarismin ja pluralismin välille. Niin kauan kun yksilön oikeuksia ei koroteta valtion yläpuolelle tai eroteta valtiosta, eivät ihmisoikeuksien kehittäminen ja suvereniteetti ole ristiriidassa.¹⁵⁶

Toiseen kysymykseen liittyen Buzan esittää, että solidarismi voi kehittyä kansainvälisen yhteisön sisällä vain tiettyyn pisteeseen asti. Tämän jälkeen kehitykseen tulee mukaan maailmanyhteisön piirteitä.¹⁵⁷ Keskeistä on Buzanin mukaan se, kuinka solidarismi määritellään. Tämän määrittelyn tarkastelussa hän hyödyntää Hedley Bullin näkemystä solidarismista ja pluralismista. Bullin

¹⁵³ Buzan 2004, 47.

¹⁵⁴ Buzan 2004, 86.

¹⁵⁵ Buzan 2004, 48.

¹⁵⁶ Buzan 2004, 49.

¹⁵⁷ Buzan 2004, 51.

mukaan kansainvälinen yhteisö rajautuu vain valtioihin.¹⁵⁸ Näin ollen hän vetää selkeän viivan kansainvälisen yhteisön (valtiot) ja maailmanyhteisön (yksilöt) välille. Buzanin mukaan Bull näkee, ettei luonnonoikeusteoriaa tule soveltaa kansainvälisen politiikan alalle ja on tässä suhteessa samoilla linjoilla pluralistien kanssa puolustaessaan positiivista oikeutta (vain valtioiden sanelema oikeus).¹⁵⁹ Myös Wheeler ja Dunne näkevät Bullin positiivisen oikeuden kannattajana, mutta heidän mielestään etenkin Bullin viimeisimmissä kirjoituksissa on myös solidaristisia sävyjä.¹⁶⁰

Buzanin mukaan uskollisuus positiiviselle oikeudelle ei kuitenkaan estä valtioita kehittämästä yhteisiä arvojaan (esim. ihmisoikeuksia koskien) solidaristiseksi kutsuttavalle tasolle. Tätä ei voida nähdä uhkana valtioiden suvereniteetille, sillä positiivinen oikeus on suvereniteetin ilmentymä.¹⁶¹ Positiivisen lain viitekehyksessä valtiot voivat periaatteessa tehdä mitä tahtovat; esimerkiksi muodostaa solidaristisia kansainvälisiä järjestelmiä. Ottaessamme positiivisen lain lähtökohdaksemme, pluralismia ja solidarismia ei voida enää nähdä toisilleen vastakkaisina tai ristiriitaisina. *Pluralismi on Buzanin mukaan yksinkertaisesti heikompi jaettujen normien, sääntöjen ja instituutioiden muoto kun taas solidarismi edustaa korkeampaa normien, sääntöjen ja instituutioiden yhtäläisyyttä.* Tätä ajattelutapaa Buzan myös soveltaa omassa teoriassaan.¹⁶²

Buzanin mukaan solidarismia ei tule nähdä kosmopolitanismin¹⁶³ ilmentymänä, sillä ihmisoikeuskysymykset rajaisivat tuolloin liiaksi solidarismin sisältöä. Näin ollen emme kykenisi tarkastelemaan solidarismin näkökulmasta kansainvälisiä yhteisöjä, jotka eivät tunnusta yksilöitä kansainvälisen lain subjekteiksi, mutta jotka silti osoittavat solidarismia jaettujen normien, sääntöjen ja instituutioiden muodossa. Solidarismi tulee nähdä ”vahvana” kansainvälisen yhteisön muotona, jossa valtiot jakavat keskenään suuren joukon arvoja. Valtioiden keskinäiset säännöt eivät koske vain rinnakkaiseloa vaan myös yhteisiä tavoitteita ja yhteisten ongelmien hallintaa. Pluralismin Buzan näkee ”heikkona” kansainvälisen yhteisön muotona, jossa jaettuja arvoja on vain vähän ja yhteisön rinnakkaiselonsäännöistä ylimpinä ovat suvereniteetti ja hyökkäämättömyysperiaate.¹⁶⁴ Näin Buzan ei näe pluralismia ja solidarismia toistensa vastakohtina vaan yhteisöllisyyden eri asteina: ”*ends of a spectrum [...] rather than contradictory positions*”.¹⁶⁵ Tämä näkökanta mahdollistaa hänen mukaansa solidarismin näkemisen kansainvälisen yhteisön

¹⁵⁸ Bull 2002, 13.

¹⁵⁹ Buzan 2004, 54.

¹⁶⁰ Wheeler – Dunne 1996.

¹⁶¹ Buzan 2004, 54.

¹⁶² Buzan 2004, 55.

¹⁶³ Kosmopolitanistisen maailmanpolitiikan puolesta puhuu esim. Ken Booth. Ks. Booth 1995.

¹⁶⁴ Buzan 2004, 59.

¹⁶⁵ Ibid.

ominaisuutena ja siten auttaa meitä pääsemään yli ajatuksesta, jonka mukaan kansainvälinen yhteisö koostuu vain valtioista ja maailmanyhteisö vain ei-valtiollisista toimijoista. *Buzanin mukaan maailmanyhteisö kattaa sekä yksilötasot että transnationaaliset tasot.* Maailmanyhteisöllä ei tällöin viitata kansainvälisen yhteisön syvenemiseen, vaan maailmanyhteisö nähdään kansainvälisestä yhteisöstä täysin erillisenä alueena.¹⁶⁶

2.5. Englantilaisen koulukunnan uudelleenluonti – Wendt kohtaa Buzanin

Buzanin lähtökohtana teorian luomiselle on välttää maailmanyhteisön käsitteen holistista rakentamista. Holistisella hän tarkoittaa valtion ja ei-valtiollisten toimijoiden yhdistämistä samaan malliin. Hän ottaa lähtökohdakseen ajatuksen, jonka mukaan valtio ja ei-valtiolliset toimijat ovat erillisiä yhteisöllisiä alueita, samalla ne kuitenkin ovat toisiaan tukevia, mutta niiden välillä on myös keskinäistä jännitettä.¹⁶⁷

2.5.1. Valtio ja ei-valtiolliset toimijat

Englantilainen koulukunta perustuu ajatukseen valtion ainutlaatuisuudesta; sekä kansainvälisen järjestelmän että kansainvälisen yhteisön käsitteet on luotu valtion ympärille. Tuodakseen maailmanyhteisön käsitteen mukaan englantilaiseen koulukuntaan Buzan näkee tarpeelliseksi selvän eron tekemisen valtiotoimijoiden (kansainvälisen yhteisön) sekä ei-valtiotoimijoiden (maailmanyhteisön) välille. Valtio säilyy hänen näkemyksessään erityisasemassa sen merkittävän roolin ansiosta, joka sillä on mm. lain säätämisessä, verotuksessa ja väkivallan monopolin ylläpidossa. Buzan haluaa samalla ylläpitää valtioiden yhteisön merkittävän roolin ihmisten välisten suhteiden säätelijänä, mutta samalla hän haluaa tunnustaa muiden elementtien merkityksen.¹⁶⁸ Selkeän eron tekeminen valtion ja ei-valtiollisen toimijan välille, vaikuttaa Buzanin mukaan merkittävästi englantilaiseen koulukuntaan. Maailmanyhteisön käsitteellä ei voida viitata sekä valtio- että ei-valtiotoimijoihin.¹⁶⁹

Erottelu valtioiden ja ei-valtiollisten toimijoiden välillä vaatii valtion tarkempaa määrittelyä. Tässä Buzan ottaa käyttöön oman määritelmänsä. Hänen mukaansa valtio on: “mikä tahansa, ei ainoastaan

¹⁶⁶ Buzan 2004, 60.

¹⁶⁷ Buzan 2004, 90.

¹⁶⁸ Buzan 2004, 92.

¹⁶⁹ Buzan 2004, 93.

sukulaisuuteen perustuva (*post-kinship*), alueellisuuteen pohjautuva, poliittisesti keskittynyt, itsehallinnollisen kokonaisuuden muoto, joka kykenee luomaan sisäpuoli-ulkopuoli - rakenteen”.¹⁷⁰ Buzanin määritelmä ei vaadi valtioilta suvereniteettia tai selkeitä rajoja. Laajaa määritelmää käyttämällä hän pyrkii löytämään vaihtelua kansainvälisen yhteisön luonteessa ja instituutioissa riippuen siitä, minkälainen `valtio` on hallitsevana. Vähemmän realistinen näkemys valtiosta antaa valtiojärjestelmille tilaa kehittyä erityyppisiksi.¹⁷¹

2.5.2. Järjestelmän fyysinen ja sosiaalinen puoli

Englantilaisen koulukunnan käsitystä järjestelmästä ja kansainvälisestä yhteisöstä määrittää Buzanin mukaan kaksi vuorovaikutuksen muotoa: fyysinen ja sosiaalinen. Esimerkiksi Hedley Bullin ja Adam Watsonin määritelmä kansainvälisestä yhteisöstä ja kansainvälisestä järjestelmästä näyttäisi Buzanin mukaan perustuvan fyysisen järjestelmän erottamiseen sosiaalisesta järjestelmästä.¹⁷² Heidän mukaansa kansainvälisellä yhteisöllä tarkoitetaan seuraavaa:

“valtioiden ryhmä (tai yleisemmin, ryhmä itsenäisiä poliittisia yhteisöjä), jotka eivät ainoastaan muodosta järjestelmää siinä mielessä, että jokaisen käytös on olennainen tekijä muiden laskelmissa, vaan ovat myös vakiinnuttaneet dialogilla ja suostumuksella yhteiset säännöt ja instituutiot suhteidensa hoitamiseksi, sekä tunnistavat yhteisen intressinsä näiden järjestelyjen ylläpitoon”.¹⁷³

Järjestelmä edustaa tässä vuorovaikutuksen fyysistä muotoa, joka on tyypillinen realistisille voimatasapainoa ja materiaalisia yksikköjen kesken jakautuvia kyvykkyyksiä (*distribution of capabilities*) painottaville analyyseille. Sosiaalinen puoli on edustettuna valtioiden välisten yhteisten sääntöjen ja instituutioiden saavuttamisessa ja ylläpitämisessä. Buzanin mukaan ihmisten välinen vuorovaikutus edellyttää aina jonkintasoista fyysistä vuorovaikutusta ja fyysinen vuorovaikutus ilman sosiaalista sisältöä on äärimmäisen harvinaista.¹⁷⁴

Watson hyväksyy Bullin suorittaman jaon kansainväliseen järjestelmään ja kansainväliseen yhteisöön, mutta hänen mukaansa Bullin määritelmän mukaista kansainvälistä järjestelmää ei ole ollut ilman, että valtioilla olisi ollut jonkinlaisia regulatiivisia sääntöjä ja instituutioita välillään.¹⁷⁵ Kaikkein alkeellisinkin fyysinen vuorovaikutus, kuten kaupankäynti, edellyttää jonkinlaista

¹⁷⁰ Buzan 2004, 92. Suomennos tekijän.

¹⁷¹ Buzan 2004, 92-94.

¹⁷² Buzan 2004, 98.

¹⁷³ Bull – Watson 1984, 1. Suomennos tekijän.

¹⁷⁴ Buzan 2004, 98-99.

¹⁷⁵ Watson 1987, 151-152.

sosiaalista yhteisymmärrystä esimerkiksi vuorovaikutuksen luonteesta. Jopa sota heijastaa usein sosiaalista yhteisymmärrystä esimerkiksi kunniaista, antautumisen ehdoista ja kuolleiden kohtelusta. Näin ollen Buzanin mukaan, mikäli ihmisten välinen vuorovaikutus on aina jossain määrin sosiaalista ja sääntöihin sidottua, voidaan päätellä, että *erottelu kansainvälisen yhteisön ja kansainvälisen järjestelmän välillä on turha*. Tämän erottelun sijaan on Buzanin mukaan olemassa kansainvälisten yhteisöjen kirjo, joka vaihtelee heikosta ja vähemmän kehittyneestä yhteisöstä vahvaan ja hyvin kehittyneeseen, yhteistyöhön perustuvaan kansainväliseen yhteisöön. Ainoa poikkeus tähän sääntöön (ja siten täysin fyysinen vuorovaikutusjärjestelmä) on ”tuhoamissodat”. Esimerkki tällaisesta sodasta, jossa hyökkääjät kohtelevat paikallisia loisenkaltaisina olioina, on Buzanin mukaan Euroopan imperialistinen laajentuminen.¹⁷⁶ Mikäli tämä ilmiö nähdään kuitenkin vain marginaalisena tapauksena, voidaan Buzanin mukaan päätyä siihen toteamukseen, että sosiaalista vuorovaikutusta ei voi olla ilman fyysistä vuorovaikutusta. Tällöin ei ole enää tärkeää eron tekeminen kansainvälisen yhteisön ja kansainvälisen järjestelmän välillä, vaan huomionarvoista on, miten fyysis-sosiaalinen järjestelmä rakentuu. Mikä on hallitseva vuorovaikutustyyppi? Mitkä ovat hallitsevat yksiköt? Mikä on järjestelmän vuorovaikutuskapasiteetti? Minkälainen sosiaalinen rakenne se on ja miten sitä ylläpidetään?¹⁷⁷ Hylkäämällä kansainvälisen yhteisön ja kansainvälisen järjestelmän välisen erottelun, siirrymme tarkastelussamme väistämättä kansainvälisen yhteisön kirjon määrittelyyn. Koko pluralismi - solidarismi debatti voidaan nähdä kiistana kansainvälisen yhteisön muodosta. Tässä vaiheessa Buzan ottaa mukaan Wendtin ajatukset järjestelmän sosialisoinnin ylläpidosta.¹⁷⁸

Wendt hahmottelee kolme mahdollista normien sisäistämisen astetta / mallia. Nämä ovat (1) pakottaminen (*force*), (2) oman edun (*self interest*) mukainen ”laskelmointi” (*price*) ja (3) uskomus normien legitimitettiin (*legitimacy*).¹⁷⁹ (1) *Pakottaminen* on heikoin ja epävakain muoto. Tuolloin sosiaalinen rakenne (normit) on ulkopuolisen vallan asettama. Sosiaalinen rakenne ei tällöin tule juurikaan sisäistetyksi ja se ei todennäköisesti kestä ilman ulkopuolista tukea. Esimerkki pakottamisen heikkoudesta on Neuvostoliiton romahtaminen. (2) Keskitietä edustaa *laskelmointi*. Tällöin sosiaaliset rakenteet ovat rationaalisen oman edun arvioinnin varassa. Sosiaalinen rakenne tulee tällöin vain pinnallisesti sisäistetyksi ja on vakaa vain sen aikaa, kun saatava hyöty on suurempi kuin haitat. Esimerkiksi suurvaltojen ”konsertti” romahtaa, jos joku valtio alkaa pyrkiä hegemoniksi. (3) Syvin ja pysyvin malli on *uskomus*. Tuolloin toimijat tukevat sosiaalista

¹⁷⁶ Buzan 2004, 100.

¹⁷⁷ Buzan 2004, 101.

¹⁷⁸ Buzan 2004, 102.

¹⁷⁹ Wendt 1999, 247-250

rakennetta, koska ne näkevät sen legitiiminä ja siten ottavat sen osaksi omaa identiteettikäsitystään. Tällainen syvä sisäistys voi selviytyä suuristakin olosuhdemuutoksista. Wendtin mukaan nämä kolme sisäistämisen astetta voivat liittyä mihin vain hänen kolmesta järjestelmän hallitsevasta roolistaan (vihollinen, kilpailija tai ystävä).¹⁸⁰

Buzanin mukaan Wendtin teoriasta tekee ongelmallisen se seikka, että se olettaa valtioiden ja muiden kollektiivisten toimijoiden sisäistävän jaetut arvot yksilöiden tapaan. Samoin ongelmallista hänen mukaansa on, että Wendtin malli olettaa toimijoiden sisäistävän normit tietoisesti. Buzan hyväksyy joka tapauksessa Wendtin mallin osaksi omaa teoriaansa. Hänen mukaansa kansainvälisen yhteisön tai maailmanyhteisön kehittymistä ymmärtääksemme on meidän tärkeää kiinnittää huomiota normien muodostamiseen ja ylläpitoon.¹⁸¹ Buzan yhdistää Wendtin normien sisäistämisen Watsonin teoriaan, jonka mukaan kansainväliset yhteisöt häilyvät edestakaisin äärettömän itsenäisyyden (anarkia), hegemonian, yliherruuden ja dominaation kautta imperiumiin.¹⁸² Imperiumi edustaa tämän jatkumon hierarkkista päätä. Sen sosiaalista rakennetta pitää kasassa pakottamisen, laskelmoinnin ja uskomuksen sekoitus. Tällöin pakottamisella on suurin rooli ja uskomuksella pienin. Vaihtoehtoinen hierarkian muoto on (kon)fедераatio, jossa uskomus on yleensä suurin elementti ja pakottaminen pienin. Tehdäkseen eron selväksi näiden kahden hierarkian muodon välillä Buzan ottaa mukaan Wendtin tavan erotella sosialisatio sen syvyyden asteen mukaan. Näin voimme tarkastella esimerkiksi Watsonin hierarkkia jättäen samalla avoimeksi sen, onko tämä hierarkia saavutettu pakottamisella (stalinismi), laskelmoinnilla (joidenkin mukaan EU) vai uskomuksen (voimakas федераatio, kuten USA) avulla.¹⁸³

Kieltäytymällä tekemästä erotteluja fyysisen ja sosiaalisen ulottuvuuden välillä, Buzan hylkää ajatuksen kansainvälisestä järjestelmästä yhtenä englantilaisen koulukunnan pilareista. Näin ollen hänen teoriassaan on kyse vain kansainvälisestä yhteisöstä ja maailmanyhteisöstä sekä näiden kahden välisestä rajasta. Samalla Buzan seuraa Wendtiä ja muita konstruktivisteja painottaessaan sosiaalisen ulottuvuuden merkitystä fyysistä ulottuvuutta tärkeämpänä. Tällöin on tärkeää, mitä jaetut normit, instituutiot ja säännöt ovat sekä miten niitä ylläpidetään. Wendtiä seuraten huomionkohteeksi nousee myös sosialisatio muoto.¹⁸⁴

¹⁸⁰ Buzan 2004, 103-104.

¹⁸¹ Buzan 2004, 104-105.

¹⁸² Watson 1990.

¹⁸³ Buzan 2004, 105.

¹⁸⁴ Buzan 2004, 106.

Buzanin teoriassa pluralismi ja solidarismi eivät enää määrittele kansainvälisen yhteisön rajoja. Sen sijaan näemme kansainvälisten yhteisöjen kirjon. Solidarismi ja pluralismi ovat tämän kirjon keskivaiheilla. Solidarismia pidemmälle menee kantilainen malli (jossa kansainvälisen yhteisön muodostavat valtiot alkavat muistuttaa toisiaan kansallisella tasolla) sekä (kon)federalismi (jossa poliittinen integraatio alkaa johtaa valtioiden järjestelmää kohti yhtä hierarkista poliittista kokonaisuutta). Pluralismin takaa löytyy hobbesilaisia sosiaalisia rakenteita, jotka perustuvat vihollissuhteisiin. Spektrin päässä on asosiaalinen ”tuhoamissota”. Näin Buzanin hahmottelema kansainvälisten yhteisöjen kirjo kattaa joukon mahdollisia kansainvälisiä yhteisöjä, joiden sosiaalisten rakenteiden määrä vaihtelee olemattomasta täydelliseen poliittiseen integraatioon.¹⁸⁵ Wendtin teoriaa seuraten, Buzan näkee kansainvälisten suhteiden olevan aina olemukseltaan sosiaalista; vihollinen on sosiaalinen rakennelma siinä missä ystävä ja kilpailijakin. Tällöin kansainvälisen yhteisön käsite kattaa laajan kirjon ilmiöitä hobbesilaisesta (kon)federatiiviseen malliin. Samalla englantilaisen koulukunnan *kansainvälisen yhteisön pilari sulautuu yhteen kansainvälisen järjestelmän pilarin kanssa*.¹⁸⁶

Wendtin mallia seuraten Buzanin teoriassa on otettava mukaan myös syvyyden aste, jolloin emme ota huomioon vain sosiaalisen rakenteen mallia, vaan myös tuon rakenteen sisäistämisen syvyyden. Jokaisen kansainvälisen yhteisön eri muodon kohdalla meidän tulee Buzanin mukaan kysyä, millainen pakottamisen, laskelmoinnin ja uskomuksen sekoitus on sosiaalisen rakenteen perustana. Esimerkiksi solidaristinen tai kantilainen malli voi olla erittäin syvästi sisäistetty ja perustua jaettuun uskomukseen liberalistisista arvoista, mutta yhtä hyvin se voi olla myös seurausta laskelmoinnista tai pakottamisesta.¹⁸⁷

2.5.3. Yhteisö (*society*) ja ihmisyhteisö (*community*)

Voidaksemme analysoida kansainvälistä yhteisöä / maailmanyhteisöä tulee meidän ensin määrittellä yhteisön käsite. Yksilöistä yhteisön muodostavien tekijöiden määrittely on usein ongelmallista. Vaatiko se syvää sisäistämistä jaetun uskomuksen muodossa vai voiko yhteisö perustua laskelmointiin ja jaettuun käytökseen?¹⁸⁸

¹⁸⁵ Buzan 2004, 107-108.

¹⁸⁶ Buzan 2002, luku 4.

¹⁸⁷ Buzan 2004, 107-108.

¹⁸⁸ Buzan 2004, 109-110.

Yhteisöjä on määritelty poliittisin, taloudellisin, historiallisin ja kommunikatiivisin perustein sekä identiteettiin perustuvain tavoin. Nämä määrittelyt voidaan Buzanin mukaan tiivistää kahteen lähestymistapaan. Ensimmäinen keskittyy jaettuihin normeihin ja sääntöihin perustuviin vuorovaikutusmalleihin. Toinen keskittyy puolestaan identiteettiin ja ”me-henkeen” yhteisön pääasiallisina rakentajina. Tekemällä selvän eron yhteisön ja ihmisyhteisön välille saamme Buzanin mukaan lisätietoa kansainvälisen yhteisön (yhteisö) ja maailmanyhteisön (ihmisyhteisö) välisestä debatista. Buzanin teoriassa *yhteisö* viittaa ennen muuta sopivaa käytöstä koskeviin sovittuihin järjestelyihin (normit, säännöt, instituutiot), kun taas *ihmisyhteisöllä* viitataan jaettuun identiteettiin (me-henki). Tällöin ihmisyhteisö voi olla hyvinkin pinnallinen yhteisömuoto (esim. kansainvälinen Elvis Presley -fan club). Tämänkaltainen erottelu on Buzanin mielestä kuitenkin hyvä analyysin väline erilaisia kansainvälisiä yhteisöjä tarkasteltaessa.¹⁸⁹ Ensin tulee silti selvittää, ovatko yhteisö ja ihmisyhteisö perusteiltaan täysin erilaisia vai ovatko ne saman ilmiön eri muotoja.¹⁹⁰

Buzan ottaa lähtökohdakseen ajatuksen kahdesta erillisestä sosiaalisen suhteen muodosta. Yhteisön nähdään perustuvan yhteisymmärrykseen rationaalisesta omasta edusta; kun taas ihmisyhteisö perustuu jaettuun identiteettiin, joka pohjaa perinteeseen tai kiintymykseen. Yhteisö ja ihmisyhteisö ovat ideaalityyppejä, joita ei sellaisenaan juuri löydä. *Nämä kaksi ovat aina toisiinsa kietoutuneita ja niiden välinen suhde on monimutkainen.*¹⁹¹ Buzanin mukaan yhteisön ja ihmisyhteisön välisen rajan horjuvuus tarkoittaa samalla myös sitä, etteivät kansainvälinen yhteisö ja maailmanyhteisö ole ristiriidassa keskenään; sekä yhteisön että ihmisyhteisön elementtejä on aina läsnä. Esimerkiksi yhteisöä ei voi olla ilman jonkinasteista yhteistä identiteettiä.¹⁹² Yhteisö ja ihmisyhteisö voivat olla ristiriidassa, mutta yhtä hyvin ne voivat olla myös toisiaan tukevia. Esimerkiksi ihmisoikeusjärjestöt voivat vastustaa valtioihin perustuvaa kansainvälistä yhteisöä, kun taas vaikkapa kansainväliset tiedeprojektit ja -yhteisöt ovat tiivistä kietoutuneita kansainväliseen (valtioiden)yhteisöön.¹⁹³

Ferdinand Tönnies on myös tehnyt tunnetun jaottelun kahden eri yhteisötyypin välille. Tönniesin *Gemeinschaft* (community, yhteisö) kuvaa ennen muuta individualismia ja *Gesellschaft* (society, yhteiskunta) yhteisöllisyyttä.¹⁹⁴ *Gemeinschaftilla* Tönnies viittaa tilanteeseen, jossa yksilöiden välisen suhteen ja sen sosiaalisen siteen, joka siitä seuraa, voidaan nähdä omaavan todellinen, orgaaninen elämä. *Gesellschaft* puolestaan viittaa puhtaasti mekaaniseen rakenteeseen, joka on

¹⁸⁹ Buzan 2004, 110-111.

¹⁹⁰ Buzan 2004, 115.

¹⁹¹ Buzan 2004, 335.

¹⁹² Buzan 1993, 335-336.

¹⁹³ Buzan 2004, 116-117.

¹⁹⁴ Tönnies 2001, 10.

olemassa vain mielen tasolla.¹⁹⁵ Sosiaalinen rinnakkaiselo, joka on tuttua, turvallista ja eksklusiivista kuuluu Gemeinschaftin piiriin. Tönnies erottaa kolme Gemeinschaft -tyyppiä: (1) sukulaisuuteen perustuva (”veren Gemeinschaft”), (2) yhteiseen tapaan perustuva (”paikan Gemeinschaft”) sekä (3) yhteistoiminta ja koordinaatio toiminnassa yhteisen päämäärän hyväksi (”mielen Gemeinschaft”).¹⁹⁶

Gesellschaft viittaa elämään julkisessa tilassa, ulkomaailmassa. Gemeinschaftissa me yhdistymme syntymähetkellä omaan ”väkeemme”; ulos Gesellschaftiin menemme kuin vieraaseen maahan. Gesellschaft on olemassa tiettyä tavoitetta varten; esimerkiksi kaupan tekoa tai tieteellistä tietoa varten. Siinä ihmiset elävät rinnakkain, mutta kuitenkin toisistaan itsenäisinä. Gesellschaft on Tönniesin mukaan väliaikainen ja keinotekoinen ”tila”; Gemeinschaft puolestaan aito ja kestävä yhteinen elämä. Gemeinschaft tulee Tönniesin mukaan nähdä elävänä organismina sellaisenaan, kun taas Gesellschaft on mekaaninen ja keinotekoinen ryhmittymä.¹⁹⁷ Gesellschaft muodostuu erillisistä yksilöistä, jotka työskentelevät omien intressiensä puolesta. Gemeinschaftia se muistuttaa siinä, että molemmissa ihmiset toimivat rauhanomaisesti yhdessä. Gesellschaftissa ihmiset ovat kuitenkin olennaisesti erillisiä – yhdistävistä asioista huolimatta.¹⁹⁸

Buzanin yhteisö-ihmisyhteisö -jaottelu pohjaa tönniesläiseen perinteeseen. Samalla se on Buzanin mukaan kuitenkin myös siirtymä pois tästä perinteisestä jaottelusta. Hänen mukaansa päällimmäisin syy tähän siirtymään on halu lisätä ihmisyhteisön (community; Gemeinschaft) käsitteeseen se mahdollisuus, että tämä yhteisötyyppi voi syntyä myös tietoisesti rakentamalla. Näin ollen Tönniesille ominainen tapa nähdä Gemeinschaft perinteisenä, orgaanisena ja syvänä yhteisöllisyyden muotona saa väistyä Buzanin teoriassa.¹⁹⁹

2.5.4. Yksilötaso ja transnationaalinen taso

Mikäli maailmanyhteisö nähdään ei-valtiollisten organisaatioiden (NGO't) ja yksilöiden sekoituksena, nousee esiin kysymys siitä, voivatko transnationalismin ja kosmopolitanismin logiikat mahtua saman ilmiön sisälle.²⁰⁰ Englantilaisen koulukunnan mukaan kolmentyyppiset yksiköt ovat

¹⁹⁵ Tönnies 2001, 17.

¹⁹⁶ Kovero 2004, 131.

¹⁹⁷ Tönnies 2001, 18-19.

¹⁹⁸ Kovero 2004, 136.

¹⁹⁹ Buzan 2004, 111.

²⁰⁰ Buzan 2004, 119.

maailmanyhteisön tarkastelun kannalta olennaisia: valtiot, transnationaaliset toimijat sekä yksilöt.²⁰¹ Buzanin mukaan nämä kansainväliset toimijat voivat muodostaa kolme perustyyppistä kansainvälistä sosiaalista järjestelmää: *valtioidenvälisen*, *transnationaalisen* ja *ihmistenvälisen järjestelmän*. Lisäksi voi esiintyä näiden yhdistelmiä (esim. valtio – transnationaalinen toimija).²⁰²

Ihmisten välinen globaali yhteisö on ajatuksena ongelmallinen, sillä ihmisyhteisö vaatii me-henkeä ja yhteistä identiteettiä. Yhteinen identiteetti puolestaan vaatii yleensä toteutuakseen ”toisen”. Jos kaikki ihmiset kuuluisivat samaan ihmisyhteisöön, mikä silloin nähtäisiin tämän yhteisön ”toisena”. Transnationaalinen yhteisö puolestaan vaatisi valtioiden poistamista, jolloin jäljelle jäisi loputon määrä erilaisia erikoistuneita yksiköitä (esim. mafioita, uskonnollisia järjestöjä, urheiluseuroja jne.). On vaikeaa nähdä tällaisten erilaisten yksiköiden sopivan keskenään yhteiselonsa säännöistä.²⁰³ Transnationaalisten ”ihmisyhteisöjen” syntymistä on vielä vaikeampi nähdä, sillä me-henkeä esimerkiksi islamilaista fundamentalismia edustavien terroristien ja kristittyjen uskonnollisten järjestöjen välille tuskin syntyisi. Ainoa yhdistävä tekijä transnationaalisten toimijoiden välillä on se, että ne eivät ole valtioita. Tällöin transnationaaliset ihmisyhteisöt voisivat syntyä vain samanlaisten yksiköiden välille (esim. erilaisten uskonnollisten järjestöjen välille), mutta silloin ne olisivat alaltaan niin suppeita, ettei niitä voitaisi kutsua ”maailmanyhteisöksi”.²⁰⁴ Yksilötaso ja transnationaalinen taso tulee Buzanin mukaan pitää ehdottomasti erillään. Niiden ontologiset perustat ovat niin erilaisia, että niiden yhteen sitominen esimerkiksi ”maailmanyhteisöksi” ei ole perusteltua.²⁰⁵

2.5.5. Yhteenveto Buzanin luomasta lähestymistavasta

Kuten alaluvussa 2.5.2. kävi ilmi, Buzan loi Wendtiin nojaten ajattelutavan, joka hylkäsi puhtaan fyysisen kansainvälisen järjestelmän mallin. Tuossa mallissa kansainvälisiä yhteisöjä ajateltiin olevan useita erilaisia alkaen asosiaalisesta ja päättyen kantilaiseen (kon)federatiiviseen malliin. Buzan kehittää vieläkin pidemmälle tuota aikaisempaa ajattelumalliaan. Hän hyväksyy edelleen Wendtin erottelun (1) yhteisön luonteen (esim. mitä arvoja jaetaan) ja (2) arvojen sisäistämisen asteen syvyyden (miksi ja miten arvoja jaetaan) välillä. Buzan näkee tämän pätevän kaikenlaisiin

²⁰¹ Buzan 2004, 119.

²⁰² Buzan 2004, 120.

²⁰³ Buzan 2004, 123-125.

²⁰⁴ Buzan 2004, 126.

²⁰⁵ Buzan 2004, 127.

yhteisöihin, koostuivatpa ne sitten yksilöistä (”ensisijaiset yhteisöt”), valtioista (”toissijaiset yhteisöt”) tai transnationaalista toimijoista.²⁰⁶

Buzanin mukaan yhteisö-ihmisyyhteisö -jaottelu kuuluu selkeästi yllämainitulle Wendtin arvojen sisäistämisen ulottuvuudelle. Sijoittaessaan yhteisö-ihmisyyhteisö -jaottelun tuolle ulottuvuudelle, Buzan sijoittaa yhteisöt ja ihmisyyhteisöt Wendtin ”pakottamisen” rinnalle, jolloin ne muodostavat spektrin kulttuurisen sisäistämisen asteista. Tätä voidaan pitää hyvin radikaalina lähestymistapana, sillä Buzanin mukaan useimmat traditiot näkevät yhteisön tehtäväksi väkivallan ja pakottamisen pitämisen yhteisön ulkopuolella. Buzanin mukaan konstruktivismin logiikan mukaisesti kaikki ihmisten välinen kanssakäyminen on sosiaalista, jolloin väkivalta ja pakottaminen tulee nähdä yhteisön yhtenä muotona. Vihollisuus on myös sosiaalista ja pakottaminen on yksi tapa muokata kollektiivista käyttäytymistä. Näin ollen yhteisö tarkoittaa samaa kuin Wendtin ”laskelmointi”. Ihmisyyhteisö puolestaan tarkoittaa samaa Wendtin ”uskomuksen” kanssa. Jos ihmisyyhteisö nähdään jaettuna identiteettinä, sen voidaan nähdä edustavan jotain samaa kuin jaettu uskomus. Jaettu identiteetti on yksi jaetun uskomuksen muoto.²⁰⁷ Yhteisön ja ihmisyyhteisön näkeminen Wendtin arvojen sisäistämisen ulottuvuudella, auttaa Buzanin mukaan ymmärtämään, etteivät ne välttämättä ole luonteeltaan ”mukavia”. Yhteisö ja ihmisyyhteisö ovat keinoja, jotka ylläpitävät jaettuja arvoja, mutta eivät määrittele mitä nuo arvot ovat.²⁰⁸

Wendtin mallissa hobbesilainen, lockelainen ja kantilainen malli ovat toistensa vaihtoehtoja; ne eivät voi olla samanaikaisesti läsnä. Buzan puolestaan näkee *pakottamisen, laskelmoinnin ja uskomuksen olevan läsnä lähes jokaisessa sosiaalisessa rakenteessa yhtä aikaa*.²⁰⁹ Samoin hän näkee kolme yhteisön yksikkötasoa: valtiot, transnationaaliset toimijat ja yksilöt aina jossain määrin läsnä. Maailmanyhteisön Buzan jakaa tässä vaiheessa yksilöihin ja transnationaalisiin toimijoihin; (1) ihmistenvälisiin yhteisöihin ja (2) transnationaalisiin yhteisöihin. Näistä erillään ja tietyllä tapaa näiden yläpuolella on (3) valtioidenvälinen yhteisö (joka voi olla asosiaalinen, hobbesilainen, pluralistinen, solidaristinen, kantilainen tai (kon)federatiivinen). Nämä kolme yhteisöä on tiukasti rajattu ja eroteltu. Kiinnostavaa kuitenkin on, kuinka nuo kolme aluetta ovat keskenään vuorovaikutuksessa. Merkille pantavaa on myös se, että Buzanin mukaan kansainvälinen yhteisö ja

²⁰⁶ Buzan 2004, 128-129.

²⁰⁷ Buzan 2004, 128-130.

²⁰⁸ Buzan 2004, 131.

²⁰⁹ Buzan 2004, 130.

maailmanyhteisö eivät ole vain globaaleja ilmiöitä, vaan ne voivat olla samanaikaisesti läsnä myös alueellisella tasolla; esimerkkinä tästä on Euroopan unioni.²¹⁰

Ihmistenväliset yhteisöt perustuvat pitkälti jaettuun identiteettiin. Ihmistenvälisen yhteisöjen kirjo kattaa perheen, ”kuvitellut ihmisyyteisöt” (uskonnot, kansakunnat jne.) ja äärimmillään universaalisti jaetut identiteetit (esimerkiksi ihmiset tunnustavat kaikki kanssaihmiset samanarvoisiksi).²¹¹

Puhtaasti transnationaalista yhteisöä on vaikea kuvitella. Transnationaaliset yhteisöt muodostavat kuitenkin tietyn tyyppisen globaalien kansalaisyhteiskunnan kirjon, joka alkaa (1) kansainvälisestä järjestelmästä, johon ei kuulu yhtäkään transnationaalista toimijaa. Seuraavana tulee (2) fragmentoituneet transnationaaliset yhteisöt, joissa samantyyppiset transnationaaliset toimijat jakavat keskenään normeja, sääntöjä ja instituutioita. Seuraavassa vaihtoehdossa (3) transnationaaliset toimijat muodostavat yhteyksiä erityyppisten transnationaalisten toimijoiden kanssa. Vahvimpana vaihtoehtona on eräänlainen (4) transnationaalinen ”uuskeskiaikaisuus”, jossa erityyppiset toimijat tunnustavat toisensa yksiköiden toiminnallisen erikoistumisen perusteella.²¹²

Transnationaalisen yhteisön ja valtioiden välisen yhteisön suhde voidaan nähdä nollasummapelinä, jossa toisen voitto on toisen tappio, ja jossa lopputuloksen täytyy olla toisen eliminaatio. Kiinnostavampaa on Buzanin mukaan kuitenkin kysyä, kuinka nämä kaksi ihmisyyteisöä määrittelevät toisiaan ja mitä mahdollisuuksia ja ongelmia tästä kehityskulusta seuraa.²¹³

Tässä vaiheessa Buzan ottaa uudelleen tarkasteluun solidarismien ja pluralismien välisen debatin. Hänen mukaansa pluralismi perustuu ihmisen selviytymisvaistoon ja oman edun ajamiseen, siten se ei nosta esiin kysymyksiä siitä, mitä arvoja valtiot jakavat keskenään tai sitä, miten ja miksi niitä arvoja jaetaan. Jos pluralistisessa yhteisössä on jaettuja arvoja, ne ovat luonteeltaan instrumentaalisia tai teknisiä ja liittyvät valtioiden selviytymiseen (esim. asevalvonta). Solidarismien sijaan pohjautuu ajatukseen, jonka mukaan valtiot jakavat keskenään tiettyjä arvoja, jotka eivät ole vain valtioiden selviytymisvaistoa ja rinnakkaiseloja tukevia. Solidarismi rakentuu siten pluralismien päälle ja on sen pidemmälle menevä vahvempi ”muoto”. Solidarismille on Buzanin mukaan ensiarvoisen tärkeää kysymykset siitä, *mitä* arvoja jaetaan sekä *miten* ja *miksi* niitä jaetaan.

²¹⁰ Buzan 2004, 133-134.

²¹¹ Buzan 2004, 135.

²¹² Buzan 2004, 136.

²¹³ Buzan 2004, 137.

Koska solidarismi pohjautuu pluralismiin, on solidarismia tarkasteltaessa tärkeää kiinnittää huomiota myös siihen, *kuinka paljon* valtiot jakavat keskenään arvoja. Solidarismin ymmärtämisen kannalta on Buzanin mukaan tärkeää pitää mielessä Wendtin arvojen sisäistämisen ulottuvuus. Solidarismi on Buzanin mielestä kestävimällä pohjalla, mikäli se pohjautuu uskomukseen. Laskelmointiin tai pakotukseen perustuessaan solidarismi on alttiina olosuhdemuutoksille.²¹⁴ Buzanin näkemyksen mukaan solidarismi ja pluralismi soveltuvat valtioiden yhteisöjen analysoimiseen ja erityisesti typologian tekemiseen valtioidenvälisissä yhteisöissä. Solidarismia ei siten tarvitse nähdä kansainvälisen yhteisön ja maailmanyhteisön analyttisenä ”sekoituksena”. Tämä tarkoittaa Buzanin mukaan sitä, ettei solidarismia tarvitse enää nähdä pelkästään liberaalina ideana. Solidarismi voi pitää sisällään yksilöiden ja transnationaalisten toimijoiden oikeuksien ja velvollisuuksien laajentamista sekä niiden laajempaa tunnustamista. Tässä mielessä solidarismi tuo yhteen valtioidenvälisen, ihmistenvälisen sekä transnationaalisen yhteisön. Yhtä hyvin Buzanin mukaan solidarismi voi kuitenkin myös olla edistämättä tällaista liberaalia politiikkaa.²¹⁵

Buzan muokkaa teoriaansa vielä kerran, ottaen siihen mukaan tämän uuden käsityksen pluralismi – solidarismi -debatista. Uudessa mallissa pluralismi ja solidarismi eivät ole toistensa vastakohtia, vaan ne määrittelevät erityyppisiä valtioidenvälisiä yhteisöjä. Samalla Buzan hylkää Wendtiltä omaksumansa tavan nimetä valtioidenväliset yhteisöt hobbesilaiseksi, lockelaiseksi ja kantilaiseksi. Tämän hän tekee, koska näkee sen liian länsimaiskeskeiseksi tavaksi.²¹⁶ Niiden tilalle hän ottaa neutraalimmat ja funktionaaliset nimikkeet. Buzanin uusi malli nimeää valtioidenväliset yhteisöt seuraavasti:

- (1) *Asosiaalinen (Asocial) yhteisö* Tämä on hyvin harvinainen tila, jossa valtioiden välinen ainoa kontakti on tuhoamissota.
- (2) *Valtapoliittinen (Power political) yhteisö* Tämä yhteisömuoto edustaa hobbesilaista kansainvälistä yhteisöä, joka perustuu hyvin pitkälti vihollisuuteen ja sodan mahdollisuuteen; mutta jossa on myös jonkin verran diplomatiaa, kaupankäyntiä ja liittoumia. Selviytyminen on valtioiden päällimmäisin tavoite ja ne eivät juuri jaa keskenään arvoja.
- (3) *Rinnakkaiselollinen (Coexistence) yhteisö* Tämä kattaa osittain Wendtin lockelaisen yhteisön, keskittyen kuitenkin modernin Euroopan tarjoamaan malliin. Tämä yhteisö viittaa

²¹⁴ Buzan 2004, 152-155.

²¹⁵ Buzan 2004, 158.

²¹⁶ Ibid.

westfalenilaiseen järjestelmään, jossa kansainvälisen yhteisön tärkeimmät instituutiot ovat voimatasapaino, suvereenisuus, alueellisuus, diplomatia, suurvaltapolitiikka, sota ja kansainvälinen laki. Englantilaisessa koulukunnassa tätä yhteisöä kutsutaan pluralistiseksi ja se kattaa myös Wightin grotiuslaisuuden realistisen puolen.

- (4) *Yhteistyöllinen (Cooperative) yhteisö* Tämä yhteisömalli menee huomattavasti rinnakkaiselollista mallia pidemmälle, mutta ei kuitenkaan vielä kata valtioiden sisäistä yhdenmukaistumista. Yhteistyöllinen yhteisö voi ilmetä monissa eri muodoissa riippuen siitä, minkälaisia arvoja jaetaan ja miten / miksi niitä jaetaan. Sodan rooli instituutiona todennäköisesti vähenee ja muita instituutioita saattaa nousta esiin. Tämä malli sisältää englantilaisen koulukunnan grotiuslaisuuden solidaristisemmän puolen.
- (5) *Lähentyvä (Convergence) yhteisö* Tämä malli pitää sisällään laajan joukon jaettuja arvoja, jotka saavat valtiot omaksumaan samanlaisia poliittisia, oikeudellisia ja taloudellisia muotoja. Jaettujen arvojen tulee olla riittävän laajoja ja merkittäviä, jotta ne luovat samantyyppisiä hallitusmuotoja (liberaaleja demokratioita, islamilaisia teokratioita jne.) ja oikeudellisia järjestelmiä, jotka perustuvat samanlaisiin arvoihin suhteessa esimerkiksi omistusoikeuksiin ja ihmisoikeuksiin. Kansainvälisen yhteisön instituutiot saattavat kokea radikaalejakin muutoksia tässä yhteisömallissa. Tämä malli kattaa englantilaisen koulukunnan ja Wendtin kantilaisen solidarismin.
- (6) *Konfederatiivinen (Confederative) yhteisö* Tämä malli on konvergentti kansainvälinen yhteisö, jossa on lisäksi merkittävä määrä hallitustenvälisiä organisaatioita. Esimerkkinä konfederatiivisesta yhteisöstä on EU.²¹⁷

Näitä kuutta yhteisömallia, asosiaalista luukuun ottamatta, voidaan ylläpitää pakottamisen, laskelmoinnin ja uskomusten sekoituksella.²¹⁸

Buzan palaa vielä valtioidenvälisen, ihmistenvälisen ja transnationaalisten yhteisöjen keskinäiseen vuorovaikutukseen. Solidarismin liberaalimalli tarjoaa Buzanin mukaan erityisen houkuttelevan vastauksen siihen, miten näiden kolmen yhteisön välinen vuorovaikutus voidaan järjestää. Näiden liberaalien argumenttien mukaan yksilöt, transnationaaliset toimijat ja valtiot ovat erillisiä yksiköitä, mutta niiden muodostamat yhteisöt ovat silti tiiviisti yhteydessä. Solidaristisen käsityksen mukaan valtioidenvälisen yhteisön ja ihmistenvälisen yhteisöjen välillä yhdistävänä linkkinä tulee olla ihmisoikeuksia, demokratiaa ja globalisaatiota. Liberaalien valtioidenvälisen yhteisöjen tulee myös

²¹⁷ Buzan 2004, 159-160.

²¹⁸ Buzan 2004, 160.

edistää transnationaalisten yhteisöjen toimintaedellytyksiä. Liberaali solidarismi ei kehity pitkälle, ellei valtioidenvälinen yhteisö liitä itseensä ihmistenvälisten yhteisöjen ja transnationaalisten yhteisöjen muotoja. Tästä näkökulmasta katsottuna valtioidenvälisen yhteisön on edellytettävä kosmopolitanismia ihmistenvälisissä yhteisöissä sekä tuettava transnationaalisia toimijoita sekä niiden keskinäistä yhteistyötä. Tämän liberaalin näkökulman mukaan esimerkiksi EU pystyy kehittymään vain tiettyyn rajaan asti, jonka jälkeen sen tulisi ottaa mukaan myös ihmistenvälisiä yhteisöjä sekä transnationaalisia toimijoita, jotta se voisi edelleen kehittyä. Liberaalista näkökulmasta katsottuna (kon)federatiivista yhteisöä kohti liikuttaessa on ihmistenväliselle yhteisölle ja transnationaalille yhteisölle annettava yhä enemmän tilaa.²¹⁹

Valtioidenvälisen yhteisön kehittyminen näyttäisi siis olevan yhteydessä kehitykseen ihmistenvälisessä yhteisössä ja transnationaalisisessa yhteisössä.²²⁰ Nämä kolme yhteisömuotoa ovat väistämättä keskenään vuorovaikutuksessa, mutta tuo vuorovaikutustapa riippuu jaetuista arvoista, ja siitä missä nämä arvot sijaitsevat. Liberaalit arvot esimerkiksi viittaavat melko laajaan suhteeseen yhteisöjen välillä, mutta myös ei-liberaalit arvot voivat vaikuttaa yhteisöjen välisiin suhteisiin (esim. islamilaiset arvot voivat heikentää valtion roolia ja kasvattaa vastaavasti uskonnollisen papiston roolia).²²¹

Valtioidenvälisen yhteisön luonne vaikuttaa suuresti transnationaalisten toimijoiden mahdollisuuksiin ja olosuhteisiin. Kuitenkin siinä vaiheessa, kun transnationaaliset toimijat ovat saavuttaneet vahvan aseman, voivat myös ne vaikuttaa valtioidenvälisen yhteisön toimintaan ja jopa rajoittaa sitä. Jokaisen yksikön (valtio, yksilö, transnationaalinen toimija) täytyy siis toimia olosuhteissa, joihin kahden muun yhteisön yksiköiden toiminta vaikuttaa, mutta jokaisen yhteisön yksiköt voivat tiettyyn rajaan asti ja tiettyinä aikoina vaikuttaa toisen yhteisön yksiköiden toimintaan. Tästä keskinäisestä vuorovaikutuksesta huolimatta, Buzan näkee valtioiden yhä olevan nyky maailman vaikutusvaltaisimpia yksiköitä. Valtiot voivat muokata ja rajoittaa muiden yksiköiden toimintaa helpommin kuin muut yksiköt valtioiden toimintaa.²²² Myös Meyer et al. yhtyvät Buzanin näkemykseen eri yhteisöjen keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Heidän mukaan maailmanyhteisöt muokkaavat valtioiden identiteettejä, rakenteita ja käyttäytymistä maailmanlaajuisten kulttuurillisten ja yhteistoiminnallisten prosessien kautta.²²³

²¹⁹ Buzan 2004, 197-198.

²²⁰ Buzan 2004, 198.

²²¹ Buzan 2004, 199.

²²² Buzan 2004, 200-201.

²²³ Meyer et al. 1997, 173.

Teoksen *From International to World Society?* aluksi Buzan esitti kritiikkiä maailmanyhteisön käsitteen unohtamisesta englantilaisen koulukunnan piirissä. Hän päätyi itsekin aluksi jättämään maailmanyhteisön käsitteen syrjään jakaessaan sen kahteen erilliseen analyttiseen alueeseen: ihmistenväliseen yhteisöön ja transnationaaliseen yhteisöön. Kansainvälisen yhteisön käsitteen hän hylkäsi, koska hänen teoriansa pohjautuu erilaisiin yksikkötyyppeihin. Kansainvälisen yhteisön tilalle tulikin Buzanin teoriassa valtioidenvälisen yhteisön käsite. *Kansainvälistä yhteisöä* Buzan käyttää kuitenkin edelleen viittaamaan 1900-luvulla alkunsa saaneeseen järjestelyyn, jossa valtioiden järjestelmä määrää yleisen poliittisen ja oikeudellisen viitekehyksen, ja jossa valtio antaa transnationaalille toimijoille ja yksilöille oikeuden osallistua (mutta ne eivät ole jäseniä!) kansainväliseen yhteisöön. *Maailmanyhteisön* käsitteellä Buzan puolestaan viittaa teoriassaan malliin, jossa valtiot eivät ole enää hallitsevia yksiköitä, eikä valtioidenvälinen yhteisö enää hallitseva alue. Maailmanyhteisössä yksikään yhteisömalli tai yksikkötyyppi ei ole hallitsevassa asemassa toisiin nähden, vaan kaikki ovat keskenään vuorovaikutuksessa. Maailmanyhteisö pohjautuu funktionaaliseen erikoistumiseen ja yhteisymmärrykseen jokaisen yksikön oikeuksista ja velvollisuuksista. Jokainen yksikkö tunnustetaan oikeudelliseksi ja poliittiseksi toimijaksi; esimerkiksi ihmiset ja yritykset olisivat tällöin kansainvälisen oikeuden itsenäisiä subjekteja. Buzan myöntää itsekin, ettei hänen kuvailemaansa maailmanyhteisöä ole vielä ollut olemassakaan, vaikkakin hänen mukaansa EU saattaa olla liikkumassa kohti sitä suuntaa.²²⁴

3. Metodologia: Stephen Toulmin – uuden retoriikan edelläkävijä

Yllä olen pyrkinyt avaamaan työni teoreettisia ja ontologisia perusteita. Nyt siirryn avaamaan työni metodologista pohjaa. Työni ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä oli kysymys siitä, *minkälaista argumentaatorakennetta toisaalta YK ja toisaalta IANSA käyttävät pyrkiessään oikeuttamaan omaa lähestymistapaansa pienaseongelmaan*. Tämän kysymyksen tarkasteluun käytän Stephen Toulminin ”uuden retoriikan” tarjoamia työkaluja. Kuten jo johdannossa totesin, Toulminin argumentaatiomalli soveltuu erityisen hyvin normatiivisiin päämääriin pyrkivän argumentoinnin analysoimiseen, joten se on hyvä työkalu vahvasti eettis-normatiivisten kysymysten varaan

²²⁴ Buzan 2004, 202-203.

rakentuvan pienasediskurssin rakenteen tutkimiseen. Analyysissäni Toulminin mallin yhdistäminen erityisesti englantilaisen koulukunnan esittämiin teoreettisiin näkemyksiin on näkemykseni mukaan mielekästä ja hedelmällistä, sillä englantilainen koulukunta olettaa kansainvälisen vuorovaikutuksen ja argumentoinnin mahdollisuuden ja merkityksen, ja Toulminin malli puolestaan auttaa meitä ymmärtämään paremmin tämän argumentatiivisen, kansainvälisen norminmuodostuksen rakennetta ja dynamiikkaa. Kyse on tietyllä tavalla analyysin eri tasoista: englantilainen koulukunta luo ontologisella tasolla strukturalistisen kuvan tietyllä tavalla argumentaation ympärille rakentuneesta kansainvälisestä maailmasta, ja Toulminin malli tulee nähdä näille ontologisille sitoumuksille alisteisena, argumentaation tutkimisen metodologisena työkaluna. Erityisen toimiva Toulminin argumentaatioanalyysin malli on siksi, että se antaa *konkreettisia* ja *yksityiskohtaisia* työkaluja YK:n ja IANSA:n pienasepuheen rakenteen ja siinä piilevien ontologisten sitoumusten avaamiseen ja analysoimiseen.

Englantilainen Stephen Edelson Toulmin (1922-) on Kenneth Burken ja Chaïm Perelmanin ohella yksi keskeisistä uuden retoriikan teoreetikoista. Kaikki kolme aloittivat retoriikan tutkimuksen aikana, jolloin retoriikkaan tieteenalana ei juurikaan kiinnitetty yleistä huomiota. Vaikkakin kaikki olivat osaltaan palauttamassa retoriikkaa takaisin yleiselle tutkimusagendalle, eroavat heidän lähtökohtansa ja tavoitteensa retoriikan tutkimisessa toisistaan täydellisesti. Toulmin ja Perelman keskittyvät argumentoinnin tutkimiseen, kun taas Burkea kiinnostaa ennen kaikkea retoristen ilmiöiden laajempi merkitys osana inhimillistä toimintaa.²²⁵

Retoriikan renessanssi - tietynlainen kunnianpalautus – tapahtui 1900-luvun lopulla. Tämä ”uusi retoriikka” korostaa tekstuaalisuutta, kun taas vanha retoriikka liittyi ennen muuta suulliseen kulttuuriin. Retoriikan uusi tuleminen liittyi kiinteästi yhteiskuntatieteissä 1970-luvulla alkaneeseen kielelliseen käänteeseen. Tuon käänteen myötä alettiin sosiaaliset ja kulttuuriset ilmiöt nähdä kielellisten ja relativististen merkityksellistämisprosessien tuotteiksi, eikä niillä näin ollen voitu nähdä olevan mitään objektiivista olemusta. Toisin sanoen tämä näkemys painottaa kielen ja sosiaalisen todellisuuden kulttuurillista rakentumista ja sen suhteellisuutta, jolloin todellisuus on siis ennen muuta kielellistä ja kulttuurillista tulkintaa.²²⁶

Uusi retoriikka on laajentanut merkittävästi argumentoinnin käsitettä ja merkitystä kielellisen vuorovaikutuksen tutkimuksessa. Summan mukaan uusi retoriikka näkee argumentoinnin

²²⁵ Summa 1996, 51-52.

²²⁶ Åman, osassa: Uusi retoriikka.

keskeisimpänä sisältönä ”yhteisymmärryksen saavuttamisen tilanteessa, jossa on mahdollista valita useamman kuin yhden vaihtoehtoisen päätelmän tai uskomuksen välillä”. Argumentointi on myös vuorovaikutteista toimintaa – argumentatiivisessa kielessä puhujan ja kuulijan välinen suhde on koko ajan läsnä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että argumentoinnissa on kaiken aikaa otettava huomioon kuulijan oletetut reaktiot puhujan intentioihin. Argumentti on myös aina sidoksissa siihen kontekstiin, jossa se esitetään – tästä kontekstista erillään ei yksittäistä argumenttia voida ymmärtää.²²⁷ Näin ollen argumentin toimivuus edellyttää perusteita sen sisältämän asian uskomiselle, mutta myös uskomiselle sen esittäjään siinä kontekstissa, jossa hän argumenttinsa esittää. Argumenttiin kietoutuu täten aristotelelaisittain *eetos*, *paatos* ja *logos*. *Eetos* liittyy siihen, millaisena puhuja näyttää itsensä yleisölle. Eetokseen sisältyy ne normatiiviset lähtökohdat ja aikomukset, joita puhuja sisällyttää argumenttiinsa. Argumentin paatos-komponentilla pyritään vähentämään kommunikaation esteitä puhujan ja yleisön välillä. *Paatoksella* vedotaan yleisöön ja pyritään varmistamaan sen kyky ja halu vastaanottaa argumentti. *Logos* viittaa argumenttiin kontekstistaan irrotettuna. Logos on riippumaton puhujan ja yleisön välisestä suhteesta.²²⁸

Toulminin argumentaatiota koskeva pääteos *The Uses of Argument* ilmestyi vuonna 1958. Teos ei Toulminin oman näkemyksen mukaan ole systemaattinen tutkimus vaan sen tarkoituksena on ennemminkin herättää kysymyksiä ja keskustelua argumentaatiosta.²²⁹ Toulminin muu tuotanto keskittyy pääsääntöisesti epistemologisiin kysymyksiin.²³⁰ Toulminin argumentaatioteorian kantavana voimana on ajatus luonnollisen argumentoinnin vastakkainasettelusta suhteessa syllogismin – logiikassa vakiintuneeseen tapaan tutkia ja arvioida päättelyn ja argumentoinnin pätevyyttä. Tunnetuimman osan Toulminin teoriaa muodostaa hänen *The Uses of Argument* -teoksessaan hahmottelema ”orgaaninen skeema” – työkalu argumentoivan tekstin rakenteen tutkimiseen.²³¹

Toulminille argumentointi tarkoittaa päättelyä ja päättelyn pätevyyttä. Hän ei kiinnitä huomiota suostuttelevuuden ulottuvuuteen, joka on yleensä keskeinen tarkasteluntaso retoriikan tutkimuksessa. Pääteoksessaan *Uses of Argument* Toulmin ei käytä retoriikan käsitettä, eikä muutoinkaan ota lähtökohdakseen antiikin retoriikkaa. Toulminin argumentaatioteorian

²²⁷ Summa 1989, 93-94.

²²⁸ Summa 1989, 96-97.

²²⁹ Toulmin 1976, 1.

²³⁰ Ks. tästä esimerkiksi Toulmin 1990.

²³¹ Summa 1996, 74.

lähtökohtana on filosofian ja ennen muuta formaalin logiikan teoriakeskustelua hallinneen valtavirta-ajattelun kritiikki.²³²

3.1. Toulmin ja formaalin logiikan kritiikki

Toulmin kritisoi 1950-luvulla vakiintuneita formaalin logiikan näkemyksiä hyväksyttävästä päättelystä harhaisiksi ja epärelevantteiksi.²³³ Toulminin mukaan logiikka ei ole teoreettinen tiede, vaan joukko käytännön taitoja. Logiikan periaatteet eivät hänen mukaansa ole *apriorisia* lakeja vaan spesifikoituja ja kontekstisidonnaisia sääntöjä, joiden avulla luodaan onnistuneita johtopäätöksiä.²³⁴

Formaalin logiikan harhaisuus johtuu siitä, että se on ottanut lähtökohdakseen vain yhden päättelyn muodon – *analyyttisen syllogismin*. Toulminin mukaan analyttinen syllogismi on liian yksipuolinen malli argumentoinnin käytäntöjen mallittamiselle ja arvioimiselle. Tieteessä ja kriittisessä ajattelussa harjoitetut päättelyn ja argumentoinnin käytännöt ovat Toulminin näkemyksen mukaan *sidoksissa tarkasteltavaan aihepiiriin (field-dependent)* (esim. fysiikka, juridiikka tai luonnontiede). Näin ollen yleispätevyyttä tavoitteleva (*field-independent*) analyttisen syllogismin pohjalta johdettu päättelymalli ei sovi hyvän argumentoinnin standardiksi kaikilla tieteen ja käytännön elämän aloilla. Kullekin alalle ominaiset ja pätevät argumentoinnin muodot löydetään vasta empiirisen ja alakohtaisen tutkimuksen kautta. Toulminin mukaan logiikan tulisi siis suuntautua uusille urille – empirismin suuntaan. Toulmin peräänkuuluttaa soveltavaa ja empiiristä logiikkaa, joka tutkisi ja vertailisi eri alojen todellisia päättelyn ja argumentoinnin muotoja. Toulminin ajatuksen mukainen *empiirinen logiikka hyväksyy eri alojen väliset erot eikä siten pyri etsimään yhtä yleispätevää hyväksyttävän argumentoinnin standardia*.²³⁵

3.1.1. Syllogismi

Aristoteleksen ajoista lähtien argumenttien rakennetta on analysoitu jakamalla sen rakenne seuraavasti: (1) *alipremissi*; (2) *pääpremissi*; joten (3) *johtopäätös*. Toulmin näkee tämän syllogistisen rakenteen riittämättömänä ja harhaanjohtavana. Hänen mukaansa emme voi luokitella

²³² Summa 1996, 74.

²³³ Summa 1996, 74-75.

²³⁴ Abelson 1961, 333.

²³⁵ Summa 1996, 74-75.

argumenttien koko sisältöä näiden käsitteiden alle.²³⁶ Syllogistinen analyysimalli myös luo liioitellun yhtenäisen kuvan eri alojen argumentaatiosta.²³⁷

Perinteinen esimerkki syllogistisesta argumentaatiosta on seuraava: ”Sokrates on ihminen. Kaikki ihmiset ovat kuolevaisia. Näin ollen Sokrates on kuolevainen.”. Tässä esimerkissä ensimmäinen premissi on yksikkömuotoinen, kun taas toinen premissi on luonteeltaan universaali. Esimerkissä yleisiä propositioita sovelletaan yksittäisten yksilöitä koskevien johtopäätösten oikeuttamiseen.²³⁸ Toulminin syllogismikritiikin keskiössä on ajatus siitä, että syllogismi ei ole pätevä arkielämän tilanteisiin. Syllogismissa johtopäätös ei tuo esiin mitään uutta tietoa, sillä johtopäätös on oltava tiedossa ennen kuin universaali premissi voidaan muodostaa.²³⁹ Tästä esimerkkinä Toulmin käyttää syllogistista argumenttia:

[Alipremissi:] Anne on Jackin sisko. [Pääpremissi:] Kaikilla Jackin siskoilla on punainen tukka. [Johtopäätös:] Joten Annella on punainen tukka.²⁴⁰

Toulminin mukaan pääpremissi voidaan muodostaa vain, mikäli kaikilla Jackin siskoilla on erikseen todettu olevan punainen tukka. Pääpremissiä muodostettaessa Annen hiustenväri tulee tarkistaa. Näin ollen johtopäätös on täysin ylimääräinen. On myös mahdollista, että Anne on esimerkiksi värjänyt hiuksensa. Tällöin johtopäätöksessä esitetty tieto olisi vain osittain totta. Mikäli liitämme johtopäätöksen käsitteeseen *todennäköisyyden (probability)* käsitteen, kyseessä ei ole enää formaali syllogismi. Tämä mahdollistaa sen, että johtopäätös voi sisältää tietoa, jota ei ole aikaisemmin mainittu pääpremississä.²⁴¹

Kehittämässään orgaanisessa skeemassa Toulmin täydentää ja kehittää analyttistä syllogismia. Hänen luomassaan mallissa alipremissi saa nimekseen ”lähtötiedot”, pääpremissi on ”peruste”. Johtopäätöstä kutsutaan syllogistisessa mallissa nimellä *conclusion* ja Toulminin mallissa nimellä *claim*. Toulminin mallissa on olemassa myös pääpremissille/perusteelle tukea tuova elementti, jota hän kutsuu ”taustatueksi”. Edellä olevassa esimerkissä toulminilainen peruste olisi: ”Jackin siskolla voidaan olettaa olevan punainen tukka.” Perusteen taustatukena olisi: ”Olettaen, että kaikilla siskoilla, on todettu olevan punainen tukka.” Toulmin lisää malliinsa vielä tarkennuksen sekä

²³⁶ Toulmin 1976, 96.

²³⁷ Toulmin 1976, 112.

²³⁸ Toulmin 1976, 108.

²³⁹ Trent, 1968, 252-253.

²⁴⁰ Toulmin 1976, 123-124.

²⁴¹ Trent 1968, 252-253.

varauksen käsitteen; [Tarkennus:] ”Joten oletettavasti Annella on punainen tukka.” sekä [Varaus:] ”Mikäli Anne ei ole värjänyt hiuksiaan /harmaantunut /tullut kaljuksi.”²⁴² Näitä Toulminin luomia käsitteitä tarkastelen enemmän alaluvussa 3.2.

Trentin mukaan Toulminin todennäköisen argumentin konsepti ei ole sinällään uusi, mutta sen tekee ainutlaatuiseksi ajatus (1) todennäköisyyden luonteesta sekä (2) se, ettei Toulminin mallissa esitetä lähtötiedoille lainkaan taustatukea. Toulminin mallissa todennäköisyyden käsite viittaa siihen luottamuksen määrään, joka argumentoijalla on omaan johtopäätökseensä nähden. Toulminin esimerkissä: ”Annella on *oletettavasti* punaiset hiukset.” hän viittaa ennen muuta puhujan oletukseen, eikä niinkään kuulijoiden uskomukseen. Trentin mukaan yleensä argumentaatioteoreetikot näkevät, että argumenttien todennäköisyyden luonne on muokattava sellaiseksi, että yleisö on valmis hyväksymään argumentit. Toulmin taas näkee tarpeellisena luoda argumentit sen mukaan, minkälaisen riskin argumentoija on valmis ottamaan johtopäätöksen toteutumisen suhteen. Trentin mielestä Toulmin näin ollen painottaa muita teoreetikkoja enemmän puhujan eettistä vastuuta. Merkittävää Trentin mukaan on myös se, että Toulmin sijoittaa todennäköisyyden käsitteensä varausten yhteyteen, kun traditionaalinen argumentaatio on sijoittanut todennäköisyyden korkeintaan premisseihin. Perinteisessä argumentaatioteoriassa epäpätevät premissit johtavat epäpätevään johtopäätökseen. Trentin näkemyksen mukaan Toulminin mallissa epäpätevät premissit voivat varausten avulla johtaa pätevään johtopäätökseen.²⁴³

Trent näkee Toulminin mallin perusteiltaan syllogistisena rakenteena.²⁴⁴ Näin ollen se ei ole Trentin näkemyksen mukaan riittävä kuvaamaan epäsyllogistisia logiikan muotoja.²⁴⁵ Trentin mukaan Toulminin malli tulisikin nähdä pikemmin syllogismin täydentäjänä eikä niinkään sen korvaajana.²⁴⁶

Brockriede ja Ehringer olivat ensimmäisiä, jotka toivat Toulminin argumentaatioanalyysin puheviestinnätutkimuksen piiriin.²⁴⁷ He yhtyvät Toulminin syllogismikritiikkiin ja näkevät syllogismin vanhentuneena traditiona. Brockriede ja Ehringer pitävät Toulminin mallia syllogismia nykyaikaisempänä metodologiana – tosin muutamia tarkennuksia vaativana. Toisin kuin Trent he

²⁴² Trent 1968, 252-253.

²⁴³ Trent 1968, 254.

²⁴⁴ Saman näkökulman on esittänyt myös esim. Manicus 1966.

²⁴⁵ Trent 1968, 255.

²⁴⁶ Trent 1968, 259.

²⁴⁷ Trent 1968, 252.

näkevät Toulminin mallin tekevän perinteisen, syllogistisen logiikan mukaisen mallin jopa osittain tarpeettomaksi.²⁴⁸

3.1.2. Modaliteettianalyysi

Toulmin aloittaa argumentaatioteoriansa modaalitermien analysoinnilla. Tuo modaliteettianalyysi on hyvin laaja-alainen eikä sitä tässä yhteydessä ole tarpeen käydä kokonaisuudessaan läpi. Modaliteettien ymmärtäminen on kuitenkin edellytys Toulminin teorian hahmottamiselle, sillä Toulmin näkee oikeuttamisen (justification) hyvin keskeisenä tekijänä argumentteja muodostettaessa.²⁴⁹ Lisäksi Toulminin analyysi todennäköisyyden ja yleensäkin modaalitermien erilaisista merkityksistä eri aloilla tarjoaa Summan mukaan mielenkiintoisen näkökulman etenkin yhteiskuntatieteilijöille.²⁵⁰

Modaalitermeillä tarkoitetaan jonkin asian tai tapahtuman laatua. Modaalitermejä ovat esimerkiksi sanat ”mahdollinen”, ”välttämätön” tai ”sattumanvarainen”. Toulminin mukaan modaalitermejä voidaan ymmärtää parhaiten tutkimalla niitä funktioita, joita modaalitermeillä on argumenttien luomisvaiheessa.²⁵¹ Toulmin analysoi modaalitermejä kontekstissa, jossa yhtä tai useampia väitteitä harkitaan vastaukseksi ongelmaan. Ongelma voidaan muotoilla selkeän kysymyksen muotoon (esim. Milloin seuraava auringonpimennys tapahtuu? Ketkä pelaavat Amerikan Davis Cup-joukkueessa?) tai sitten se muotoillaan vähemmän johdonmukaisesti (esim. Mitä mieltä olet Waltzin teoriasta?). Kummassakin tapauksessa modaalitermi luonnehtii ehdotettua johtopäätöstä olemassa olevien todisteiden valossa. Jos sanotaan, että johtopäätös on ”mahdollinen”, modaalitermi viittaa siihen, että johtopäätöstä on jossain määrin harkittava. Jos sanotaan, että johtopäätös on ”mahdoton”, modaalitermi viittaa siihen, ettei johtopäätös ansaitse huomiota. Mikäli sanotaan, että johtopäätös on ”välttämätön”, nähdään se ainoana mahdollisena ratkaisuna.²⁵²

Toulminin modaliteettianalyysi liittyy hänen formaalia logiikkaa kohtaan esittämäänsä kritiikkiin. Toulminin mukaan formaali logiikka olettaa, että argumentin johtopäätöksen ”todennäköisyys” ”välttämättömyys” tai ”varmuus” omaavat saman loogisen merkityksen kaikissa konteksteissa.

²⁴⁸ Brockriede – Ehringer 1960, 53.

²⁴⁹ Trapp, osuudessa: Layout of Argument

²⁵⁰ Summa 1996, 76-77.

²⁵¹ Toulmin 1976, 18.

²⁵² Cooley 1959, 298-299.

Toulmin sitä vastoin väittää, että modaalitermit ilmaisevat kahdenlaista merkitystä.²⁵³ Toisin sanoen, niiden merkityksellä on kaksi ulottuvuutta. Näistä ulottuvuuksista Toulmin käyttää nimityksiä termin ”voima (*force*) sekä sen ”käyttötapa” (*criteria*).²⁵⁴ Toulminin mukaan modaliteettien merkitys (eli voima) voi olla yleispätevä, mutta niiden käyttämisen kriteerit eroavat silti eri aloilla huomattavasti toisistaan. Modaalitermit eroavat Toulminin mukaan käyttötavoiltaan ja merkityksiltään selvästi toisistaan ainakin juridisessa ja eettisessä argumentoinnissa sekä logiikassa.²⁵⁵ Näin ollen esimerkiksi johtopäätöksen ”todennäköisyydellä” on eri merkitys (mutta sama voima) oikeudenkäynnissä kuin fysiikassa.²⁵⁶

3.2. Toulminin orgaaninen skeema

Toulminin modaliteettianalyysi ja empiirisen argumentaatiologiikan peräänkuulutus eivät juuri herättäneet vastakaikua filosofien keskuudessa. Sitä vastoin pohjoisamerikkalaisen puheviestinnän opetuksen ja tutkimuksen alalla Toulminin *The Uses of Argumentation* on saanut huomiota ja etenkin Toulminin kehittämä argumentin analyysimalli on saanut runsaasti soveltajia.²⁵⁷ Tunnetuimman osan Toulminin tuotantoa muodostaakin hänen luomansa analyttistä syllogismia kehittyneempi argumentin analysoinnin viitekehys – niin kutsuttu ”orgaaninen skeema”.²⁵⁸ Tämä orgaaninen skeema keskittyy Hitchcockin mukaan ennen kaikkea argumenttien rakenteeseen ja argumenttien osien muotoon eri aloilla ja jättää vähemmälle huomiolle esimerkiksi hyvän argumentin kriteerien pohtimisen.²⁵⁹

The Uses of Argumentation -teoksessaan Toulmin tuo esiin näkemyksensä, jonka mukaan argumentteja tulee analysoida perinteistä formaalin logiikan mallia monimuotoisemmin. Perinteinen logiikan malli erottelee argumenteista vain premissit ja johtopäätökset.²⁶⁰ Yksinkertaisimmassa muodossaan Toulminin oma malli sisältää kolme elementtiä: *lähtötiedot*, *johtopäätöksen* sekä *perusteen*. Avoimesti kehittynyt argumentti sisältää aina nämä kolme osaa. Retorisessa diskurssissa argumentit eivät kuitenkaan aina kehity avoimesti; etenkin perusteet saattavat usein olla

²⁵³ Abelson 1961, 334.

²⁵⁴ Toulmin 1976, 30.

²⁵⁵ Summa 1996, 76-77.

²⁵⁶ Abelson 1961, 334.

²⁵⁷ Toulminin vaikutuksesta pohjoisamerikkalaiseen puheviestinnätutkimukseen ks. esim. Brockriede – Ehringer 1960 ja J. C. Cooley 1959.

²⁵⁸ Summa 1996, 77.

²⁵⁹ Hitchcock 2006, 373.

²⁶⁰ Verheij 2005, 347.

implisiittisiä. Kiistanalaisissa argumenteissa piilevät perusteet pyritään usein haastamaan näkyviksi ja keskustelunalaisiksi. Tämän todennäköisen haasteen sekä retoristen argumenttien luonteen vuoksi Toulmin koki tarpeelliseksi kehittää monimuotoisemman argumentin analysointimallin. Hän lisäsi malliinsa vielä kolme elementtiä: *varauksen*, *tarkennuksen* sekä *taustatuen*.²⁶¹ Nämä kolme komponenttia eivät kuitenkaan ole välttämättömiä argumentille, vaan ne ovat ennemminkin tukea antavia osia. Niitä ei siis löydy kaikista argumenteista.²⁶²

Lopullinen Toulminin luonnollisen argumentin ”anatomia” (*chief anatomical units of the argument*) koostuu seuraavista osista: (1) lähtötiedot (*grounds, data*), (2) johtopäätös (*claim*), (3) peruste (*warrant*), (4) varaukset (*rebuttals*), (5) tarkennus (*qualifier*) ja (6) taustatuki (*backing*)²⁶³

Argumentoinnin lähtökohtana on argumentoijan (puhujaa, kirjoittajaa jne.) esittämä *johtopäätös*. Johtopäätös voi olla vaikkapa lääketieteellinen diagnoosi tai sääennuste. Sen lisäksi, että argumentoija esittää johtopäätöksensä, tulee hänen esittää väitteelleen jotain tukea. Argumentoijan on toimittava näin, mikäli hän haluaa luoda johtopäätöksestään argumentin henkilökohtaisen mielipiteen sijaan. Argumentoijan kannan tulee olla avoinna keskustelulle ja kritiikille. Näin ollen hänen on esitettävä johtopäätökselleen perusteita, joilla hän kykenee osoittamaan argumenttinsa todenmukaisuuden. Argumentoijan yleisön tulee perehtyä argumentin luonteeseen sekä niihin syihin ja perusteisiin, jotka tukevat argumenttia. Tämä argumentin luonteeseen perehtyminen tapahtuu kohdistamalla argumentoijan johtopäätökseen kriittisiä kysymyksiä, joiden johdosta argumentoijan on tuotava esiin ne syyt, jotka hänen argumenttiansa tukevat. Tämän jälkeen keskustelun osapuolet yhtyvät argumentoijan alkuperäiseen johtopäätökseen tai toteavat tuon argumentin todenmukaiseksi, mikäli sitä tukevat faktat ovat todella sellaisia kuin argumentoija niiden väittää olevan.²⁶⁴

Toulminin teoriassa keskeinen ajatus on argumentaation alakohtaisuus – argumentaatio on erilaista eri elämänaloilla. Kuitenkin Toulminin mukaan eri alojen argumentaatiota yhdistää se seikka, että niitä kaikkia voidaan analysoida saman edellä mainitun kaavan mukaan. Argumentaatio on tietynlaista ”liikettä” hyväksytyistä lähtötiedoista perusteen kautta kohti johtopäätöstä.²⁶⁵

²⁶¹ Kneupper 1978, 237-238.

²⁶² McCroskey 1965, 92.

²⁶³ Summa 1996, 78. Myös suomennokset Summan.

²⁶⁴ Toulmin 1979, 23-25.

²⁶⁵ Trapp, osassa: Layout of Argument

3.2.1. Johtopäätös (C, claim)

Keskeinen elementti Toulminin mallissa on *johtopäätös (claim)* eli se väite, johon argumentissa päädytään. Argumenttia analysoitaessa on ensimmäiseksi tarkasteltava sitä määränpäättä, johon argumentti meidät haluaa johdattaa. Tällöin meidän on aluksi kysyttävä: ”*Mitä tarkalleen ottaen väität?*” sekä ”*Mikä on kantasi tähän asiaan?*”²⁶⁶

Eri aloilla johtopäätöksiltä vaaditaan erilaisia ominaisuuksia. Esimerkiksi oikeudenkäynnissä meidän on esitettävä johtopäätöksemme eri tavoin kuin vaikkapa esittäessämme ystävällemme mielipiteemme uudesta elokuvasta. Toulminin mukaan on kuitenkin olemassa tietyt yleiset ja alasta riippumattomat menettelytavat, joita meidän tulee noudattaa johtopäätöstä esittäessämme. Nämä menettelytavat ovat Toulminin mukaan seuraavat: (1) meidän on kiinnitettävä kuulijoiden huomio yleisesti hyväksytyihin ja relevantteihin faktoihin (*lähtötiedot*), joihin johtopäätös pohjautuu; (2) on osoitettava ne yleiset säännöt, lait tai periaatteet (*perusteet*), jotka tekevät edellä mainituista faktoista relevantteja suhteessa johtopäätökseen; lisäksi (3) meidän on tehtävä selväksi, miten lähtötiedot tukevat juuri meidän esittämäämme johtopäätöstä vaihtoehdoisen johtopäätöksen sijaan.²⁶⁷

Toulmin huomauttaa vielä, että usein on tärkeää kiinnittää huomiota myös siihen kontekstiin, jossa johtopäätös esitetään. Johtopäätöksen esittäjän sanavalinta saattaa olla monitulkintainen. Tällöin on tärkeitä kiinnittää huomiota siihen tilanteeseen, jossa johtopäätös meille esitetään. Esimerkiksi lausahdus: ”James on hullu.” voidaan tulkita eri tavoin riippuen siitä esitetäänkö se esimerkiksi oikeudenkäynnissä (syyntakeeton) vai lääkärin vastaanotolla (psykoottinen). Tällaisessa tilanteessa, ennen lähtötietojen tarkastelua, on johtopäätös ensin asetettava oikeaan kontekstiinsa.²⁶⁸

3.2.2. Lähtötiedot (G, grounds)

Seuraava elementti Toulminin skeemassa on *lähtötiedot (grounds/data)*.²⁶⁹ Kun argumentin johtopäätös on selvitetty, tulee meidän seuraavaksi selvittää, minkälaisia lähtötietoja johtopäätös vaatii, jotta se on yhtenäinen ja uskottava. Tällöin voimme kysyä: ”*Mille perustat väitteesi?*” sekä ”*Mitä tietoa on väitteesi taustalla?*” Argumentin lähtötietona voi olla esimerkiksi yleinen tieto,

²⁶⁶ Toulmin 1979, 25.

²⁶⁷ Toulmin 1979, 31.

²⁶⁸ Toulmin 1979, 31-32.

²⁶⁹ Mäkinen 2007, 8.

tilastollinen aineisto, tieteellinen tutkimus tai henkilökohtainen kokemus. Argumentoijan esittämä johtopäätös on aina juuri niin vahva kuin sen tukena olevat lähtötiedot.²⁷⁰ Jos tuo perusta on heikko ja epärelevantti, voidaan argumentoijan johtopäätös kumota.²⁷¹

Vaadittavien lähtötietojen luonne riippuu kulloisenkin argumentin alasta, luonteesta ja kontekstista. Lääketieteen argumenttien lähtötiedot eroavat oikeustieteellisistä lähtötiedoista. Kuitenkin myös samaan alaan kuuluvat lähtötiedot voivat erota toisistaan; esimerkiksi oikeustieteen alalla ei ole olemassa vain yhdentyypisiä relevantteja lähtötietoja.²⁷²

Lähtötiedoiksi ei vaadita mitään yleistä teoriaa vaan erityisiä faktoja, jotka erottavat kyseessä olevan tilanteen muista tilanteista. Lähtötietojen tulee johtaa esittämäämme johtopäätökseen eikä vaihtoehtoiseen lopputulokseen. Jotta lähtötiedot tai faktat ovat hyväksyttäviä johtopäätöksen tueksi, tulee niiden olla *relevantteja*. Argumentoijan johtopäätöksen luonne (esim. lääketieteellinen, oikeudellinen, tieteellinen jne.) määrittelee ne kriteerit, joiden mukaan hän voi valita tietyt faktat relevanteiksi johtopäätöksensä kannalta. Toulminin mukaan on olemassa hyvin vähän sellaisia yleisiä kriteerejä relevanssille, jotka pätsivät kaikilla aloilla ja pätsivät kaikkiin argumenttityyppeihin. Toulminin mukaan eri alojen ammatillinen koulutus opettaa tunnistamaan relevantin informaation kullakin alalla.²⁷³

3.2.3. Peruste (W, warrants)

Johtopäätöksen lähtötietojen selvittäminen on vasta ensimmäinen askel argumentoijan johtopäätöksen uskottavuutta ja eheyttä selvitettäessä. Seuraavaksi on tutkittava, miten hyvin nämä lähtötiedot todella tukevat johtopäätöstä. Kysymme siis: ”*Miten perustelet siirtymän näistä lähtötiedoista tähän johtopäätökseen?*” Siirtymät lähtötiedoista johtopäätökseen voidaan perustella hyvin eri tavoin eri aloilla (esim. lain, tieteen tai politiikan piirissä). Perusteet (*warrant*) saavat näin ollen erilaisia muotoja. Ne voivat olla esimerkiksi laillisia periaatteita, luonnonlakeja tai moraalisia periaatteita. Perusteiden tulee olla uskottavia, jotta voimme hyväksyä siirtymän lähtötiedoista johtopäätökseen.²⁷⁴ Perusteet ovat siten ikään kuin *siirtymäsääntö*, joka johtaa meidät lähtötiedoista

²⁷⁰ Toulmin 1979, 25.

²⁷¹ Toulmin 1979, 36.

²⁷² Toulmin 1979, 37-38.

²⁷³ Toulmin 1979, 33-34.

²⁷⁴ Toulmin 1979, 26.

johtopäätökseen.²⁷⁵ Peruste ei yleensä ole julkilausuttu vaan se on argumentin piilevä osa. Se on luonteeltaan jokin yleinen periaate, joka voi tulla ilmi tulkinnan tai vasta-argumentin kautta.²⁷⁶ Perusteita ovat esimerkiksi seuraavanlaiset lauseet: ”Baseballissa vasenkätiset syöttäjät ovat tehokkaimpia oikeakätisiä lyöjiä vastaan.”, ”Lupausten pitäminen on eettisen käytöksen edellytys.” tai ”Nopeusrajoitus taajamassa on 50 km/h.”²⁷⁷

Argumentoijan on siis oikeutettava tekemänsä siirtymä lähtötiedoista johtopäätökseen. Argumentoija voi esimerkiksi esittää seuraavanlaisen väitteen: ”Tuolla palaa!” (*johtopäätös*). Tällöin vastapuoli voi kysyä: ”Miksi sanot noin?” Argumentoija vastaa: ”Siellä on savua. Näethän?” (*lähtötieto*). Tällöin vastapuoli voi vaatia lisätukea argumentoijan johtopäätökselle ja kysyä: ”Mitä sitten?” Tähän argumentoija vastaa esittämällä *perusteensa*: ”Ei savua ilman tulta.” Näin argumentoija esittää yleisluotoisen lausuman, joka legitimoii siirtymän lähtötiedoista johtopäätökseen. Tätä lausumaa Toulmin kutsuu perusteeksi (*warrant*).²⁷⁸ Toulminin mukaa hänen hahmottelemansa orgaaninen skeema: lähtötieto + peruste → johtopäätös pätee kaikilla eri aloilla. Toisilla aloilla lähtötietojen esiintuonti ja artikulointi selkeiksi periaatteiksi, säännöiksi tai laeiksi voi kuitenkin olla vaikeampaa. Esimerkiksi kun lääkäri diagnosoi potilaan flunssaoireita, voi hän joutua pohjaamaan diagnosoinsa perusteen omaan kokemukseensa lääkärinä eikä niinkään mihinkään selkeään tutkimustulokseen.²⁷⁹ Myös esimerkiksi estetiikasta keskusteltaessa peruste ei voi yleensä olla mikään yleinen fakta. Jos esitämme esteettisen johtopäätöksen esimerkiksi maalauksesta, meidän tulee perusteena osoittaa maalauksesta ne seikat, joihin pohjaamme väitteemme.²⁸⁰

3.2.4. Taustatuki (B, backing)

Emme voi luottaa yksin perusteisiin selvittäessämme, onko siirtymä lähtötiedoista johtopäätökseen oikeutettu. Kun olemme selvittäneet, mikä laki, säädös tai periaate on siirtymän taustalla, tulee meidän seuraavaksi kysyä: ”*Onko tämä todellakin oikea reitti johtopäätökseen?*” sekä ”*Onko olemassa muuta informaatiota, joka tukee perustetta?*” Perusteet tarvitsevat *taustatukea (backing)*, joka sekin vaihtelee alakohtaisesti; esimerkiksi lait tarvitsevat taustatuekseen lainvoimaisuuden ja

²⁷⁵ Mäkinen 2007, 8.

²⁷⁶ Summa 1996, 79.

²⁷⁷ Toulmin 1979, 56.

²⁷⁸ Toulmin 1979, 44.

²⁷⁹ Toulmin 1979, 49-50.

²⁸⁰ Toulmin 1979, 51-52.

tieteellisten periaatteiden täytyy olla testattuja ja todistettavissa olevia tutkimustuloksia.²⁸¹ Taustatuki voi olla myös esimerkiksi tilastotietoja tai asiantuntijalausunto.²⁸² Perusteet ovat siten yksittäisiä faktoja ja taustatuki on se yleisempi informaatio (laajempi tieteellinen konteksti), johon peruste nojaa.²⁸³

Perusteet vaativat Toulminin mukaan lisätukea ollakseen voimakkaita ja legitiimejä siirtymäsääntöjä. Jotta argumentti olisi varteenotettava ja johtopäätöstään tukeva, tulee perusteiden olla yhtenäisiä (uskottavia ja luotettavia) sekä relevantteja (tarkastelun kohteena olevaan tilanteeseen päteviä). Osoittaakseen perusteensa uskottavuuden on argumentoijan esitettävä sille taustatukea.²⁸⁴

Summan mukaan Toulminin mallin epäselvin, mutta samalla antoisin osa, on taustatuen ja perusteen erottaminen toisistaan. Ne ovat molemmat argumentin julkilausumattomia osia. Niiden erottelu on kuitenkin ehdottoman tärkeätä, sillä juuri taustatuet ovat ratkaisevasti erilaisia eri tieteenaloilla tai erilaisista asioista argumentoitaessa. Toulminin käyttämät esimerkit kolmesta rakenteeltaan samanlaisesta argumentista kertovat, miten peruste voi olla näissä eri argumenttityypeissä luonteeltaan samanlainen, mutta kuitenkin se taustatuki, johon peruste nojaa on ratkaisevasti erilainen.²⁸⁵ Toulminin esimerkkiargumentit ovat: (1.) bermudalainen on britti, (2.) valas on nisäkäs ja (3.) saudiarabialainen on muslimi.²⁸⁶ Näissä kaikissa peruste on luonteeltaan samanlainen – joukkoon kuuluminen. Taustatuki niissä on kuitenkin selvästi erilainen. Esimerkissä (1) taustatukena on brittiläinen normisto, joka säätelee kansalaisuuden määräytymistä. Argumentissa (2) taustatukena on eläintieteessä hyväksytty luokitus. Argumentissa (3) taustatuki on puolestaan yleisesti tunnettu tilastollinen tosiasia.²⁸⁷

3.2.5. Tarkennus (M, modal qualifier)

Perusteet johtavat meidät johtopäätöksiin vaihtelevalla varmuudella. Perusteet voivat olla ´rajoitettuja´ siten, että ne pitävät paikkansa esimerkiksi ”yleensä”, ”oletettavasti”, ”näillä näkymin”, ”usein” tai ”mahdollisesti”. Niinpä meidän tuleekin kysyä, *kuinka luotettavasti tämä*

²⁸¹ Toulmin 1979, 26.

²⁸² Mäkinen 2007, 8.

²⁸³ Toulmin 1979, 26.

²⁸⁴ Toulmin 1979, 58.

²⁸⁵ Summa 1996, 79.

²⁸⁶ Toulmin 1976, 102-105.

²⁸⁷ Summa 1996, 79-80.

peruste puolustaa siirtymää lähtötiedoista johtopäätökseen. Takaako se tämän siirtymän kaikissa olosuhteissa vai onko takaus varauksellinen? Meidän tuleekin tarkastella huolellisesti argumentin määreitä (modaliteetteja), jotka vaihtelevat argumentista riippuen.²⁸⁸ Toisin sanoen tarkennuksessa on kyse voimakkuuden asteesta; kuinka voimakas argumentoijan väite on.²⁸⁹

Argumentoijan johtopäätöstä tarkastellessamme voimme kiinnittää huomiota argumentin voimakkuuteen sekä sen pätevyyden ehtoihin. Toisin sanoen tällöin tarkastelemme argumentoijan alkuperäisen johtopäätöksen suhdetta sitä tukevaan materiaaliin (lähtötiedot, peruste sekä taustatuki). Johtopäätöstä tukeva materiaali ei välttämättä käytännössä aina tue johtopäätöstä täydellisesti, eikä se välttämättä myöskään täysin kumoa sitä. Todellisessa elämässä argumentit eivät useinkaan ole täydellisen paikkansapitäviä vaan käytännössä saavutamme johtopäätöksen vajavaisten todisteiden avulla. Tämä tarkoittaa, että emme näe johtopäätöksiä täydellisen kiistämättöminä vaan ennemminkin ”lähes varmoina”. Toisin sanoen, jokaisella argumentilla on tietty modaliteettinsa. Tällä termillä Toulmin viittaa niihin vahvuuksiin, heikkouksiin, ehtoihin tai rajoituksiin, jotka liittyvät johtopäätöksen toteutumiseen. Jos esimerkiksi lähtötiedot, peruste sekä taustatuki ovat kaikki täysin relevantteja ja riittäviä tukemaan johtopäätöstä, voimme sanoa lähtötietojen johtavan *varmasti* johtopäätökseen. Jos taas esimerkiksi lähtötiedot eivät ole aivan riittäviä tai taustatuki ei ole aivan varma, voimme todeta lähtötietojen *mahdollisesti* johtavan johtopäätökseen.²⁹⁰

3.2.6. Mahdolliset varaukset (R, possible rebuttals)

Vain hyvin harvoissa argumenteissa siirtymä lähtötiedoista johtopäätökseen esitetään ”varmana” tai ”välttämättömänä”. Muut argumentit ovat alttiita *varauksille (rebuttals)*. Näiden argumenttien kohdalla joudumme pohtimaan, missä olosuhteissa argumentti ei välttämättä enää päde. Kysymme siis: ”*Mitkä tekijät tai olosuhteet estävät johtopäätöksen toteutumisen?*”²⁹¹

Varaukset viittaavat sellaisiin poikkeuksellisiin olosuhteisiin, jotka saattavat heikentää johtopäätöstä tukevan materiaalin voimaa. Varaukset voivat olla vaikeasti ennakoitavissa, mutta

²⁸⁸ Toulmin 1979, 26-27.

²⁸⁹ Mäkinen 2007, 8.

²⁹⁰ Toulmin 1979, 69-71.

²⁹¹ Toulmin 1979, 27.

Toulminin mukaan voimme ymmärtää argumentteja täydellisesti vain, mikäli tunnistamme ne olosuhteet, joissa argumentit voivat osoittautua epäluotettaviksi.²⁹²

Toulminin mukaan on olemassa kaksi erilaista tilannetta, jotka heikentävät johtopäätöksen pätevyyttä. Nämä tilanteet liittyvät tapauksiin, joissa (1) lähtötiedot, peruste ja taustatuki tukevat johtopäätöstä vain *osittain* tai (2) ne tukevat johtopäätöstä vain *tietyissä tilanteissa*. Toulminin mukaan näistä tapauksista jälkimmäinen liittyy varaus-käsitteeseen – lähtötiedot siis tukevat johtopäätöstä, mikäli kyseessä ei ole erikoistilanne, jolloin pätevät toisenlaiset säännöt.²⁹³

4. YK:n ja IANSA:n pienaseargumentaation rakenne ja kansainvälisen yhteisön rakentuminen

Seuraavaksi pyrin löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiini YK:n sekä IANSA:n pienaseita koskevia dokumentteja tarkastelemalla. Tutkimuskysymykseni ovat siis: (1) *minkälaista argumentaatorakennetta toisaalta YK ja toisaalta IANSA käyttävät pyrkiessään oikeuttamaan omaa lähestymistapaansa pienaseongelmaan ja (2) minkälaista kuvaa kansainvälisestä yhteisöstä nämä toimijat luovat käyttäessään tiettyä argumentoinnin tapaa?* Primääriaineistonani käyttämiäni dokumentteja peilaan edellä esiteltyyn, englantilaisen koulukunnan ajatuksiin perustuvaan teoriapohjaani sekä Toulminin metodologiaan. Tutkimusaineistoksi olen valinnut neljä mielestäni keskeistä YK:n sekä IANSA:n pienasepolitiikkaa kuvaavaa dokumenttia. Argumentaation analyysin selvyuden ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi tulen esittämään otteita valitsemistani dokumenteista varsin laajamittaisesti. Laajamittainen suorien lainausten käyttö on olennaista kahdesta syystä: (1) ensinnäkin, koska tarkoitukseni on analysoida valitsemieni dokumenttien argumentaatorakennetta toulminilaisittain analyttisesti hajottamalla käytetty argumentti osiin, on yksittäiset virkkeet pystyttävä kuitenkin tulkintani ymmärrettävyyden lisäämiseksi kontekstualisoimaan laajempaan argumentatiiviseen viitekehukseen. (2) Toiseksi, koska toinen tutkimuskysymykseni pyrkii löytämään valitsemisiani dokumenteissa piileviä tiettyjä ontologisia sitoumuksia, on tärkeää lähestyä tekstiä suurempien kokonaisuuksien kautta, jotta usein ”rivien välissä” piilevät sitoumukset on mahdollista paikantaa ja osoittaa lukijalle. Käytän tutkimistani dokumenteista valituista tekstiotteista omia suomennoksiani; kuitenkin, jotta valitsemieni otteiden

²⁹² Toulmin 1979, 27.

²⁹³ Toulmin 1979, 75-76.

merkityssisältö pysyisi mahdollisimman muuttumattomana, olen esittänyt alkuperäisen, englanninkielisen tekstin ko. suomennoksen alaviitteessä. Näin pyrin minimoimaan käännöksessä mahdollisesti katoavien merkitysten määrän, ja lisäämään lukijan mahdollisuutta paremmin arvioida esittämieni väitteiden oikeellisuutta.

Toulminin argumentinanalyysimallista hyödynnän etenkin *peruste*-käsitettä. Se on nähdäkseni Toulminin mallin mielenkiintoisin ja hyödyllisin osa. Perusteen avulla saamme suoraa tietoa siitä, kuinka pätevä ja toimiva argumentti todella on. Peruste myös ratkaisevasti erottaa eri argumenttityypit toisistaan, joten se mahdollistaa IANSA:n ja YK:n argumentaation jonkinlaisen vertailun. Perusteen käsitteen olen jakanut analyysissäni *eksplisiittiseen perusteeseen* sekä *implisiittiseen perusteeseen*. Eksplisiittisellä perusteella tarkoitan tietynlaista näkyvää siirtymää, eräänlaista ”siltaa” johtopäätöksen ja lähtötietojen välillä. Implisiittisellä perusteella viitataan tämän sillan takana vaikuttaviin, piileviin oletuksiin. Implisiittisiä perusteita ei ole kuitenkaan mahdollista havaita jokaisessa analysoimassani argumentaatioesimerkissä. Toulminin mallista hyödynnän ennen muuta myös *johtopäätös*-käsitettä. Tällöin pyrin muun muassa jokaisen neljän dokumentin analysoinnin jälkeen tiivistämään sen johtopäätökset yhdeksi dokumentin argumentaation ”kantavaksi” johtopäätökseksi.

YK:n ensimmäinen todella merkittävä avaus pienasepolitiikassa oli YK:n pienasetoimintaohjelma *Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons In All Its Aspects* vuonna 2001. Tämän olen valinnut myös tutkimusaineistokseni; se aloittaa tarkasteluni YK:n pienasepolitiikasta. IANSA:n puolelta vastaavana avaajana tulee tässä työssä toimimaan IANSA:n peruskirja vuodelta 1999. IANSA:n työssä viime aikoina merkittävässä roolissa on ollut toimiminen Control Arms -kampanjassa yhdessä Amnesty Internationalin sekä Oxfamin kanssa, niinpä olen valinnut tutkimusaineistokseni myös Control Arms -kampanjan kansainvälistä asesopimusta koskevan raportin. YK:n puolelta tarkastelen lisäksi asiakirjaa, joka sisältää YK:n pääsihteerin ehdotuksia pienasetilanteen parantamiseksi.

4.1. IANSA:n pienaseargumentaatio

IANSA:n toiminta alkoi vuonna 1998, jolloin joukko kansalaisjärjestöjä kokoontui Kanadaan pohtimaan, kuinka pienaseiden väärinkäyttöä voitaisiin hallita paremmin. Ensimmäiseksi IANSA:n tuottamaksi argumentaatioesimerkiksi nousee näin ollen luontevasti samaisen Kanadan tapaamisen

yhteydessä laadittu järjestön peruskirja. Aloitan IANSA:aa koskevan tarkasteluni tästä peruskirjasta.

Viime aikoina IANSA:n toimintaa on värittänyt Control Arms -kampanjassa toimiminen. Kampanjan myötävaikutuksella kansainvälisen asekauppasopimuksen aikaansaamisesta on tullut IANSA:n tämän hetken näkyvin ja tärkein tavoite. Control Arms -kampanja saavutti merkittävän voiton, kun vuonna 2006 YK:n yleisneuvosto hyväksyi päätöslauselman, jonka mukaan YK alkaa työskennellä asekauppasopimuksen aikaansaamiseksi. Tämä tausta huomioiden, on mielestäni perusteltua kiinnittää IANSA:n argumentaatiota tarkasteltaessa erityistä huomiota asekauppasopimusta koskevaan Control Arms -kampanjan materiaaliin. Tällaiseksi tarkastelunkohteeksi olen valinnut *Towards an Arms Trade Treaty* -raportin vuodelta 2005.

4.1.1. IANSA:n peruskirja

IANSA:n peruskirja jakaantuu neljään eri osaan: (1) IANSA:n olemassaolon tarkoitus (*IANSA Statement of Purpose*), (2) Poliitiikan viitekehys (*Policy Framework*), (3) Toimintaohjelma (*Programme of Action*) sekä (4) Organisaation rakenne (*Organisational Structure*).

Ensimmäisessä osassa tekstin alku ei täytä Toulminin argumentaation rakenteita, sillä väittämät eivät sisällä lähtötietoja tuekseen. Osan loppupuolella argumentaatiota kuitenkin käytetään. Tästä esimerkkinä:

”Kuitenkin, on syytä olla huolissaan, että hallitukset tulevat ottamaan asteittaisen lähestymistavan – yksi pääasiallisista syistä tälle lienee se, että monet niistä ovat merkittäviä pienaseiden tuottajia ja maastaviejiä. Näin ollen, kansainvälinen NGO-yhteisö uskoo, että koordinoitu itsenäinen yritys – sekä tukemaan että haastamaan hallitusten toimintaa pienaseiden suhteen – on olennaista, jotta voimme edistää tehokasta globaalia toimintaa pienaseiden leviämisen hillitsemiseksi sekä näiden aseiden väärinkäytön ehkäisemiseksi.”²⁹⁴

Käyttäessämme Toulminin orgaanista skeemaa voimme löytää yllä olevasta argumentaatiosta johtopäätöksen ja lähtötiedot. Johtopäätöksenä näemme lauseen: ”Kuitenkin, on syytä olla huolissaan, että hallitukset tulevat ottamaan asteittaisen lähestymistavan”.

²⁹⁴ IANSA 1999, 2. “However, concerns remain that governments will take a piecemeal approach, not least because many remain significant producers and exporters of small arms. Thus, the international NGO community believes that a co-ordinated independent effort - both to support and challenge governmental action on small arms - is essential in order to promote effective global action to curb the proliferation and misuse of small arms.”

Johtopäätöksen lähtötietona toimii lause: “[...] monet niistä ovat merkittäviä pienaseiden tuottajia ja maastaviejiä.” Tämä lähtötieto on luonteeltaan *tilastotieto*. Implisiittisenä perusteena on ajatus: valtiot eivät toimi vastoin omia intressejään. Tämän hobbesilaisen ajatuksen mukaan harkitsevaisuus ja laskelmointi kuvaavat kansainvälistä käyttäytymistä valtioiden välillä.²⁹⁵ Näin ollen IANSA tuntuu uskovan, etteivät valtiotoimijat juurikaan halua rajoittaa laitonta pienasekauppaa, sillä ne tavoittelevat rationaalisesti omaa etuaan pienaseiden valmistajina. IANSA:n käsitys valtiotoimijasta tuntuu olevan *tässä suhteessa* siis hyvinkin reaalipoliittinen.

Samassa kappaleessa voimme huomata myös toisen johtopäätöksen:

”Näin ollen, kansainvälinen NGO-yhteisö uskoo, että koordinoitu itsenäinen yritys – sekä tukemaan että haastamaan hallitusten toimintaa pienaseiden suhteen – on olennaista, jotta voimme edistää tehokasta globaalia toimintaa pienaseiden leviämisen hillitsemiseksi sekä näiden aseiden väärinkäytön ehkäisemiseksi.”

Tälle johtopäätökselle lähtötietoina toimii puolestaan koko edellä mainittu virke:

”Kuitenkin, on syytä olla huolissaan, että hallitukset tulevat ottamaan asteittaisen lähestymistavan – yksi pääasiallisista syistä tälle lienee se, että monet niistä ovat merkittäviä pienaseiden tuottajia ja maastaviejiä.”

Lähtötietona toimii tällöin sekä *yleinen uskomus* (“on syytä olla huolissaan”) että *tilastotieto*. Eksplisiittisenä perusteena havaitsemme ajatuksen: kansainvälinen (pienaseiden vastainen) NGO-yhteisö kykenee edistämään tehokasta toimintaa pienaseiden leviämisen hillitsemiseksi ja niiden väärinkäytön estämiseksi, sillä ne eivät ole pienaseiden tuottajia tai maastaviejiä. Implisiittisenä perusteena, eli lähtötietoja tukevana periaatteena, voimme näin ollen nähdä *yleistiedon luonteisen* ajatuksen: objektiivinen toimija saa tehokkaampia tuloksia aikaan kuin toimija, jolla on omia intressejä asiassa. Taustalla vaikuttaa jälleen perinteinen hobbesilainen käsitys valtioiden oman edun mukaisesta laskelmoinnista. Tämän argumentaation voi nähdä myös heijastavan Wendtin teorian mukaista lockelaista kansainvälistä kulttuuria, joka määrittelee valtiot keskenään kilpailijoiksi.²⁹⁶ Voimme myös havaita Buzanilta tutun ajatuksen, jonka mukaan valtio ja ei-valtiolliset toimijat ovat erillisiä yhteisöllisiä alueita, joiden välillä on jännitteitä.²⁹⁷ Edellä olevassa argumentaatiossa sen sijaan IANSA:n edustama NGO-tason buzanilainen transnationaalinen yhteisö näkee itsensä valtioidenvälisestä yhteisöstä erillisenä ja *oikeellisempänä toimijana*, joka ajaa

²⁹⁵ Bull 2002, 26.

²⁹⁶ Wendt 1999, 279.

²⁹⁷ Buzan 2004, 90.

kaikkien yhteistä etua. IANSA siis esittäytyy eräänlaisena vastavoimana laskelmoiville, omaa etua tavoitteleville valtiotoimijoille.

Ensimmäisen osan lopusta on löydettävissä myös toinen argumentaatorakenne:

”Samaan aikaan IANSA on tietoinen siitä, että inhimillisen turvallisuuden takaaminen on olennainen osa yritystä vähentää pienaseiden kysyntää sekä osa yritystä kontrolloida pienaseita. Näin ollen, se pyrkii tuomaan oman panoksensa oikeudenmukaisemmalle ja väkivallasta vapaammalle globaalille ympäristölle, jossa kestävä rauha, kehitys, inhimillinen turvallisuus sekä ihmisoikeuksien kunnioitus voidaan saavuttaa.”²⁹⁸

Johtopäätöksensä voidaan nähdä ajatus: IANSA tuo oman panoksensa oikeudenmukaisemmalle ja väkivallattomammalle globaalille ympäristölle, jossa on mahdollista saavuttaa kestävä rauha, kehitys, inhimillinen turvallisuus sekä ihmisoikeuksien kunnioitus.

Tälle tukea tuo lähtötieto: ”Samaan aikaan IANSA on tietoinen siitä, että inhimillisen turvallisuuden takaaminen on olennainen osa yritystä vähentää pienaseiden kysyntää sekä osa yritystä kontrolloida pienaseita.” Lähtötieto on luonteeltaan (IANSA:n) *mielipide* sekä myös *yleinen tieto*. Taustalla vaikuttavaksi implisiittiseksi perusteeksi voimme tiivistää ajatuksen: rauha, kehitys, turvallisuus sekä ihmisoikeuksien kunnioitus vähentävät pienaseiden kysyntää. Taustatukea voitaneen hakea erilaisista *tilastotiedoista* ja *tutkimuksesta*. IANSA esittää tässä itsensä tietyn kantilaisen ”universaalin harmonian” tuojana. IANSA näyttäytyy yhteisten moraalinormien – rauhan, kehityksen, inhimillisen turvallisuuden ja ihmisoikeuksien – edistäjänä. Huomionarvoista on, että IANSA kiinnittää huomiota nimenomaan *yksilötasolle* ajaessaan muun muassa ihmisoikeuksia ja inhimillistä turvallisuutta.

Seuraava osa alkaa argumentilla:

”On selviä todisteita, että väkivallan välineinä pienaseet myötävaikuttavat inhimilliseen ja yhteiskunnalliseen tuhoon, vaarantavat ihmisoikeudet sekä oikeusvaltiokehityksen ja vaarantavat myös poliittisen vakauden sekä taloudellisen kehityksen. Tästä seuraa, että mikä tahansa yritys hillitä tällaisten aseiden liiallista kertymistä sekä niiden väärinkäyttöä vaatii laajaa strategiaa, jossa mukana ovat kansalaisyhteiskunta sekä asianosaiset hallitukset. Tämän työskentelyn tulee tapahtua paikallisilla, kansallisilla ja kansainvälisillä tasoilla.”²⁹⁹

²⁹⁸ IANSA 1999, 2. ”At the same time, IANSA recognises that assuring human security is an essential part of efforts to reduce demand for, and to control, small arms. It thus seeks to contribute to a more just and violence-free global environment in which sustainable peace, development, human security, and respect for human rights can be achieved.”

²⁹⁹ IANSA 1999, 3. “As tools of violence, there is clear evidence that small arms contribute to human and societal destruction, compromise human rights and the rule of law, and undermine political stability and economic development. Thus it follows that any effort to curb the excessive build-up and abusive use of such weapons will require a

Johtopäätöksenä tässä argumentaatorakenteessa on ajatus: mikä tahansa yritys hillitä pienaseiden liiallista kertymää ja niiden väärinkäyttöä edellyttää laajaa strategiaa, jossa mukana ovat kansalaisyhteiskunta sekä asianosaiset hallitukset.

Tämän johtopäätöksen lähtötietona toimii edeltävä virke, joka on sisällöltään *tutkimustulos*:

”On selviä todisteita, että väkivallan välineinä pienaseet myötävaikuttavat inhimilliseen ja yhteiskunnalliseen tuhoon, vaarantavat ihmisoikeudet sekä oikeusvaltiokehityksen ja vaarantavat myös poliittisen vakauden sekä taloudellisen kehityksen.”

Eksplisiittisenä perusteena näyttäisi olevan ajatus: pienaseet vaikuttavat tuhoisasti niin monella tasolla, että pienaseongelman hoitamiseksi tarkoitettujen ratkaisujen tulee niidenkin olla laaja-alaisia. Implisiittisenä perusteena voidaan näin ollen nähdä *yleistiedon luontoinen* ajatus: monitahoinen ongelma vaatii monitahoisen ratkaisun. Perusteen taustatukena voimme nähdä käytännön osoittaman kokemuksen. Tämä argumentaatorakenne heijastaa ajatusta, jonka mukaan sekä valtioiden yhteisö että transnationaalinen yhteisö voivat toimia yhdessä pienaseongelman ratkaisussa. Vaikka IANSA rajaakin omassa argumentaatioissaan valtioiden välisen yhteisön ja transnationaalisen yhteisön selvästi erilleen, hakee se samalla kuitenkin vuorovaikutusta näiden kahden tahon välille. Merkille pantavaa on jälleen myös se, että rakennetason lisäksi IANSA huomioi jälleen myös yksilötason, kiinnittäessään huomiota ”inhimilliseen tuhoon” ja ihmisoikeuksiin.

Seuraavasta kappaleesta löydämme uuden argumentaation rakenteen:

”Rikkoaksemme alikehittyneisyyden, väkivallan ja konfliktin kierteen, jota pienaseiden leviäminen ruokkii, meidän on ajettava samanaikaisesti ja yhtä suurella painotuksella kahdentyyppisiä käytäntöjä: käytäntöjä, jotka käsittelevät pienaseiden kaupan ja leviämisen kontrolloimista tai rajoittamista; sekä käytäntöjä, jotka on osoitettu vähentämään näiden aseiden kysyntää.”³⁰⁰

Tästä löydämme johtopäätökseksi ajatuksen: samanaikaisesti on ajettava kahdentyyppisiä käytäntöjä: (1) sellaisia, jotka käsittelevät pienaseiden kaupan ja leviämisen kontrolloimista tai rajoittamista; sekä (2) sellaisia, jotka on tarkoitettu vähentämään näiden aseiden kysyntää.

comprehensive strategy involving civil society and concerned governments working at local, national and international levels.“

³⁰⁰ IANSA 1999, 3. ”In order to break the cycle of underdevelopment, violence and conflict which is fuelled by the proliferation of small arms, two types of policies must be pursued simultaneously and with equal emphasis: those which address controlling or limiting the trade in and diffusion of small arms; and those which are directed towards reducing the demand for these weapons.”

Lähtötietona tälle voidaan nähdä edeltävä virke, joka on muodoltaan IANSA:n näkemys:

“Rikkoaksemme aliehkittyneisyyden, väkivallan ja konfliktin kierteen, jota pienaseiden leviäminen ruokkii, meidän on ajettava samanaikaisesti ja yhtä suurella painotuksella kahdentyyppisiä käytäntöjä”

Eksplisiittisenä perusteena voimme havaita ajatuksen: rikkoaksemme pienaseiden ruokkiman aliehkittyneisyyden, väkivallan ja konfliktin kierteen tulee meidän, paitsi puuttua pienaseiden leviämisen estämiseen, myös vähentää pienaseiden kysyntää. Implisiittisenä perusteena argumentille voimme havaita *yleistä tietoa* olevan ajatuksen: ongelmia ratkaistaessa on puututtava sekä seurauksiin että myös niihin syihin, jotka ongelmaa aiheuttavat. Perusteen taustatukena voimme nähdä *käytännön kokemuksen*. Huomionarvoista on, että IANSA kokee tärkeäksi puuttua myös pienaseiden kysyntää lisääviin tekijöihin, ei pelkästään ehkäisemään pienaseiden laajempaa leviämistä. IANSA haluaa siis mennä pienaseongelman ”juurille” ja paneutuu siten myös niihin syihin, jotka tätä ongelmaa aiheuttavat.

Seuraavaksi peruskirja esittelee IANSA:n näkemyksen vaadittavasta toimintapolitiikasta pienaseongelman rajoittamiseksi. Tämä politiikka jakaantuu osiin (A) ”Pienaseiden saatavuuden ja niihin käsiksi pääsyn kontrollointi – Tarjontaan kohdistuvat toimenpiteet” (*Controlling availability and access to small arms – Supply-side measures*) sekä (B) ”Pienaseiden kysynnän vähentäminen” (*Reducing demand for small arms*).

A-osa sisältää 6 eri vaatimusta, joiden avulla pienaseiden leviämistä voitaisiin IANSA:n mukaan rajoittaa. Nämä ovat: (1) ”Laillisten siirtojen kontrollointi maiden välillä” (*Controlling legal transfers between states*), (2) ”Pienaseiden saatavuuden, käytön ja varastoinnin kontrollointi valtioiden sisällä” (*Controlling the availability, use and storage of small arms within states*), (3) ”Laittomien siirtojen estäminen ja niitä vastaan taistelu” (*Preventing and combating illicit transfers*), (4) ”Ylijäämäaseiden kerääminen ja poistaminen sekä kansalaisyhteiskunnasta että konfliktialueilta” (*Collecting and removing surplus arms from both civil society and regions of conflict*), (5) ”Läpinäkyvyyden ja vastuullisuuden lisääminen” (*Increasing transparency and accountability*) sekä (6) ”Tutkimuksen ja tiedon jakamisen tukeminen” (*Support for research and information sharing*).

Jokaisen edellä mainitun kuuden kohdan jälkeen luetellaan, mitä käytännön-toimia nämä vaatimukset pitävät sisällään. *Toulminin argumentaatiolle edellyttämää rakennetta niistä ei*

kuitenkaan löydy. Esitetyt vaatimukset ovat sananmukaisesti vaatimuksia – niitä ei oikeuteta tai perustella millään tavoin. Ne esitetään vain annettuina ja kyseenalaistamattomina. Näin ollen lukija ei saa minkäänlaista vastausta kysymyksiin siitä, miksi näin tulisi toimia ja miksi juuri nämä toimintavaatimukset ovat parhaimpia.

B-osan rakenne on samanlainen kuin A-osan. Siinä esitetään seitsemän vaatimusta, joiden toteuttamisen IANSA olettaa vähentävän pienaseiden kysyntää. Merkittävää on, että IANSA painottaa jälleen pienaseiden kysyntään vaikuttaviin tekijöihin puuttumista eikä keskity ainoastaan horisontaaliseen asevalvontaan eli ehkäisemään aseiden laajempaa leviämistä (horisontaaliseen asevalvontaan liittyy väistämättä aina valtanäkökulma: ketkä aseita saavat omistaa ja ketkä eivät). B-osan seitsemän vaatimusta ovat: (1.) ”Väkivallan kulttuurien purkaminen” (*Reversing cultures of violence*), (2.) ”Turvallisuussektorin uudelleenmuokkaus” (*Reforming the security sector*), (3.) ”Aseen omistamattomuuden normien luominen” (*Creating norms of non-possession*), (4.) ”Demobilisaatio- ja uudelleenintegroitiohjelmien edistäminen” (*Enhancing demobilisation and reintegration programmes*), (5.) ”Lapsisotilaiden käytön pysäyttäminen” (*Halting the use of child combatants*), (6.) ”Rankaisemattomuutta vastaan taistelu” (*Combating impunity*) sekä (7.) ”Köyhyyden ja alikehittyneisyyden nujertaminen” (*Tackling poverty and underdevelopment*). Näidenkin vaatimusten esittämistapa on sama kuin A-osassa – ne eivät sisällä lainkaan argumentaatiota. B-osa eroaa kuitenkin A-osasta siten, että sen alkuosassa on löydettävissä argumentaatiota:

”Yksilöiden, ei-valtiovaihtojen ja valtioiden pienaseiden kysyntää ruokkivat turvattomuus, sorto sekä epävakaut olot. Positiiviset taloudelliset, poliittiset ja sosiaaliset ympäristöt ovat välttämättömiä vähentämään tätä kysyntää. Vastaavasti, pienaseiden saatavuuden rajoittamiseksi luotuja käytäntöjä tulisi ajaa yhdessä kattavien voimannoistusten kanssa. Voimannoistusten, jotka pyrkivät edistämään inhimillistä turvallisuutta sekä myös sosiaalista ja poliittista turvallisuutta ja vakautta – mukaan lukien itsensä määräämisoikeutta. Näiden pyrkimysten tulisi sisältää tukea rauhanrakentamiselle, konfliktin ehkäisylle, väkivallattomalle konfliktinratkaisulle, ihmisoikeuksille ja hyvälle hallinnolle sekä sosiaaliselle ja taloudelliselle kehitykselle. Todellakin, erityistä huolta tulisi kiinnittää siihen, etteivät pienaseita rajoittavat toimenpiteet kuluta taloudelliseen ja sosiaaliseen kehityksen käytettävissä olevia resursseja ja muita toimenpiteitä, jotka on suunniteltu lieventämään [pienaseiden] kysyntää.”³⁰¹

³⁰¹ IANSA 1999, 5-6. ”Demand for small arms, on the part of individuals, non-state actors, and states, is fuelled by conditions of insecurity, oppression and instability. Positive economic, political and social environments are necessary to reduce this demand. Accordingly, policies designed to limit the availability of small arms should be pursued alongside a wide range of efforts to promote human security as well as social and political security and stability, encompassing the right to self-determination. Such efforts should include support for peace-building, conflict prevention, non-violent conflict resolution, human rights and good governance, and social and economic development. Indeed, special care should be taken to ensure that measures to control small arms do not consume resources available for economic and social development and other measures designed to mitigate demand.”

Edellä olevasta kappaleesta voimme havaita johtopäätökseksi virkkeen:

”Vastaavasti, pienaseiden saatavuuden rajoittamiseksi luotuja käytäntöjä tulisi ajaa yhdessä kattavien voimanponnistusten kanssa. Voimanponnistusten, jotka pyrkisivät edistämään inhimillistä turvallisuutta sekä myös sosiaalista ja poliittista turvallisuutta ja vakautta – mukaan lukien itsemääräämisoikeutta.”

Johtopäätökselle tukea tässä tuo lähtötieto:

”Yksilöiden, ei-valtiovimijoiden ja valtioiden pienaseiden kysyntää ruokkivat turvattomuus, sorto sekä epävakaut olot. Positiiviset taloudelliset, poliittiset ja sosiaaliset ympäristöt ovat välttämättömiä vähentämään tätä kysyntää.”

Lähtötiedon voimme nähdä olevan luonteeltaan *yleistiedonomainen*. Eksplisiittisenä perusteena puolestaan näyttäytyy ajatus: edistämällä inhimillistä turvallisuutta sekä myös sosiaalista ja poliittista turvallisuutta ja vakautta, vähennetään pienaseiden kysyntää. Implisiittiseksi perusteeksi tuntuu siten nousevan yleistiedonomainen ajatus: turvattomuus ja epävakaus lisäävät ihmisten ja yhteisöjen halua puolustaa itseään väkivalloin. Huomionarvoista on, että IANSA kiinnittää jälleen huomiota, paitsi rakennetasolle, myös yksilötasolle puhuessaan muun muassa yksilöiden pienaseiden ostovaikuttimista. Tämän argumentaatorakenteen voimme nähdä myös heijastelevan solidaristeille tyypillistä ajatusta yksilöiden oikeuksista (tässä esim. ihmisoikeudet ja inhimillinen turvallisuus) huolehtimisen merkityksellisyydestä kansainväliselle yhteisölle.³⁰² Englantilaisen koulukunnan ja solidarisminkin sisällä on toki paljon debattia ja ristiriitaisuuksiakin siitä, millainen velvollisuus/oikeus kansainvälisellä yhteisöllä on edistää yksilöiden oikeuksia ja hyvinvointia. Wheelerin mukaan esimerkiksi Bullin näkemys on se, että suvereenisuuden ja hyökkäämättömyyden periaatteet mahdollistavat järjestyksen ylläpidon, valtioiden ristiriitaisista oikeudenmukaisuuskäsityksistä huolimatta. Samalla Bullin töissä on Wheelerin mukaan nähtävissä ajatuksia, joiden mukaan kansainvälisen yhteisön moraalista arvoa tulisi arvioida sen mukaan, mikä on sen myötävaikutus yksilöiden hyvinvoinnille. Näin ollen minkä tahansa eettisen position todellinen testi olisi juuri tämän myötävaikutuksen peilaaminen.³⁰³

Kolmas osa ”Programme of Action” kuvailee niitä tehtäviä, joita toteuttamaan IANSA on perustettu. Osa alkaa argumentaatorakenteella:

”On yleisesti tunnustettua, että tehokas pienasetoiminta tulee vaatimaan laajan joukon aloitteita ja metodologioita tulevina vuosina. Yksittäisen ”kampanjan” sijaan tarvitaan useita erilaisia yrityksiä sekä laaja joukko erilaisia toimijoita. IANSA tarjoaa

³⁰² Buzan 2004, 47.

³⁰³ Wheeler 1996, 125.

transnationaalisen viitekehyksen, jonka alla koalitioina tai muulla tavoin toimivat, ja paikallisilla, kansallisilla, alueellisilla tai kansainvälisillä tasoilla toimivat ryhmät ja organisaatiot, voivat järjestäytyä tiettyjen huolenaiheiden ja ongelmien ympärille (katso Poliitiikan viitekehys, osa II).³⁰⁴

Johtopäätökseksi tästä löydämme virkkeen: ”Yksittäisen `kampanjan´ sijaan tarvitaan useita erilaisia pyrkimyksiä sekä laaja joukko erilaisia toimijoita.” Tälle lähtötietona toimii edeltävä virke: ”On yleisesti tunnustettua, että tehokas pienasetoiminta tulee vaatimaan laajan joukon aloitteita ja metodologioita tulevina vuosina.” Lähtötieto esitetään *yleistietoon pohjaavana yleisenä mielipiteenä*. Sen eksplisiittisenä perusteena on ajatus: yksittäinen kampanja ei johda tehokkaihin ratkaisuihin pienaseongelman suhteen. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa ajatus: pitkäntähtäimen laaja-alainen toiminta tuo parhaan lopputuloksen.

Yhdessä tämä edellä mainittu johtopäätös ja sen lähtötieto muodostavat uuden lähtötiedon seuraavalle johtopäätökselle, joka on:

“IANSA tarjoaa transnationaalisen viitekehyksen, jonka alla koalitioina tai muulla tavoin toimivat, ja paikallisilla, kansallisilla, alueellisilla tai kansainvälisillä tasoilla toimivat ryhmät ja organisaatiot, voivat järjestäytyä tiettyjen huolenaiheiden ja ongelmien ympärille[...].”³⁰⁵

Eksplisiittisenä perusteena tässä on ajatus: IANSA:n tarjoaman transnationaalisen viitekehyksen avulla voidaan saavuttaa tehokkaita ratkaisuja pienaseongelmaan. Tässäkin implisiittisenä perusteena siirtymille lähtötiedosta johtopäätökseen voimme havaita ajatuksen: laaja-alainen lähestymistapa tuottaa tehokkaimman lopputuloksen. Samalla tämä argumentaatorakenne kuvailee, millaisen transnationaalisen yhteisön IANSA muodostaa. Tässä kuvailussa IANSA esittäytyy Buzanin kuvaamien erilaisten transnationaalisten yhteisöjen kolmannen asteen mukaisesti. Siinä transnationaaliset toimijat muodostavat yhteyksiä erityyppisten transnationaalisten toimijoiden (IANSA:n tapauksessa tällaisia ovat esimerkiksi Amnesty International ja Oxfam) kanssa.³⁰⁶ Tämä kuvailu heijastaa myös Buzanin yhteisömäärittelyn näkemystä *ihmisyhteisöstä*, joka perustuu

³⁰⁴ IANSA 1999, 8. ”It is recognized that effective small arms action will require a broad range of initiatives and methodologies in the years ahead. Rather than a single "campaign", a multiplicity of efforts will be needed and a wide variety of actors will have roles to play. IANSA will provide a transnational framework under which groups and organizations, working as coalitions or otherwise, and operating at the local, national, regional and international levels, can organize around particular concerns and issues (see Policy Framework, section II).”

³⁰⁵ Ibid. “IANSA will provide a transnational framework under which groups and organizations, working as coalitions or otherwise, and operating at the local, national, regional and international levels, can organize around particular concerns and issues [...]”

³⁰⁶ Buzan 2004, 136.

jaettuun identiteettiin.³⁰⁷ Tässä tapauksessa tämä identiteetti näkyy yhteisenä huolena tietyistä pieneseisiin liittyvistä ongelmista. Tämän identiteetin ”toisena” voimme ajatella olevan asetuottajavaltioiden sekä asekauppiain edustaman, yksilöä vahingoittavan, aseellisen väkivallan kulttuurin. Ruohonjuuritason IANSA:n toiminnassa tällainen yhteisöllisyys näyttäytynee eräänlaisena tönniesläisenä ”mielen *Gemeinschaftina*”; yhteisöllisyytenä, jossa ihmiset ovat sitoutuneet toisiinsa yhteisten intressien ja uskomusten kautta.³⁰⁸

Tämän jälkeen kolmas osa kuvailee niitä tehtäviä, joita IANSA:n peruskirja järjestölle kaavailee. Näitä ovat: (1) Kannattajakunnan rakentaminen (*Constituency building*), (2) Kansainvälisen NGO-toiminnan koordinointi ja mobilisointi (*Co-ordinating and mobilising international NGO action*), (3) Tiedon jakaminen (*Information sharing*), (4) Kulttuurisesti sopivien viestintästrategioiden kehittäminen (*Developing culturally appropriate "message" strategies*), (5) Kampanjoiminen ja kannatusstrategiat (*Campaigning and advocacy strategies*), (6) Tutkimus- ja arviointitarpeiden identifioiminen (*Identifying research and evaluation needs*) ja (7) Pienaseiden poliittisen ja sosiaalisen kansainvälisen kontekstin tarkkaileminen (*Monitoring the international political and social context of small arms*).³⁰⁹ Näistä osista ei löydy toulminilaista argumentaatiota. Osat kuitenkin luovat kuvaa Buzanin määritelmän mukaisesta fragmentoituneesta transnationaalisesta yhteisöstä, jossa samantyyppiset transnationaaliset toimijat jakavat keskenään normeja, sääntöjä ja instituutiota.³¹⁰ Peruskirjan lopettaa osa ”Organisationaalinen rakenne” (*Organisational Structure*), joka keskittyy kuvailemaan IANSA:n organisaatiollista rakennetta. Tässä osiossa ei ole löydettävissä lainkaan toulminilaisia argumentaatorakenteita.

Kaiken kaikkiaan IANSA:n peruskirjan argumentaatio on melko yksinkertaista. Lähtötietoina ja perusteena käytetään lähinnä yleistietoa tai sen luontoista tietoa. Tällä pyritään todennäköisesti vetoamaan laajaan, ruohonjuuritason kuulijakuntaan. Myös tilastotietoja, tutkimustuloksia sekä käytännön kokemuksia käytetään argumentaatiota tukemaan. Toisaalta, suuri osa asiakirjasta ei sisällä lainkaan argumentaatiota. Asiat tuodaan ilmi annettuina faktoina; pienaseet ja niiden tuomat ongelmat ovat ikään kuin kiistaton tosiasia, joten ongelmien ja niiden ratkaisujen perustelu nähdään kenties turhana. IANSA:n argumentaation keskeisimmäksi johtopäätökseksi tiivistäisin ajatuksen: *pienaseiden leviämisen ja niiden kysynnän vähentäminen vaativat laajoja toimia sekä kansalaisyhteiskunnalta että valtioilta*. Huomionavoista on se, että IANSA keskittyy paitsi aseiden

³⁰⁷ Buzan 2004, 110-111.

³⁰⁸ Harju 2004.

³⁰⁹ IANSA 1999, 8.

³¹⁰ Buzan 2004, 136.

horisontaalisen leviämisen estämiseen, myös niihin syihin, jotka lisäävät pienaseiden kysyntää. IANSA myös näkee tärkeäksi laajan toiminnan yhdessä valtioiden kanssa.

4.1.2. Control Arms: Towards an Arms Trade Treaty -raportti vuodelta 2005

Kuten edellä on todettu, IANSA:n pienaseiden vastaisessa työssä on keskeisellä sijalla ollut toimiminen Control Arms -kampanjassa yleismaailmallisen asekauppasopimuksen aikaansaamiseksi. Kampanjan vuonna 2005 julkaissut raportti käsittelee tätä haluttua asekauppasopimusta. Raportti koostuu neljästä osiosta. Ensimmäinen perustelee, miksi asesiirrot kaipaavat enemmän kontrollia. Toinen käsittelee nykyisiä asekauppaa koskevia säännöksiä. Kolmas käsittelee varsinaista asekauppasopimusta. Neljäs osa esittää suosituksia tulevaisuutta varten.³¹¹ Raportin laajuuden vuoksi keskitän huomioni sen kolmanteen, asekauppasopimusta varsinaisesti käsittelevään, osioon.

Raportin asekauppaa käsittelevä osio alkaa johtopäätöksillä:

”Tarvitsemme asevalvonnan instrumenttia konventionaalisille aseille. Instrumenttia, jossa on kaikki seuraavat olennaiset ominaisuudet: sen täytyy olla kansainvälinen [...], sen täytyy olla kattava [...], sen täytyy olla sitova.”³¹²

Johtopäätöksille tukea tuo lähtötieto:

”Vastuuttomien asesiirtojen aiheuttamasta laajamittaisesta inhimillisestä kärsimyksestä ja köyhyydestä huolimatta, ei vielä ole olemassa kattavia ja sitovia kansainvälisiä rajoitteita konventionaalisten aseiden kaupalle. Valtioiden huomion kiinnittyminen pien- ja kevytaseiden laittomaan kauppaan on hyvin tärkeää, mutta se paljastaa vain osan kokonaiskuvasta.”³¹³

Tämä lähtötieto on luonteeltaan *yleistieto*. Eksplisiittisenä perusteena näyttäytyy ajatus: kansainvälinen, kattava ja sitova konventionaalisen asevalvonnan instrumentti vähentää vastuuttomien asesiirtojen aiheuttamaa kärsimystä ja köyhyyttä. Eksplisiittisenä perusteena vaikuttaa myös ajatus: pelkkä huomion osoittaminen pienaseiden laittomaan kauppaan ei riitä – tarvitaan myös konkreettisia toimia. Implisiittisenä perusteena voimme nähdä ajatuksen: ilman

³¹¹ Control Arms 2005, 2.

³¹² Control Arms 2005, 18. “What is needed is a conventional arms-control instrument with all the following essential qualities: it must be international [...], it must be comprehensive [...], it must be binding.”

³¹³ Ibid. “Despite the scale of human suffering and poverty fuelled by irresponsible arms transfers, there are still no comprehensive international binding controls on the conventional arms trade. The focus of states on the illicit trade in small arms and light weapons is very important, but it reveals only a part of the picture.”

sitovaa ja laaja-alaista sopimusta ei merkittäviä kansainvälisiä ongelmia voida onnistuneesti ja rauhanomaisesti ratkoa. Tämä heijastelee solidaristien näkemystä laista tärkeänä käytöksen säätelijänä yhteisön sisällä.³¹⁴ On tärkeää huomata, että englantilaisen koulukunnan mukaan laki liittyy väistämättä valtaan. Niin kauan, kun ei ole olemassa ”maailmanhallitusta”, suvereenien valtioiden oikeuksien puolustaminen on suurvaltojen ja muiden kansainvälisen yhteisön instituutioiden vastuulla. Lain ja vallan suhde on monitulkintainen; lain täytyy toimia rajoitteena niille valtioille, jotka toimivat ”suuremman hyvän” vastaisesti, samalla laki vaatii toimeenpanoa, mikä lankeaa epäsopuuhaisesti suurvaltojen harteille. Kansainvälisen yhteisön jäsenet hyväksyvät yleensä sen tosiasian, että järjestystä täytyy ylläpitää. Tämä selittää, miksi laillista tasa-arvoa puolustavassa järjestelmässä tietyt etuoikeudet suodaan kuitenkin suurvalloille. Tämä lain ja vallan yhteenkietoutuminen heijastuu myös väistämättä edellä esitettyyn kansainväliseen asekauppasopimukseen.³¹⁵ Turvallisuusneuvoston pysyvät jäsenmaat, samat jotka ovat ”vastuussa” kansainvälisestä rauhasta ja turvallisuudesta, ovat samalla myös maailman suurimpia pienaseiden tuottajia.

Raportti jatkuu uudella argumentaatorakenteella, jossa esitellään erikseen kaikki kolme IANSA:n vaatimusta uudelle pienasekauppaa rajoittavalle sopimukselle. Nämä vaatimuksethan olivat: (1) sopimuksen tulee olla kansainvälinen, (2) sen on oltava kattava sekä (3) sen on oltava sitova.

Ensimmäinen argumentaatorakenne käsittelee sopimuksen kansainvälisyyden tärkeyttä:

”Sen on oltava kansainvälinen. Asekauppa on luonteeltaan kansainvälistä. Näin ollen, ollakseen menestyksekkäitä, hallintatoimenpiteiden käyttöönoton ja valvonnan tulee tapahtua kansainvälisellä tasolla. Kansalliset ja alueelliset hallintatoimenpiteet ovat hyvin tärkeitä, mutta nykyisellään ne eivät ole yhdenmukaisia. Ne sisältävät porsaanreikiä ja monitulkintaisuuksia ja joissakin paikoissa alueellisia hallintatoimenpiteitä ei ole lainkaan olemassa. Aseiden tuottajat ja asekauppiat ovat osoittaneet olevansa mestareita toimintojensa siirtämisessä toimitusketjun heikoimpaan osaan, hyväksikäyttäen heikkouksia kansallisissa hallintatoimenpiteissä.”³¹⁶

Ensimmäinen lause: ”Sen on oltava kansainvälinen” on johtopäätös, jota seuraa lähtötietona *yleistiedon* sekä *mielipiteen* muodossa olevat virkkeet: ”Asekauppa on luonteeltaan kansainvälistä.

³¹⁴ Kingsbury – Roberts 1990, 51.

³¹⁵ Dunne 2003, 307.

³¹⁶ Control Arms 2005, 18. ”It must be international. The arms trade is international by its very nature; thus, to be successful, controls must be introduced and enforced at the international level. National and regional controls are very important, but currently they are not mutually consistent. They contain loopholes and ambiguities, and in some places regional controls do not exist. Arms manufacturers and traders have shown themselves to be adept at shifting their operations to the weakest part of the supply chain, exploiting weaknesses in national controls.”

Näin ollen, ollakseen menestyksekkäitä, hallintatoimenpiteiden käyttöönoton ja valvonnan tulee tapahtua kansainvälisellä tasolla.” Johtopäätökseksi esitetään myös yleistiedon muodossa ajatus: kansalliset ja alueelliset hallintatoimenpiteet ovat heikkoja ja niissä on aukkoja, joita asekauppiat ja -tuottajat hyväksikäyttävät. Eksplisiittisenä perusteena näemme ajatuksen: hallintatoimenpiteet ja niiden valvonta tulee kohdistaa sille tasolle, jossa asekauppaa käydään. Toisena perusteena näyttäytyy ajatus: heikkojen ja toimimattomien kansallisten ja alueellisten hallintatoimenpiteiden sijaan tulee ottaa käyttöön tehokkaat kansainväliset hallintatoimenpiteet. Implisiittisenä perusteena argumentille voimme nähdä ajatukset: kansainvälinen ongelma vaatii kansainväliset ratkaisut ja pakotteet on kohdistettava oikealle tasolle.

Ensimmäinen kappale jatkuu uudella johtopäätöksellä: “Kansalliset ja alueelliset hallintatoimenpiteet ovat hyvin tärkeitä, mutta nykyisellään ne eivät ole yhdenmukaisia.” Tätä tukee lähtötieto:

“Ne sisältävät porsaanreikiä ja monitulkintaisuuksia ja joissakin paikoissa alueellisia hallintatoimenpiteitä ei ole lainkaan olemassa. Aseiden tuottajat ja asekauppiat ovat osoittaneet olevansa mestareita toimintojensa siirtämisessä toimitusketjun heikoimpaan osaan, hyväksikäyttäen heikkouksia kansallisissa hallintatoimenpiteissä.”

Eksplisiittisenä perusteena vaikuttaa ajatus: kansallisten ja alueellisten hallintatoimien tärkeyttä heikentävät niiden porsaanreiät ja monitulkintaisuudet, joita asetuottajat ja -kauppiat hyväksikäyttävät. Implisiittisenä perusteena voi havaita yleisluontoisen ajatuksen: monitulkintaiset ja porsaanreikäiset hallintatoimenpiteet eivät ole tehokkaita.

Toinen argumentaation rakenne perustelee, miksi sopimuksen tulisi olla kattava:

”**Sen täytyy olla kattava.** On olemassa sopimuksia, jotka kieltävät sellaisten aseiden siirron ja/tai käytön, jotka aiheuttavat sattumanvaraisia seurauksia (kuten henkilömiinat) sekä aseet, jotka aiheuttavat tarpeetonta kärsimystä (kuten räjähtävät laitteet, joissa ei ole havaittavissa olevia osasia). On olemassa myös väliaikaisia, sitovia kieltoja asesiirroille tiettyihin YK:n asesaartoon asettamiin maihin. Mutta nykyisellään ei ole sopimuksia tai instrumentteja, jotka auttaisivat valtioita tehokkaasti kontrolloimaan kaikkien konventionaalisten aseiden kauppaa – tai edes pien- ja kevytaseiden kauppaa – kaikkialle maailmaan universaalien sääntöjen mukaan.”³¹⁷

³¹⁷ Control Arms 2005, 18. ”It must be comprehensive. There are treaties prohibiting the transfer and/or use of specific weapons that have indiscriminate effects (such as anti-personnel landmines) and specific types of weapon that cause unnecessary suffering (such as explosive devices with no detectable fragments). There are also temporary binding prohibitions on transfers to certain countries under UN embargoes. But there are currently no treaties or instruments in force to help states effectively to control the trade in all conventional weapons, or even small arms and light weapons, to all parts of the world according to universal rules.”

Tämä kappale alkaa myös johtopäätöksellä: ”Sen täytyy olla kattava”. Tälle lähtötietona toimii *yleistieto*:

”Mutta nykyisellään ei ole sopimuksia tai instrumentteja, jotka auttaisivat valtioita tehokkaasti kontrolloimaan kaikkien konventionaalisten aseiden kauppaa – tai edes pien- ja kevytaseiden kauppaa – kaikkialle maailmaan universaalien sääntöjen mukaan.”

Johtopäätöstä ja lähtötietoja yhdistävänä eksplisiittisenä perusteena on ajatus: kattavalla asesopimuksella voimme tehokkaasti kontrolloida kaikkien konventionaalisten aseiden kauppaa. Implisiittisenä perusteena voidaan nähdä ajatus: ongelman ratkaisemiseksi on ratkaisujen kohdistuttava koko ongelmaan, ei osaan sitä.

Kolmas argumentaatorakenne perustelee, miksi sopimuksen tulee olla sitova:

”**Sen täytyy olla sitova.** On täysin selvää, että lähes kaikki nykyiset poliittiset sitoumukset ja julistukset – kuten ne, jotka on tehty ETYJ:n ja Wassenaarin järjestelyn kautta – eivät ole tarpeeksi vahvoja estämään aseiden päätymistä väärin käsiin. Ei ole vielä olemassa laillisesti sitovia hallintatoimenpiteitä, jotka sisältäisivät asesiirtoja koskevia periaatteita, mutta monet hallitukset ovat jo tajunneet aseriisuntaa koskevien sitovien instrumenttien tarpeellisuuden. Tällaisia ovat esimerkiksi ne hallitukset, jotka ovat allekirjoittaneet OAS:n konvention ja YK:n hiljattain voimaan tulleen ampuma-aseprotokollan nro. 33 sekä hallitukset eteläisessä Afrikassa ja Suurten järvien alueella ja Afrikan sarvessa, joissa alustavat poliittiset aseriisuntaa puoltavat julistukset on kehitetty laillisesti sitoviksi protokolliksi; tämä sama prosessi on parhaillaan käynnissä myös Länsi-Afrikassa.”³¹⁸

Tämänkin kappaleen johtopäätöksenä toimii ensimmäinen lause: ”Sen tulee olla sitova”. Tälle lähtötietoina toimii kappaleen koko loppuosa.

Lähtötieto sisältää sekä perustelematonta *yleistietoa* että *käytännön esimerkkejä*. Eksplisiittisenä perusteena on ajatus: vain laillisesti sitova sopimus voi estää aseiden päätyminen väärin käsiin. Taustatukea tälle voitaneen hakea mm. Afrikan alueellisia, laillisesti sitovia aseprotokollia käsittelevästä tutkimustiedosta. Implisiittisenä perusteena puolestaan on ajatus: ollakseen tehokkaita tulee sopimusten olla laillisesti sitovia.

³¹⁸ Control Arms 2005, 18. “It must be binding. It is abundantly clear that almost all political agreements and declarations which currently exist, such as those made through the OSCE and the Wassenaar Arrangement, are not strong enough to stop arms getting into the wrong hands. There are no legally binding controls which incorporate principles for arms transfers yet, but many governments have already realised the need for binding instruments on arms control – for example, those who have signed the OAS Convention and the UN Firearms Protocol 33 which has recently come into force, and governments in Southern Africa, and the Great Lakes and Horn of Africa, where initial political declarations in favour of arms control have been developed into legally-binding protocols; the same process is currently ongoing in West Africa.”

Raportti jatkuu kappaleella, joka kuvailee, kuinka asekauppasopimus-ajatus syntyi ja kuinka se vuosien kuluessa on kehittynyt. Tämä osio ei sisällä lainkaan toulminilaista argumentaatiota. Raportin seuraavan kappaleen otsikko on ”Viitekehyslähestymistapa” (*A Framework Approach*). Tämän kappaleen aloittaa argumentaatorakenne:

”Aseriisunta on monimutkaista ja monitahoista, siinä on useita erilaisia toisiinsa liittyviä aspekteja, jotka on otettava huomioon. Siten, kansainvälinen asekauppasopimus (ATT) on kehitetty viitekehyssojpmukseksi, jonka keskiössä olisi joukko yhteisiä periaatteita säätelemässä ja hallitsemassa kansainvälistä asekauppaa.”³¹⁹

Johtopäätökseksi voimme tästä erottaa virkkeen: ”Siten, kansainvälinen asekauppasopimus (ATT) on kehitetty viitekehyssojpmukseksi, jonka keskiössä olisi joukko yhteisiä periaatteita säätelemässä ja hallitsemassa kansainvälistä asekauppaa.” Johtopäätöksen lähtötietona toimii edeltävä virke: ”Aseriisunta on monimutkaista ja monitahoista, siinä on useita erilaisia toisiinsa liittyviä aspekteja, jotka on otettava huomioon.” Lähtötiedon voidaan nähdä olevan luonteeltaan perustelematonta yleistietaa. Eksplisiittisenä perusteena näyttäytyy ajatus: aseriisunnan monimutkaisen luonteen vuoksi tulee ATT-sopimuksen olla viitekehysmäinen. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa ajatus: ongelmanratkaisujen tulee vastata ongelman luonnetta.

Raportin lopettaa kappale ”Suosituksia ja seuraavia askeleita” (*Recommendations and Next Steps*), joka alkaa toulminilaisella argumentaatorakenteella:

”Vastuuttomien kansainvälisten asesiirtojen kauheat vaikutukset tulevat jatkossa pahenemaan ilman määrätietoista toimintaa asianomaisten valtioiden taholta. Nykyprosessi ei liiku tarpeeksi pitkälle eikä tarpeeksi nopeasti.”³²⁰

Tästä johtopäätökseksi havaitsemme jälkimmäisen virkkeen: ”Nykyprosessi ei liiku tarpeeksi pitkälle eikä tarpeeksi nopeasti.” Tämän lähtötietoina toimii edeltävä virke: ”Vastuuttomien kansainvälisten asesiirtojen kauheat vaikutukset tulevat jatkossa pahenemaan ilman määrätietoista toimintaa asianomaisten valtioiden taholta.” Tämä lähtötieto on sisällöltään *mielipide*. Eksplisiittiseksi perusteeksi nousee ajatus: nykykehityksellä asesiirtojen kauheat vaikutukset tulevat vain pahenemaan. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa ajatus: vakaviin ongelmiin tulee suhtautua niiden vaatimalla vakavuudella ja täten valtioiden on nopeutettava puuttumistaan kansainvälisiin

³¹⁹ Control Arms 2005, 20. ”Arms control is complex and multi-faceted, with many different interrelated aspects to be considered. Thus the Arms Trade Treaty has been developed as a framework convention which would have at its heart a set of common core principles to regulate and control the international arms trade.”

³²⁰ Control Arms 2005, 22. ”The terrible impact of irresponsible international arms transfers will continue to worsen without decisive action on the part of the states concerned. The current process is not moving far enough or fast enough.”

asesiirtoihin. Solidaristiseen tapaan tämä argumentaatio hyväksyy ajatuksen suvereenien valtioiden ensisijaisuudesta kansainvälisessä politiikassa; valtiot ovat ensisijaisia toimijoita. Samalla solidaristit kuitenkin painottavat valtioiden yhteistyön merkitystä, niin myös tässä argumentaatorakenteessa.³²¹ Argumentoitaessa kansainvälisiin asesiirtoihin puuttumisen puolesta (niin kuin lähtötiedoissa tässä tehdään) nousee esiin englantilaisen koulukunnan ajatus kansainvälisen valtioyhteisön sisäisestä hierarkiasta; kenellä on oikeus puuttua asesiirtoihin ja keiden asesiirtoihin on hyväksyttävä puuttua. Dunnen mukaan hierarkia on keskeinen osa kansainvälistä politiikkaa. Hänen mukaansa esimerkiksi YK:n peruskirja hyväksyy erottelun suurvaltojen ja ”tavallisten” suvereenien valtioiden välillä.³²² Tällöin ongelmaksi nousevat kysymykset siitä, missä määrin kansainvälisen yhteisön jäsenet ovat valmiita hyväksymään tämän hierarkian asesiirtojen suhteen ja kuka on todellisuudessa valmis ja kyvykäs puuttumaan suurvaltojen tekemiin, laittomiin asesiirtoihin.

Kappale jatkuu uudella johtopäätöksellä: “Olemme kriittisessä pisteessä, jossa kiireistä toimintaa tarvitaan nyt.”³²³

Johtopäätökselle esitetään seuraavaksi lähtötiedot:

”International Crisis Groupin julkaiseman CrisisWatch Bulletin mukaan, kymmenen konfliktitilannetta paheni huhtikuussa 2005 ja vain viidessä tilanne parani. Togossa, vaaleihin liittyvä väkivalta tappoi vähintään 29 ihmistä ja noin 11500 ihmistä pakeni maasta; Haitilla kiihtyivät veriset yhteenotot, joissa rauhanturvaajat ja poliisi ottivat yhteen entisten sotilaiden ja katujengien kanssa; Myanmarissa hallituksen ja etnisten vähemmistöryhmien suhteet heikkenivät kun kapinalliset ottivat yhteen valtion turvallisuusvoimien ja hallituksen puolella olevien sotilaallisten ryhmittymien kanssa. Konfliktit Afganistanissa, Ecuadorissa, Egyptissä, Etiopassa/Eritreassa, Israelissa/miehittyillä palestiinalaisalueilla, Pohjois-Koreassa ja Uzbekistanissa pahenivat myös.”³²⁴

Tämä lähtötieto on sisällöltään International Crisis Groupin *tutkimustulos*. Eksplisiittisenä perusteena voidaan nähdä ajatus: väkivallan yhä lisääntyessä, on meidän kiireesti puuttuttava tilanteeseen. Implisiittisenä perusteena tässä voi nähdä *yleistietomaisen* ajatuksen: ongelman /

³²¹ Bull 2002, 25-26.

³²² Dunne 2007, 307.

³²³ Control Arms 2005, 22. “We are at a critical point where urgent action is needed now.”

³²⁴ Ibid. “According to the CrisisWatch Bulletin from the International Crisis Group, ten conflict situations deteriorated in April 2005, while only five improved: in Togo, election-related violence killed at least 29 people, and some 11,500 people fled the country; in Haiti, bloody clashes pitting peacekeepers and police against ex-soldiers and street gangs intensified; in Myanmar, relations between the government and ethnic-minority groups worsened as rebels clashed with state security forces and pro-government militias. Conflicts in Afghanistan, Ecuador, Egypt, Ethiopia/Eritrea, Israel/Occupied Palestinian Territories, North Korea, and Uzbekistan also deteriorated.”

tilanteen huononeminen vaatii välitöntä toimintaa. Taustalla voimme nähdä ajatuksen jaetuista moraaliorneista, jotka tukevat laajempaa ja valtion asioihin puuttumista edellyttävää kansainvälistä järjestystä. Tällainen ajattelutapa on solidarismille tyypillistä³²⁵ Englantilaisen koulukunnan sisällä solidarismin ja pluralismin välinen debatti kietoutuu paljolti järjestyksen ja oikeudenmukaisuuden ristiriitaan. Devlen et al. mukaan esimerkiksi Bull näkee, että humanitaarisen oikeudenmukaisuuden tavoittelu saattaa vaarantaa kansainvälisen yhteisön järjestyksen. Bull onkin kehittänyt kolme oikeudenmukaisuuden tasoa: (1) humanitaarinen taso, (2) kansainvälinen taso ja (3) maailmantaso. Bullin mukaan humanitaarisen ja maailmantason oikeudenmukaisuuden tavoittelu tuottaa tuhoavaa voimaa kansainvälisessä yhteisössä, kun taas valtioiden välinen oikeudenmukaisuus on rakentava voima kansainvälisessä yhteisössä.³²⁶ Useat solidaristit puolestaan näkevät, että tietynasteinen kosmopolitanismi ja ihmisoikeuksista huolehtiminen on välttämätöntä kansainväliselle yhteisölle. Näin ollen, pluralisteista poiketen, solidaristit olettavat kansainvälisen yhteisön laajaksi kokonaisuudeksi, johon kuuluu jaettuja normeja, sääntöjä ja instituutioita esimerkiksi koskien voimankäyttöä tai ihmisoikeuksia. Tällöin Buzanin mukaan solidarismin näkemys kansainvälisestä järjestyksestä on laajempi ja lähes väistämättä *interventionistisempi* (huomiota siis kiinnitetään muiden valtioiden sisäisiin asioihin) kuin pluralistien.³²⁷ Buzanin mukaan tiivistetysti voidaankin sanoa, että solidarismi-pluralismi -debattissa on kyse siitä, onko lähtökohtana kosmopolitanistinen lähtökohta, jossa kantavana voimana ovat eettiset velvollisuudet, vai onko kyseessä valtiokeskeinen lähtökohta, jossa kantavana voimana on positiivinen laki.³²⁸ Edellä esitetyssä argumentaatiossa lähtökohtana vaikuttaisivat olevan nimenomaan eettiset velvollisuudet.

”Suosituksia ja seuraavia askelia” -osio jatkuu johtopäätöksellä: ”Seuraavien 12 kuukauden aikana on valtavia poliittisia mahdollisuuksia edistyksen saavuttamiseen.”³²⁹

Tälle lähtötiedoiksi esitetään:

“YK:n SALW-prosessi, mukaan lukien YK:n pienasetoimintaohjelman arviointikonferenssi heinäkuussa 2006, tarjoaa sekä mahdollisuuden että välttämättömyyden vahvalle

³²⁵ Buzan 2004, 47.

³²⁶ Devlen et al. 2005, 187.

³²⁷ Buzan 2004, 47.

³²⁸ Buzan 2004, 61.

³²⁹ Control Arms 2005, 22. “There are major political opportunities in the next 12 months to achieve progress.”

kansainväliselle toiminnalle estämään pien- ja kevytaseiden pääsyn väärin käsiin. On erittäin tärkeää, että valtiot saavuttavat aitoa edistystä tämän YK-prosessin sisällä.”³³⁰

Tämä lähtötieto on yleistietoon nojaava *mielipide*. Eksplisiittisenä perusteena näyttäytyy ajatus: YK-prosessiin vaikuttamalla voidaan saada aikaan ratkaisevia tuloksia. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa ajatus: YK voi saada aikaan ratkaisevia tuloksia taistelussa pienaseita vastaan. Vahva usko YK:n vaikutusmahdollisuuksiin juontaa kenties solidaristiseen ajatukseen, joka näkee ihmiskunnan yhtenä, tietyt moraalिनormit jakavana, kokonaisuutena.³³¹

Osio jatkuu edelleen uudella argumentaatorakenteella:

“Tämä ei kuitenkaan ole ainoa foorumi, jossa muutosta voidaan saavuttaa; on olemassa useita muitakin toisiaan täydentäviä tapahtumia ja mahdollisuuksia YK:n sisällä sekä multilateraaleilla ja alueellisilla foorumeilla, joissa valtioiden tulee ryhtyä ratkaisevaan toimintaan. Asia on niin kiireellinen, että vastuullisten aseviejien ja aseista kärsineiden valtioiden tulee edetä nyt, eivätkä muutamat harvat saa estää tätä kehitystä.”³³²

Tästä argumentaatorakenteesta voimme erottaa johtopäätökseksi lauseen: “Tämä ei kuitenkaan ole ainoa foorumi, jossa muutosta voidaan saavuttaa”. Tälle lähtötietoina toimii seuraava, valtiotoimijoiden roolia korostava lause:

“on olemassa useita muitakin toisiaan täydentäviä tapahtumia ja mahdollisuuksia YK:n sisällä sekä multilateraaleilla ja alueellisilla foorumeilla, joissa valtioiden tulee ryhtyä ratkaisevaan toimintaan.”

Lähtötieto on jälleen erittelemättömään *yleistietoon* nojaava (“[...]on olemassa useita muitakin toisiaan täydentäviä tapahtumia ja mahdollisuuksia YK:n sisällä [...]”) sekä myös *mielipide* (“[...] valtioiden tulee ryhtyä ratkaisevaan toimintaan”). Eksplisiittisenä perusteena on ajatus: muutosta tulee ajaa useilla eri foorumeilla. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa ajatus: monitasoisella ja monipuolisella lähestymistavalla saavutetaan tavoitteet tehokkaimmin. Huomionarvoista on, että toimijuus annetaan tässä argumentaatorakenteessa ainoastaan valtiotoimijoille. Valtiot siis nähdään kansainvälisen politiikan tasolla vahvimpina ja tehokkaimpina toimijoina, kun taas transnationaalisille toimijoille on kenties varattu jonkinlainen taustavaikuttajan rooli.

³³⁰ Control Arms 2005, 22. “The UN SALW process, including the UN Review Conference for the Programme of Action in July 2006, offers both an opportunity and an imperative for strong international action to prevent SALW getting into the wrong hands. It is critical for states to achieve real progress within this UN process.”

³³¹ Buzan 2004, 47.

³³² Control Arms 2005, 22. “However, this is not the only forum in which to achieve change; there are many other complementary events and opportunities in UN, multilateral, and regional forums where states must take decisive action. The urgency is such that responsible exporters and arms-affected states must forge ahead now and must not be held back by the few.”

Towards an Arms Trade Treaty -raportti jatkuu vielä mm. osiolla, joka luettelee valtioille toimintaehdotuksia asekauppasopimuksen edistämiseksi. Tämä osio ei kuitenkaan täytä toulminilaisen argumentaation edellytyksiä, vaan se esittää toimintaehdotukset annettuina eikä perustele niitä millään tavoin. Tältä osin raportti siis muistuttaa IANSA:n peruskirjaa, joka myös antoi toimintaehdotuksia perustelematta niitä lainkaan. Muutoin tämä raportti sisälsi enemmän perusteltua argumentaatiota kuin IANSA:n peruskirja. Lähtötietoina käytetään enimmäkseen perustelematonta yleistietoa, mutta myös mielipiteitä sekä muutaman kerran myös tutkimustuloksia ja kerran käytännön esimerkkiä. Olennaista tässä on huomata, että lähtötiedoilla pyritään näin ollen todennäköisesti vetoamaan tunteisiin (mielipiteiden avulla) ja myös käyttämään yksinkertaista perustelua (yleistietoon pohjaavaa), joka tehoaa suuriin yleisöihin. Tämän dokumentin esittämän argumentaation kantavaksi johtopäätökseksi tiivistäisin ajatuksen: *nykyisiä puutteellisia hallintatoimenpiteitä täydentävän, kansainvälisen, sitovan ja kattavan asekauppasopimuksen saavuttaminen on erittäin kiireellistä.*

4.2. YK:n pienaseargumentaatio

Heinäkuun 9.-20. vuonna 2001 pidettiin New Yorkissa YK:n pienasekonferenssi (*United Nations Conference on the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects*). Tuon konferenssin tuloksena syntyi YK:n pienasetoimintaohjelma (PoA). Se toimi merkittävänä avauksena YK:n sisäisessä pienasekeskustelussa. Tämä toimintaohjelma, joka näkee pienaseiden rajoittamattoman saatavuuden ongelmana, sai tuekseen maantieteellisesti ja poliittisesti laajan konsensuksen YK:n jäsenvaltioiden keskuudessa.³³³ PoA toimii edelleen YK:n pienasetoiminnan kulmakivenä, joten sen argumentaation tarkastelu tässä yhteydessä on mielestäni perusteltua. Se antanee myös kattavan sekä edelleen ajankohtaisen kuvan niistä peruskäsityksistä, joihin YK:n pienasekeskustelu nojautuu.

Vuonna 2007 YK:n turvallisuusneuvosto pyysi pääsihteeriä laatimaan raportin pienaseongelmasta. Raportin tuli sisältää pääsihteerin analyysi tilanteesta sekä hänen havaintojaan ja suosituksiaan pienasetilanteen parantamiseksi. Valmis raportti tuli esittää turvallisuusneuvostolle.³³⁴ Tämän huhtikuussa 2008 valmistuneen pääsihteerin raportin (S/2008/258) olen valinnut toiseksi tarkasteltavaksi YK-asiakirjaksi. Siinä tulee ilmi joitakin keskeisiä YK:n pienasepolitiikan

³³³ Krause 2002, 251.

³³⁴ United Nations 2008, 2.

tulevaisuuden painotuksia. Tarkastelemalla näitä kahta pienaseasiakirjaa saamme varsin kattavan kuvan siitä, millaiseen argumentaatioon YK:n pienasepolitiikka pohjautuu. Tarkasteluni kattavuus on perusteltua argumentaatorakenteen toistuvan mallimaisen, toulminilaisten tarkennusten runsaaseen käyttöön perustuvan – ja täten IANSA:n argumentaatorakenteesta selvästi poikkeavan – rakenteen korostamiseksi.

4.2.1. YK:n pienasetoimintaohjelma (PoA) (A/CONF.192/15)

YK:n pienasetoimintaohjelma muodostuu neljästä osasta. Nämä ovat: (1) ”Esipuhe” (*Preamble*), (2) ”Pien- ja kevytaseiden laittoman kaupan ehkäisy, sitä vastaan taistelu ja sen hävittäminen kaikissa aspekteissaan” (*Preventing, combating and eradicating the illicit trade in small arms and light weapons in all its aspects*), (3) ”Toimeenpano, kansainvälinen yhteistyö ja avustaminen” (*Implementation, international cooperation and assistance*) sekä (4) ”Seuranta YK:n pienasekonferenssille” (*Follow-up to the United Nations Conference on the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects*).³³⁵ Käyn seuraavassa läpi näiden osien mielestäni keskeisimpiä argumentaatorakenteita.

Esipuhe koostuu kahdestakymmenestä kahdesta kohdasta, jotka lähinnä kertovat eräänlaista taustatietoa pienasetilanteesta. Näin ollen esipuhe luo pohjaa pienasetoimintaohjelman seuraaville osille.³³⁶ Esipuheen toinen (2) kappale sisältää toulminilaisen argumentaatorakenteen:

”2. Vakavasti huolestunut pien- ja kevytaseiden laittomasta valmistuksesta, siirroista ja kierrätyksestä sekä niiden liiallisesta kerääntymisestä ja hallitsemattomasta leviämisestä monilla maailman alueilla. Näillä tapahtumilla on laajat humanitaariset ja sosioekonomiset seuraukset ja ne luovat vakavan uhkan rauhalle, sovinnonteolle, turvallisuudelle, vakaudelle ja kestäväälle kehitykselle yksilö- ja paikallistasoilla sekä kansallisilla, alueellisilla ja kansainvälisillä tasoilla.”³³⁷

Tästä voimme erottaa johtopäätökseksi lauseen, jonka mukaan YK:n pienasekonferenssiin osallistuneet maat ovat suuresti huolestuneita ”pien- ja kevytaseiden laittomasta valmistuksesta, siirroista ja kierrätyksestä sekä niiden liiallisesta kerääntymisestä ja hallitsemattomasta leviämisestä”. Tälle lähtötiedoiksi nousee lause:

³³⁵ United Nations 2001, 1-10.

³³⁶ United Nations 2001, 1-3.

³³⁷ United Nations 2001, 1. “2. *Gravely concerned* about the illicit manufacture, transfer and circulation of small arms and light weapons and their excessive accumulation and uncontrolled spread in many regions of the world, which have a wide range of humanitarian and socio-economic consequences and pose a serious threat to peace, reconciliation, safety, security, stability and sustainable development at the individual, local, national, regional and international levels. “

”Näillä tapahtumilla on laajat humanitaariset ja sosioekonomiset seuraukset ja ne luovat vakavan uhkan rauhalle, sovinnonteolle, turvallisuudelle, vakaudelle ja kestäväälle kehitykselle yksilö- ja paikallistasoilla sekä kansallisilla, alueellisilla ja kansainvälisillä tasoilla.”

Lähtötieto on muodoltaan perustaltaan tarkentamatonta yleistietoa. Johtopäätöksen ja lähtötiedot yhdistävänä eksplisiittisenä perusteena näyttäytyy ajatus: pienaseiden laittomalla valmistuksella ja leviämällä on huolestuttavia ja laajoja seurauksia mm. turvallisuuteen. Näin ollen taustalla vaikuttavana implisiittisenä perusteena on ajatus: puuttamalla pienaseiden laittomaan leviämiseen ja valmistukseen luomme mm. turvallisuutta. Argumentaatiossa taustalla vaikuttavat ihanteet – rauha, turvallisuus, vakaus ja sovinnonteko – ovat esimerkkejä solidaristisesta ajattelusta, jossa valtioiden yhteisö toimii yhteistyössä ja rinnakkaiselon vaatimusten mukaisesti mm. sodankäyntiä rajoittaakseen.³³⁸

Kappale yhdeksän (9) painottaa jäsenvaltioiden oikeutta itsepuolustukseen: “9. *Vahvistaen* luontaisen oikeuden yksilölliseen tai kollektiiviseen itsepuolustukseen, joka on yhdenmukainen YK:n peruskirjan 51. artiklan kanssa”.³³⁹

Tästä voimme erotella johtopäätökseksi lauseen: ”*Vahvistaen* luontaisen oikeuden yksilölliseen tai kollektiiviseen itsepuolustukseen”. Tälle lähtötietoina toimii lause: ”joka on yhdenmukainen YK:n peruskirjan 51. artiklan kanssa”. Lähtötieto on luonteeltaan yleinen kansainvälispoliittinen tieto. Eksplisiittiseksi perusteeksi nousee ajatus: itsepuolustus on hyväksyttävää, kunhan se tapahtuu YK:n peruskirjan 51. artiklan mukaisesti. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa näin ollen ajatus: YK:n peruskirja on valtioiden käytöstä ohjaava normisto. Argumentaatiosta voimme havaita englantilaisen koulukunnan mukaisen ajattelutavan. Bullin näkemyksen mukaan kansainvälisen yhteisön ensisijaisiin tavoitteisiin kuuluu mm. valtioiden järjestelmän ja valtioyhteisön säilyttämisen tavoite.³⁴⁰ Näin ollen suvereenien valtioiden oikeuksiin kuuluu itsepuolustus kansainvälisten normien mukaisesti.

Kappale kymmenen (10) ei sisällä toulminilaista argumentaatorakennetta, mutta on tärkeää huomata sen sisältö. Tämä kappale korostaa jokaisen valtion oikeutta valmistaa ja tuoda maahan pienaseita itsepuolustus- ja turvallisuustarpeisiin:

³³⁸ Bull 2002, 26.

³³⁹ United Nations 2001, 1. ”9. *Reaffirming* the inherent right to individual or collective self-defence in accordance with Article 51 of the Charter of the United Nations”

³⁴⁰ Bull 2002, 17.

”10. *Vahvistaen myös* jokaisen valtion oikeuden valmistaa, tuoda maahan ja säilyttää pien- ja kevytaseita itsepuolustus- ja turvallisuustarpeisiin sekä kyetäkseen osallistumaan YK:n peruskirjan mukaisiin rauhanturvaoperaatioihin [...]”³⁴¹

Kymmenennessä kappaleessa halutaan erityisesti painottaa valtioiden oikeutta laillisiin pienaseisiin. Tämä heijastaakin Bullin käsitystä järjestyksen ja oikeudenmukaisuuden ristiriidasta kansainvälisissä suhteissa. Bullin mukaan valtioiden suvereniteetin ylläpitämisen tavoite voi törmätä yhteen muiden kansainvälisen yhteisön tavoitteiden, esimerkiksi rauhan ylläpidon, kanssa.³⁴² Tällöin esiin nousevat kysymykset muun muassa siitä, kuinka paljon ja millaisia aseita kansainvälisessä yhteisössä saa olla ja kuka niitä saa käyttää.³⁴³

Kolmastoista (13) kappale korostaa valtiotoimijoiden ensisijaisuutta pienaseongelmaa vastaan taisteltaessa:

”13. *Uskoen*, että hallitukset kantavat pääasiallisen vastuun pien- ja kevytaseiden laittoman kaupan ehkäisystä, sitä vastaan taistelusta ja sen kitkemisestä kaikissa aspekteissaan. Näin ollen hallitusten tulisi tehostaa yrityksiään määritellä tällaiseen kauppaan liittyviä ongelmia sekä etsiä tapoja ratkaista näitä ongelmia.”³⁴⁴

Tässä argumentaatorakenteessa johtopäätökseksi nousee lause: “Näin ollen hallitusten tulisi tehostaa yrityksiään määritellä tällaiseen kauppaan liittyviä ongelmia sekä etsiä tapoja ratkaista näitä ongelmia”. Tälle johtopäätöksenä toimii edeltävänä lause: “Uskoen, että hallitukset kantavat pääasiallisen vastuun pien- ja kevytaseiden laittoman kaupan ehkäisystä, sitä vastaan taistelusta ja sen kitkemisestä kaikissa aspekteissaan”. Johtopäätös on luonteeltaan kansainvälisessä politiikassa yleisesti hyväksytty ajatus valtiotoimijoiden ensisijaisuudesta. Tältä osin YK:n argumentaatio siis vaikuttaa samansuuntaiselta kuin IANSA:n argumentaatio, joka myös näki valtiotoimijat ensisijaisina. Eksplisiittisenä perusteena näyttäytyy ajatus: koska valtiotoimijat ovat ensisijaisia toimijoita tällä alalla, tulee hallitusten tehostaa toimiaan pienaseongelman suhteen. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa ajatus: pääasiallisten toimijoiden tulee kantaa vastuu ongelman ratkaisusta.

Tämän argumentaatorakenteen voidaan toisaalta nähdä kuvastavan pluralistista maailmankuvaa, jossa valtiotoimijat nähdään ensisijaisina toimijoina, jotka toisaalta tunnustavat yhteisen elämän

³⁴¹ United Nations 2001, 2. “10. *Reaffirming also* the right of each State to manufacture, import and retain small arms and light weapons for its self-defence and security needs, as well as for its capacity to participate in peacekeeping operations in accordance with the Charter of the United Nations [...]”

³⁴² Bull 2002, 103.

³⁴³ Bull 1987, 191.

³⁴⁴ United Nations 2001, 2. “13. *Believing that* Governments bear the primary responsibility for preventing, combating and eradicating the illicit trade in small arms and light weapons in all its aspects and, accordingly, should intensify their efforts to define the problems associated with such trade and find ways of resolving them,“

pelisäännöt, mutta eivät kuitenkaan jaa keskenään merkittäviä arvoja tai tavoitteita.³⁴⁵ Argumentaatorakenteen voidaan nähdä kuitenkin tukevan myös solidaristista maailmankatsomusta, jonka mukaan kansainvälisen yhteisön tärkeimpiä instituutioita ovat kansainvälisen yhteisön sääntöjä luovat ja ylläpitävät suvereenit valtiot.³⁴⁶

Viidestoista (15) kappale painottaa pienaseongelman monitahoisuutta:

“15, *Tunnustaen*, että kansainvälisellä yhteisöllä on velvollisuus käsitellä tätä asiaa ja tunnustaen, että pien- ja kevytaseiden laittoman kaupan luoma haaste kaikissa muodoissaan on monitahoinen ja se sisältää, muun muassa, turvallisuus-, konfliktien ehkäisy- ja ratkaisu-, rikosten ehkäisy-, humanitaariset, terveys- ja kehitysulottuvuudet.”³⁴⁷

Ensimmäinen kappale tuo esiin ajatuksen kansainvälisen yhteisön velvollisuudesta käsitellä pienaseongelmaa. Tämän ajatuksen kansainvälisen yhteisön ”velvollisuudesta” voidaan nähdä edustavan englantilaisen koulukunnan mukaista ajattelumallia. Englantilainen koulukunta katsoo, että kansainvälisen yhteisön tulee luoda sääntöjä, jotka edistävät järjestystä ja siten rajoittavat aggressioita.³⁴⁸ Argumentaatorakenteen esiin nostaman ”velvollisuuden” voidaan nähdä liittyvän myös Bullin ajatukseen kansainvälisen yhteisön ensisijaisista tavoitteista. Bullin mukaan kansainvälisellä yhteisöllä on työkaluja kolmen ensisijaisen tavoitteen suojelemiseksi. Näistä tavoitteista ensimmäinen on juuri väkivallan rajoittaminen.³⁴⁹ Bullin mukaan valtiot pyrkivätkin rajoittamaan väkivaltaa paitsi valtioiden sisällä myös keskinäisessä kanssakäymisessään.³⁵⁰

Edellä olevasta argumentaatorakenteesta varsinaiseksi johtopäätökseksi voimme löytää lauseen: ”pien- ja kevytaseiden laittoman kaupan luoma haaste kaikissa muodoissaan on monitahoinen”. Tälle lähtötiedoiksi nousee yleistiedon luontoinen ajatus: laitton pienasekauppa sisältää turvallisuus-, konfliktien ehkäisy- ja ratkaisu-, rikosten ehkäisy-, humanitaariset, terveys- ja kehitysulottuvuudet. Eksplisiittisenä perusteena näyttäytyy ajatus: pienasekaupan turvallisuus-, konfliktien ehkäisy- ja ratkaisu-, rikosten ehkäisy-, humanitaariset, terveys- ja kehitysulottuvuudet luovat monitahoisen haasteen.

³⁴⁵ Wheeler – Dunne 1996, 94.

³⁴⁶ Bull 2002, 71.

³⁴⁷ United Nations 2001, 2. “15. *Recognizing* that the international community has a duty to deal with this issue, and acknowledging that the challenge posed by the illicit trade in small arms and light weapons in all its aspects is multi-faceted and involves, inter alia, security, conflict prevention and resolution, crime prevention, humanitarian, health and development dimensions,”

³⁴⁸ Dunne 1995a, 126.

³⁴⁹ Bull 2002, 4.

³⁵⁰ Bull 2002, 16.

Vaikka kappale 13 korostikin valtiotoimijoiden ensisijaisuutta, antaa kappale 16 painoarvoa myös kansalaisyhteiskunnalle. Kappale 16 ei sisällä toulminilaista argumentaatorakennetta, mutta kiinnitän tässä huomiota sen asiasisältöön. Kappaleen mukaan PoA:an sitoutuneet valtiot tunnustavat kansalaisyhteiskunnan tärkeän panostuksen hallitusten avustamisessa laitonta pienasekauppaa vastaan taisteltaessa.³⁵¹ Kansalaisjärjestöjen rooli nähdään siis valtiotoimijoille alisteisena. Tämä näkökulma mukailee Buzanin teoriaa, joka näkee valtiot ja ei-valtiolliset toimijat erillisinä yhteisöllisinä alueina, mutta samalla kuitenkin toisiaan tukevana.³⁵² Buzan myös näkee valtioidenvälisen yhteisön olevan tietyllä tapaa transnationaalisen yhteisön yläpuolella.³⁵³ Buzanin näkemyksen mukaan valtioidenvälinen yhteisö ja transnationaalinen yhteisö joutuvat toimimaan olosuhteissa, joihin toisen yhteisön yksiköiden toiminta vaikuttaa. Samalla myös jokaisen yhteisön yksiköt voivat tiettyyn rajaan asti ja tiettyä aikana vaikuttaa toisen yhteisön yksikköjen toimintaan.³⁵⁴ PoA siis näkee IANSA:n tavoin valtioiden olevan ensisijaisia toimijoita pienaseita vastaan taisteltaessa ja transnationaalisen yhteisön näitä pääasiallisia toimijoita avustavana ja tukevana, alemman tason toimijana.

Kappaleet 1-21 toimivat kaikki yhteisesti lähtötietoina kappaleelle 22, jossa esitetään johtopäätös: ”22. Näin ollen *päättää* ehkäistä, taistella sitä vastaan ja hävittää pien- ja kevytaseiden laittoman kaupan kaikissa muodoissaan seuraavilla tavoilla [...]”³⁵⁵ Aikaisemmissa kappaleissa esitetyt pienaseiden rappiolliset vaikutukset toimivat siis perusteluina kohdassa 22. esitettävillä ratkaisukeinoille. Yleisenä perusteena voimme tässä nähdä ajatuksen: pienaseiden tuhoisien seurausten johdosta on ryhdyttävä toimiin.

Kappaleessa 22. esitetään viisi ratkaisukohtaa pienaseongelmaan. Sisällöltään nämä ovat: (1) sovittujen normien vahvistaminen ja kehittäminen globaalilla, alueellisilla ja kansallisilla tasoilla laitonta pienasekauppaa ehkäisemään; (2) sovittujen kansainvälisten toimenpiteiden kehittäminen ja käyttöönotto pienaseiden laittoman valmistuksen ja kuljetuksen ehkäisemiseksi; (3) erityishuomion kiinnittäminen konfliktialueille, joissa pienaseiden liialliseen saantiin on kiireesti puututtava; (4) poliittisen tahdon mobilisointi läpi koko kansainvälisen yhteisön sekä tietoisuuden herättäminen laittoman pienasekaupan luomien ongelmien vakavuudesta; sekä (5) valtioiden vastuullisen

³⁵¹ United Nations 2001, 2.

³⁵² Buzan 2004, 90.

³⁵³ Buzan 2004, 133-134.

³⁵⁴ Buzan 2004, 200-201.

³⁵⁵ United Nation 2001, 3. “22. *Resolve* therefore to prevent, combat and eradicate the illicit trade in small arms and light weapons in all its aspects by [...]”

käytöksen edistäminen.³⁵⁶ Ratkaisukohdat ovat sisällöltään hyvin yleisiä, eivätkä ne kuvaile mitään konkreettisia toimia tilanteen ratkaisuksi. Normien ja kansainvälisten toimenpiteiden painotus on tyypillistä englantilaisen koulukunnan mukaiselle näkemykselle kansainvälisestä yhteisöstä järjestyksen ylläpitäjänä.³⁵⁷

PoA:n toinen osio ”Pien- ja kevytaseiden laittoman kaupan ehkäisy, sitä vastaan taistelu ja sen hävittäminen kaikissa aspekteissaan” sisältää toimenpiteitä, jotka PoA:n mukaan tulee suorittaa laittoman pienasekaupan kitkemiseksi. Tämä toinen osio jakaantuu edelleen kolmeen osaan sen mukaan, millä tasolla toimenpiteet on tarkoitettu suoritettaviksi. Nämä osat ovat: (1) kansallinen taso, (2) alueellinen taso ja (3) globaalitaso.³⁵⁸ Huomattavaa on, että IANSA:sta poiketen PoA ei kiinnitä tässä yhteydessä huomiota yksilötasolle.

Aivan osion aluksi, ennen ensimmäistä kansalliseen tasoon keskittyvää osaa, esitetään toteamus, joka toimii myös lähtötietoina kaikille sitä seuraaville kolmessa osassa esitetyille toimenpide-ehdotuksille:

”1. Me, tähän konferenssiin osallistuvat maat – pitäen mielessä valtioiden erilaiset tilanteet, kapasiteetit ja tavoitteet – ryhdymme seuraaviin toimenpiteisiin ehkäistäksemme, taistellaksemme sitä vastaan ja hävittääksemme pien- ja kevytaseiden laittoman kaupan kaikissa muodoissaan”³⁵⁹

Kaikille tätä seuraaville 41 toimintaehdotukselle voidaan tarvittaessa käyttää lähtötietoina edellä todettua lausetta: ”ehkäistäksemme, taistellaksemme sitä vastaan ja hävittääksemme pien- ja kevytaseiden laittoman kaupan kaikissa muodoissaan”.

Tämän toteamuksen jälkeen siirrytään toimenpide-ehdotusten esittelyyn. Ensimmäisenä käydään läpi kansallisilla tasoilla toteutettaviksi tarkoitetut ehdotukset, joita on yhteensä 22 kappaletta.

Toimenpide-ehdotuksista useat kehottavat laillisen säätelyn parantamiseen. Tällaisesta esimerkkinä on ensimmäinen toimenpide-ehdotus, joka kehottaa lailliseen säätelyyn laittoman pienasekaupan hillitsemiseksi:

”2. Saattaa voimaan – siellä missä niitä ei ole olemassa – riittävät lait, säädökset ja hallinnolliset toimenpiteet suorittamaan tehokasta pien- ja kevytasetuotannon hallintaa

³⁵⁶ United Nations 2001, 3.

³⁵⁷ Dunne 1995a, 126.

³⁵⁸ United Nations 2001, 3-7.

³⁵⁹ United Nations 2001, 3. “1. We, the States participating in this Conference, bearing in mind the different situations, capacities and priorities of States and regions, undertake the following measures to prevent, combat and eradicate the illicit trade in small arms and light weapons in all its aspects”

omilla toimivalta-alueillaan. Lakien, säädösten ja hallinnollisten toimenpiteiden saattaminen voimaan myös tällaisten aseiden maastaviennin, maahantuonnin, kauttakulun tai uudelleensiirtämisen hallitsemiseksi. Tämän tarkoituksena on ehkäistä pien- ja kevytaseiden laiton valmistus ja laiton kuljetus tai niiden uudelleenohjaus laittomille vastaanottajille.”³⁶⁰

Tämän argumentaatorakenteen johtopäätökseksi nousee ajatus, joka kehottaa saattamaan voimaan riittävät lait, säädökset ja hallinnolliset toimenpiteet valvomaan pien- ja kevytaseiden kuljetusta. Johtopäätöstä heikentää tarkennus: ”siellä missä niitä ei ole olemassa” (”where they do not exist”). Tämä tarkennus jättää valtioille harkinnanvaraa sen suhteen, mikä on ”riittävä” laki tai säädös. Lähtötiedoksi nousee lause: ”Tämän tarkoituksena on ehkäistä pien- ja kevytaseiden laiton valmistus ja laiton kuljetus tai niiden uudelleenohjaus laittomille vastaanottajille.” Eksplisiittisenä perusteena näyttäytyy ajatus: laeilla, säädöksillä ja hallinnollisilla toimenpiteillä kyetään ehkäisemään pien- ja kevytaseiden laiton valmistus ja laiton kuljetus sekä niiden uudelleenohjaus laittomille vastaanottajille. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa ajatus: laillinen säätely on paras keino rajoittaa ei-toivottua toimintaa. Tällainen lain roolin korostus kuuluu keskeisesti englantilaisen koulukunnan ajattelutapaan. Samalla tämän suuntainen argumentaatio antaa viitteitä Buzanin ”yhteisöstä”. Buzanin ”ihmisyhteisölle” (johon siis voimme nähdä IANSA:n kuuluvan) vastakkainen yhteisö-kategoria viittaa jaettuihin normeihin ja sääntöihin perustuviin vuorovaikutusmalleihin. Yhteisö keskittyy ennen muuta sopivaa käytöstä koskeviin sovittuihin järjestelyihin; eli normeihin, sääntöihin ja instituutioihin.³⁶¹ Yhteisön pohjana on yhteisymmärrys rationaalista omasta edusta.³⁶² Näin ollen PoA:n halu kehittää säädöksiä pienaseiden laitonta kuljetusta hillitsemään merkitsee tässä yhteisön halukkuutta ottaa pienaseongelma osaksi yhteisöä luomalla pienaseongelmaa sääteleviä järjestelyjä. Buzanin yhteisö-ajattelun mukaisesti voimme ajatella tämän halun taustalla vaikuttavana tekijänä olevan yhteisöön kuuluvien toimijoiden rationaalinen oman edun tavoittelu.

Viides (5) toimenpide-ehdotus kehottaa valtioita nimeämään kansallisen kontaktipisteen pienaseasioille: ”5. Perustaa tai nimetä, niin kuin tarkoituksenmukaista on, kansallinen kontaktipiste toimimaan välittäjänä valtioiden välillä PoA:n implementaatioon liittyvissä asioissa.”³⁶³

³⁶⁰ United Nations 2001, 3. “2. To put in place, where they do not exist, adequate laws, regulations and administrative procedures to exercise effective control over the production of small arms and light weapons within their areas of jurisdiction and over the export, import, transit or retransfer of such weapons, in order to prevent illegal manufacture of and illicit trafficking in small arms and light weapons, or their diversion to unauthorized recipients.”

³⁶¹ Buzan 2004, 110-111.

³⁶² Buzan 2004, 335.

³⁶³ United Nations 2001, 4. “5. To establish or designate, as appropriate, a national point of contact to act as liaison between States on matters relating to the implementation of the Programme of Action.”

Tästä johtopäätökseksi voimme havaita ajatuksen: valtioiden on perustettava kansallinen kontaktipiste pienaseasioille. Johtopäätöksen vahvuutta heikentää tarkennus: ”niin kuin tarkoituksenmukaista on” (”as appropriate”). Tarkennus jättää valtioiden itsensä päätettäväksi, miten ja missä muodossa tällainen kansallinen kontakti on tarkoituksenmukaista perustaa. Lähtötietoina tälle johtopäätökselle voidaan jälleen nähdä ensimmäisessä kappaleessa esitetty lause: ”ehkäistäksemme, taistellaksemme sitä vastaan ja hävittääksemme pien- ja kevytaseiden laittoman kaupan kaikissa muodoissaan”³⁶⁴. Näin ollen eksplisiittiseksi perusteeksi voimme havaita ajatuksen: perustamalla kansallisia kontaktipisteitä voimme paremmin toteuttaa PoA:aa ja siten vähentää laitonta pienasekauppaa. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa ajatus: koordinoimalla osapuolten välistä toimintaa saadaan enemmän aikaan. Tämä näkemys yhteistyöstä ja yhteisten toimintatapojen vakinaistamisesta kuuluu englantilaisen koulukunnan mukaiseen kansainvälisen yhteisön määritelmään.³⁶⁵

Kahdeskymmenes (20) toimenpide-ehdotus painottaa yleisen tietoisuuden lisäämistä laittoman pienasekaupan seurauksista:

”20. Kehittää ja toimeenpanna, mukaan lukien konflikti- ja postkonfliktitilanteissa, yleistä tietoisuutta sekä luottamusta kehittäviä ohjelmia laittoman pien- ja kevytasekaupan ongelmista ja seurauksista kaikissa muodoissaan. Tähän kuuluu, silloin kun se on tarkoituksenmukaista, ylijäämäaseiden tuhoaminen sekä vapaaehtoinen pien- ja kevytaseiden luovutus, mikäli mahdollista, yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan ja NGO’iden kanssa, tarkoituksena laittoman pien- ja kevytasekaupan hävittäminen.”³⁶⁶

Tässä argumentaatorakenteessa johtopäätöksenä on ajatus siitä, että yleistä tietoisuutta ja luottamusta kehittäviä ohjelmia laittoman pien- ja kevytasekaupan tiimoilta tulisi kehittää ja tähän tulisi sisällyttää ylijäämäaseiden tuhoaminen ja vapaaehtoinen aseiden luovutus yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan ja NGO’iden kanssa. Johtopäätöstä heikentää kaksi tarkennusta: ”silloin kun se on tarkoituksenmukaista” (”where appropriate”) sekä ”mikäli mahdollista” (”if possible”). Ensimmäisen tarkennuksen johdosta jää epäselväksi, milloin ylijäämäaseiden tuhoaminen sekä vapaaehtoinen pien- ja kevytaseiden luovutus tulisi sisällyttää näihin ohjelmiin. Toinen tarkennus jättää jälleen valtioille harkinnanvaraa, milloin on mahdollista tehdä yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan ja NGO’iden kanssa. Valtioidenvälisen yhteisön yhteistyö transnationaalisen

³⁶⁴ United Nations 2001, 2.

³⁶⁵ Bull 2002, 13.

³⁶⁶ United Nations 2001, 5. “20. To develop and implement, including in conflict and post-conflict situations, public awareness and confidence-building programmes on the problems and consequences of the illicit trade in small arms and light weapons in all its aspects, including, where appropriate, the public destruction of surplus weapons and the voluntary surrender of small arms and light weapons, if possible, in cooperation with civil society and non-governmental organizations, with a view to eradicating the illicit trade in small arms and light weapons.”

yhteisön kanssa koetaan tässä toisaalta tärkeäksi, mutta samalla toinen tarkennus aiheuttaa sen, että tämä yhteistyö nähdään valtiotoimijoiden ”hyvästä tahdosta” riippuvaksi. Valtiotoimijat nähdään siis selvästi transnationaalisen yhteisön yläpuolella ja yhteistyön sanelijana. Tämä ajattelutapa ilmentää selvästi Buzanin luomaa ”kansainvälisen yhteisön” -käsitettä, jossa valtioiden järjestelmä määrää yleisen poliittisen ja oikeudellisen viitekehyksen, ja jossa valtio antaa transnationaalisille toimijoille ja yksilöille oikeuden osallistua kansainväliseen yhteisöön.³⁶⁷

Lähtötietona tässä argumentaatorakenteessa toimii lause: ”tarkoituksena laittoman pien- ja kevytasekaupan hävittäminen”. Eksplisiittisen perusteen mukaan yleisen tietoisuuden ja luottamusta kehittävien ohjelmien luominen pien- ja kevytaseiden tiimoilta voi osaltaan hävittää laitonta pien- ja kevytasekauppaa. Implisiittisenä perusteena voimme näin ollen havaita esimerkiksi seuraavanlaisen ajatuksen: tietoisuuden luominen ongelmaksi koetun asian negatiivisista puolista auttaa ihmisiä toimimaan tämän ongelman poistamiseksi.

Seuraavaksi PoA:ssa siirrytään alueellisen tason toimenpide-ehdotusten kuvailemiseen. Näitä on yhteensä kahdeksan, joista esittelen tässä kaksi mielestäni merkittäviä.

Alueellisen tason toimenpide-ehdotuksista toinen rohkaisee neuvottelemaan laillisesti sitovista instrumenteista:

”25. Silloin kun se on tarkoituksenmukaista, rohkaista neuvotteluihin, joiden tavoitteena on johtaa relevantteihin laillisesti sitoviin instrumentteihin, jotka tähtäävät estämään, taistelemaan vastaan ja poistamaan laittoman pien- ja kevytasekaupan kaikissa muodoissaan, sekä jos näitä instrumentteja jo on olemassa, ratifioida ja toimeenpanna ne täydellisesti.”³⁶⁸

Johtopäätöksenä on ajatus: neuvottelut relevanteista laillisesti sitovista instrumenteista, jotka tähtäävät laittoman pien- ja kevytasekaupan ehkäisemiseksi ja poistamiseksi, on saatettava loppuun sekä ratifioitava ja implementoitava. Johtopäätöksen toteutumista rajoittaa tarkennus: ”silloin kun se on tarkoituksenmukaista” (”where appropriate”). Tarkennus jättää valtioiden harkittavaksi sen, onko neuvotteluja näistä sopimuksista tarkoituksenmukaista käydä. Lähtötietoina johtopäätökselle toimii jo ensimmäisestä kappaleesta tuttu ajatus: ”ehkäistäksemme, taistellaksemme sitä vastaan ja hävittäksemme pien- ja kevytaseiden laittoman kaupan kaikissa muodoissaan”.³⁶⁹ Eksplisiittiseksi

³⁶⁷ Buzan 2004, 202.

³⁶⁸ United Nations 2001, 6. “25. To encourage negotiations, where appropriate, with the aim of concluding relevant legally binding instruments aimed at preventing, combating and eradicating the illicit trade in small arms and light weapons in all its aspects, and where they do exist to ratify and fully implement them.”

³⁶⁹ United Nations 2001, 3.

perusteeksi nousee ajatus: laillisesti sitovilla instrumenteilla ja niiden toteuttamisella voidaan taistella laitonta pien- ja kevytasekauppaa vastaan. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa ajatus: laillisesti sitovat instrumentit ovat toimiva tapa pyrkiä ratkaisemaan ongelmaksi koettu asiointi. Tämä laillisen instrumentin suuri merkitys heijastaa englantilaisen koulukunnan mukaista ajatusta laista kansainvälisen yhteisön järjestyksen luojana. Bullin näkemyksen mukaan sääntöjen avulla siirrytään yhteisistä intresseistä kohti käsitystä oikeanlaisesta käyttäytymisestä. Näillä säännöillä ylläpidetään myös kansainvälistä järjestystä. Bull jakaa säännöt kolmeen tasoon: 1) konstitutionaaliin normatiivisiin sääntöihin, 2) rinnakkaiselon sääntöihin sekä 3) sääntöihin, jotka säätelevät politiikan, strategian, yhteisön ja talouden alan yhteistyötä; nämä kolmannen tason säännöt kuvaavat kansainvälisen yhteisön pidemmälle meneviä toissijaisia tavoitteita. Ajatus pienaseita koskevasta kansainvälisestä laista, kuuluu juuri Bullin määritelmän kolmanteen kategoriaan.³⁷⁰

Neljäs alueellisen tason toimenpide-ehdotus kehottaa alueellisten mekanismien perustamiseen:

“27. Perustaa – siellä, missä tarkoituksenmukaista on – seutukuntaisia tai alueellisia mekanismeja. Tällaisia ovat erityisesti rajat ylittävä tulliyhteistyö sekä tiedonjakoverkostot lainvalvojen sekä raja- ja tullihallinnon välillä. Tarkoituksena on tällöin ehkäistä, vastustaa ja poistaa pien- ja kevytaseiden rajat ylittävää, laitonta kauppaa.”³⁷¹

Johtopäätökseksi nousee ajatus seutukuntaisten tai alueellisten mekanismien perustamisesta, erityisesti tulliyhteistyön ja tiedonjakoverkoston suhteen. Tarkennuksena oleva: ”siellä, missä tarkoituksenmukaista on” (”where appropriate”) jättää jälleen valtioiden harkittavaksi, milloin näiden mekanismien perustaminen on tarkoituksenmukaista. Lähtötietoina toimii virke: ”Tarkoituksena on tällöin ehkäistä, vastustaa ja poistaa pien- ja kevytaseiden rajat ylittävää, laitonta kauppaa.” Eksplisiittiseksi perusteeksi nousee siis ajatus: alueellisilla mekanismeilla voidaan torjua laitonta pien- ja kevytasekauppaa. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa ajatus: alueellisella yhteistyöllä ongelmia voidaan ratkoa tehokkaammin. Alueellisen yhteistyön korostus sopii myös englantilaisen koulukunnan näkemykseen kansainvälisestä yhteisöstä, jossa tämä yhteisö nähdään paitsi rajoittavana (tässä: aggression rajoitus), myös mahdollistavana (tässä: yhteistyön edistäminen).³⁷² Lisäksi, kuten Buzan toteaa, myös teoreettisesti englantilainen koulukunta mahdollistaa erottelun kansainvälisen yhteisön ja alemman tason, enemmän paikallisten yhteisöjen

³⁷⁰ Bull 2002, 65-68.

³⁷¹ United Nations 2001, 6. “27. To establish, where appropriate, subregional or regional mechanisms, in particular trans-border customs cooperation and networks for information-sharing among law enforcement, border and customs control agencies, with a view to preventing, combating and eradicating the illicit trade in small arms and light weapons across borders.”

³⁷² Dunne 1995a, 126.

välille: itse asiassa, sana ”kansainvälinen” ei välttämättä (tai oikeammin ei juuri koskaan) tarkoita samaa kuin ”globaali”. Niinpä Buzanin mukaan yllä olevan argumentaatorakenteen esiin nostamiin alueellisiin yhteisöihin, ja niiden laajempaan merkitykseen, tulee ehdottomasti kiinnittää huomiota: toisin sanoen, vaikka englantilainen koulukunta teoreettisena positiona lähtee liikkeelle kansainvälisen yhteisön olemassaolon ja merkittävyyden oletuksesta, on tärkeää huomata, että myös alueellisten kehitysten laajuus - ja niiden tarjoamat seuraukset globaalille yhteisölle - on ehdottoman tärkeää huomioida.³⁷³

Globaalin tason toimenpide-ehdotuksia on yhteensä kymmenen (10). Näistä kahdeksas kehottaa yhteisen ymmärryksen luomiseen:

”39. Kehittää yhteisiä näkemyksiä laittomaan pien- ja kevytasekauppaan liittyvistä olennaisista kysymyksistä ja ongelmien laajuudesta, aikomuksena ehkäistä, vastustaa ja kitkeä tällaiseen kaupantekoon sotkeentuneiden toimia.”³⁷⁴

Tästä argumentaatorakenteesta voimme erottaa johtopäätökseksi lauseen: ”Kehittää yhteisiä näkemyksiä laittomaan pien- ja kevytasekauppaan liittyvistä olennaisista kysymyksistä ja ongelmien laajuudesta”. Tälle lähtötietona toimii seuraava lause: ”aikomuksena ehkäistä, vastustaa ja kitkeä tällaiseen kaupantekoon sotkeentuneiden toimia”. Eksplisiittiseksi perusteeksi nousee ajatus: kehittämällä yhteisiä näkemyksiämme laittomaan pien- ja kevytasekauppaan liittyvistä kysymyksistä ja ongelmista voimme taistella laitonta pien- ja kevytasekauppaa vastaan. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa ajatus: muodostamalla yhteisen käsityksen ongelmaksi koetusta asiintilasta voimme paremmin toimia tuon ongelman poistamiseksi. Valtioiden välinen vuorovaikutus edellyttää Buzanin mukaan aina jonkinasteista sosiaalista yhteisymmärrystä. Buzanin mukaan on olemassa kansainvälisten yhteisöjen kirjo, joka vaihtelee heikosta ja vähemmän kehittyneestä yhteisöstä vahvaan ja hyvin kehittyneeseen, yhteistyöhön perustuvaan kansainväliseen yhteisöön.³⁷⁵ Peilatesamme edellistä argumentaatorakennetta tähän Buzanin ajatukseen voimme havaita, että argumentaatio – kehottaessaan yhteisymmärryksen luomiseen pienaseita koskevista kysymyksistä – antaa tässä viitteitä hyvin kehittyneestä ja yhteistyöhön perustuvasta yhteisöstä.

Yhdeksäs globaalin tason toimenpide-ehdotus painottaa kansalaisyhteiskunnan roolia:

³⁷³ Buzan 2001, 483.

³⁷⁴ United Nations 2001, 7. ”39. To develop common understandings of the basic issues and the scope of the problems related to illicit brokering in small arms and light weapons with a view to preventing, combating and eradicating the activities of those engaged in such brokering.”

³⁷⁵ Buzan 2004, 101.

”40. Rohkaista relevantteja kansainvälisiä ja alueellisia organisaatioita sekä valtioita helpottamaan asianmukaista kansalaisyhteiskunnan yhteistyötä – mukaan lukien NGO’t – sellaisissa toimissa, jotka liittyvät laittoman pien- ja kevytasekaupan ehkäisyyn, vastustamiseen ja sen poistamiseen kaikissa muodoissaan. Tämä tulisi tehdä sen tärkeän roolin valossa, jota kansalaisyhteiskunta tällä alalla näyttölee.”³⁷⁶

Johtopäätökseksi tästä voimme erottaa ajatuksen: tulisi rohkaista tiettyjä kansainvälisiä ja alueellisia organisaatioita sekä valtioita helpottamaan kansalaisyhteiskunnan kanssa tapahtuvaa pienaseiden vastaista yhteistyötä. Johtopäätöstä heikentävänä tarkennuksena käytetään ilmausta: ”asianmukaista yhteistyötä” (”appropriate cooperation”). Näin ollen valtioiden ja organisaatioiden päätettäväksi jää, minkälaista yhteistyötä he haluavat helpottaa. Lähtötietona johtopäätökselle esitetään yleistietoon perustuva virke: “[...] sen tärkeän roolin valossa, jota kansalaisyhteiskunta tällä alalla näyttölee.” Eksplisiittisenä perusteena toimii tällöin ajatus: kansainvälisten ja alueellisten organisaatioiden sekä valtioiden tulisi tehdä yhteistyötä pienaseita vastaan taistelevan alan merkittävän toimijan, kansalaisyhteiskunnan, kanssa. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa näin ollen ajatus: ratkaistaessa ongelmia on tehtävä yhteistyötä kyseisen ongelma-alan merkittävien toimijoiden kanssa.

Edellä kuvattu argumentaatorakenne osoittaa, että tässä valtioiden yhteisö (YK) haluaa ottaa transnationaaliset toimijat mukaan kamppailuun pienaseita vastaan. Transnationaalisen yhteisön ja valtioiden välisen yhteisön suhde on mahdollista nähdä nollasummapelinä, jossa toisen voitto on toisen tappio, ja jossa lopputuloksena täytyy olla toisen eliminaatio.³⁷⁷ Tämä argumentaatorakenne kuitenkin heijastaa yhteistyöllistä mallia, jossa nämä kaksi yhteisötyyppiä toimivat toisiaan täydentäen. Buzanin mukaan onkin kiinnostavaa kysyä, kuinka nämä kaksi yhteisöä määrittelevät toisiaan ja mitä mahdollisuuksia ja ongelmia tästä kehityskulusta seuraa.³⁷⁸ Tämä esimerkkiargumentaatio osoittaa, kuinka YK:n edustama valtioiden yhteisö määrittelee transnationaaliset, pienaseita vastustavat toimijat yhteistyökumppanikseen. Toisaalta tarkennuksena käytetty ilmaus ”asianmukaista kansalaisyhteiskunnan yhteistyötä” jättää valtioiden yhteisön päätettäväksi, millaiseen yhteistyöhön transnationaalisten toimijoiden mukaantulo on suotavaa. Näin valtioiden yhteisö määrää tahdin ja ottaa transnationaaliset toimijat mukaan silloin kun valtioiden yhteisö laskelmoi sen tarkoituksenmukaiseksi.

Viimeinen globaalien tason toimenpide-ehdotus painottaa dialogin ja rauhan kulttuurin edistämistä:

³⁷⁶ United Nations 2001, 7. ”40. To encourage the relevant international and regional organizations and States to facilitate the appropriate cooperation of civil society, including non-governmental organizations, in activities related to the prevention, combat and eradication of the illicit trade in small arms and light weapons in all its aspects, in view of the important role that civil society plays in this area.”

³⁷⁷ Buzan 2004, 137.

³⁷⁸ Buzan 2004, 137.

”41. Tukea dialogia ja rauhan kulttuuria, edistämällä – asianmukaisella tavalla – koulutusohjelmia ja julkisen tietouden kehitysohjelmia laittoman pien- ja kevytasekaupan ongelmien kaikista muodoista, ja ottaa tähän mukaan yhteiskunnan kaikki sektorit.”³⁷⁹

Johtopäätökseksi tästä nousee ajatus: dialogia ja rauhan kulttuuria tulee tukea edistämällä kaikilla yhteiskunnan sektoreilla koulutusohjelmia ja julkisen tietouden kehitysohjelmia laittoman pien- ja kevytasekaupan ongelmista. Johtopäätöstä heikentää jälleen tarkennus: ”asianmukaisella tavalla” (”as appropriate”). Näin valtioiden päätettäväksi jää, miten näitä ohjelmia tulee tukea. Lähtötieto johtopäätökselle voidaan hakea ensimmäisen kappaleen yleisestä johtopäätöksestä: ”ehkäistäksemme, taistellaksemme sitä vastaan ja hävittääksemme pien- ja kevytaseiden laittoman kaupan kaikissa muodoissaan”.³⁸⁰ Eksplisiittiseksi perusteeksi tässä nousee ajatus: dialogia ja rauhankulttuuria edistämällä voidaan taistella pien- ja kevytaseiden laitonta kauppaa vastaan. Implisiittiseksi perusteeksi nousee muun muassa ajatus: rauhantilassa pien- ja kevytaseiden kysyntä vähenee. Argumentaatio kuvaa rauhan tärkeyttä valtioiden välisille suhteille. Bullin mukaan kansainvälisellä yhteisöllä on yhtenä ensisijaisena tavoitteenaan rauhan tavoite. Valtiot pyrkivät näin ollen yleensä rajoittamaan väkivaltaa sekä ylläpitämään luottamusta.³⁸¹

PoA:n kolmas (3) osa ”Toimeenpano, kansainvälinen yhteistyö ja avustus” (*Implementation, International Cooperation and Assistance*) sisältää 18 kappaletta. Näistä haluan nostaa esiin ensimmäisen kappaleen. Vaikkakaan se ei sisällä toulminilaista argumentaatorakennetta, on kuitenkin tärkeää huomata, että se painottaa valtiotoimijoiden ensisijaisuutta laittomaan pien- ja kevytasekauppaan liittyvien ongelmien ratkaisemisessa:

”1. Me, tähän konferenssiin osallistuvat valtiot, tiedostamme, että pääasiallinen vastuu laittomaan pien- ja kevytasekauppaan liittyvien ongelmien ratkaisusta kaikissa muodoissaan lankeaa kaikille valtioille. Me tiedostamme myös, että valtiot tarvitsevat läheistä kansainvälistä yhteistyötä ehkäistäkseen, vastustaakseen ja poistaakseen tätä laitonta kauppaa.”³⁸²

Tämä ensimmäinen kappale paitsi korottaa valtiotoimijat ensisijaiseen asemaan, myös puolustaa kansainvälisen yhteistyön merkitystä. Kappale heijastaa selvästi solidaristista näkökulmaa. Se näkee kansainvälisen politiikan valtioiden yhteisön kautta. Solidaristien mukaan valtiot ovat kansainvälisen yhteisön pääasiallisia toimijoita. Heidän näkemyksensä mukaan kansainvälistä

³⁷⁹ United Nations 2001, 7. “41. To promote dialogue and a culture of peace by encouraging, as appropriate, education and public awareness programmes on the problems of the illicit trade in small arms and light weapons in all its aspects, involving all sectors of society.”

³⁸⁰ United Nations 2001, 3.

³⁸¹ Bull 2002, 16-17.

³⁸² United Nations 2001, 7-8. “1. We, the States participating in the Conference, recognize that the primary responsibility for solving the problems associated with the illicit trade in small arms and light weapons in all its aspects falls on all States. We also recognize that States need close international cooperation to prevent, combat and eradicate this illicit trade.”

käyttäytymistä kuvaa paitsi hobbesilainen harkitsevaisuus ja laskelmointi niin myös moraalisuuden ja lain periaatteet. Solidaristit korostavat kuitenkin valtioiden yhteisön yhteistyötä ja rinnakkaiselon vaatimusten hyväksymistä – näin myös tässä esimerkkikappaleessa.³⁸³

PoA:n kolmannesta osasta haluan nostaa esiin myös kahdeksantoista (18) kappaleen. Nostan sen esiin, sillä haluan tuoda ilmi tarkennusten runsaan käytön PoA:ssa. Näitä tarkennuksia käytetään paljon myös PoA:n kolmannessa osassa. Tästä yhtenä esimerkkinä erittelen osan viimeisen kappaleen, joka kehottaa eri toimijoita toimintaorientoituneen tutkimuksen tekoon:

“18. Valtiota, alueellisia ja seutukuntaisia ja kansainvälisiä organisaatioita, tutkimuskeskuksia, terveyttä käsitteleviä instituutioita sekä lääketieteellisiä instituutioita, YK-järjestelmää, kansainvälisiä taloudellisia instituutioita ja kansalaisyhteiskuntaa kehoitetaan, asianmukaisella tavalla, kehittämään ja tukemaan toimintaorientoitunutta tutkimusta, joka tähtää edistämään suurempaa tietoisuutta ja parempaa ymmärrystä laittomaan pien- ja kevytasekauppaan liitettyjen ongelmien luonteesta ja laajuudesta kaikissa aspekteissaan.”³⁸⁴

Tästä argumentaatorakenteesta voimme erottaa johtopäätökseksi lauseen:

“Valtiota, alueellisia ja seutukuntaisia ja kansainvälisiä organisaatioita, tutkimuskeskuksia, terveyttä käsitteleviä instituutioita sekä lääketieteellisiä instituutioita, YK-järjestelmää, kansainvälisiä taloudellisia instituutioita ja kansalaisyhteiskuntaa kehoitetaan, asianmukaisella tavalla, kehittämään ja tukemaan toimintaorientoitunutta tutkimusta,”

Johtopäätöstä heikentää ilmaisu: “asianmukaisella tavalla” (“as appropriate”), joka jättää toimijoiden itsensä päätettäväksi, miten toimintaorientoitunutta tutkimusta tulee kehittää ja tukea. Lähtötiedoiksi johtopäätökselle esitetään lause: “edistämään suurempaa tietoisuutta ja parempaa ymmärrystä laittomaan pien- ja kevytasekauppaan liitettyjen ongelmien luonteesta ja laajuudesta kaikissa aspekteissaan”. Eksplisiittiseksi perusteeksi nousee näin ollen ajatus: toimintaorientoitunut tutkimus edistää tietoisuutta ja ymmärrystä laittomaan SALW-kauppaan liitettyistä ongelmista. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa ajatus: lisäämällä toimijoiden tietoa ongelmaksi koetusta asiasta voidaan tätä ongelmaa vastaan paremmin taistella.

PoA:n neljäs (4) osa on “Seuranta YK:n pienasekonferenssille” (*Follow-up to the United Nations Conference on the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects*). Tässä osiossa

³⁸³ Bull 2002, 25-26.

³⁸⁴ United Nations 2001, 9. “18. States, regional and subregional and international organizations, research centres, health and medical institutions, the United Nations system, international financial institutions and civil society are urged, as appropriate, to develop and support action-oriented research aimed at facilitating greater awareness and better understanding of the nature and scope of the problems associated with the illicit trade in small arms and light weapons in all its aspects.”

ei ole löydettävissä merkittäviä toulminilaisia argumentaatorakenteita. Neljännen osan suurimmaksi anniksi nousee suositus seurantakonferenssin järjestämisestä vuonna 2006, jossa seurattaisiin PoA:n toimeenpanossa tapahtunutta edistystä.

Kaiken kaikkiaan PoA:n teksti on argumentaatioltaan rikasta ja toulminin argumentaatiokeeman täyttävää. Merkille pantavaa on *tarkennusten erittäin runsas käyttö*. Käyttämällä ilmaisuja kuten “siltoin kun se on tarkoituksenmukaista” tai “asianmukaiselle tavalla” jättää PoA konferenssissa mukana olleille valtioille paljon liikkumavaraa toimenpide-ehdotusten suhteen. Argumentaation kantavaksi johtopäätökseksi tiivistäisin ajatuksen: *valtioiden on ryhdyttävä toimiin laittoman pienasekaupan torjumiseksi yhteistyössä muiden valtioiden ja kansalaisyhteiskunnan kanssa*.

4.2.2. Pääsihteerin raportti (S/2008/258)

Pääsihteerin laatima raportti on 19 sivua pitkä teksti, joka jakaantuu teemoiltaan kolmeen osaan: (1) pienasetilanteen esittelyyn, (2) olemassa olevien instrumenttien esittelyyn ja arviointiin sekä (3) pääsihteerin havaintoja ja suosituksia sisältävään osioon.³⁸⁵ Näistä tarkasteluni kannalta mielekkäin on nähdäkseni kolmas osa, joten analyysini kohdistuu siihen.

Kolmas osio: ”Havaintoja ja Suosituksia” (*Observations and Recommendations*) sisältää 13 pääsihteerin hahmottelemaa suositusta pienasetilanteen parantamiseksi. Lähes jokainen näistä kolmestatoista suosituksesta sisältää samantyyppisen argumentaatorakenteen – ensin esitetään suositus, joka voidaan nähdä toulminilaisena johtopäätöksenä. Suositusta (johtopäätöstä) seuraa sitä tukevat lähtötiedot.³⁸⁶ Analysoin seuraavaksi tarkasteluni kannalta mielestäni olennaisimpia pääsihteerin suosituksia.

Ensimmäinen suositus (1) käsittelee pienaseita koskevan tiedon keräämistä:

”Suositus 1

Valtioiden tulisi parantaa yrityksiään kerätä, ylläpitää ja jakaa tietoa pienaseista. Valtioiden tulisi mahdollisuuksiensa mukaan lisätä tukeaan pienaseiden leviämistä ja vaikutuksia käsittelevälle tutkimukselle. Tutkimukseen tulisi sisältyä myös arviointia tärkeimpien muuttujien – iän ja sukupuolen – vaikutuksista, jotta voimme kohdentaa politiikkamme ja strategiamme sisältöä ja fokusta ongelman käsittelemiseksi.

³⁸⁵ United Nations 2008, 1-19.

³⁸⁶ United Nations 2008, 15-19.

Pienaseiden laitonta kauppaa tyrehtyttävän kehityksen rajoittunut edistys johtuu osittain rakenteellisesta tiedon puutteesta sekä koordinoinnin ja kapasiteetin vajeesta. Ilman suurempaa läpinäkyvyyttä hallitusten puolelta, erityisesti suhteessa pienaseiden ja ammusten kauppaan, on vaikeaa arvioida, missä kansainvälisten instrumenttien implementaation kansalliset, alueelliset ja globaalit aukot sijaitsevat. Lisäksi, vaikka NGO:t ja akatemia ovat osoittaneet kasvavaa huomiota tälle alalle, ja tehneet usein korkealaatuista työtä, rohkaisisin [tekemään] enemmän tutkimusta pienaseista – mukaan lukien johdonmukaisempi painotus sukupuoli- ja ikäjakautuneen tiedon erityiseen tärkeyteen sekä pienaseväkivallan vaikutusten luonteeseen ja laajuuteen.”³⁸⁷

Tummennetun osan voidaan nähdä sisältävän tämän argumentaatorakenteen johtopäätökset. Ensimmäisenä (1) johtopäätöksenä esiintyy ajatus: ”Valtioiden tulisi parantaa yrityksiään kerätä, ylläpitää ja jakaa tietoa pienaseista.” Tämä johtopäätös heijastaa solidaristista ajattelumallia, jossa yhteistyölle (tässä: tiedon jakamiselle) annetaan painoarvoa. Toinen (2) johtopäätös on: ”Valtioiden tulisi mahdollisuuksiensa mukaan lisätä tukeaan pienaseiden leviämistä ja vaikutuksia käsittelevälle tutkimukselle.” Tämän toisen johtopäätöksen voimme nähdä pitävän sisällään tarkennuksen: ”mahdollisuuksiensa mukaan” (”states in a position to do so”). Näin ollen valtioiden harkittavaksi jää, kuinka he pystyvät (vai pystyvätkö lainkaan) tukemaan tutkimusta. Kolmantena (3) johtopäätöksenä esiintyy lause: ”Tutkimukseen tulisi sisältyä myös arviointia tärkeimpien muuttujien – iän ja sukupuolen – vaikutuksista [...]”

Tummennettua osaa seuraava kappale toimii lähtötietoina näille johtopäätöksille. Ensimmäiselle (1) johtopäätökselle esitetään lähtötiedoiksi ajatusta, jonka mukaan tiedon puute sekä koordinoinnin ja kapasiteetin vaje rajoittavat pienaseiden laittoman kaupan tyrehtyttämistä sekä ajatusta, jonka mukaan läpinäkyvyys auttaa arvioimaan kansainvälisten instrumenttien implementaation kansallisia, alueellisia ja globaaleja puutteita. Toiselle (2) johtopäätökselle esitetään lähtötiedoiksi lausetta: ”Lisäksi, vaikka NGO:t ja akatemia ovat osoittaneet kasvavaa huomiota tälle alalle, ja tehneet usein korkealaatuista työtä, rohkaisisin [tekemään] enemmän tutkimusta pienaseista [...]” Tämä johtopäätös heijastaa solidaristista ajattelua, jonka mukaan ei-valtiotoimijoilla – kuten

³⁸⁷ United Nations 2008, 15. “Recommendation 1. States should enhance their efforts to collect, maintain and share data on small arms. States in a position to do so should increase their support for research on the distribution and impact of small arms, including assessment of the key variables of age and sex, in order to inform the content and focus of policies and strategies to address the problem. The limited progress in stemming the illicit trade in small arms in all its aspects is partly due to a structural lack of data as well as a lack of coordination and capacity. Without more transparency on the part of Governments, in particular in the field of trade in small arms and ammunition, it is difficult to assess where gaps exist in the national, regional and global implementation of international instruments. Also, although non-governmental organizations and academia have been giving growing attention to this field — often doing work of high quality — I would encourage more research on the issue of small arms, including a more consistent emphasis on the specific value of sex- and age-disaggregated data and the nature and scope of the impact of small arms violence.”

NGO:illa – on oma roolinsa, mutta valtiotoimijat ovat kuitenkin ensisijaisia toimijoita.³⁸⁸ NGO:iden työtä arvostetaan, mutta sitä ei kuitenkaan koeta yhtä tärkeäksi kuin valtiotoimijoiden tekemää työtä. Tältä osin pääsihteerin raportti on siis samoilla linjoilla kuin PoA. Kolmannelle (3) johtopäätökselle esitetään lähtötiedoiksi ajatusta: näin menettelemällä ”voimme kohdentaa politiikkamme ja strategiamme sisältöä ja fokuksa ongelmaa käsitteleviksi”.

Lähtötiedot sisältävät tässä sekä *yleistä tietoa että pääsihteerin omia mielipiteitä*. Implisiittisenä perusteena voidaan havaita yleistietoa oleva ajatus: lisätiedon hankkiminen ongelmana olevasta asiasta auttaa ongelman ratkaisussa. Eksplisiittisinä perusteina voimme havaita ensimmäisen (1) johtopäätöksen kohdalla ajatuksen: mikäli valtiot parantavat pienaseita koskevan tiedon keräämistä, ylläpitämistä ja jakamista pienaseiden laitonta kauppaa tyrehdyttävä kehitys edistyy ja kansainvälisten instrumenttien implementaation kansallisten, alueellisten ja globaalien aukkojen paikantaminen helpottuu. Tässä ilmenee jossain määrin pluralistisia painotuksia kansainvälistä yhteistyötä säätelevien instrumenttien merkityksestä.³⁸⁹ Toisen (2) johtopäätöksen taustalla vaikuttavana eksplisiittisenä perusteena on ajatus: pienaseita ei tutkita tarpeeksi, joten valtioiden tulisi lisätä tutkimustoimintaansa tällä alalla. Kolmannen (3) johtopäätöksen taustalla vaikuttavana eksplisiittisenä perusteena on ajatus: saamalla tietoa tärkeimmistä muuttujista voimme paremmin käsitellä ongelmaa.

Pääsihteerin toinen (2) suositus koskee mitattavien tavoitteiden asettamista pienaseongelman hoitamiseksi. Tämän suosituksen nostan esiin, sillä tällaisten selkeiden, mitattavien tavoitteiden asettaminen poikkeaa aikaisemmasta YK:n pienasepolitiikasta. Pääsihteerin suositus alkaa tummennetulla johtopäätöksellä ja jatkuu lähtötiedoilla:

”Suositus 2

Kvantitatiivisia indikaattoreita pienaseiden alalle tulisi kehittää ja käyttää perustana, jota vasten voidaan asettaa mitattavissa olevia tavoitteita.

Yksi tärkeimmistä askeleista, joka on otettava pienasekysymyksessä, on mitattavuuden kehittäminen. Konsepti lähtökohtaisten inventaarioiden luomisesta järjestämällä pienasekysely projektin kehittämisen alkuvaiheessa alkaa olla vakiintunut ja on osoittautunut tehokkaaksi projektikehittämisessä ja -arvioinnissa. Ilman näitä lähtökohtaisia arviointeja ja sovittuja tavoitteita on vaikeaa rajata ongelman laajuutta ja ulottuvuutta, kehittää tehokkaita projekteja sekä tarkkailla edistystä. Tässä suhteessa, minua rohkaisee tähän pyrkivä tavoite, joka sisältyy Geneven julistukseen Aseellisesta väkivallasta ja kehityksestä; julistus, joka on avoin kaikille valtioille. Nähdäkseni, mitattavissa olevien tavoitteiden asettaminen aseelliselle väkivallalle vuoden 2015 tienoilla tarjoaa

³⁸⁸ Buzan 2004, 86.

³⁸⁹ Buzan 2004, 47.

mahdollisuuden integroida turvallisuuteen liittyvät teemat vuosituhattavoitteiden mahdolliseen seurantaan.”³⁹⁰

Johtopäätökselle esitettäviä lähtötietoja ovat ajatukset siitä, että (1) pienasekyselyn järjestäminen projektin kehittämisen alkuvaiheessa on osoittautunut tehokkaaksi projektinkehittämisessä ja -arvioinnissa, (2) ilman lähtökohtaisia arviointeja on vaikeaa rajata ongelman laajuutta ja ulottuvuutta sekä (3) asettamalla mitattavissa olevia tavoitteita aseelliselle väkivallalle voidaan turvallisuuteen liittyvät teemat integroida osaksi YK:n vuosituhattavoitteita. Lähtötiedot ovat sisällöltään *yleistietoa, henkilökohtaisia mielipiteitä sekä käytännön tuomaa kokemusta*. Taustalla vaikuttavina eksplisiittisinä perusteina ovat ajatukset: (1) kvantitatiiviset indikaattorit ovat osoittautuneet tehokkaiksi pienaseprojekteissa, (2) kvantitatiivisilla indikaattoreilla voidaan rajata ongelman laajuutta ja ulottuvuutta sekä (3) kvantitatiivisten indikaattoreiden avulla turvallisuusteemat voidaan integroida osaksi vuosituhattavoitteita. Implisiittisenä perusteena tuntuu olevan ajatus: mitattavien tavoitteiden avulla saadaan tehokkaimmin aikaan tuloksia. Taustatukea tälle voitaisiin hakea kenties pienasekyselyjä koskevasta tutkimustiedosta.

Pääsihteerin kolmas (3) suositus korostaa turvallisuuden, kehityksen ja ihmisoikeuksien yhteenkietoutumista. Suosituksen argumentaatorakenne alkaa kahdella johtopäätöksellä. Johtopäätöksiä seuraa kappale, jossa esitetään lähtötiedot:

”Suositus 3

Valtioiden sekä alueellisten ja kansainvälisten organisaatioiden pyrkimykset hillitä pienaseiden hallitsematonta leviämistä tulisi perustua jaettuun hyväksyntään siitä, että turvallisuus, kehitys ja ihmisoikeudet ovat toisistaan riippuvaisia. Valtioiden integroidut vastatoimet vaativat, milloin relevanttia, kansallisten pienasetoimintaohjelmien integroimista rauhanrakentamisyrittäisiin, laajempiin köyhyyden vähentämisstrategioihin ja inhimillisen turvallisuuden viitekehyksiin.

Pienaseongelmaa ei voida käsitellä vain aserajoituksellisilla toimenpiteillä. Se on olennainen osa laajempaa kirjoa, jossa konflikti, turvallisuus, aseellinen väkivalta, rikollisuus, kauppa, ihmisoikeudet, terveys ja kehitys risteävät. Kriisialueilla sekä konfliktin jälkeisissä tilanteissa, pienaseiden liiallista liikkuvuutta koskevat ratkaisut tulee keskittää – paitsi vähentämisen ja kontrollin perustoimenpiteisiin – vaihtoehtoihin,

³⁹⁰ United Nations 2008, 15-16. ”Recommendation 2. Key quantitative indicators for the area of small arms should be developed and used as a base against which to set measurable goals. One of the most important steps that need to be taken on the issue of small arms is the development of measurability. The concept of generating baseline inventories by organizing a small arms survey at the initial stage of project development is beginning to be well-established and has proven effective in project development and evaluation. Without these baseline assessments and agreed targets, it is difficult to frame the scope and dimension of the problem, develop effective projects and monitor progress. In this regard, I am encouraged by the objective to this end incorporated in the Geneva Declaration on Armed Violence and Development, which is open to all States. In my view, developing measurable goals on armed violence towards 2015 will offer the opportunity to integrate security related themes into the possible follow-up of the Millennium Development Goals.”

kestäviin toimeentulon muotoihin ottaen samalla huomioon sukupuoli- ja ikätekijät. Rauhanrakennusyritysten tulee aina sisältää pienase-elementin. Tämä sama pätee myös, milloin relevanttia, laajempiin kansallisiin kehityssuunnitelmiin.”³⁹¹

Johtopäätöksenä on idea, jonka mukaan valtioiden sekä alueellisten ja kansainvälisten organisaatioiden tulee perustaa yrityksensä hillitä pienaseiden leviäminen jaetulle yhteisymmärrykselle turvallisuudesta, kehityksestä ja ihmisoikeuksista. Toisena johtopäätöksenä on ajatus valtioiden integroiduista vastatoimista, jotka vaativat kansallisten pienasetoimintaohjelmien integroimista rauhanrakennusyrityksiin, köyhyyden vähentämisstrategioihin sekä inhimillisen turvallisuuden viitekehyksiin. Nämä johtopäätökset heijastavat vahvasti solidaristista ajattelutapaa, joka keskittyy ajatukseen jaetuista moraalinormeista. Näiden moraalinormien nähdään tukevan laajaa ja valtioiden sisäisiin asioihin puuttumista edellyttävää kansainvälistä järjestystä.³⁹² Myös ihmisoikeuksien korostus kuuluu selvästi solidaristiseen traditioon. Englantilaisen koulukunnan merkittävä teoreetikko Vincent on esittänyt eräänlaisen ”perusoikeuksien aloitteen” (*basic rights initiative*), johon kuuluu kaksi ulottuvuutta: (1) oikeus turvallisuuteen (vapautta sorrosta) sekä (2) oikeutta hengissä pysymiseen (vapautta nälänhädästä). Tämä ensimmäinen ulottuvuus on luonut englantilaisen koulukunnan sisälle niin sanotun vincentiläisen haaran, joka keskittyy muun muassa humanitaariseen interventioon.³⁹³ Viitteitä tällaisesta vincentiläisyydestä on myös edellä esitetyssä pääsihteerin argumentaatioissa, jossa ihmisoikeudet kietoutuvat osaksi turvallisuusnäkökulmaa. Osana Vincentin perusoikeusaloitetta oli ajatus siitä, että tällainen ”peruoikeusprojekti” pyrki perustamaan yhtenäisen pohjan maailman valtioille luomalla ”globaalin kosmopolitistisen kulttuurin”, joka myös tarjoaisi konsensuksen keskeisistä arvoista. Vincent pyrki Gonzalez-Pelaezin ja Buzanin mukaan tuomaan moraalisuuden kansainvälisen yhteisön yhteyteen. Vincentin mielestä tämä onnistuisi, mikäli valtiot tulisivat sisäisesti toistensa kaltaisiksi ja siten saavuttaisivat helpommin yhteiset puitteet toiminnalleen.³⁹⁴ Pääsihteerin argumentissa voidaan nähdä olevan viitteitä tällaisen globaalin kosmopolitistisen kulttuurin luomisesta – kulttuurin, johon kuuluu tietty jaettu käsitys turvallisuudesta, kehityksestä ja ihmisoikeuksista.

³⁹¹ United Nations 2008, 16. ”Recommendation 3. Efforts by States and regional and international organizations to curb the uncontrolled proliferation of small arms should be based on the shared acknowledgement that security, development and human rights are interconnected. Integrated responses by States require, where relevant, the integration of national small arms action plans into peacebuilding efforts, broader poverty reduction strategies and human security frameworks. The issue of small arms cannot be addressed with arms control measures only. It is an integral part of a wider spectrum, in which conflict, security, armed violence, crime, trade, human rights, health and development intersect. In areas of crisis and in post-conflict situations, solutions to excessive circulation of small arms need to focus — apart from basic reduction and control measures — on alternative, sustainable livelihoods while taking the factors of gender and age into account. Peacebuilding efforts need always to include the element of small arms. The same holds true, where relevant, for broader national development plans.”

³⁹² Buzan 2004, 47.

³⁹³ Gonzalez-Pelaez – Buzan 2003, 321.

³⁹⁴ Gonzalez-Pelaez – Buzan 2003, 323.

Esitetyt lähtötiedot ovat luonteeltaan pääsihteerin *mielipiteitä* eli tässä tapauksessa toulminilaisittain asiantuntijan mielipiteitä. Lähtötietona on ajatus, jonka mukaan pienaseongelma on olennainen osa laajempaa kirjoa, jossa konflikti, turvallisuus, aseellinen väkivalta, rikollisuus, kauppa, ihmisoikeudet, terveys ja kehitys risteävät. Implisiittisenä perusteena on ajatus siitä, että ongelmaa on tarkasteltava kokonaisuutena kontekstit huomioon ottaen. Argumentaatorakenteessa voimme havaita myös tarkennuksen. Toisessa johtopäätöksessä argumenttia heikentää tarkennus: ”milloin relevanttia” (”where relevant”). Argumentti ei siis näin ollen pidä paikkaansa kaikissa tilanteissa.

Pääsihteerin neljäs (4) suositus painottaa käytännön yhteistyön tärkeyttä. Osio alkaa tummennetulla johtopäätöksellä ja jatkuu seuraavissa kappaleissa esitetyillä lähtötiedoilla:

”Suositus 4

Turvallisuusneuvosto voisi rohkaista käytännön yhteistyötä relevanttien turvallisuusneuvoston sanktiotarkkailuryhmien, rauhanturvamissioiden, jäsenvaltioiden ja niiden viranomaisten sekä relevanttien alueellisten ja kansainvälisten organisaatioiden välillä.

Turvallisuusneuvoston perustamat sanktiotarkkailuryhmät kohtaavat usein työssään käytännön vaikeuksia, kuten kyvyttömyyttä elektronisesti prosessoida ja analysoida löytöjään sekä verrata näitä löytöjä sanktiokomiteoiden alaisten tarkkailuryhmien keräämään tietoon. Lisäksi yhteistyö näiden tarkkailuryhmien ja jäsenvaltioiden välillä on usein puutteellista. Tarkkailuryhmien keräämää taustatietoa ei ole jaettu suunnitelmallisesti jäsenvaltioiden tutkiville viranomaisille, jotka ovat ilmaisseet halukkuutensa ryhtyä kansalliseen syytteesenpanoon. Olisi myös hyödyllistä, jos ryhmien keräämät raportit ja dokumentit jaettaisiin kansainvälisten organisaatioiden – kuten Interpol – kanssa, jotta voitaisiin identifioida laittomien asekauppiain kehityssuuntauksia, rikoksia ja toimintatapoja. Tästä voisi olla hyötyä jäsenvaltioiden tutkiville viranomaisille.

Vaikuttaisi myös siltä, että on tarvetta saattaa sanktiotarkkailuryhmien ja Interpolin ponnistelut vastaamaan toisiaan. Special Notice -järjestelmä, jonka Interpol ja turvallisuusneuvosto perustivat päätöslauselman 1267 (1999) mukaisesti vastauksena turvallisuusneuvoston päätöslauselmalle 1617 (2005), on vakaa pohja, jolle voidaan perustaa näiden kahden järjestön välisen muita asesaartoja koskevan käytännön yhteistyön hahmottelu. Tähän myönteiseen kokemukseen nojaten turvallisuusneuvosto hyväksyi päätöslauselman 1699 (2006) elokuussa 2006. Tämä päätöslauselma mahdollistaa kaikkien sanktiotarkkailuryhmien avunpyynnön Interpolille ja näin ollen ne voivat hyötyä Interpolin työkaluista tapauskohtaisten sopimusten mukaisesti.”³⁹⁵

³⁹⁵ United Nations 2008, 16. ”Recommendation 4. The Security Council may wish to encourage a strengthened practical cooperation among relevant sanctions monitoring groups of the Security Council, peacekeeping missions, Member States and their investigative authorities as well as relevant regional and international organizations. Sanctions monitoring groups established by the Security Council often face practical challenges, such as a lack of capacity to electronically process and analyse their findings and relating those findings to data collected by monitoring groups under other sanctions committees. Additionally, cooperation between Member States and these monitoring groups is often inadequate. The background documentation accumulated by the monitoring groups is not systematically shared with the investigative authorities of Member States that express an interest in pursuing national prosecution. Also, it would be helpful if the reports and documentation accumulated by the groups were shared with international organizations, such as INTERPOL, for the purposes of identifying trends, criminality, and the modus operandi of illicit arms traffickers, which may be of use to the investigative authorities of Member States. It also appears that there is a

Johtopäätöksessä käytetty sana ”relevantti” toimii tässä argumentaatorakenteessa tarkennuksena. Se rajaa johtopäätöksen koskemaan vain tiettyjä, tarkemmin määrittelemättömiä ryhmiä. Seuraavassa kappaleessa esitetään asiantuntijatiedon muodossa olevia lähtötietoja johtopäätökselle: (1) ”[...] sanktiotarkkailuryhmät kohtaavat usein työssään käytännön vaikeuksia [...]”, (2) ”Lisäksi yhteistyö näiden ryhmien ja jäsenvaltioiden välillä on usein puutteellista.”, (3) ”Tarkkailuryhmien keräämää taustatietoa ei ole jaettu suunnitelmallisesti jäsenvaltioiden tutkiville viranomaisille [...]” sekä (4):

”Olisi myös hyödyllistä, jos ryhmien keräämät raportit ja dokumentit jaettaisiin kansainvälisten organisaatioiden – kuten Interpolin – kanssa, jotta voitaisiin identifioida laittomien asekauppiain kehityssuuntauksia, rikoksia ja toimintatapoja.”

Implisiittisenä perusteena voimme havaita ajatuksen: yhteistyötä lisäämällä päästään eroon kommunikaatio-ongelmista ja saavutetaan parempia lopputuloksia. Tämä ajatus valtioiden välisestä yhteistyöstä on solidaristeille keskeinen. Samalla tässä muodostetaan kuvaa Buzanin kansainvälisen yhteisön kirjon vahvemmassa muodosta, kansainväliseen yhteistyöhön perustuvasta, kansainvälisestä yhteisöstä.³⁹⁶ Huomionarvoista on myös, että kehottaessaan yhteistyöhön kansainvälisten organisaatioiden kanssa, pääsihteeri viittaa nimenomaan hallitustenvälisiin organisaatioihin (IGO) – ei transnationaalisiin yhteisöihin.

Pääsihteerin kuudennen (6) suosituksen mukaan asesaarron ja ns. DDR-toiminnan (eli aseellisten joukkojen hajottamiseen ja yhteiskuntaan integroimiseen liittyvät kysymykset) väliset yhteydet tulisi vahvemmin huomioida:

”Suositus 6

Turvallisuusneuvosto voisi vahvistaa edelleen synergioita YK:n asesaarron ja mahdollisten DDR-toimintojen välillä.

Asesaartojen tehokkuus on alun perin riippuvainen ylijäämäpienaseiden kierron pysäyttämisestä saarron kohteena olevan maan sisällä. Tämä on vain yksi monista syistä, miksi DDR-ohjelmat ja muut mikroaseriisunta-aloitteet ovat elintärkeitä konfliktin jälkeisissä maissa. Norsunluurannikkoa tutkinut asiantuntijaryhmä huomasi, että nämä ohjelmat rajoittaisivat tehokkaasti meneillään olevan rauhanprosessin mahdollisia esteitä

need to correlate efforts between sanctions committees and INTERPOL. The Special Notice developed by INTERPOL and the Committee established pursuant to resolution 1267 (1999) in response to Security Council resolution 1617 (2005) is a solid basis for exploring further practical cooperation between the two organizations on other arms embargoes. Building on that positive experience, the Council adopted resolution 1699 (2006) in August 2006, which enables all other sanctions committees to request assistance from INTERPOL and to benefit from its tools on the basis of individual agreements.”

³⁹⁶ Buzan 2004, 100.

sekä auttaisi luomaan suosiollisemman turvallisuusilmaston (S/2007/611). Kongon Demokraattista Tasavaltaa tutkinut asiantuntijaryhmä huomasi, että sotilaallisen materiaalin maansisäinen kierto on yhä ongelma ja suosittelee, että turvallisuusneuvosto vaatii Kongon Demokraattisen Tasavallan hallitusta ja sen kansainvälisiä yhteistyöpartnereita elvyttämään tehokkaan DDR-prosessin laittomien aseellisten ryhmien jäsenille (S/2008/43). YK:n radioasemien hyödyntäminen kenttäoperaatioissa voisi olla erityisen hyödyllistä DDR-ohjelmia koskevan tiedon levittämisessä.³⁹⁷

Johtopäätös esitetään jälleen ensimmäisessä, tummennetussa kappaleessa. Seuraavassa kappaleessa esitetyn lähtötiedon voi tiivistää ajatukseen: asesaartojen tehokkuus on alun perin riippuvainen ylijäämäpienaseiden kierron pysäyttämisestä saarron kohteena olevan maan sisällä. Eksplisiittiseksi perusteeksi nousee näin ollen ajatus: vahvistamalla yhteyksiä YK:n asesaartojen ja DDR-toiminnan välillä saadaan aikaan tehokkaampia asesaartoja. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa ajatus: kontekstisidonnaisuus huomioimalla saadaan aikaan parempia lopputuloksia. Lähtötietoina toimivat myös käytännön esimerkkitapauksiin (Norsunluurannikko ja DRC) nojaavat *asiantuntijamielipiteet*. Taustatueksi voimme tässä tapauksessa saada turvallisuusneuvoston asiantuntijaraportit S/2007/611 ja S/2008/43. Asesaarrot tiettyihin maihin ovat horisontaalista asevalvontaa. Tämä turvaa sotilaallisesti voimakkaimpien valtioiden nykyiset valta-asetat. Huomiota tulisi sen sijaan kiinnittää ennen muuta vertikaaliseen asevalvontaan, joka pyrkisi myös estämään rikkaita maita tuottamasta näitä aseita.³⁹⁸ Tässä yhteydessä huomiota tulee kiinnittää myös siihen, että IANSA:sta poiketen, YK:n argumentaatiossa huomiota ei juurikaan kiinnitetä niihin perimmäisiin syihin, jotka pienaseiden kysyntää lisäävät, vaan huomiota saa juuri edellä mainittu horisontaalinen asevalvonta (joka puolestaan on aina väistämättä vahvasti ”valta- ja arvolutautunutta”).

Myös seitsemäs (7) suositus heijastaa tätä horisontaalista asevalvontaa. Tämän suosituksen mukaan asesaarron ja DDR-toimintojen sivutessa toisiaan, voitaisiin suorittaa aseiden inventaario sekä merkitä ja rekisteröidä niitä:

³⁹⁷ United Nations 2008, 17. ”Recommendation 6. The Security Council may wish to further strengthen synergies between a United Nations arms embargo and possible disarmament, demobilization and reintegration efforts. The effectiveness of arms embargoes is initially dependent upon the removal of excess small arms from internal circulation within the embargoed State. This is only one of many reasons why disarmament, demobilization and reintegration programmes and other micro-disarmament initiatives are vital in States emerging from conflict. The Group of Experts on Côte d’Ivoire noted that these programmes would effectively limit possible obstacles to the ongoing peace process and would help to create a more favourable security climate (S/2007/611). The Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo noted that internal circulation of military equipment remains problematic and recommended that the Security Council request the Government of the Democratic Republic of the Congo and its international cooperation partners to reactivate an effective process of disarmament, demobilization and reintegration of members of illegal armed groups (S/2008/43). Making use of United Nations radio stations in field operations could be of particular importance for the dissemination of information on disarmament, demobilization and reintegration programmes.”

³⁹⁸ Bull 1987, 194.

“Suositus 7

Kun YK:n asesaarto on samanaikaista DDR-toiminnan kanssa, turvallisuusneuvosto voi harkita pyytävänsä vertailukohtaisen aseinventaarion sekä asemerkinnän- ja rekisteröintijärjestelmien perustamista.

Parempi ymmärrys aseista ja muusta vastaavasta materiaalista, joka on olemassa asesaarrossa olevan valtion alueella, voidaan saavuttaa perustamalla vertailukohtainen aseiden inventaario sekä näiden aseiden merkitsemisjärjestelmä. Tämä ymmärrys voi parantaa useita asesaartoihin liittyviä prosesseja; kuten tarkkailua, turvallisuusreformia sekä DDR-toimintaa. Turvallisuusneuvosto voisi tarkastella huolellisesti Liberian sanktioiden hallintojärjestelmää arvioidakseen joidenkin sen ehtojen soveltuvuuden. Tällaisia ehtoja ovat mm. sellaisten aseiden merkintä ja rekisteröinti, jotka on saatu komitean myöntämin poikkeuksin sekä mandaatin myöntäminen relevantille rauhanturvajoukolle, jotta se voi säännöllisesti käsitellä noita aseita. Asiantuntijatarkkailijaryhmät ovat antaneet useita tähän liittyviä suosituksia, jotka voivat olla avuksi arviointiprosesseissa.”³⁹⁹

Suositus alkaa tummennetulla johtopäätöksellä. Sille seuraavassa kappaleessa esitetyt lähtötiedot voimme tiivistää seuraavasti: näin voidaan saavuttaa parempi ymmärrys asesaarrossa olevan valtion alueella olevista aseista; se myös parantaa asesaartoihin liittyviä prosesseja (tarkkailua, turvallisuusreformia, DDR-toimintaa). Eksplisiittiseksi perusteeksi nousee näin ollen ajatus: aseinventaarion sekä asemerkinnän- ja rekisteröintijärjestelmien perustaminen lisää ymmärrystä asesaarrossa olevan alueen aseista ja parantaa asesaartoihin liittyviä prosesseja. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa ajatus: luomalla järjestelmiä voimme paremmin hallita prosesseja. Lähtötietona toimii myös *esimerkkitapaus* (Liberian sanktioiden hallintojärjestelmä). Taustatukea lähtötiedoille voidaan hakea esimerkiksi asiantuntijatarkkailijaryhmien antamista suosituksista.

Edellä kuvattu argumentaatio heijastaa englantilaisen koulukunnan solidaristiselle tulkinnalle ominaista näkemystä valtioiden sisäisiin asioihin puuttumisesta tietyissä tilanteissa. Aiemmin olen jo eritellyt tähän liittyvää solidarismi-pluralismi -debattia järjestyksen ja oikeudenmukaisuuden välisestä ristiriidasta (/keskinäisriippuvuudesta).⁴⁰⁰ Solidaristeja kiinnostaa myös kysymys siitä, miten kansainvälinen yhteisö muokkaa kansallista yhteisöä. Tällöin kiinnostuksen kohteeksi nousee

³⁹⁹ United Nations 2008, 17-18. ”Recommendation 7. Where a United Nations arms embargo coincides with disarmament, demobilization and reintegration efforts, the Security Council may wish to consider requesting the establishment of a baseline arms inventory as well as arms marking and registration systems. A better understanding of the arms and related material that exist within an embargoed State or territory, achieved by establishing a baseline inventory of arms together with a system of marking those arms, can serve to enhance several processes related to arms embargoes. These include monitoring, security sector reform and disarmament, demobilization and reintegration. The Council may wish to review the Liberia sanctions regime model carefully in order to assess the applicability of some of its provisions, such as the marking and registering of arms received under exceptions granted by the Committee, and mandating the relevant peacekeeping mission to regularly inspect those weapons. The expert monitoring groups have provided a number of recommendations in this connection to assist in any review process.”

⁴⁰⁰ Ks. esim. Wheeler – Dunne 1996.

se, millaista huomiota valtiot kiinnittävät toisten valtioiden sisäisiin asioihin.⁴⁰¹ Kansallisen yhteisön muokkauksesta antaa viitteitä myös edellä kuvattu argumentaatio puhuessaan esimerkiksi rauhanturvajoukoista. ja turvallisuussektorin muutoksen tukemisesta

Yhdeksännessä (9) suosituksessa pääsihteeri toteaa ylijäämäaseiden tuhoamisen olevan ehdottoman tärkeää:

“Suositus 9

Ylijäämäammusvarastojen tuhoamisen tulisi olla ensisijainen tavoite relevanteille rauhanturvamissioille sekä hallituksille. Ase- ja ammusvarastojen hallinnointi edellyttää säätelykykyä, joka puolestaan vaatii usein kiireistä huomiota rauhanturvapyrkimyksiä kehitettäessä.

Kansalaiset joutuvat useissa maissa vaaraan huonosti vartioitujen ja hallittujen pienaseammusvarastojen takia. Erityisesti konfliktin jälkeisissä maissa on elintärkeää nähdä ylijäämäammusvarastojen tuhoaminen kiireellisenä asiana. Ammusvarastojen suojaamista ei tulisi siten nähdä vain rauhanturvamissioiden prioriteettina, vaan se tulisi nähdä myös osana alkuperäistä rauhanturvapyrkimystä. Usein kattavien ja tehokkaiden hallinnollisten ja teknisten toimenpiteiden luomiseksi tarkoitettuja toimenpiteitä tarvitaan sulauttamaan ase- ja ammusvarastojen turvallisuudesta huolehtiminen osaksi laajempaa hallinnollista pätevyyttä. Pienasevarastojen turvallinen hallinnointi voidaan nähdä testinä hallitusten kyvykkyydestä toimia vastuullisena rauhan, turvallisuuden ja kehityksen takaajana kansalaisilleen.”⁴⁰²

Suositus alkaa kahdella tummennetulla johtopäätöksellä. Lähtötiedot johtopäätöksille esitetään seuraavassa kappaleessa. Lähtötiedot ovat muodoltaan pääsihteerin omaa *mielipidettä* sekä myös yleistiedon omaista tietoa, johon pääsihteeri osittain myös nojaa mielipidettään. Ensimmäiselle johtopäätökselle esitetään lähtötietona määrittelemättömän, yleisen tiedon muodossa oleva ajatus: ”Kansalaiset joutuvat useissa maissa vaaraan huonosti vartioitujen ja hallittujen pienaseammusvarastojen takia.” Näin ollen eksplisiittiseksi perusteeksi voimme nähdä nousevan ajatuksen: tuhoamalla ylijäämävarastot kansalaisten turvallisuus paranee. Implisiittisenä perusteena vaikuttanee ajatus: aseet tappavat. Johtopäätökselle esitetään lähtötiedoiksi myös ajatus: pienasevaraston turvallisen hallinnan voidaan nähdä toimivan todisteena hallitusten kyvystä toimia

⁴⁰¹ Linklater 2001, 109.

⁴⁰² United Nations 2008, 18. “Recommendation 9. Destruction of surplus ammunition stockpiles should be a priority for relevant peacekeeping missions and Governments. The management of arms and ammunition stockpiles requires a level of regulatory capacity which will often need urgent attention in developing peacebuilding efforts. Citizens in a number of countries live in peril because of poorly guarded and poorly maintained small arms ammunition storage sites. In particular in countries coming out of conflict, it is vital that destruction of surplus ammunition stockpiles be addressed as a matter of urgency. Safeguarding ammunition warehouses should therefore not only be treated as a priority for peacekeeping missions, but should also be considered as a part of initial peacebuilding efforts. Often, measures aimed at establishing comprehensive and effective administrative and technical procedures will be needed to embed stockpile security in wider regulatory capacity. Safe and secure small arms stockpile management can be seen as a litmus test of a government’s capability to function as a responsible guarantor of peace, security and development for its citizens.”

rauhan, turvallisuuden ja kehityksen takaajana. Tälle eksplisiittisenä perusteena toimii ajatus: paremmalla varastojen säätelyllä luodaan rauhaa, turvallisuutta ja kehitystä. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa puolestaan ajatus: aseet luovat sotaa ja turvattomuutta sekä estävät kehitystä.

Johtopäätöksen ja perusteiden taustalla voidaan tässä nähdä solidaristinen ajatus, jonka mukaan ihmisyksilöt ovat kansainvälisen oikeuden subjekteja ja kansainvälisen yhteisön jäseniä.⁴⁰³ Tässä valtiotoimijat ottavat siis myös yksilöt huomioon. Pääsihteerin tapa nostaa yksilöiden oikeudet esiin poikkeaa jossain määrin PoA:n rakennelähtöisemmästä argumentaatiosta, ja muistuttaa näiltä osin enemmän IANSA:n yksilöä painottavaa argumentaatiota. Samalla tässä argumentaatorakenteessa nousee esiin solidaristista ajattelutapaa edustava näkemys toisten valtioiden sisäisiin asioihin puuttumisesta tietyissä tilanteissa; tässä tapauksessa muun muassa rauhanturvaamisen ja ylijäämäaseiden tuhoamisen muodossa. Solidaristien mukaan kansainvälisellä valtioiden yhteisöllä on tiettyjä jaettuja moraalिनormeja. Näiden normien nähdään tukevan valtioiden asioihin puuttumista edellyttävää kansainvälistä järjestystä.⁴⁰⁴ Tässä argumentaatioesimerkissä tämä jaettu moraalिनormi liittyy kansalaisten turvallisuuden takaamiseen, jonka nähdään tietyissä tapauksissa oikeuttavan muiden valtioiden sisäisiin asioihin puuttumisen.

Kymmenes (10) suositus kehottaa turvallisuusneuvostoa harkitsemaan asesaarron lieventämistä, mikäli asianosaisessa maassa tapahtuu turvallisuuden alalla parannuksia:

“Suositus 10

Silloin kun se on tarkoituksenmukaista, turvallisuusneuvosto voisi harkita soveltavansa säännöllisemmin käytäntöään, jonka mukaan asesaartoon voidaan tehdä poikkeuksia, mikäli [ko. valtion] turvallisuussektorilla tapahtuu uudistuksia.

Tällä hetkellä Liberian sanktioiden hallintojärjestelmä esittää turvallisuusalan reformia asesaarron lieventämisen ehdoksi. Myös Kongon demokraattisen tasavallan sanktioiden hallintojärjestelmä viittaa turvallisuussektorin uudistamiseen mahdollisten asesaarron poikkeusten yhteydessä, mutta ilman suoraa yhteyttä tällaisen uudistuksen saavuttamisen ja asesaarron poistamisen välillä. Silloin kun se on tarkoituksenmukaista, vahvempi yhteys turvallisuusreformin ja asesaarron lieventämisen välillä saattaa tukea tämän reformin onnistumista. Tämä on tärkeää myös ehkäistäessä konfliktin uudelleen puhkeamista haurassa konfliktin jälkeisissä tilanteissa.”⁴⁰⁵

⁴⁰³ Linklater 2001, 110.

⁴⁰⁴ Buzan 2004, 47.

⁴⁰⁵ United Nations 2008, 18-19. “Recommendation 10. Where relevant, the Security Council may wish to consider applying more regularly its practice of linking arms embargo exceptions with security sector reform. Currently, the Liberia sanctions regime offers security sector reform as a condition for lifting the arms embargo. The sanctions regime of the Democratic Republic of the Congo also refers to security sector reform in connection with possible exceptions to the arms embargo, but without a direct link between the achievement of such reform and the lifting of the embargo. Where appropriate, a stronger linkage between security sector reform and lifting an arms embargo may provide an

Ensimmäisessä kappaleessa esitetyn johtopäätöksen voimme tiivistää seuraavasti: turvallisuusneuvoston tulee harkita asesaarron rajoittamisen yhdistämistä (ko. valtion) turvallisuusalalla tapahtuvaan uudistukseen. Johtopäätös heijastaa solidaristista ajatusta, jossa kansainvälisellä yhteisöllä katsotaan olevan oikeus/velvollisuus puuttua tietyissä tilanteissa valtioiden sisäisiin asioihin.⁴⁰⁶ Tässä johtopäätöksessä tämä ilmenee ajatuksena ko. valtioiden turvallisuussektorin uudistamisesta. Englantilaisen koulukunnan sisällä debattia käydään siitä, onko tietyn valtion sisäisiin asioihin puuttuminen kansainvälisen yhteisön oikeus vai velvollisuus. Tätä debattia voidaan Buzanin mukaan lähestyä muun muassa globaalin kansainvälisen yhteisön ja alueellisten kansainvälisten yhteisöjen välisestä jaottelusta käsin. Mikäli on mahdollista rakentaa erillisiä, alueellisia kansainvälisiä yhteisöjä globaalin kansainvälisen yhteisön tarjoamaan perustaan, valtioiden sisäisiin asioihin puuttumista voidaan tarkastella muun muassa siltä kannalta, kuinka legitiimejä ovat interventiot, jotka ylittävät alueellisten kansainvälisten yhteisöjen rajat. Tällöin pohdittavaksi jää, kuinka legitiimiä on, että ns. läntinen maailma ”sanelee” afrikkalaiseen kansainväliseen yhteisöön kuuluvan valtion sisäisiä asioita. Liikuttaessa Buzanin ”spektrillä” kohti solidaristisempaa kansainvälisen yhteisön mallia, tulee tämänkaltainen interventio yhä hyväksyttäväksi.⁴⁰⁷

Lähtötiedot johtopäätökselle voimme tiivistää seuraavasti: ”[...] vahvempi yhteys turvallisuusreformin ja asesaarron lieventämisen välillä saattaa tukea tämän reformin onnistumista.” Eksplisiittiseksi perusteeksi nousee näin ollen ajatus: asesaarron rajoittamisen yhdistäminen turvallisuusalalla tapahtuvaan uudistukseen parantaa (ko. maan) turvallisuustilannetta. Tämän perusteen voimme nähdä antavan viitteitä Wendtin normien sisäistämisen heikoimmasta asteesta ”pakottamisesta”. Voidaan ajatella, että ikään kuin ”pakottamalla” jokin valtio YK:n näkemyksen mukaiseen suotuisaan muutokseen turvallisuussektorilla, palkitaan se asesaarron rajoittamisella.⁴⁰⁸ Näin ollen syntynyt sosiaalinen rakenne on ulkopuolisen vallan asettama. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa ajatus: kontekstisidonnaisuus on otettava huomioon. Lähtötiedot voimme nähdä muodoltaan pääsihteerin *mielipiteenä*. Mielipiteille tukea tuo *käytännön esimerkit* Liberiasta ja Kongon Demokraattisesta Tasavallasta. Johtopäätökselle esitetään myös tarkennus: ”Silloin kun se on tarkoituksenmukaista” (“Where appropriate”). Johtopäätös ei siis päde kaikissa tilanteissa.

effective incentive for the success of such reform. This is also important from the point of view of preventing a recurrence of conflict in fragile post-conflict situations.”

⁴⁰⁶ Linklater 2001, 109.

⁴⁰⁷ Buzan 2001, 486-487.

⁴⁰⁸ Buzan 2004, 103-104.

Yhdennessätoista (11) suosituksessa pääsihteeri ehdottaa, että turvallisuusneuvosto rohkaisisi valtioita kehittämään loppukäyttäjäsertifikaattien varmennusta, yhteensovittamista ja standardisointia. Osio alkaa kahdella tummennetulla johtopäätöksellä:

“Suositus 11

Turvallisuusneuvosto voisi harkita rohkaisevansa valtioita lisäämään merkittävästi niiden pyrkimyksiä loppukäyttäjäsertifikaattien varmentamiseksi. Valtioiden tulisi kehittää kansainvälinen viitekehys loppukäyttäjäsertifikaattien aidoksi todistamiselle, sovittamiselle ja standardisoimiselle.

Järjestelmällinen loppukäyttäjävarmennus on teorian tasolla tehokas työkalu pienaseiden leviämistä vastaan. Käytännössä uudelleen reititetty pienaseiden kuljetukset kiihdyttävät edelleen konflikteja ympäri maailmaa; samanaikaisesti laillisten liiketoimien etukäteisvarmennus ja loppukäyttäjätarkkailu näyttäisi pysyvän epäsäännöllisenä. Viimeaikainen vahva kehitys loppukäyttäjävarmennuksissa ja olkapääohjusten [MANPADS] tarkkailussa osoittaa todeksi sen, että poliittisella sitoutumisella tehokkaat loppukäyttäjävarmennusjärjestelmät ovat mahdollisia. Viitekehysten puute kansainväliselle pienaseiden loppukäyttäjävarmennusyhteistyölle vaikuttaisi olevan este johdonmukaiselle toiminnalle tällä alalla.”⁴⁰⁹

Johtopäätöksille tukea tuo toinen kappale, joka toimii lähtötietoina. Lähtötiedot ovat sisällöltään käytännön tuomaa kokemusta sekä pääsihteerin *asiantuntijamielipidettä*. Lähtötiedoiksi nousevat ajatukset: (1) teoriassa loppukäyttäjävarmennus on tehokas keino pienaseiden leviämistä vastaan, (2) ”Viimeaikainen vahva kehitys [...] osoittaa todeksi sen, että poliittisella sitoutumisella tehokkaat loppukäyttäjävarmennusjärjestelmät ovat mahdollisia.” sekä (3) kansainvälisen yhteistyön viitekehysten puute on este johdonmukaiselle toiminnalle. Näin ollen eksplisiittisenä perusteena ensimmäiselle johtopäätökselle näemme ajatuksen: valtioiden sitoutuminen loppukäyttäjävarmennamiseen on tehokas keino pienaseiden leviämistä vastaan taistellessa. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa ajatus: yhteisten asioiden hoito edellyttää poliittista sitoumusta. Taustatukea tälle voidaan hakea loppukäyttäjävarmennuksen hyödyistä kertovista tutkimustuloksista ja käytännön esimerkeistä.

⁴⁰⁹ United Nations 2008, 19. “Recommendation 11. The Security Council may wish to consider encouraging States to significantly enhance their efforts to verify end-user certificates. They should develop an international framework for authentication, reconciliation and standardization of end-user certificates. Systematic end-use verification is on paper an effective tool against the diversion of small arms. In practice, re-routed shipments of small arms continue to fuel conflicts around the world while pre-verification and end-use monitoring of legal transactions seems to remain uneven. The recent strong improvement in end-use verification and monitoring of man-portable air defence systems confirms that with political commitment effective systems for end-use verification are feasible. The lack of a framework for international cooperation on small arms end-use verification seems an impediment to consistent international action in this field.”

Eksplisiittisenä perusteena toiselle johtopäätökselle voidaan nähdä ajatus: kansainvälinen yhteistyön viitekehys mahdollistaa johdonmukaisen toiminnan. Implisiittisenä perusteena vaikuttaa ajatus: yhteistyötä tulee koordinoita. Tämä valtioiden välisen yhteistyön merkityksen korostus tuo argumentaatioon jälleen solidaristista ajattelutapaa vahvasta kansainvälisestä yhteisöstä.⁴¹⁰

Argumentoitaessa kansainvälisen turvallisuuden olevan vaarassa, mikäli aseita leviää laajemmalle joukolle toimijoita, puolustetaan ja lujitetaan tällöin samanaikaisesti myös vallitsevaa vallanjakoa (*distribution of power*). Bullin mukaan huomion kiinnittyminen horisontaaliseen aseiden leviämiseen vertikaalisen leviämisen sijaan on ehdottoman väärä lähestymistapa. Tällöin haluaisimme esimerkiksi estää köyhiä maita ostamasta pienaseita rikkaista maista, mutta emme pyrkisi estämään rikkaita maita tuottamasta näitä aseita itselleen. Näin tehdessämme valitsimme asevalvonnan muodon, joka turvaa sotilaallisesti voimakkaimpien valtioiden nykyiset valta-asetat.⁴¹¹ Näin ollen pyrkiessämme estämään pienaseiden leviämisen esimerkiksi ”roistovaltioiden”, terroristien tai ihmisoikeusrikkokojen käsiin pyrimme sementoimaan nykyiset valta-asetelmat ja jättämään uudet toimijat valtarakennelmamme ulkopuolelle. Samalla nykyisten ”voima-valtioiden” asema vahvistuu entisestään heidän päästessä sanelemaan pienasepolitiikan suuntaviivoja.

Kolmastoista (13) suositus kehottaa siihen kykeneviä valtioita tarjoamaan apuaan avuntarpeessa oleville valtioille pienaseiden laittoman kaupan hillitsemiseksi:

”Suositus 13

Osapuolten, joille se on mahdollista, tulisi tarjota kattavaa avustusta valtioille, jotka pyytävät tällaista apua.

Sellaiset instrumentit kuten YK:n pienasetoimintaohjelma olettavat, että valtioilla on mahdollisuus ryhtyä kattaviin toimiin koskien pienaseiden laitonta kauppaa. Mutta usein näin ei ole; ei etenäkään paikoissa, joissa valtion legitimitetti on heikko tai joissa suorituskyky on heikentynyt konfliktin, korruption ja heikon oikeusvaltion vuoksi. Ilman laajoja sitoumuksia niiltä valtioilta, jotka kykenevät tarjoamaan teknistä ja taloudellista apua, monet yllämainituista suosituksista ovat mahdottomia toteuttaa.”⁴¹²

⁴¹⁰ Buzan 2004, 100.

⁴¹¹ Bull 1987, 194.

⁴¹² United Nations 2008, 19. “Recommendation 13. Parties in a position to do so should provide comprehensive assistance to States requesting such support. Instruments such as the Programme of Action assume that States have the capacity to undertake comprehensive measures pertaining to the illicit trade in small arms. But often this is not the case, especially where there is little State legitimacy or where capacity is eroded by conflict, corruption and weak rule of law. Without comprehensive commitments from States in a position to provide technical and financial assistance, many of the above recommendations will prove impossible to fulfil.”

Tummennettu ensimmäinen virke toimii jälleen johtopäätöksensä ja alla oleva kappale lähtötietoina tälle johtopäätökselle. Lähtötietoina käytetään *kansainvälistä valtioiden välistä sopimusta* (YK:n pienasetoimintaohjelmaa), *käytännön tuomaa kokemusta* sekä *henkilökohtaista mielipidettä*. Johtopäätökseksi nousee ajatus: apua tarvitsevia valtioita tulee auttaa. Lähtötiedoiksi puolestaan tiivistyy ajatus: kaikki valtiot eivät kykene ryhtymään toimenpiteisiin laittoman SALW-kaupan hillitsemiseksi. Eksplisiittisenä perusteena näyttäytyy ajatus: avustamalla avuntarpeessa olevia valtioita teknisesti ja taloudellisesti voidaan näitä valtioita auttaa laittoman SALW-kaupan hillitsemisessä. Implisiittisenä perusteena voimme havaita ajatuksen: avuntarpeessa olevia tulee auttaa. Argumentin tarkennuksena toimii kohta: "Osapuolten, joille se on mahdollista" ("Parties in a position to do so"). Eli vain niiden valtioiden, jotka katsovat olevansa siihen kykeneviä, tulee auttaa muita. Johtopäätöksen ja perusteen voidaan nähdä jälleen heijastavan solidaristista ajattelumallia yhteistyön merkityksen korostamisesta.⁴¹³ Samalla tämä antaa viitteitä Buzanin valtioidenvälisten yhteisöjen luokittelun neljännessä yhteisömuodosta, "yhteistyöllisestä yhteisöstä". Buzanin mukaan tässä yhteistyöllisessä yhteisössä sodan merkitys instituutiona vähenee ja muita instituutiota nousee esiin heijastamaan solidaristisia yhteisprojekteja.⁴¹⁴

Kaiken kaikkiaan pääsihteerin 13 suositusta olivat pääosin hyvin argumentoitua ja vakuuttavaa tekstiä, joka täytti toulminilaisen argumentaatiomallin vaatimukset. IANSA:n argumentaation verrattuna teksti oli paremmin perusteltua ja argumentatiivisempaa. Pääsihteerin tosin käytti myös selvästi enemmän tarkennuksia, joita ei juuri löytynyt IANSA:n argumentaatiosta. Näin pääsihteerin tekstin poliittisuus korostuu; argumentteja ei esitetä yhtä ehdottomina kuin IANSA:lla. Argumentaatiosta käy myös ilmi, että kyseessä nimenomaan ovat suositukset – eivät käskyt. Toisin kuin IANSA suositukset, joita ei juuri perusteltu vaan annettiin sellaisinaan, pääsihteerin käyttää monipuolisia lähtötietoja johtopäätöksensä tukemaan. Lähtötietoina käytetään toki myös paljon tietoja, jotka nojaavat pääsihteerin omaan arvovaltaan ja asemaan; tällaisia ovat ennen muuta hänen omia mielipiteitään sisältävät lähtötiedot. Pääsihteerin käytti muina lähtötietoinaan lähinnä esimerkkitaupauksia, asiantuntijamielipidettä, käytännön kokemusta sekä myös yleistietoa. Hän loi näin argumentaatiostaan vaikuttavampaa ja perustellumpaa kuin IANSA, joka pyrki yksinkertaisella argumentaatiollaan vetoamaan massoihin – pääsihteerin sijaan pyrkii saamaan aikaan poliittisia muutoksia, jolloin hänen on onnistuttava luomaan valtioiden päättäjiin vetoavaa asiantuntijakieltä. Pääsihteerin argumentaation kantavan johtopäätöksen tiivistäminen on huomattavasti vaikeampaa kuin aiempien tarkastelemiäni dokumenttien kohdalla, sillä pääsihteerin raportti koostuu joukosta

⁴¹³ Bull 2002, 26.

⁴¹⁴ Buzan 2004, 160.

hajanaisia suosituksia. Kantavaksi johtopäätökseksi tiivistäisin kuitenkin ajatuksen: *turvallisuusneuvoston ja valtioiden tulee kiinnittää moninaista huomiota pienaseiden vastaiseen yhteistyölliseen taisteluun.*

5. Johtopäätökset

Edellä olen analysoinut IANSA:n sekä YK:n pienaseargumentaatiota englantilaisen koulukunnan ja ennen muuta Barry Buzanin maailmanyhteisön teorian näkökulmasta, Stephen Toulminin argumentaatioanalyysin tarjoamin apuvälinein. Analysointini kohdistui ennen muuta kahteen tutkimuskysymykseen: (1) *minkälaista argumentaatorakennetta toisaalta YK ja toisaalta IANSA käyttävät pyrkiessään oikeuttamaan omaa lähestymistapaansa pienaseongelmaan, sekä (2) minkälaista kuvaa kansainvälisestä yhteisöstä nämä toimijat luovat käyttäessään tiettyä argumentoinnin tapaa?*

Mitä tulee tutkimuskysymykseeni (1), analysoin työssäni siis neljää pienaseongelmalle keskeistä kansainvälistä dokumenttia: IANSA:n osalta järjestön *peruskirjaa* sekä *Towards an Arms Trade Treaty* -raporttia ja YK:n osalta *pienasetoimintaohjelmaa* (A/CONF.192/15) sekä *pääsihteerin pienaseraporttia* (S/2008/258). Näistä dokumenteista määrittelin lopuksi niiden kantavat johtopäätökset, jotka olivat: (1) *pienaseiden leviämisen ja niiden kysynnän vähentäminen vaativat laajoja toimia sekä kansalaisyhteiskunnalta että valtioilta* (IANSA:n peruskirja), (2) *nykyisiä puutteellisia hallintatoimenpiteitä täydentävän, kansainvälisen, sitovan ja kattavan asekauppasopimuksen saavuttaminen on erittäin kiireellistä* (*Towards an Arms Trade Treaty*), (3) *valtioiden on ryhdyttävä toimiin laittoman pienasekaupan torjumiseksi yhteistyössä muiden valtioiden ja kansalaisyhteiskunnan kanssa* (PoA) sekä (4) *turvallisuusneuvoston ja valtioiden tulee kiinnittää moninaista huomiota pienaseiden vastaiseen yhteistyölliseen taisteluun* (pääsihteerin raportti). Kuten näistä kantavista johtopäätöksistä käy ilmi, sekä YK että IANSA näkevät pienaseongelmaan puuttumisen erittäin tärkeänä toimena kansainvälisen turvallisuuden parantamiseksi. Vaikka tarkastelemieni dokumenttien kantavat johtopäätökset ovatkin varsin yhdenmukaisia tavoitteiden suhteen, tutkimuskysymykseni (1) yleisen tason johtopäätöksenä voidaan kuitenkin todeta, että YK:n ja IANSA:n käyttämät argumentaatorakenteet poikkeavat tietyissä kohdin selvästi toisistaan. Siinä missä IANSA pyrkii ennen muuta vetoamaan *ruohonjuuritason kuulijaan*, kohdistaa YK argumentaationsa ennen kaikkea kansainväliselle *valtioiden yhteisölle*. Tämä heijastuu IANSA:n argumentaatiossa siten, että sen käyttämä

argumentaatio on melko yksinkertaista. Lähtötietoina ja perusteina käytetään ennen muuta Toulminin käsittein yleistietoa tai sen luontoista tietoa. Tällä pyritään vetoamaan laajaan kuulijakuntaan. Huomattavaa on, että suuri osa IANSA:n peruskirjasta ei sisällä lainkaan argumentaatiota. Asiat tuodaan ilmi annettuina faktoina; pienaseet ja niiden tuomat ongelmat ovat ikään kuin kiistaton tosiasia, joten ongelmien ja niiden ratkaisujen perustelu nähdään turhana. Analysoimistani IANSA:n dokumenteista *Towards an Arms Trade Treaty* -raportti sisälsi perusteltua argumentaatiota enemmän kuin IANSA:n peruskirja, mutta myös se antoi toimintaehdotuksia perustelematta niitä lainkaan. Raportissa käytettiin lähtötietoina yleistiedon lisäksi myös muun muassa toulminilaisittain mielipiteitä. Lähtötiedoilla pyritään näin ollen todennäköisesti vetoamaan tunteisiin (mielipiteiden avulla) sekä käyttämään yksinkertaista perustelua (yleistietoon pohjaavaa), joka tehoaa suuriin yleisöihin.

Tarkastelemissani YK:n pienaseasiakirjoissa argumentaatio on IANSA:n asiakirjoja rikkaampaa, Toulminin argumentaatiomallin vaatimusten mukaista argumentaatiota. IANSA:n argumentaation verrattuna teksti oli toulminilaisittain tarkasteltuna argumentatiivisempaa ja paremmin perusteltua. Huomiota herättävää on erityisesti *tarkennusten* runsas käyttö, joita ei juuri IANSA:n argumentaatiosta löydy. Näin esimerkiksi pääsihteerin tekstin tietynlainen, ”sovitteleva poliittisuus” korostuu; argumentteja ei esitetä yhtä ehdottomina kuin IANSA:lla. Argumentaatiosta käy myös ilmi, että kyseessä nimenomaan ovat pääsihteerin suositukset – eivät käskyt. Myös YK:n pienaseohjelmaa koskevassa asiakirjassa (PoA) käytettiin tarkennuksina runsaasti ilmaisuja kuten ”silloin kun se on tarkoituksenmukaista” tai ”tarkoituksenmukaisella tavalla”. Näin ollen YK:n asiakirjat jättävät runsaasti liikkumavaraa ja päätäntävaltaa valtioille. Niiden itsensä päätettäväksi jää, miten ne haluavat toteuttaa esimerkiksi PoA:n toimenpide-ehdotuksia, vai haluavatko lainkaan. Pääsihteeri käytti raportissaan selvästi IANSA:a enemmän monipuolisia lähtötietoja johtopäätöksiään tukemaan. Näin ollen hänen argumentaationsa poikkeaa IANSA:n suosituksista, joita ei juuri perusteltu vaan annettiin sellaisinaan. On kuitenkin huomattava, että lähtötietoina pääsihteerin raportissa käytetään esimerkiksi paljon tietoja, jotka nojaavat myös pääsihteerin omaan arvovaltaan ja asemaan; tällaisia ovat ennen muuta hänen omia mielipiteitään sisältävät lähtötiedot. Muina lähtötietoinaan pääsihteeri käytti muun muassa esimerkkitapauksia, asiantuntijamielipidettä, käytännön kokemusta sekä myös yleistietoa. Hän loi näin argumentaatiostaan vakuuttavampaa ja perustellumpaa kuin IANSA, joka pyrki yksinkertaisella argumentaatiollaan vetoamaan massoihin – pääsihteeri sen sijaan pyrkii saamaan aikaan *tarkemmin spesifikoituneita* poliittisia muutoksia, jolloin hänen on onnistuttava luomaan valtioiden päättäjiin vetoavaa *asiantuntijakieltä*. Selkeä esimerkki spesifioidusta poliittisesta muutoksesta sisältyy pääsihteerin toiseen ehdotukseen. Siinä

pääsihteeri esittää mitattavissa olevien tavoitteiden kehittämistä aseväkivallan vähentämiseksi⁴¹⁵. Tämä on sisällöltään uudellinen ajatus YK:n pienasepolitiikassa.

Tutkimuskysymykseni (2) suhteen, *sekä IANSA että YK edustavat usein argumentaatioissaan englantilaisen koulukunnan käsittein hyvinkin solidaristista puhetapaa*: sekä YK että IANSA näkevät, että kansainvälisen yhteisön tulisi toimia nimenomaan *yhteisönä* yhteisen ongelman poistamiseksi *yhteiseen arvopohjaan* nojautuen. Vaikkakin molemmat näkevät myös tietyllä tavalla pluralistisin painotuksin valtioidenvälisen yhteisön ensisijaisena, olennaista on että *transnationaalinen yhteisö nähdään merkittävänä*, valtiotoimijoita tukevana (joskin toissijaisena) tahona. Esimerkiksi, vaikka PoA:n argumentaatioissa käytetään eksplisiittistä perustetta: ”koska valtiotoimijat ovat ensisijaisia toimijoita tällä alalla, tulee hallitusten tehostaa toimiaan pienaseongelman suhteen”⁴¹⁶, käytetään siinä niin ikään eksplisiittisenä perusteena myös kansalaisyhteiskunnan roolin tunnustavaa ajatusta: ”kansainvälisten ja alueellisten organisaatioiden sekä valtioiden tulisi tehdä yhteistyötä pienaseita vastaan taistelevan alan merkittävän toimijan, kansalaisyhteiskunnan, kanssa”.⁴¹⁷

Samalla kuitenkin PoA:sta löytyy myös pluralistista maailmankatsomusta heijastelevia argumentaatioesimerkkejä, joissa toulminilaisten tarkennuksien avulla jätetään kunkin valtion itsensä harkittavaksi, milloin valtioiden tulee ryhtyä yhteistyöhön transnationaalisen yhteisön kanssa, esimerkkinä vaikkapa seuraava lause: ”ylijäämäseiden tuhoaminen sekä vapaaehtoinen pien- ja kevytaseiden luovutus, *mikäli mahdollista*, yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan ja NGO:iden kanssa”.⁴¹⁸ Näin ollen on tarpeen painottaa sitä olennaista seikkaa, että, paitsi YK, myös IANSA näkee valtiot ensisijaisina toimijoina – ja samalla *tietyssä määrin pluralistisina*, reaali poliittisina toimijoina. Esimerkkinä valtiotoimijoiden ensisijaisuudesta Control Arms -raportissa käytetään lähtötietoina virkettä: ”Vastuuttomien kansainvälisten asesiirtojen kauheat vaikutukset tulevat jatkossa pahenemaan ilman ratkaisevaa toimintaa asianomaisten valtioiden taholta.”⁴¹⁹ Esimerkkinä pluralismia implikoivasta valtiotoimijoiden reaali poliittisuudesta IANSA:n peruskirjassa käytetään perustetta: ”valtiot eivät toimi vastoin omia intressejään”.⁴²⁰

⁴¹⁵ Unites Nations 2008, 15-16.

⁴¹⁶ Ks. työni sivu 85.

⁴¹⁷ Ks. työni sivu 94.

⁴¹⁸ United Nations 2001, 5. Kursivointi lisätty.

⁴¹⁹ Control Arms 2005, 22.

⁴²⁰ Ks. työni sivu 66.

Kuitenkin, IANSA:n peruskirjassa johtopäätöksenä käytetään virkettä, joka heijastaa IANSA:n näkemystä valtioiden välisen yhteisön ja transnationaalisen yhteisön yhteistyöstä pienaseita vastaan taisteltaessa:

”Tästä seuraa, että mikä tahansa yritys hillitä tällaisten aseiden liiallista kertymää sekä niiden väärinkäyttöä vaatii laajaa strategiaa, jossa mukana ovat kansalaisyhteiskunta sekä asianosaiset hallitukset. Tämän työskentelyn tulee tapahtua paikallisilla, kansallisilla ja kansainvälisillä tasoilla.”⁴²¹

Näin ollen IANSA:n mukaan pienaseita vastaan taisteltaessa tarvitaan siis *molempia tahoja* – sekä valtiotoimijoita että transnationaalista yhteisöä. Täten IANSA:n argumentaation tulee nähdä heijastelevan ennen kaikkea *solidaristista* kuvaa kansainvälisestä yhteisöstä – tai ainakin se olettaa tämänkaltaisen yhteisön toiminnan mahdollisuuden. Tiivistetysti voidaan sanoa, että IANSA:n ja YK:n argumentaation luoma ontologinen kuva kansainvälisen maailman rakenteesta soveltuu täydellisesti Buzanin luoman ”kansainvälisen yhteisön” käsitteen sisään. Buzan viittaa kansainvälisellä yhteisöllä järjestelyyn, jossa valtioiden järjestelmä määrää yleisen poliittisen ja oikeudellisen viitekehyksen, ja jossa valtio antaa transnationaalisille toimijoille ja yksilöille oikeuden osallistua kansainväliseen yhteisöön.⁴²²

Eroavaisuuksiakin IANSA:n ja YK:n argumentaatioissa esiintyvistä ontologisista olettamuksista kuitenkin löytyy. IANSA:n voidaan nähdä edustavan buzanilaista ”ihmisyhteisöä”, joka viittaa ennen muuta jaettuihin identiteetteihin.⁴²³ IANSA edustaa laajaa joukkoa erilaisia kansalaisjärjestöjä, joita yhteen sitovana elementtinä on nimenomaan ajatus yhteisestä *identiteetistä*: identiteetistä yksilöiden fyysisen koskemattomuuden ja turvallisuuden puolestapuhujina. Tämän identiteetin ”toisena” voimme nähdä asetuottajavaltioiden sekä asekauppiaiden edustaman, yksilöä vahingoittavan, aseellisen väkivallan kulttuurin. On kuitenkin edelleen huomattava, että IANSA samalla hyväksyy perinteiset kansainvälisepoliittiset näkemykset valtioiden ensisijaisuudesta ja näkee kansainvälisessä yhteistyössä toimivat valtiot – jotka kenties paradoksaalisesti ovat IANSA:n suhteen samanaikaisesti ”toisia” – ensisijaisina toimijoina myös pienaseita vastaan taisteltaessa. Tästä esimerkkinä *Towards an Arms Trade Treaty* -raportin argumentaatioissa perusteena käytetty ajatus: ”YK voi saada aikaan ratkaisevia tuloksia pienaseita vastaan taisteltaessa.”⁴²⁴

⁴²¹ IANSA 1999, 3.

⁴²² Buzan 2004, 202.

⁴²³ Buzan 2004, 110-111.

⁴²⁴ Ks. työni sivu 81.

Jos ihmisyhteisö nähdään jaettuna identiteettinä, sen voidaan nähdä edustavan jotain samaa kuin jaettu uskomus.⁴²⁵ *IANSA:n voimme siis nähdä perustuvan uskomukseen*. Tällöin toimijat tukevat sosiaalista rakennetta, koska se nähdään legitimiinä ja otetaan siten osaksi omaa identiteettikäsitystä. Uskomus on Wendtin normien sisäistämisen asteista vahvin ja kestävin. *YK:n voimme puolestaan sijoittaa Buzanin sosiaalisten suhteiden jaottelussa ”yhteisö” -kategoriaan*. Yhteisö, eli tässä tapauksessa YK, viittaa ennen muuta sopivaa käytöstä koskeviin sovittuihin järjestelyihin (normit, säännöt, instituutiot).⁴²⁶ Yhteisö perustuu Buzanin mukaan yleensä yhteisymmärrykseen rationaalisesta omasta edusta.⁴²⁷ Siinä missä ihmisyhteisö perustuu ”uskomukseen”, pohjautuu yhteisö pääsääntöisesti Wendtin normien sisäistämisen mallin ”*laskelmointiin*”. Tässä voidaan havaita myös tarkastelutason eroavaisuuksia YK:n ja IANSA:n välillä: siinä missä YK:n pienaseargumentaatio nojaa järjestelmätason uudistuksiin suhteessa ko. uudistusten hyödyllisiin rakenteellisiin muutoksiin, voidaan IANSA:n nähdä nostavan yksilön, ja yksilön oikeudet pienaseproblematiikan keskiöön. Tämä puoltaa ajatusta siitä, että IANSA olisi enemmän sitoutunut solidaristiseen näkemykseen kansainvälisen yhteisön rakenteesta kuin YK. On kuitenkin huomionarvoista, että IANSA:n peruskirjasta löytyy myös ”laskelmointia” kuvaava peruste sille, miksi transnationaalinen yhteisö tulisi ottaa valtiotoimijoiden rinnalle ajamaan pienaseiden vastaista toimintaa: ”kansainvälinen (pienaseiden vastainen) NGO-yhteisö kykenee edistämään tehokasta toimintaa pienaseiden leviämisen hillitsemiseksi ja niiden väärinkäytön estämiseksi, sillä ne eivät ole pienaseiden tuottajia tai maastaviejiä”.⁴²⁸ Näin IANSA:n argumentaation taustalla tuntuu vaikuttavan ajatus valtioidenvälisen yhteisön toiminnan perustumisesta oman edun ajamiseen ja laskelmointiin, joka on IANSA:n pienaseita koskevien, yksilötasoa painottavien tavoitteiden suhteen (mahdollisesti) haitallista. Sitä vastoin IANSA näkee oman toimintansa ”objektiivisempänä” ja oikeamielisempänä toimintana kuin valtioiden yhteisöjen suorittama, omia etujaan ajava politiikka.

Kuten todettua, YK:n voimme pienaseargumentaatiossaan nähdä perustuvan ensisijaisesti laskelmointiin – toki osin myös uskomukseen. Laskelmoinnissa sosiaaliset rakenteet ovat rationaalisen oman edun arvioinnin varassa. Tällöin sosiaalinen rakenne tulee vain pinnallisesti sisäistetyksi.⁴²⁹ Tällainen sisäistäminen on lähtökohtaisesti ongelmallista suhteessa ”emansipatorisen” politiikan mahdollisuuteen (kuten pienaseongelmaan liittyvien haitallisten

⁴²⁵ Buzan 2004, 128-130.

⁴²⁶ Buzan 2004, 110-111.

⁴²⁷ Buzan 2004, 335.

⁴²⁸ Ks. työni sivu 66.

⁴²⁹ Buzan 2004, 103-104.

rakenteiden muuttamiseen), sillä pelkkä pintapuolinen rakenteiden ymmärtäminen (voi) tarkoittaa tehottomuutta ja riittämättömiä toimia näiden rakenteiden uudistamisessa. Samalla kuitenkin YK:n pienaseargumentaatioissa on myös viitteitä uskomuksesta esimerkiksi puhuttaessa yhteisistä moraalinormeista (rauha, yksilöiden suoja jne.). Viitteitä on kuitenkin myös eräänlaisesta ”pakottamisesta”. Pakottaminen on normien sisäistämisen heikoin aste. Siinä sosiaalinen rakenne on ulkopuolisen vallan asettama.⁴³⁰ Esimerkkinä tästä pääsihteerin raportin kymmenennessä suosituksessa eksplisiittisenä perusteena käytetään ajatusta: ”asesaarron rajoittamisen yhdistäminen turvallisuusosalalla tapahtuvaan uudistukseen parantaa (ko. maan) turvallisuustilannetta”.⁴³¹ Näin ollen voidaan ajatella, että ”pakottamalla” jokin valtio YK:n näkemyksen mukaiseen suotuisaan muutokseen turvallisuussektorilla, palkitaan se asesaarron rajoittamisella. Tämän ajatuksen taustalla voidaan nähdä myös laskelmointia – kyseiselle valtiolle on oman edun kannalta rationaalisinta suostua muutokseen, mikäli se haluaa asesaarron lievennyksiä. Solidarismi on Buzanin mukaan kestävimmillä pohjalla, mikäli se perustuu uskomukseen. Laskelmointiin tai pakotukseen perustuessaan solidarismi on aina alttiina olosuhdemuutoksille.⁴³² Näin ollen voimme ainakin teorian tasolla ajatella, että IANSA:n edustama solidarismi on kestävämpää kuin YK:n edustama solidarismi.

Wendtin mukaan nämä kolme sisäistämisen astetta – uskomus, laskelmointi ja pakottaminen - voivat liittyä mihin tahansa kolmesta niin sanotusta järjestelmän hallitsevasta roolista. Nämä ovat: (1) vihollinen, (2) kilpailija tai (3) ystävä.⁴³³ Wendtin kolme kulttuuria liittyvät voimankäyttöön. Vihollisuus liittyy ”tapa tai tule tapetuksi” logiikkaan, kilpailu liittyy ”elä ja anna toisten elää” -ajatteluun, ystävyys puolestaan on yhteydessä kollektiivisen puolustuksen sekä turvallisuusyhteisön ideaan.⁴³⁴ Sitä kansainvälisen vuorovaikutuksen kulttuuria, jonka piirissä YK:n jäsenvaltiot elävät luonnehtii nähdäkseni parhaiten Wendtin ”kilpailija”, eli ”elä ja anna toisen elää” -kulttuuri. Tämä kulttuuri aiheuttaa tiettyä ristiriitaa YK:n jäsenvaltioille. Toisaalta tällä kulttuurilla olisi perusteltavissa, että kansainvälinen asekauppasopimus tulisi saattaa voimaan, jotta kilpailulle pohjautuvalle kansainväliselle yhteisölle syntyisi kenties kaikkia hyödyttävä stabiilimpi toimintaympäristö. Toisaalta taas voidaan nähdä, että sama kulttuuri puhuu myös sen puolesta, että oman suvereniteetin säilyttämiseksi asekauppaa ei tulisi rajoittaa.

⁴³⁰ Ibid.

⁴³¹ Ks. työni sivu 108.

⁴³² Buzan 2004, 152-155.

⁴³³ Buzan 2004, 104.

⁴³⁴ Suganami 2001, 408.

Kaiken kaikkiaan, samankaltaista ristiriitaa on nähtävissä YK:n argumentaatiossa oikeudenmukaisuuden (solidarismi) ja järjestyksen (pluralismi) suhteen. Toisaalta todetaan, että suvereeneille valtioille kuuluu oikeus itsepuolustukseen, mutta samalla halutaan myös tukea rauhaa. Esimerkkinä tästä PoA:ssa käytetty eksplisiittinen peruste: ”itsepuolustus on hyväksyttävää, kunhan se tapahtuu YK:n peruskirjan 51. artiklan mukaisesti”.⁴³⁵ PoA:n esipuheen kymmenes kappale puolestaan korostaa jokaisen valtion oikeutta valmistaa ja tuoda maahan pienaseita itsepuolustus- ja turvallisuustarpeisiin.⁴³⁶ Näin ollen, vaikkakin sekä YK:n että IANSA:n voidaan nähdä edustavan solidaristista näkemystä kansainvälisen toiminnan rakentumisesta ja rakenteesta, Buzanin *solidarismi-pluralismi spektrillä IANSA voidaan sijoittaa spektrin solidaristisempaan päähän ja YK puolestaan solidarismin hieman pluralistisemmalle osalle*. Analysoimani YK:n pääsihteerin raportti pyrkii nähdäkseni viemään YK:n pienasepolitiikkaa kuitenkin kohti spektrin solidaristisempaa päätä. Tämä näkyy muun muassa kahdella eri tavalla. Ensinnäkin pääsihteeri painottaa aikaisempaa YK:n argumentaatiota enemmän yksilön oikeuksia. Pääsihteeri muun muassa käyttää eksplisiittisenä perusteena ajatusta: ”tuhoamalla ylijäämävarastot kansalaisten turvallisuus paranee”.⁴³⁷ Toiseksi tämä näkyy tietyissä tapauksissa valtioiden sisäisiin asioihin puuttumisen mahdollisuuden esiintuomisenä. Tästä esimerkkinä eksplisiittinen peruste: ”Asesaarron rajoittamisen yhdistäminen turvallisuusosalalla tapahtuvaan uudistukseen parantaa (ko. maan) turvallisuustilannetta.”⁴³⁸ On kuitenkin ensisijaisen tärkeää huomata, että samalla kuitenkin pääsihteerin raportti on hyvinkin konservatiivista ja nykyiset valta-asetelmat sementoivaa argumentaatiota. Se ei puutu millään tavoin rikkaiden suurvaltojen asetuotantoon (vertikaalinen asevalvonta), vaan pyrkii ennen muuta horisontaaliseen asevalvontaan, joka rajoittaisi pienaseiden päätymistä tiettyjen toimijoiden (yleensä köyhien maiden) käsiin.⁴³⁹ Tästä esimerkkinä pääsihteerin käyttämä eksplisiittinen peruste: ”Valtioiden sitoutuminen loppukäyttäjävarmenamiseen on tehokas keino pienaseiden leviämistä vastaan taisteltaessa.”⁴⁴⁰ Loppukäyttäjävarmenalla pyritään takaamaan, etteivät pienaseet leviä ei-toivotuille toimijoille. Pääsihteerin raportti tai PoA eivät myöskään puutu juuri lainkaan niihin syihin, jotka lisäävät pienaseiden kysyntää. Huomiota kiinnitetään pääasiassa juuri horisontaaliseen asevalvontaan; toisin kuin IANSA:n dokumenteissa, jotka painottavat myös niihin syihin puuttumista, jotka pienaseongelmaa aiheuttavat. Näin ollen YK:n argumentaatio on selvästi enemmän ”*valtalatautunutta*” – nykyiset kansainvälis-poliittiset valta-asetelmat sementoivaa - kuin IANSA:n argumentaatio.

⁴³⁵ Ks. työni sivu 84.

⁴³⁶ United Nations 2001, 2.

⁴³⁷ Ks. työni sivu 107.

⁴³⁸ Ks. työni sivu 108.

⁴³⁹ Ks. Bull 1987, 194.

⁴⁴⁰ Ks. työni sivu 109.

YK:n pienaseargumentaatiota edustavat PoA sekä pääsihteerin raportti luovat YK:sta kuvaa Buzanin valtioidenvälisen yhteisöjen jaottelun mukaisesti *yhteistyöllisenä yhteisönä*. Yhteistyöllinen yhteisö voi Buzanin mukaan ilmetä monissa eri muodoissa riippuen siitä, minkälaisia arvoja jaetaan sekä miten ja miksi niitä jaetaan. Tässä yhteisön muodossa sodan rooli instituutiona on vähentynyt ja muita instituutioita nousee esiin. Yhteistyöllistä yhteisöä voidaan Buzanin mukaan ylläpitää pakottamisen, laskelmoinnin ja uskomuksen sekoituksella. Vaikkakin YK:n argumentaatiossa on vahvan reaalipoliittisia ja konservatiivisia elementtejä, *tulee YK mielestäni silti nähdä ennen kaikkea solidaristisena yhteisönä*. Itse asiassa YK:hon soveltuva yhteistyöllisen yhteisön -luokka kattaa englantilaisen koulukunnan grotiuslaisuuden solidaristisemmän puolen.⁴⁴¹ PoA ja pääsihteerin raportti korostavat huomattavan paljon juuri valtioiden välisen yhteistyön merkitystä. Tämä käy ilmi esimerkiksi näistä dokumenteista tiivistämissäni kantavissa johtopäätöksissä. Lisäksi PoA:ssa käytetään perusteina esimerkiksi seuraavia ajatuksia: ”koordinoimalla osapuolten välistä toimintaa saadaan enemmän aikaan”⁴⁴², ”muodostamalla yhteisen käsityksen ongelmaksi koetusta asiaintilasta voimme paremmin toimia tuon ongelman poistamiseksi”⁴⁴³ sekä ”alueellisella yhteistyöllä ongelmia voidaan ratkoa tehokkaammin”⁴⁴⁴. Pääsihteerin raportissa yhteistyön korostus näkyy myös esimerkiksi seuraavissa perusteissa: ”valtioiden läpinäkyvä tiedon keräys, ylläpitäminen ja jakaminen helpottavat kansainvälisten instrumenttien implementaation kansallisten, alueellisten ja globaalien aukkojen paikantamista”⁴⁴⁵, ”yhteistyötä lisäämällä päästään eroon kommunikaatio-ongelmista ja saavutetaan parempia lopputuloksia.”⁴⁴⁶ sekä ”kansainvälinen yhteistyön viitekehys mahdollistaa johdonmukaisen toiminnan”⁴⁴⁷.

IANSA:n pienaseargumentaatio puolestaan tuntuu haluavan vaikuttaa YK:hon siten, että se liikkuisi Buzanin valtioidenvälisen yhteisöjen luokittelun asteikolla kohti *lähentyvän yhteisön* -luokkaa. Tämä luokka sisältää laajan joukon jaettuja arvoja, jotka saavat valtiot omaksumaan samanlaisia poliittisia, oikeudellisia ja taloudellisia muotoja. Jaettujen arvojen tulee olla riittävän laajoja ja merkittäviä, jotta ne luovat samantyyppisiä hallitusmuotoja ja oikeudellisia järjestelmiä, jotka perustuvat samanlaisiin arvoihin suhteessa esimerkiksi omistusoikeuksiin ja ihmisoikeuksiin.⁴⁴⁸

⁴⁴¹ Buzan 2004, 160.

⁴⁴² Ks. työni sivu 90.

⁴⁴³ Ks. työni sivu 93.

⁴⁴⁴ Ks. työni sivu 92.

⁴⁴⁵ Ks. työni sivu 99.

⁴⁴⁶ Ks. työni sivu 103.

⁴⁴⁷ Ks. työni sivu 110.

⁴⁴⁸ Buzan 2004, 160.

Tämän yhteisökuvan voidaan ajatella olevan taustalla IANSA:n ajaessa kansainvälistä, sitovaa asekauppasopimusta YK-foorumilla.

Oletetusta ”anarkian tilasta” johtuen kansainvälisen yhteisön tulee luoda sääntöjä, jotka erottelevat ja puskuroivat valtioita toisiltaan ja siten edistävät järjestystä. 1900-luvun lopulla tähän kansainvälisen yhteisön tehtävän määrittelyyn on lisätty myös vaatimuksia, joiden mukaan valtioiden tulisi ylläpitää rauhanomaisia ja ystävällisiä suhteita muihin valtioihin sekä kunnioittaa kansainvälisiä ihmisoikeuksia. Tässä mielessä kansainvälinen yhteisö on Dunnen mukaan sekä rajoittava (esimerkiksi aggression rajoitus) että mahdollistava (esimerkiksi yhteistyön edistäminen).⁴⁴⁹ Perinteisesti englantilaisen koulukunnan pluralistisen puolen on nähty edustavan valtioiden suvereniteettiin kevyemmin puuttuvaa, järjestystä painottavaa ja haitallista toimintaa rajoittamaan pyrkivää näkemystä, ja solidarismien puolestaan edustavan suvereniteettiin vahvemmin ”kajoavaa”, oikeudenmukaisuutta korostavaa puolta. Tätä taustaa vasten huomionarvoista on, että vaikka IANSA sijoittuu pluralismi-solidarismi- spektrillä YK:ta solidaristisemmalle puolelle, tarkastelemieni pienaseargumentaation esimerkkien valossa näyttäisi, että IANSA haluaisi kansainvälisen (valtioiden) yhteisön olevan – kenties paradoksaalisesti - enemmän aggressiota rajoittava, jotta kansalaisyhteiskuntien tasolla yksilötason toiminnalle avautuisi parempia mahdollisuuksia. YK puolestaan näkee kansainvälisen yhteisön ennemminkin rakenteellisesti mahdollistavana. IANSA pyrkii painostamaan valtioiden yhteisöä sitoutumaan kansainväliseen, sitovaan asekauppasopimukseen, joka rajoittaisi aggressiota, ja ylläpitämään rauhanomaisia ja ystävällisiä suhteita muihin valtioihin sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia. YK kuitenkin korostaa selvästi enemmän valtioiden välisen yhteistyön ja avuntarpeessa olevien valtioiden auttamisen merkitystä rakenteellisesta näkökulmasta käsin, joka kuitenkin saattaa olla puutteellista valtioiden välisen oman edun tavoittelun johdosta. Joka tapauksessa, ja kuten edellä olen esittänyt, löytyy YK:n argumentaatiosta runsaasti valtioiden välistä yhteistyötä puoltavia perusteita. Tämä esimerkki osoittaa, että IANSA:n ja YK:n rakentamaa kuvaa kansainvälisestä maailmasta ei ole mahdollista määrittää tiukan pluralismi/solidarismi -dikotomian kautta: tässä jaottelussa on enemmän kyse spektrin eri päädyistä kuin ”joko-tai” -valinnasta tämän spektrin eri päätyjen välillä.

Summa summarum, sekä IANSA:n että YK:n tulee nähdä edustavan Buzanin ”spektrin” solidaristista puolta tietyin pluralistisin painoituksin; IANSA hieman solidaristisempänä kuin YK. Molemmat toimijat näkevät kansainvälisen maailman rakentuvan buzanilaisittain ”kansainvälisen

⁴⁴⁹ Dunne 1995a, 126.

yhteisön” periaatteiden mukaisesti; siis valtioiden järjestelmä määrää yleisen poliittisen ja oikeudellisen viitekehyksen ja valtio antaa transnationaalisille toimijoille ja yksilöille oikeuden osallistua kansainväliseen yhteisöön.⁴⁵⁰ YK kuitenkin sijoittuu buzanalaisittain ”yhteisö”-kategoriaan ja valtiot se näkee wendtiläisittäin ”kilpailijoina”, jolloin valtioiden välistä kanssakäymistä määrittää ennen kaikkea ”laskelmointi”. Tällöin sosiaaliset rakenteet (esimerkiksi normit) ovat rationaalisen oman edun arvioinnin varassa.⁴⁵¹ IANSA:n sen sijaan voidaan nähdä kuuluvan Buzanin ”ihmisyyhteisö”-kategoriaan, joka perustuu jaettuun identiteettiin ja jolloin sosiaaliset rakenteet perustuvat jaettuun uskomukseen näiden rakenteiden legitimiisyydestä.⁴⁵² Voidaankin nähdä, että IANSA edustaa englantilaisen koulukunnan kantilaista solidarismia ja YK englantilaisen koulukunnan grotiuslaisuuden solidaristisempaa puolta. On kuitenkin huomionarvoista, että YK:n pääsihteerin raportti (S/2008/258) voidaan nähdä askeleena kohti entistä suurempaa solidaristista näkemystä kansainvälisestä maailmasta myös YK:n piirissä. Kaiken kaikkiaan, buzanalaisittain ymmärrettynä, YK:n pienaseargumentaatioissaan antama kuva kansainvälisestä maailmasta voidaan nähdä olevan ”yhteistyöllisen yhteisön” mukainen. Tämä yhteisö menee rinnakkaisellista mallia pidemmälle, mutta ei vielä kata valtioiden sisäistä yhdenmukaistumista. Vaikka sekä YK että IANSA ovat edelleen Buzanin ”kansainvälisen yhteisön” määritelmän mukaisesti valtioiden ensisijaisuutta korostavia ja tietyllä tavalla pluralistisia, IANSA:n voidaan nähdä työskentelevän jaettuja arvoja korostavan ”lähentyvä yhteisö”-mallin mukaisen kansainvälisen järjestyksen aikaansaamiseksi.⁴⁵³ Nähdäkseni IANSA haluaisi nähdä YK:n varaan rakentuvan kansainvälisen yhteisön muotoutuvan ja muuttuvan kohti tätä ”lähentyvää yhteisöä”, eli voidaan olettaa, että ainakin rivien välissä IANSA olettaa tällaisen yhteisön syntymisen mahdollisuuden.

Mielestäni IANSA tulisi nähdä ennen kaikkea YK:ta täydentävänä toimijana; sen roolina on ensisijaisesti pienaseongelman esillä pitäminen ja huomion kiinnittäminen kansalaisyhteiskunnan tasolle. YK:n ”korkean politiikan” tasolla, jossa keskustelu on vahvasti rakennelähtöistä, yksilötason tarkastelu on vaarassa jäädä puutteelliseksi, jolloin myös eri kulttuurien eroavaisuudet vaikkapa arkipäivän toimintatavoissa voivat jäädä tarkastelun ulkopuolelle. Tästä puolestaan seurauksena voi olla liiallinen rakenteellinen determinismi, jossa toimijatason erot unohtuvat, ja tuloksena voi olla täten myös rakenteiden sisään kuuluvan alan liiallinen yleistäminen tai jopa

⁴⁵⁰ Buzan 2004, 202. Buzan hylkää teoriassaan englantilaisen koulukunnan perinteisen ”kansainvälisen yhteisön” käsitteen, koska hänen oma teoriansa pohjautuu erilaisiin ”yksikkötyyppeihin”.

⁴⁵¹ Buzan 2004, 104.

⁴⁵² Buzan 2004, 130.

⁴⁵³ Buzan 2004, 159-160.

rakenteiden reifikointi. Kuitenkin myös IANSA:n argumentaatioissaan esiin tuoma näkemys on mielestäni puutteellinen; kuten edellä totesin, se pyrkii ennen muuta saavuttamaan valtioiden tasolla puhuttuna rajoittavan kansainvälisen yhteisön, eikä niinkään *painota* nimenomaan *valtioiden* välistä yhteistyötä *myös kansalaisyhteiskunta-tason* kehityksen mahdollistavana moottorina. IANSA:n tarpeellisuus pienasekeskustelulle tulisikin mielestäni nähdä eräänlaisen ”*vallan vahtikoiran*” roolin kautta. Jotta IANSA:n argumentaation väitteiden vakuuttavuus lisääntyisi enemmän korkean tason politiikan piirissä, ruohonjuuritason NGO-toiminnan lisäksi, tulisi IANSA:n vahvan normatiivisen ja ideologisen ongelmanasettelun ja argumentoinnin sijaan keskittyä argumentoimaan analyyttisemmän ja monisyisemmän tiedon kautta. Joka tapauksessa, pienaseiden tuottamat ongelmat ovat viimein nousseet kansainvälisen yhteisön poliittisten toimijoiden agendoille, ja sekä kansalaisyhteiskunnan toimijoita että valtioidenvälistä yhteistyötä tarvitaan tämän ongelman tehokkaaksi ratkaisemiseksi.

LÄHDELUETTELO

Primääriaineisto

Control Arms (2005), *Towards an Arms Trade Treaty*. Control Arms Briefing Paper, Control Arms Campaign, June 2005.

IANSAs (1999), *The Founding Document*. Luettu 23.11.2008.

<<http://www.iansa.org/about/ml.htm>>

United Nations (2001), *Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects*, A/CONF.192/15. Luettu 12.9.2008.

<<http://disarmament.un.org/cab/poa.html>>

United Nations (2008), *Small Arms – Report of the Secretary-General*, S/2008/258. Luettu 7.7.2008.

<<http://www.un.org/disarmament/convarms/SALW/Docs/SGReportonSmallArms2008.pdf>>

Sekundääriaineisto

Abelson, Raziel (1961), "In Defence of Formal Logic". *Philosophy and Phenomenological Research*, 21(3): 333-346.

Annan, Kofi (2001), "Small Arms, Big Problems". *International Herald Tribune* 10.7.2001. Luettu 22.11.2006. <<http://www.un.org/News/ossg/sg/stories/articleFull.asp?TID=24&Type=Article>>

Apunen, Osmo (1991), *Kansainvälisen politiikan metodologiset perusteet*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Booth, Ken (1995), "Human Wrongs and International Relations". *International Affairs*, 71(1): 103-126.

Brockriede, Wayne E. – Douglas Ehringer (1960), "Toulmin on Argument: An Interpretation and Application". *Quarterly Journal of Speech*, 46(1): 44-53.

Bull, Hedley – Adam Watson (ed.) (1984), *The Expansion of International Society*. Oxford: Clarendon Press.

Bull, Hedley (1987), *Hedley Bull on Arms Control*. Basingstoke: The Macmillan Press.

Bull, Hedley (1991), "Martin Wight and the theory of international relations". Teoksessa: Wight, Martin – Gabrielle Wight – Brian Porter (ed.), *International Theory - The Three Traditions*, x-xxiii. New York: Holmes & Meier.

Bull, Hedley (2002), *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. Basingstoke: Palgrave.

Buzan, Barry (1993), "From International System to International Society: Structural Realism and Regime Theory Meet the English School". *International Organization*, 47(3): 357-352.

Buzan, Barry (1999), *The English School as a Research Program: An Overview, and a Proposal for Reconvening*. Manchester: Paper for the BISA Conference. Luettu 12.1.2008. <<http://www.leeds.ac.uk/polis/englishschool/buzan99.htm>>

Buzan, Barry (2001), "The English School: An Underexploited Resource in IR". *Review of International Studies*, 27(3): 471-488.

Buzan, Barry (2002), *Rethinking the Solidarist-Pluralist Debate in English School Theory*. New Orleans: Paper for the Annual Meeting of the International Studies Association. Luettu 1.1.2008. <<http://www.leeds.ac.uk/polis/englishschool/buzan02.doc>>

Buzan, Barry (2004), *From International to World Society? English school theory and the social structure of globalisation*. Cambridge: Cambridge University Press.

Control Arms (a), *Uncontrolled Arms Fuel Poverty and Suffering*. Kappale: "The Issues". Luettu 21.11.2006. <http://www.controlarms.org/find_out_more/the_issues/index.htm>

Control Arms (b). Luettu 21.11.2006. <<http://www.controlarms.org/>>

Cooley, J. C. (1959), "On Mr. Toulmin's Revolution in Logic". *Journal of Philosophy*, 56(7): 297-319.

Devlen, Balkan – Patrick James – Özgür Özdamar (2005), "The English School, International Relations, and Progress". *International Studies Review*, 7(2): 171-197.

Dunne, Timothy (1995a), "International Society: Theoretical Promises Fulfilled?". *Cooperation and Conflict*, 30(2): 125-154.

Dunne, Timothy (1995b), "The Social Construction of International Society". *European Journal of International Relations*, 1(3): 367-389.

Dunne, Timothy (2001a), "New Thinking on International Society". *British Journal of Politics and International Relations*, 3(2): 223-244.

Dunne, Timothy (2001b), "Sociological Investigations: Instrumental, Legitimist and Coercive Interpretations of International Society". *Millenium – Journal of International Studies*, 30(1): 67-91.

Dunne, Timothy (2003), "Society and Hierarchy in International Relations". *International Relations*, 17(3): 303-320.

Gillard, Emanuela-Chiara (2002), "What's Legal? What's Illegal?". Teoksessa Lumpe, Laura (ed.), *Running Guns – The Global Black Market in Small Arms*, 1-10. Lontoo: Zed Books Ltd.

Gonzalez-Pelaez, Ana – Barry Buzan (2003), "A Viable Project of Solidarism? The Neglected Contributions of John Vincent's Basic Rights Initiative". *International Relations*, 17(3): 321-339.

Haakonssen, Knud (1996), *Natural Law and moral philosophy: from Grotius to the Scottish Enlightenment*. Cambridge: Cambridge University Press.

Haug, Maria – Martin Langvandslien – Lora Lumpe – Nic Marsh (2002), *Shining a Light on Small Arms Exports: The Record of State Transparency*. Geneva: NISAT – The Norwegian Initiative on Small Arms Transfers & Small Arms Survey.

Harju, Aaro (2004), *Gemeinschaft ja Gesellschaft*. Luettu 3.3.2009.
<http://www.kansalaisfoorumi.fi/sivu.php?artikkeli_id=258>

Hitchcock, D. (2006), “Good Reasoning on the Toulmin Model”. *Argumentation*, 19(3): 373-391.

Holsti, Kalevi J. (2006), ”The Decline of interstate war: pondering systemic explanations”. Teoksessa Väyrynen, Raimo (ed.), *The Waning of Major War*, 135-159. New York: Routledge.

IANSAs (a). Luettu 7.5.2008. <<http://www.iansa.org>>

IANSAs (b), *Towards an Arms Trade Treaty*. Luettu 27.6.2008. <<http://www.iansa.org/un/att.htm>>

Kahiluoto, Kari (2007), “YK etsii keinoja kansainvälistä laitonta asevälitystä vastaan”. *Turun Sanomat* 13.7.2007. Luettu 12.12.2008.
<<http://www.turunsanomat.fi/mielipiteet/?ts=1,3:1009:0:0,4:9:0:0;4:8:0:0;4:139:0:0;4:140:0:1:2007-07-13,104:140:471936,1:0:0:0:0:0:>>>

Kaldor, Mary (2001), *Uudet ja vanhat sodat*. Tallinna: Kustannus Oy Taifuuni.

Kingsbury, Benedict – Adam Roberts (1990), “Introduction: Grotian Thought in International Relations”. Teoksessa: Bull, Hedley – Benedict Kingsbury – Adam Roberts (ed.) (1990). *Hugo Grotius and International Relations*, 1-65. Oxford: Clarendon Press.

Kirkas, Tiina (1999), *Tappavat pienaseet*. Luettu 12.9.2008.
<<http://www.maailmansivu.fi/uutiset?13>>

Kneupper, Charles W. (1978), ”Teaching Argument: An Introduction to the Toulmin Model”. *College Composition and Communication*, 29(3): 237-241.

Kovero, Seppo (2004), ”Puhdas, soveltava ja empiirinen” *Ferdinand Tönniesin “erityisen sosiologian” järjestelmä. Mies, teoria ja tulkinnat*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja, no 68. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Krause, Keith (2002), “Multilateral Diplomacy, Norm Building, and UN Conferences: The Case of Small Arms and Light Weapons”. *Global Governance*, 8(2): 247-263.

Kytömäki, Elli – Valerie Yankey-Wayne, (2004), *Implementing the United Nations Programme of Action on Small Arms and Light Weapons: Analysis of the Reports Submitted by States in 2003*. Geneve: UNIDIR – United Nations Institute for Disarmament Research.

Lewis, Patricia (2006), “Special Comment”, Teoksessa UNIDIR – United Nations Institute for Disarmament Research, *Disarmament Forum – Taking Action on Small Arms*, 3-4. Geneve: UNIDIR – United Nations Institute for Disarmament Research.

- Linklater, Andrew (2001), "Rationalism". Teoksessa: Burchill, Scott – Richard Devetak – Andrew Linklater – Matthew Paterson – Christian Reus-Smith – Jacqui True. *Theories of International Relations*, 103-128. Basingstoke: Palgrave.
- Lock, Peter (1999), *Pervasive Illicit Small Arms Availability: A Global Threat*. Helsinki: The European Institute for Crime Prevention and Control.
- Lumpe, Laura – Sarah Meek – R.T. Naylor (2000), "Introduction to Gun-Running". Teoksessa Lumpe, Laura (ed.), *Running Guns – The Global Black Market in Small Arms*, 1-10. Lontoo: Zed Books Ltd.
- Manicus, Peter T. (1966), "On Toulmin's Contribution to Logic and Argumentation". *Journal of the American Forensic Association*, 3: 83-94.
- McCarthy, Patrick (2006), "Scratching the surface of a global scourge: the first five years of the UN Programme of Action on Small Arms". Teoksessa UNIDIR – United Nations Institute for Disarmament Research, *Disarmament Forum – Taking Action on Small Arms*, 5-16. Geneve: UNIDIR – United Nations Institute for Disarmament Research.
- McCroskey, James C. (1965), "Toulmin and the Basic Course". *The Speech Teacher*, XIV(2): 91-100.
- Meyer, John W. – John Boli – George M. Thomas – Francisco O. Ramirez (1997), "World Society and the Nation-State". *American Journal of Sociology*, 103(1): 144-181.
- Morgenthau, Hans (1993), *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. Boston: McGraw-Hill.
- Mäkinen, Sirke (2007), *Retoriikka ja venäläisten poliittisten toimijoiden tutkimus*. Luettu 20.11.2008. <http://www.helsinki.fi/vie-maasterikoulu/ajankohtaista/kurssimateriaalit/luento_metodikurssi_Makinen.ppt>
- Newell, Sara E. (1984), "A Socio-pragmatic Perspective of Argument Fields". *The Western Journal of Speech Communication*, 48: 247-261.
- Oxfam (2006), *Control Arms*. Luettu 22.11.2006. <<http://www.oxfam.org/en/programs/campaigns/controlarms/>>
- Raitasalo, Jyri (2005), *Constructing War and Military Power After the Cold War*. Helsinki: National Defence College.
- Renner, Michael (1997), *Pienten aseiden suuret vaarat*. Helsinki: Rauhankirjallisuuden edistämisseura ry.
- Reus-Smith, Christian (2001), "Constructivism". Teoksessa: Burchill, Scott – Richard Devetak – Andrew Linklater – Matthew Paterson – Christian Reus-Smith – Jacqui True. *Theories of International Relations*, 209-230. Basingstoke: Palgrave.
- Reus-Smith, Christian (2002), "Imagining society: constructivism and the English School". *British Journal of Politics and International Relations*, 4(3): 487-509.

Robinson, Mary (2006), "WMDs in Slow Motion". *The Guardian*, 11.7.2006. <<http://www.globalpolicy.org/security/smallarms/articles/2006/0711robinson.htm>>

Suganami, Hidemi (2001), "Alexander Wendt and the English School". *Journal of International Relations and Development*, 4(4): 403-423.

Summa, Hilikka (1989), *Hyvinvointipolitiikka ja suunnitteluretoriikka: Tapaus asuntopolitiikka*. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.

Summa, Hilikka (1996), "Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan – Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus". Teoksessa: Palonen, Kari – Hilikka Summa (toim.) *Pelkkää retoriikkaa*, 51-83. Tampere: Vastapaino.

Toivonen, Aaro (1997), *Pienaseet, aseidenriisunnan sokea piste – Pienaseiden hallitsematonta leviämistä ja kauppaa uutena kansainvälisenä aseidenriisuntahaasteena käsittelevä tutkimus*. Helsinki: Edita Oy.

Toulmin, Stephen Edelston (1976), *The Uses of Argument*. Cambridge: Cambridge University Press.

Toulmin, Stephen Edelston – Richard Rieke – Allan Janik (1979), *An Introduction to Reasoning*. New York: Macmillan.

Toulmin, Stephen Edelston (1990), *Kosmopolis – Kuinka uusi aika hukkasi humanismin perinnön*. Juva: WSOY.

Touré, Amadou Toumani. *Preface*. Luettu 8.1.2007. <<http://www.unidir.org/pdf/ouvrages/pdf-2-92-9045-163-7-en.pdf>>

Trapp, Stephen. *Stephen Toulmin in Foss, Foss & Trapp*. Luettu 23.11.2007. <<http://www.willamette.edu/cla/rhetoric/courses/argumentation/Toulmin.htm>>

Trent, Jimmie D. (1968), "Toulmin's Model of an Argument: An Examination and Extension". *Quarterly Journal of Speech*, 54: 252-259.

Tönnies, Ferdinand (2001), *Community and Civil Society*. Cambridge: Cambridge University Press.

United Nations – Department of Public Information (2006), *United Nations Conference Aimed at Strengthening Global Efforts Against Illicit Small Arms Trade Ends Without Agreement on Final Document*. Luettu 23.11.2006. <<http://www.un.org/News/Press/docs/2006/dc3037.doc.htm>>

United Nations Development Programme (2008), *How to Guide – Small Arms and Light Weapons Legislation*. Geneve: Bureau for Crisis Prevention & Recovery, UNDP.

Verheij, Bart (2005), "Evaluating Arguments Based on Toulmin's Scheme". *Argumentation*, 19: 347-371.

Vincent, R.J. (1990), "Order in International Politics". Teoksessa: Miller, J.D.B. – R.J. Vincent (ed.) (1990). *Order and Violence*, 38-64. Oxford: Clarendon Press.

- Vora, Sejal (2008), "Moving the Small Arms Agenda Forward – Report from the Third Biennial Meeting of States". *Disarmament Times*, 31(3):1,6.
- Väyrynen, Raimo (2006), "Introduction: contending views". Teoksessa Väyrynen, Raimo (ed.), *The Waning of Major War*, 1-30. New York: Routledge.
- Watson, Adam (1987), "Hedley Bull, States-Systems and International Studies". *Review of International Studies*, 13(2): 147-153.
- Watson, Adam (1990), "Systems of States". *Review of International Studies*, 16(2): 99-109.
- Wendt, Alexander (1992), "Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics". *International Organization*, 46(2): 391-425.
- Wendt, Alexander (1995), "Constructing International Politics". *International Security*, 20(1): 71-81.
- Wendt, Alexander (1999), *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wheeler, Nicholas – Timothy Dunne (1996), "Hedley Bull's Pluralism of the Intellect and Solidarism of the Will". *International Affairs*, 72(1): 91-107.
- Wheeler, Nicholas (1996), "Guardian Angel or Global Gangster: a Review of the Ethical Claims of International Society". *Political Studies*, 44(1): 123-135.
- Wheeler, Nicholas (2002), *Saving Strangers: Humanitarian Intervention in International Society*. Oxford: Oxford University Press.
- Wight, Martin (1991), *International Theory – The Three Traditions*. New York: Holmes & Meier.
- Williams, John (2005), "Pluralism, Solidarism and the Emergence of World Society in English School Theory". *International Relations*, 19(1): 19-38.
- World Council of Churches (2001), *Small Arms and Light Weapons*. Luettu 23.11.2006.
< <http://www.wcc-coe.org/wcc/what/international/background.html>>
- Åman, Pirkka (2007), *Retoriikan ja argumentaation tutkimus*. Luettu 8.1.2007.
< <http://www.valt.helsinki.fi/comm/areena/citizen/retor.htm>>